

LOTGEVALLEN

OP EENE REIZE

VAN MADRAS OVER TRANQUEBAAR

NAAR HET EILAND

CEILON.

DOOR

JACOB HAAFNER.

Met platen.

Te HAARLEM bij
A. LOOSJES P.Z.
MDCCCVI.

V O O R B E R I G T.

Mijn eerst voorneemen was, om eene door mij gedaane Reize (*) te voet door het binnenste van *Ceilon* in het licht te geeven, waar toe ik het volgende werk als eene Inleiding had bestemd; doch bijnadere overweeging heeft men

(*) Eene Reize, die ik kort na mijne aankomst op dit Eiland ondernam, en die, zoo wegens de verbaazende en wonderlijke ontmoetingen, op mijnen togt en rondzwerven door de uitgestrekte, en met verscheurend gedierte vervulde boschen en wildernissen, als wegens eene volledige en uitvoerige beschrijving van dit overheerlijk en onwaardeerbaar Eiland, en van de verschillende Natiën die het bewoonen, derzelve zeden, gewoontens, Godsdienst, en Historie, zelfs van de alleroudste tijden af, en eer het door de *Europeaanen* ontdekt wierd; van de boomen, planten, gewassen, dieren, paarlvischerij, de Etablisementen der *Hollanders*; de oorzaak van derzelve verval, en andere aanmerkingswaardige zaaken, zeer onderhoudende en belangrijk is, en welke, zoo deze proeve eenige goedkeuring wegdraagt, zeker staat te volgen.

men beter gevonden, dit als een werk op zich zelve te doen verschijnen. Wat ik in hetzelfde den Leezeren aanbiede, zijn geene verdichtzelen, maar waare gebeurtenissen — eenige schakels uit de lange keten der vreemde, en wonderlijke, lotgevallen mijnes levens.

Ik heb den stijl in dit boek, naar de verschillende onderwerpen, die ik verhandelde, geschikt; waar door het komt, dat dezelve niet overal eenvormig is.

Eenige mijner Leezeren, zal het mogelijk mishaagen, dat ik van de *Engelschen* in de *Indiën*, in niet zeer gemaatigde bewoordingen spreek; doch het is mij onmogelijk, aan de menschheid ontëerende gruweldaaden te denken, die men in gindsche landen gepleegd heeft, en nog geduurig pleegt — zonder met eenen billijken toorn en verontwaardiging tegen hen te zijn aangedaan.

In mijne gedachten omtrent de beraamde, en moedwillige opoffering der proviand-vloot, en de daar door ontstaane vreeselijke hongersnood te *Madras*, kan ik dwaalen; doch naar alle omstandigheden, naar het geene ik gezien en

ge-

gehoord heb, en van goeder hand mij bewust is — en eindelijk, naar de *Bengualsche* Catastrophe van 1795 te oordeelen, is 'er waarschijnlijk, dat mijn vermoeden niet geheel ongegrond is. Ieder heeft zijne eigene wijze om de zaaken te beschouwen.

Intusschen zal men uit het weinige, dat ik in den loop van dit werk van de *Engelschen* zeg, genoegzaam kunnen zien, hoe zwaar en vreeselijk, de ijzeren arm der *Europeaanen* op deze landen ligt, en welke ongehoorde rampen door willekeurige overheersching, door onverzadelijke goudzucht, over deze beklagenswaardige en ongelukkige volkeren verspreid en uitgestort worden.

Ik ben altijd een doodvijand van dwingelandij en dwingelanden geweest; ik verfoei en veraffschuw alle onrechtvaardigheid en wreedheid; ik acht alle menschen, van wat verwe, Natie en Godsdienst zij ook mogen zijn, als mijne medemenschen en broeders; wie hierin even als ik denkt, die zal 'er zich niet aan stooten, maar integendeel met genoegen zien, dat ik de onschuldige en onderdrukte *Indiaanen* verdeedig en voorspreek, en hunne tij-

IV. V O O R B E R I G T.

rannen met schande zoek te overladen. Wie van een ander gevoelen is, voor zulk een' is mijn boek niet, en hij vermaake zich mijnent halve liever met het leezen der *Spaansche Tijrannij* bij de verovering van *Mexico* en *Peru*, of met iets diergelijks.

IN-

I N H O U D.

E E R S T E H O O F D S T U K.

De omstandigheden van den Schrijver. — Zijn vertrek van Bengalen naar Nagapatnam. — Aankomst en verblijf aldaar. — Wordt op het Negotie-Kantoor geplaatst. — Treurig vooruitzigt. — De Adigaar der Dorpen, SCHEUNEMAN. — De Negotieboeken der Compagnie. — De Gouverneur VAN VLASSINGEN. — Ontslag uit den dienst der Compagnie. — Vertrek van Nagapatnam. bl. 1

T W E E D E H O O F D S T U K.

Aankomst te Sadras. — De Nabab HYDER ALICHAN. — Zijne onverzoenlijke vijandschap tegen de Engelschen. — Coalitie tegens hen. — Zijne inval in Carnatica. — Verwoesting. — Verraaderlijke overrompeling der Hollandfche Etablifementen door de Engelschen. — Opeifching van Sadras. — Capitulatie, bl. 35

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

- Inneeming van Sadras. — Schelmsche trek van den Engelschen Commandant MACKAY. — Vernieling van het Fort van Sadras. — Algemeene vlugt der Inwooners. — Wij worden als krijgsgevangenen naar Madras opgezonden.* bl. 58

VIERDE HOOFDSTUK.

- Madras. — Mr. FRANK. — *De Sergeant WIDDER.* — *De Oost-Indische Compagnie.* — Mr. DE SOUZA. bl. 66

VIJFDE HOOFDSTUK.

- Verwoestende oorlog. — De Proviand-vloot. — Noodlottige vertraaging. — De orkaan en zijne voortekens. — Vernieling der Proviand-vloot.* bl. 83

ZESDE HOOFDSTUK.

- De hongersnood. — Affschuwelijke wreedheid der Engelschen. — De Thony. — SABICO. — Ijselijk gezigt. — De staauwte. — Wanhoopige onderneeming.* bl. 95

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Madras. — De kanonkogels. — Arrest. bl. 109

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Mr. HALL. — *Verhoor. — De Gouverneur MACKARTNEY. — Brieven. — Vertrek.* bl. 117

NEGENDE HOOFDSTUK.

Covilom. — *De 7 Pagoden van Maweliewarom. — Ontmoeting van een Fregat. — Schuilplaats te Sadras.* bl. 126

TIENDE HOOFDSTUK.

Het vernielde Sadras. — De bleekerijen. — De Indigo-fabriek. — Het Malabaarsche school. — De Bazaar. bl. 134

ELFDE HOOFDSTUK.

Het Suriebosch. — Zamenleving te Sadras. — Smertelijke herinnering en vergelijking. — Schets van eene Indiaansche Processe. — De Pipal. — Beschrijving van eenige Chauderies. — De Saniasse. — De jagt in een hatelijk daglicht gesteld. — Aan-
doen-

doenelijk afscheid. — BARLOU — DE LAN-
GE — SEIDLER. — *Ijselijke ontdekking.* bl. 145

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Sadras. — *De storm.* — *Uiterste levensgevaar.* — *Wonderbaare redding.* — *Landing.* — *De Ruiters.* — *Inscheeping.* bl. 178

DERTIENDE HOOFDSTUK.

De ontdekte list. — *Alamparvé.* — *De Cattermarams.* — *Gevangenneeming door de Ruiters van HYDER ALI.* — *De Jamme-
daar.* — *Redding door stoutmoedigheid.* — *Onverhoopte ontmoeting.* — *De Haweldaar ROSAN ALICHAN.* — *Vertrek van Alamparvé.* bl. 193

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

De brieven van Lord MACKARTNEY. — *Besluit van den schrijver aangaande dezelve.* — *De zinkende chialeng.* — *Landing.* — *De lekkagie wordt ontdekt.* — *Steeken weder in zee.* — *Pondichery.* bl. 215

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Pondichery. — *Verlaating der*
chia-

145 *chialeng. — Aandoenelijk afscheid van het
volk. — Monsieur DE SALMIAC. — De
Engelsche brieven voor het laatst. — De
Herbergier TELEMAQUE. — Vertrek van
Pondichery, en aankomst op de reede van
Tranquebaar. — De kattemaram. — ANNA
en haare Moeder. — Bijzonderheden.* bl. 225

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

178 *Hachelijke toestand der Deenen in Tranque-
baar. — Des Schrijvers besluit om de kust
te verlaten. — De Graaf van BONVOUX. —
Onverwacht voorneemen van de moeder van
ANNA. — Zij laat haar dochter alleen ver-
trekken, en blijft terug. — Afscheid.* bl. 251

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

193 *Vertrek van Tranquebaar. — Verraaderlijk
ontwerp der Engelschen ontdekt. — De
schraale proviandeering. — Schrikkelijke
ontwaaking. — Gevaarlijke toestand. —
De armzalige maaltijd. — Snoode aanslag
van den Graaf op ANNA.* bl. 262

ACHTTTIENDE HOOFDSTUK.

215 *Aanhoudende kalnte. — Gevecht met den
Graaf. — Hernieuwde en woedende aan-
val.*

val. — De haai. — De aangejaagde vrees. — De waterdief, en wanhoop onder de roeijers. — Treurig vooruitzicht, en smertelijke voorstellingen. . . . bl. 284

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

De schrikkelijke droom. — Blijde ontwaaking. — Vergeeffche hoop en ijdele beloften baaren mistrouwen. — De angstige verwachting. — Niet dan lucht en water. — Snoodheid van den Graaf. — Het beslissend oogenblik. — Onverhoopte redding. . . bl. 306

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing op het Eiland Caradiva. — De waterput. — Het middagmaal. — Stijfhoofdigheid van den Graaf. — De wandeling. — Woedend gevecht met den Graaf. — Vertrek van het Eiland. — De bekroonde liefde. — Aankomst te Jaffanapatnam . . bl. 318

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing te Jaffanapatnam. — SANT JAGO. — De weduwe SALDER. — Nog voor het laatst iets van den Graaf. — De Heer SCHRÖTER. — Vader TEMPLIJN. — Afbeeldzel van ANNA. — Einde. . . . bl. 340
LOT-

LOTGEVALLEN

OP EENE

R E I Z E

V A N

M A D R A S

N A A R

T R A N Q U E B A A R

EN VAN DAAR NAAR

C E I L O N.

EERSTE HOOFDSTUK.

De omstandigheden van den Schrijver. — Zijn vertrek van Bengalen naar Nagapatnam. — Aankomst en verblijf aldaar. — Wordt op het Negotie-Kantoor geplaatst. — Treurig vooruitzicht. — De Adigaar der Dorpen, SCHEUNEMAN. — De Negotieboeken der Compagnie. — De Gouverneur VAN VLISSINGEN. — Ontslag

A

uit

uit den dienst der Compagnie. — Vertrek van Nagapatnam.

Een bijzonder toeval had mij, reeds in mijne vroegste jeugd, uit de armen mijner geliefde ouders gerukt, en in de wijde wereld geworpen. Hulpe-loos en verlaaten, doorkruiste ik de *Indische* zeeën, van de eene plaats naar de andere, mijn vaderland scheen van mij te vlieden, en alle pogingen die ik deed, om bij de mijne te rug te keeren, mislukten, en waren te vergeefs.

Zoo had ik nu van mijn elfde, tot aan mijn achttiende jaar, bijna gansch *Indiën* rondgezworven; schipbreuken, ziekten, gebrek, doodsgevaaren en rampen van allerlei aard had ik geleeden en ondergaan; het verhaal mijner lotgevallen, gedurende deze omzwerving, zoude ongelooflijk schijnen. Eindelijk gaf het noodlot aan mijnen levensloop eene andere rigting, en plaatste mij in eenen daar van gansch verschillenden kring.

Ik bevond mij te *Bengalen*, aan boord van een *Hollandsch* Compagnie's schip. Wij waren naar *Nagapatnam* (*) gediſtineerd, en lagen op de *Vol-*
ta-

(*) *Nagapatnam* betekent de stad der ſlangen, of eigentlijk der *Bril ſlange*, of *Cobra de Capella*, die in de *Samscritſche* taal *Naga* werd genaamd. Deze stad was voorheen het *Hollandsch* hoofd-kantoor, op de kust *Chor-*
mandel, en het zuidelijkſte van alle *Europeeſche* etablisse-
men-

tafche reede; doch konden wegens gebrek aan matroozen niet vertrekken. De meeste der onzen waren ziek naar het Hospitaal van *Chinsura*, de *Hollandsche* Logie op *Bengalen*, gegaan. Men zond ons dan van die plaats, een ploeg *Lascars*, zwarte matroozen van den *Mahometaanschen* Godsdienst, en met deze flaken wij naar zee.

Nooit heeft eenig fchip zoo veel met stroom en wind menten op gemelde kust. Zij ligt meer dan 60 *Duitsche* mijlen van *Madras*, en omtrent 20 dier mijlen van *Tranquebaar*.

Wegens haare situatie is zij van veel aangelegenheid, als zijnde dicht bij den *Coleron*, die verscheidene mijlen opwaards in het land van *Madura*, en de provincie van *Masfour* bevaarbaar is. Zij werd door de *Portugeezen* versterkt met betrekking tot *Ceylon* en de kust der visfcherij, (van paarden en chauhos) waar van zij in bezit waren.

De *Hollanders* ontnamen het hun met behulp des konings van *Tansjour* in 1658. 'Er is een citadel, of fort in het midden dezer stad, dat de *Compagnie* over de 16 tonnen gouds gekost heeft, en van geen het minste nut tot defensie is; — doch zoo leeft men daar met het geld der *Compagnie*.

Nagapatnam werd op den 12 November 1781, door den *Engelschen* Generaal *MUNRO* bij verdrag ingenomen, of liever de plaats werd aan hem door verraad overgegeven en verkocht. De belegeraars waren nog geen 3000 man sterk, de belegerden daar en tegen over de 8000 man. Zoo ging het met de *Hollandsche* bezittingen toen ten tijde; zoo gaat het nog, en zoo zal het wel altijd gaan.

4 REIZE VAN MADRAS

wind moeten kampen; alles liep ons tegen, bijzonder de kalmte; — wij konden niet vooruit komen, *Bimilipatnam*, *Jaggernaikpoecam*, *Palliacatta*, alle onze kantooren langs de kust, moesten wij aandoen, om ons op nieuws van water en levensmiddelen te voorzien. Wij waren over de vijf maanden onder weg, op eenen togt die men gemeenlijk anders in minder dan zoo veele weken doet. — Het was eene vaderlandſche reize. Eindelijk na verbazend fukkelen kwamen wij op de *Nagapatnamſche* reede. Het volgende geval was oorzaak, dat ik 'er aan den wal werd beſcheiden.

Onze kapitein, (KOELBIER was de naam van dezen tijger,) had, geduurende onze reize, het ſcheepsvolk, en zelfs verſcheidene onder- en opper-Officieren, op eene ſchandelijke en allerbeestachtigſte manier behandeld. Dit was zijne gewoonte, zoo had hij altijd geleefd op alle de ſchepen die hij kommandeerde.

Onder andere mishandelingen, liet hij, om eene geringe oorzaak, twee *Lascars*, zoo vreezelijk met touwen, anders gezegd endjes, ſlaan, dat zij het beide, nog dien zelfden dag, beſtierven.

Ik had heimelijk eene verklaring opgemaakt, waarin dit afſchuwelijk feit op eene krachtige en aandoenelijke wijze was voorgesteld; zij was door mij, den Dominé of Ziekentrooster, den tweeden Derde-waak, (die hij beide in den kuil had geſchopt) (*) den

(*) Een zeemans term, wanneer iemand van het hal-
ve

den Schieman, den Konftapel, en eenige andere onder-Officieren, en fommige van het fcheepsvolk, onderteekend, en met deze voorzien, ging de *Serang* (*) der *Lascars* aan land, om den kapitein van den moord aan zijn volk gepleegd, te befchuldigen, en aanteklaagen.

Eenige dagen daarna kwam een *Peon* (†), van den Fiskaal aan boord; ik moest met de andere nog onverhoorde getuigen terftond aan den wal en op het Stadhuis komen, waar de Raad van Justitie reeds vergaderd was.

Wij wierden ondervraagd, onze getuigenisfen opgefchreeven of aangeteekend; toen dit alles gedaan was, wilde men weten wie de opfelder der verklaring was.

Mijne medegetuigen weezen op mij. Het was jammer, zeide toen de Sekretaris, dat ik op een fchip bleef; ik had eene goede hand, eenen redelijken ftijl, 'er was van mij wel iets te maaken; zoo ik genegenheid had om aan den wal te blijven, wilde hij mij op zijn kantoor plaatsfen.

Deze voorflag geviel mij, en ik bedacht mij niet lang dien aanteneemen. Wel is waar, ik had mij
aan

ve dek naar de kuil, of onder het volk, werd gejaagd.

(*) De opperfte van zoo een troep of ploeg *Lascars*; *Serang* betekent zoo veel als bootsman.

(†) Geregtsdienaar, wanneer hij tot den Fiskaal behoort, anders is *Peon* zoo veel als boodfchapper.

6 REIZE VAN MADRAS

aan den zeedienst toegewijd, en was ook reeds zoo verre in de Stuurmanskunst ervaren, dat ik mijn examen als Derdewaak, tegenwoordig Sous-lieutenant, zoude hebben kunnen doen; ik konde dus bij verplaatfing op een ander fchip, afterving, of vacature, op bevordering hoopen; doch hier had ik meer kans, meer gelegenheid, dacht ik, om voort te komen, en oneindig minder gevaaren en onaangenaamheden te wachten.

Buitendien, zoo ik aan boord bleef, had ik alles van de wraakzucht van KOELBIER te vreezen. Ik was eigenlijk de belhamel geweest, die den *Serang* en alle de andere, tot deze aanklagte had opgehitst. Ik had de verklaring gemaakt, en kreeg hij mij eens weder in zijne magt, konde hij mij wel het zelfde lot der ongelukkige *Lascars* doen ondergaan. Het waren zijne eerste moorden niet (*), en wat
ZOU-

(*) Wij waren nog geen drie weeken in zee geweest, of zijn kajuitwachter, een aardig jongetje van omtrent 14 jaaren, dien hij dagelijks op eene barbaarsche wijze, om het geringste bagatel, door een of twee kwartiermeesters liet slaan, sprong in het midden van een dezer straoefeningen wanhoopig over boord en verdronk. Zijn eigen Neef, die aan eene zwaare koorts ziek lag, joeg hij in de groote mars, en liet 'er hem een halve dag, aan de brandende hitte der zonne blootgesteld, in zitten. De arme jongeling, toen hij eindelijk beneden kwam, legde zich weder te bed, begon te ijlen — en, drie dagen daarna, was hij een lijk. Dus 4 moorden op ons fchip. Men zeide dat hij
bij-

zoude ik tegen zijne mishandelingen hebben kunnen doen? Een kapitein van zoo een fchip heeft over het volk eene despotifche magt, en vele maaken 'er een fchrikkelijk misbruik van.

Ik bleef dus aan den wal, en in plaats van op het fecretarij, plaatfte men mij als jong adfifitent op het
Ne-

bijna geen reis deed, of hij bragt 2 of 3 menfchen om het leven. Dat men van de meeste dezer Scheepskapiteins niet oordeele zoo als zij aan den wal zich vertoonen; aan boord leert men hen eerst regt kennen! daar zijn ze eerst in hun element. De bijna onbepaalde magt die hen over het volk werd toegestaan, of die zij zich aanmatigen, geeft hun de volle vrijheid om met hetzelfde naar willekeur te leeven. Een pak flagen door een of twee kwartiermeesters, is maar een geringe straf bij hen. Elk die maar eenigzins wat te zeggen heeft, opperftuurman, onderftuurman, laat pakken slaag, zoo als zij het noemen, geeven. Elk die regt heeft om een endje touw te voeren, bootsman, fchieman en hunne maats, flaat 'er op los, of laat 'er op los ftaan; voornamelijk op de arme *Duitfchers* en vreemdelingen die meest alle met voorkennisfe, zelfs van lieden in wiens magt het is zulks te beletten, op de allerfchelmachtigfte wijze door de getolereerde zielverkoopers aan boord van zulke fchepen verronfeld worden. Het zoude echter eene strafbaare vermetelheid van mij zijn, indien ik alle de kapiteins bij de *Hollandsche Compagnie* met dergelijke wreedbeden wilde befchuldigen. o Neen! 'er bevin-den zich ook brave lieden onder hun, waar van ik 'er eenige gekend hebbe, nog kenne, en met hun omga.

Negotiekantoor; waar men toenmaals juist gebrek aan klerken had.

Zoo was ik, dan eindelijk van dit ellendig zwalpen bevrijd, en uit eene woelige en gevaarlijke levenswijze, bevond ik mij, op eenmaal in eene stille en eenvormige, overgebracht; doch hierin bestond dan ook al het onderscheid. Ik vond welhaast dat ik de eene slavernij, den eenen armzaligen staat, tegen den anderen had verwisfeld, en alles wel ingezien, had ik niet veel bij de ruiling gewonnen.

Aan boord behoefde ik mij niet om mijnen kost te bekommeren, noch huis- of kamerhuur te betalen; was het mijne wacht niet, dan ging ik naar de kooi, of deed wat mij behaagde. Ik had overvloedig tijd om te leezen, te schrijven, of mij in de een of andere wetenschap te oefenen, en met dit al draaide mijne gage voort, en ik had altijd geld te goed.

Hier integendeel, zag ik mij van den vroegen morgen tot den laatsten avond aan den lesenaar gekluisterd; ik had nauwlijks gegeten, of ik moest al wederom naar het kantoor. Copiëeren en niets anders dan copiëeren, factuuren en memorien schrijven, bijna altijd hetzelfde; het walgde mij op het laatst; ook was ik meer beweging, en dat zitten niet, gewoon.

Hier bij kwamen nog zorgen voor mijn onderhoud, klederen en andere onontbeerlijke behoeftens. Ik moest zeer zuinig huishouden, wilde ik met mijne gage rondschieten; en hoe ik het ook aanleid-

leidde, evenwel kwam ik voor het einde der maand altijd geld te kort.

Elk die, als ik, klerk op een der *Hollandfche* Etablisfementen in *Oost-Indiën* is geweest, weet, hoe kommerlijk men zich moet behelpen, wil men van een *parra* (*) rijst, of een gering kostgeld, en zestien gulden 's maands, ieder gulden à vijftien stuivers gereekend, leeven, en zich daar van nog behoorlijk kleeden.

Mijne vooruitzigten waren bovendien zeer naauw bepaald. Om eens mijn fortuin te maaken, of met een klein kapitaaltje naar *Europa* te keeren, daar aan behoefde ik niet te denken. Had ik mijn tijd als jong adfiffent uitgediend, konde ik nog wel twee trappen hooger klimmen, namelijk *Abfoluut-adfiffent* met vier en twintig, en eindelijk *Boekhouder-nominaal*, met dertig guldens per maand, worden; doch verder konde ik niet komen.

Dit is het *non plus ultra* van alle *Compagnies*-klerken in *Oost-Indiën*; Inlanders of *Europeaanen*, zij mogen bekwaam zijn of niet, zoo zij geene vermogende vrienden of voorfpraaken hebben; want het is in gindsche landen even als hier geffeld, posten en ambten worden 'er niet naar bekwaamheid of verdienften, maar naar gunst, uitgedeeld en be-geeven.

Ik was dan, zoo goed als voor altijd, in de *Oost-Indiën* gebannen, en bleef dus, gelijk mijne andere kan-

(*) Zoo veel als een fchepel.

kantoommakers, tot aan mijn' dood een klerk of kopiist. Even als deze lieden zoude ik, jaar uit jaar in, aan een lesenaar moeten ploegen, mijne armzalige gage ontvangen, om die zonder 'er iets van te kunnen overhouden; weder tot den laafsten penning te verteeren, en op het einde van elke maand telkens dood arm zijn.

En hier in zouden zich dan alle de vooruitzichten, alle de verwachting en hoop mijner jeugd bepaalen? In dezen bekrompenen, nederigen en duisteren ftaat, zoude ik dan mijn gansche leven moeten voortfukkelen? — Mijne eergierigheid, mijn hoogmoed, mijne eigenliefde verheften zich daartegen; de bloote gedagten, dat dit mijn lot zoude kunnen zijn, maakten mij miftrouftig en vervulden mijne ziel met een foort van angst en ongerustheid voor het toekomende.

Ik vond nu dat ik in mijne verwachting was bedroogen, en mij van den landdienft een al te groot denkbeeld had gemaakt. Het ware mogelijk beter voor mij geweest bij de zee te blijven; doch wie weet alles vooruit?

Nog voor eenige maanden had ik eene goede gelegenheid van de hand geweezen. Kapitein JOHANSEN, een braaf man en een goed vriend van mij, lag met zijn fchip op de *Nagapatnamfche* reede, gereed om naar *Europa* terug te keeren. Hem ontbrak een derdewaak. Hij bood mij die plaats aan, toen ik hem bij geval van mijne omftandigheden en geringe vooruitzichten fprak, hij beloofde mij
bui-

buitendien in alles te onderrigten en bij te staan.

Om de waarheid te zeggen ik beminde het zeeleven niet, konde ik mijn fortuin aan den wal maaken (*), wilde ik het niet op dat woeste en onstandvastige element zoeken. Eer ik tot dit laatste overging, wilde ik beproeven of 'er geen mogelijkheid tot het eerste zoude zijn; als ik maar eerst aan den gang was, dacht ik, zoude alles wel gaan.

Langen tijd stond ik in beraad, hoe ik dit zoude aanleggen; naarftigheid en een goed gedrag, die sprak van zelfs; want zonder dat was toch alles te vergeefs; konden mij zekerlijk van veel dienst zijn, en mijde achting en genegenheid mijner gebieders doen
ver-

(*) Fortuin maaken! deze twee woorden zijn de ondergang van onze Maatschappij, en zullen die van alle Maatschappijën in de *Indiën* zijn. Zij hebben de verwocsting en ontvolking van gansche landen en koningrijken veroorzaakt. Niemand gaat naar de *Indiën* dan om zijn fortuin te maaken. Dat ongelukkig werelddeel is het rasphuis van *Europa* geworden; deugnieten, verkwisters, boeven, alle die wegens hunne misdaden, of anderzins, uit hunne geboorteplaats zijn verbannen, bankroetiers, en ander slecht volk, alles ijlt naar de *Indiën* als naar eenen algemeenen prooij; alles wil 'er fortuin maaken; en hoe kan dit geschieden? niet dan met de maatschappij, welke zij dienen, te besteeleu, of de arme *Indiaanen* te onderdrukken, te plunderen, en te vermoorden. Van de 10 die van daar rijk te rug komen, hebben 'er gewis 9 hunnen hüt op deze wijze verkreegen.

verwerven; doch dit was niet genoeg, ik moest boven andere mijner kantoormakkers uitmunten, ik moest mij weeten noodzakelijk te maaken, wilde ik mij den weg tot verhooging en bevordering baanen. Eindelijk meende ik iets te hebben uitgevonden.

Men heeft in het algemeen op de Compagnieskantooren in de *Indiën* aan kundige lieden een groot gebrek, voornamelijk aan dezulken, die het Negotie boekhouden verstaan. Zoo vreemd het ook mag schijnen, het is niettemin de waarheid, 'er was toen ten tijde op *Nagapatnam* maar een eenig perfoon, (de Adigaar (*)) der Dorpen, SCHEUNEMAN) die in staat was de hoofdboeken (†) te houden, waar voor hij van den Secunde jaarlijks zes honderd pagoden (§) trok.

Hierop had ik nu mijn aanstaande fortuin gegrond. Mijn plan was, om mij in die kunst te oefenen en bekwaam te maaken; konde ik eens de boeken der Compagnie houden, zoo moest men mij bevorderen, en wilde men mij geene post of bediening geven,

(*) Adigaar, Hoofdopziener, of Inspecteur, hij is tevens Opperschout van de Dorpen.

(†) Het hoofdboek wordt geformeerd uit alle de boeken der *Hollandfche* kantooren. Deze zijn: *Nagapatnam* het hoofdkantoor, *Sadraspattam* en *Palliacatta* op de kust *Chormandel*, en *Palicol*, *Jaggernaikpoecam* en *Bimilipattam* op de kust van *Orixa*.

(§) Een portonovofche pagood werd tegens *f* 4-10: gerekend.

ven, zoo konde ik doch op een ruim bestaan, of op eene aanzienelijke bejooting hoopen.

De uitvoering van dit ontwerp was echter met vele zwaarigheden verbonden. 'Er was volstrekt niemand, die mij in deze wetenschap eenig onder-richt konde geeven, of mij daarin voorthelpen, dan SCHEUNEMAN alleen; doch hij was een al te groot man, dan dat ik mij bij hem zoude hebben durven vervoegen, ook was hij, op verre na, de vriendelijkste niet (*).

Dit schrikte mij echter niet af, het was doch geen toverwerk dacht ik, en wat SCHEUNEMAN wist, konde ik gewis ook leeren (†). Voor dien, die ijver, lust en eerezucht heeft, is niets te zwaar.

Ik zette mij dus zelf te werk, doorlas en doorzocht

(*) Men noemde hem in de wandeling de Compagniesbuffel. Daar deze man grooten invloed gehad heeft op mijn toenmalig lot en gansche leven, en ik van hem geheel niet wel behandeld ben, zoude ik hier uit weerwraak eene zeer komieke en echter waare schildering van zijn perfoon en karakter kunnen geeven, en verscheidene staaltjes 'er van aanhaalen; doch hij heeft respectable aange- trouwde familie alhier, dit wederhoudt mij. Waarschijnlijk is hij ook reeds lang dood.

(†) SCHEUNEMAN was een zeer goed boekhouder en had eene grondige kennis van den handel en de belangens der Maatschappij op de kust; doch voor het overige moest men niets anders bij hem zoeken; van geleerdheid, taalen, of wetenschappen wist hij volstrekt niets.

zocht alle papieren, bondels, enz. en na ongelooflijk veel moeite en hoofdbreeken, kwam ik eindelijk alle zwaarigheden te boven; nog geen anderhalf jaar was ik te *Nagapatnam*, of ik had de kunst weg.

Dit bragt mij nog een ander voordeel te weeg, ik werd hier door tevens in alle andere kantoorzaaken grondig ervaren, en was den Overdraager onontbeerlijk geworden. Waartoe is de mensch niet bekwaam als hij eene zaak met lust en ijver onderneemt, en zich in den beginne door de eerste zwaarigheden niet laat affchrikken? Ik heb dit federt nog meermaalen aan mij zelfs ondervonden.

Op dusdanige wijze trok ik mij uit mijnen nederigen en bekrompen staat; door mijn goed gedrag, mijne naarstigheit en kennis, had ik mij veele vrienden verworven; mijne soldij was van zestien tot vierentwintig guldens per maand verhoogd, lang voor dat mijn eerste verband was geëindigd; dit had de Overdrager uitgewerkt. Ik werd in de beste gezelschappen getrokken, ik geraakte bij elk in aanzien; doch was tevens meer dan ooit een slaaf geworden, en had mij eenen vreezelijken last op den schals gehaald.

'Er heerscht eene kwaade, onbillijke en moedbeeneemende gewoonte, op de meeste *Hollandfche* Compagnies Etablisfementen in de *Indiën*. Een klerk die in bekwaamheid en vlijt boven anderen uitmunt, heeft de eer van tot den werk-ezel, (de eigenlijke benaaming die men ginds geeft,) van het kantoor, op het welke hij zich bevindt, gemaakt te wor-

worden, en loopt groot gevaar van het langen tijd, en mogelijk zijn gansche leven, te blijven.

Men geeft hem alles, men draagt hem alles op, waar bij naauwkeurigheid en spoed vereischt wordt, en dat men aan anderen niet wil of durft vertrouwen; en de Overdraager (*), Sekretaris of soldij-boekhouder, tracht onder de hand zoo veel mogelijk zijne bewordering tot den eenen of anderen post te beletten, of hem daarin te dwarsboomen, uit vreeze van hem te moeten misfen, en van zijne onontbeerlijke diensten verftoken te zijn.

Dit nu was het geval met mij. Men prees mijnen ijver en mijne vlijt, men gaf mij de beste woorden, de schoonste beloften; men zoude bij de eerste voorvallende gelegenheid aan mij denken, ik lag het eerste aan de beurt, en dergelijken; doch hier bij liet men het berusten. Mijne meerdere bekwaamheid en naarftigheid, bracht niets anders te wege, dan dat men mij met arbeid overhoopte. Men liet mij geen rust, gansche nachten zat ik fomtijds op om te fchrijven. Ik bleef echter de oude knecht, adfiftent, en niet meer.

Dit ergerde mij. Ik zag zoo veele onbekwaame, onkundige, ja zelfs onwaardige voorwerpen, die
gee-

(*) De Overdraager; dus werd de opperfte van het Negotie-kantoor genoemd, onder wien alle de klerken van dat kantoor staan; zoo als die van het sekretarij- en het soldij-kantoor, onderworpen zijn aan den sekretaris en soldij-boekhouder.

geene andere verdienste hadden dan dat zij tot de familie of vrienden van de Regeering behoorden, aanzienlijke bedieningen verkrijgen en bekleeden, terwijl ik, die mij verbeelde 'er een nader regt toe te hebben, al ware het ook maar wegens mijnen onvermoeiden ijver en vlijt, terug werd gezet.

Ik leefde en arbeidde echter nog een geruimen tijd, in de hoop van bevorderd te worden, voort, tot dat ik eindelijk duidelijk bemerkte, dat alle de beloften die men mij deed, en had gedaan, op niets zouden uitloopen.

Natuurlijk verwekte dit in mij een afkeer voor de fchrijverij. Ik begon even als de meeste mijner kantoomakkers alles met onverschilligheid, met achteloosheid en verdriet te doen. 'Er was niets meer dat mij konde aanspooren, in vlijt en ijver boven hen uittemunten. Dewijl men geen onderscheid tusfchen mij en de anderen maakte, had men ook geen regt dacht ik, mij meerder dan hen te belasten. Ik kreeg mijne boeken over de ftuurmanskunst weder voor den dag, en ging ijverig in dezelve aan het ftudeeren; want dat het met mij toch op het laatst weder tot het zeevaaren zoude komen, zag ik maar al te wel in.

Het einde zoude ook gewis een fchip geweest zijn, en ik was nu mogelijk reeds lang kapitein, of door de visfchen verteerd; doch mijn lot wilde het anders.

SCHEUNEMAN had mij dikwijls aangeweest, om nu en dan voor hem te fchrijven, en hem in het op-

opmaaken der hoofdboeken te helpen; doch SCHEUNEMAN was bovenmaate gierig, en wilde het voor niet gedaan hebben, ik had het hem dus altijd geweigerd (*).

Hij begeerde een akkoord met mij aantegaan. Ik zoude de Compagniesboeken voor hem waarnemen, en daar voor jaarlijks één honderd pagoden, en de vrije tafel van hem genieten; na het einde van twee jaaren, wilde hij deze boeken, en alle de voordeelen die 'er aan verknocht waren, geheel aan mij afstaan.

Deze voorflag was niet te verwerpen, en ik nam denzelven zonder eenige bedenking, en met blijdschap aan.

Nu ging hij naar den Gouverneur, stelde denzelven voor, dat zijne toeneemende jaaren en ongemakken, hem welhaast zouden noodzaaken, dien arbeid te staaken; en, dewijl 'er zich niemand te *Nagapatnam*, of op de buitenkantooren bevond, die in staat was dezelve te houden; wilde hij een der geschiktste klerken van het Negotiekantoor daarin onderrichten en bekwaam maaken, en denzelven tot zijn opvolger verkiezen, en hiertoe sloeg hij mij voor; ik was, zoo hij zeide, reeds verre gevorderd,

(*) Het houden der Compagnies Negotieboeken, is altijd aan den dienst van secunde verknocht, het was dus particulier, en geen Compagnies werk, en hij konde 'er mij niet toe dwingen; doch nu sloeg hij eenen anderen weg in om mij bij zich te krijgen.

B

derd, en hij zoude dus minder moeite en hoofdbreeken met mij hebben.

Het is te denken dat de Gouverneur zijn voornemen billijkte en goedkeurde. De Overdraager wierd bevoelen mij van het Negotiekantoor te ontfiaan, en ik kreeg eene order, om mij onverwijld onder de directie van SCHEUNEMAN te begeeven.

Hier was nu immers den weg tot mijn geluk geopend; mijne verwachting en vooruitzichten, wierden immers nu volkomen vervuld! — Ik wist wel dat het zoo eens moest komen. Ik dacht — zes honderd pagoden, mijne gage, en waarfchijnlijk nog eene goede bediening daarbij! Ik berekende met een inwendig genoegen, hoe veel ik jaarlijks konde overhouden, wat ik in tien jaaren, want zoo lang zoude ik toch wel in *Indiën* moeten blijven, wel bij elkanderen zoude hebben. In één woord, met het hoofd vol nieuwe ontwerpen, nieuwe kasteelen in de lucht, aanvaarde ik mijnen post.

De twee jaaren verftreeken, en nog twee daarbij, zonder dat SCHEUNEMAN noch in het een, noch in het ander zijne beloften naar kwam; hij ftelde de voldoening derzelve onder allerlei voorwendfelen, van den eenen tijd tot den anderen uit; en ik had alle reden om te gelooven, dat hij die nooit zoude naarkomen, en mij zoo lang hij leefde voor zich wilde laten werken. Wij hadden hier over reeds eenige reizen woorden gehad; ook had ik den Gouverneur bij gelegenheid mijnen nood geklaagd, die mij beloofde hem hier over te zullen aanfpreeken; doch

'er

'er kwam niets van. — Ik kreeg noch geld, noch boeken.

Dit verdroot mij eindelijk; langer wilde ik mij niet om den tuin laten leiden, en mij voor dien gierigaard afflooven. Ik bleef weg, en liet hem met zijne boeken zitten, in spijt van zijne goede woorden, beloften en dreigementen.

Hij verklaagde mij nu op zijn beurt bij den Gouverneur, die mij liet roepen.

Deze dwingelandij, en het regt dat hij zich over mij aanmatigde, zette mij geheel tegens hem op, en maakte mij halsstarrig. Ik besloot, het mogt gaan zoo het wilde, mij niet langer aan zijne bevelen te onderwerpen; en de Overdraager VAN GROLL, die mij gaarne weder bij zich op het kantoor had; versterkte mij heimelijk in dit voorneemen.

Den volgenden morgen vervoegde ik mij naar het Gouvernement, zonder de minste vrees of bekommering; mijn tegenpartij was 'er reeds, dit onthutste mij echter niet. Het akkoord dat wij gemaakt hadden was wel niet schriftelijk, doch den secunde DORNIEUX, voor wien hij de boeken hield, den Gouverneur, de gansche stad was het bekend; hij konde het niet loochenen, en op mijn gedrag, of op mijn werk, viel niet het minste te zeggen; dat men mij dus regt zoude laaten wedervaaren, stelde ik geenszins in twijfel, zoo men slechts mijne verdediging wilde aanhooren; doch het ging met de zaak geheel anders. — Wij wierden aangediend, en traden binnen.

B 2

„ Wat

„ Wat moet ik van u hooren?“ zeide de Gouverneur, zoo dra hij mij gewaar wierd, „ de Heer
 „ SCHEUNEMAN klaagt, dat gij weigert hem aan
 „ de hoofdboeken te helpen, zoo als ik u heb be-
 „ volen?“

„ Zijn Edelheid!“..... „ Hoor,“ viel hij mij
 in de reden, „ ik weet al wat gij zeggen wilt;
 „ doch dit doet niets ter zaake; gij zult de boe-
 „ ken nog drie jaaren zonder eenige belooning voor
 „ hem waarneemen; en dan eerst als hij met u te
 „ vrede is, wil hij die geheel aan u afstaan.“

„ Ik bid u zijn Edelheid!“ antwoordde ik stout-
 moedig, en zeer geërgerd over dit onregtvaardig
 bevel, „ mij hiervan te excuseeren, en verzoek,
 „ dat ik wederom op het Negotiekantoor mag wor-
 „ den geplaatst. Ik kan met den Heer SCHEUNE-
 „ MAN niet over weg, en wil met zijne boeken niet
 „ meer te doen hebben; hij mag iemand anders zoe-
 „ ken om hem te helpen, of voor hem zonder eeni-
 „ ge belooning te arbeiden, op zijne beloften maak
 „ ik niet den minsten staat.“

„ Hoe!“ riep hij toornig uit, „ hebt gij de stout-
 „ heid van mijne bevelen te wederstreeven? Gij
 „ zult ze voor hem houden, en weder bij hem
 „ gaan, of anders naar *Batavia*, of uit den dienst!“

„ Ik kies het laatste, Edele Heer!“ antwoordde
 ik met drift.

Dit hadden zij beiden niet verwacht; zij dachten,
 zoo als ik naderhand vernam, mij maar bevreesd te
 maaken.

„ Is

„ Is dit u ernst? ” hernam de Gouverneur met verwondering, „ bedenk u wel ! ”

„ Het is mij volkomen ernst, zijn Edelheid ! ”

„ Goed, ” zeide hij, „ dan ontsla ik u van dit oogenblik af uit 's Compagnies dienst, zoek uw fortuin ! ” (*) Hier op keerde hij mij den rug toe, en ik ging heen.

Nu was ik vrij ! nu was ik mijn eigen meester ! Het genoeg dat ik gevoelde van een vrijman (†) te zijn, kan ik niet beschrijven. Het scheen mij toe, als of 'er een zwaaren last van mij was afgewenteld. Hoe aangenaam, hoe zoet is toch de onafhankelijkheid !

Ik was blijde, van mij niet door de bedreiging van den Gouverneur te hebben laten vervaard maken, en nog meer, dat ik den ouden gierigaard SCHEUNEMAN, in zijne verwachting zoo had te leur gesteld.

Zoo lang als ik bij hem was geweest, had hij
jaar-

(*) Weinig dacht hij toen, dat ik hem nog eenmaal van zoo grooten dienst zoude zijn, en hem van eene smaadelijke gevangenschap zoude bevrijden. Dat toch de Grooten en Rijken den nederigen of geringen nooit verachten ! Zij weeten niet, hoe zeer zij hun nog benoodigd kunnen zijn. Bij duizende voorbeelden, die wij hier van hebben, zal ik op zijne plaats, het mijne met den Gouverneur VAN VLISINGEN, voegen.

(†) Vrijman, dus noemt men daar alle de geene die niet in 's Compagnies dienst zijn.

jaarlijks zijne 600 pagoden ontvangen, zonder 'er bijna de minste moeite voor te doen. — Ik deed het werk, en hij trok het geld; gemakkelijker konde hij het niet wenschen.

Dit was nu voorbij; nu moest hij 'er zelfs weder aan. Hier aan wist ik had hij weinig zin meer. Hij was bovendien oud, ziekelijk, en zijne bezigheden, als Adigaar, namen hem veel tijd weg. Dat hij mij weder zoude aanklappen was zeker. Ik had 'er mij dus op gewapend en verwachtte hem.

Ook bedroog ik mij niet. Denzelfen avond nog kwam hij bij mij. Hij stelde zich aan als of hij medelijden met mij had, en mij wegens mijn ongeval, zoo als het hij noemde, van harten beklaagde. Dat ik mijn ontslag uit den dienst op zulk eene trotsche wijze had geëischt, merkte hij aan als in eene onberaadene drift te zijn geschied; hij wist, zeide hij, dat ik berouw wegens mijne haastigheid moest hebben; en bood mij met eene geveinsde gulhartigheid, zijne voorspraak bij den Gouverneur aan. De zaak was nog niet ten eenemaal wanhoopig, hij zoude die wel weeten bij te leggen, en mij in 's Compagnies dienst herstellen, zoo dra ik hem mijn woord wilde geeven van weder bij hem te komen.

In plaats van zijne aanbieding, zoo als hij dacht, greetig aanteneemen, gaf ik hem te kennen, dat ik hartelijk verheugd was, van hem ontslagen te zijn. Ik deed hem tevens bittere verwijtingen wegens zijne gierigheid en kwaade trouw in het houden zijner beloften, en noemde hem een ouden vrek, zonder
eer

eer, en zonder gevoel; die door zijne lafhartige verklaaging een braaf jongeling in het ongeluk had gebragt.

Zonder twijfel was hij in de zekere verbeelding geweest, van mij bedroefd en neerslagtig te vinden, nu voer ik hevige tegen hem uit; dit onthutste hem, en bragt hem geheel van zijn stuk.

Door allerlei schoonschijnende redenen, zocht hij zijn gedrag omtrent mij te verschoonen. Wat hij gedaan had was voor mijn best geweest; ik was nog jong, en zoo veel geld zoude mij niet nuttig zijn; wat wilde ik 'er mede doen; ik was immers absoluut adfistent, en had de vrije tafel bij hem; meer konde ik niet verlangen, enz.

Toen hij eindelijk zag dat noch goede woorden, noch beloften, iets op mij vermogten, wierp hij het over eenen anderen boeg, en sprak van een nieuw akkoord aantegaan.

Ik eischte voorloopig de 400 pagoden, die hij mij, volgens onze eerste overeenkomst, schuldig was; deze wilde ik terstond betaald hebben, eer ik een pen voor hem op het papier zettede. Voor het overige wilde ik de boeken nog twee jaaren voor hem houden, doch telkens de helft van de 600 pagoden genieten; na dien tijd zoude hij de boeken geheel aan mij afstaan. Hiervan zouden wij een Notariëel schriftelijk akkoord maaken; want op zijne woorden en beloften, voegde ik 'er bij, maakte ik minder staat dan op die van een Parriah (*).

Dit

(*) De laagste en verachtelijkste klasfe onder de *Indiaanen*.

Dit was te veel gezegd. Zonder een woord te spreken, liep hij brommende de deur uit; alle hoop tot een vergelijk tusfchen ons was waarfchijnlijk nu afgefneeden.

Doch dit achtte ik niet. Ik zoude, fchoon hij mij ook alle mijne eifchen had toegestaan, evenwel niet naar hem hebben willen terug keeren. Mijne verbittering tegen hem was op dit oogenblik al te groot, dan dat ik het mogelijk oordeelde, dat wij ooit weder zouden verzoenen. Ik had hem al te fterk aangegreepen en beledigd; doch hij had het aan mij verdiend. Hem konde ik het wijten dat ik weder in de wijde wereld was geworpen. Nu had ik hier over mijnen moed aan hem gekoeld; aan de gevolgen ftoorde ik mij niet, het mogt gaan zoo het wilde.

Doch deze onverfchilligheid was van geen' langen duur; allengs kwam bezorgdheid voor het toekomen in mij op. Mijne trotschheid begon hoe langer hoe meer te daalen. Ik vond dat ik te haastig was geweest, en het berouwde mij nu, dat ik zijne voorflagen, zonder die te willen aanhooren, had verworpen. Mijne ingebeelde vrijheid en onafhankelijkheid had mij het hoofd op hol gebragt. Ik had verftandiger moeten handelen; doch nu was het te laat. Om SCHEUNEMAN weder goede woorden te geeven, konde ik niet van mij verkrijgen, het ftreed tegen mijn gemoed; veel liever had ik de uiterfte armoede willen ondergaan.

Intusfchen gedaane zaaken neemen geen keer; ik
was

was nu eenmaal in het geval, en moest 'er mij zoeken door te helpen. Waarom zoude ik mij ook aan de wanhoop overgeeven? ik had mij uit zoo menige gevaaren en zwaarigheden gered, en zoude ook ditmaal wel iets uitvinden, als ik 'er maar ernstig over wilde denken.

Duizend ontwerpen, duizend onderneemingen vloogen mij nu, de een na den ander, door het hoofd; dan wilde ik dit, dan dat, bij de hand neemen; doch het ontbrak mij aan geld; krediet had ik ook niet, en dus vielen mijne plans, zoo haast ik die had gevormd, weder in duigen.

Alles wel ingezien, konde ik toch ook op *Nagapatnam* niet blijven. Ik had nu een tegenzin in die plaats, en zoude 'er niet dan met verdriet in hebben kunnen wonen. Mijn geval met SCHEUNEMAN, en mijn ontslag uit 's Compagnies dienst, wierd 'er op verschillende, mij beledigende, wijzen verhaald, en telkens met bijvoeging van nieuwe onwaarheden; zoo als het dan gemeenlijk gaat.

Ook zag mij ieder, nu de Gouverneur op mij verbitterd was, met den nek aan; ieder zocht hem, door mij met verachting of onverschilligheid te bejegenen, zijn hof te maaken; mijne vrienden zelfs, of die zich zoodanig hadden genoemd, bleeven terug, en vermijdden mijnen omgang. Ik werd op geen gezelschappen of partijen meer getrokken, of, gelijk te vooren, dan bij den een', dan bij den anderen, ten eeten genoodigd; men behandelde mij als een vreemdeling, of liever als iemand die zich

aan eene groote misdaad had schuldig gemaakt.

Ik kan niet zeggen, hoe zeer zulk eene vernederende, laaghartige, en onbillijke handelwijze mij griefde. 'Er was voor mij nu geen blijven meer in deze stad, ik moest, ik wilde dezelve verlaten!

Doch waar zoude ik heen? bij de *Franschen* was weinig waarschijnlijkheid om te regt te komen. *Pondichery* was het eenigste Etablissement dat zij op de gansche Kust bezaten, en dan nog *Carikal* (*), een ellendig nest. Hunne Compagnie onderhield weinig dienaaren, en de Inwooners waren in den vorigen oorlog met de *Engelschen* geruïneerd, en hadden dus zelfs nauwelijks genoeg om van te bestaan.

Bij de *Deenen* te *Tranquebaar* (†), daar had ik
nog

(*) *Carikal* eene sterkte in het koninkrijk van *Tansjour*, aan eenen arm van de rivier *Coleram* gelegen, vier mijlen ten noorden van *Nagapatnam*. De oude sterkte werd *Karcangery* geheeten, de stad die denzelven naam draagt is maar een kanonschot daar van af. Zij is zeer oud, en schijnt groot geweest te zijn. De *Franschen* kreegen die in 1738. van den vorst van *Tansjour*; doch de *Engelschen* hebben de sterkte sedert geheel vernield.

(†) *Tranquebaar* ligt twee mijlen van *Carikal*, het is eene schoone stad, de huizen zijn meest wit geschilderd, en met hooggeboomte beschaduwde; de *Deenen* kochten deze plaats van den koning van *Tansjour*; het was toen een klein gehucht. Hier was een voornaam Zendelingschap tot bekeering der Heidenen, dat bijna 100 jaaren bestaan heeft; doch nu sedert korten tijd is opgebroken.

nog minder kans; op hunne kantooen en logies is weinig te doen, alles gaat bij hunne Compagnie uit eene zeer schraale en bekrompene beurs.

Verstond ik nu de *Engelsche* taal, dacht ik, dan was ik gered. Bij de *Engelschen* had ik gehoord konde men fortuin maaken; waarom ik ook niet?

Ik was vaardig in het opstellen, verstond het boekhouden, *Fransch*, *Hoogduitsch*, *Hollandsch*, en eenige *Indiasche* taalen — het *Engelsch* alleen ontbrak mij, doch dit was dan ook nog wel te leeren; zoo ik 'er terstond maar een begin van maakte, konde nog alles goed gaan. Een maand of acht op het hoogste, en dan was ik 'er door; zoo lang had ik nog wel om van te leeven — en dan — komt tijd, komt raad!

'Er was dus geen oogenblik tijd te verliezen, ik wilde terstond aan het werk; doch waar vond ik voort een meester? want zonder dien was toch alle mijne moeite te vergeefs. Ik moest 'er volstrekt een hebben, al ware het ook maar alleenlijk om eene goede uitspraak te verkrijgen, waar het in die taal zeer op aankomt. Het geval hielp mij 'er aan.

Onder het *Nagapatnamsche* guarnizoen bevond zich een *Engelsch* soldaat, die niet lang geleden van zijne Natie was gedeferteerd, en bij de *Hollanders* had dienst genomen; dezen zocht ik op, en bood hem de vrije kost, en drie pagoden 's maands aan, mits hij mij in zijne taal onderwees; hij moest buitendien bij mij komen inwoonen.

Die voorslag geviel ELLIOT, (dit was zijn naam)

en

en hij beloofde mij die binnen weinig tijds in den grond te zullen leeren; doch ik bevond welhaast dat de arme bloed die zelfs slecht verstond, ten minste niet naar de grondregels; al het voordeel dat ik dus van hem genoot, was de zuivere uitspraak; het overige moest ik meest uit de boeken haalen, die ik mij ten dien einde had aangeschaft.

Intusfchen leerde ik met een onbeschrijfelijke vlijt en ijver voort; ik ging bijna de deur niet meer uit. Ik gaf mij zelven naauwelijks den tijd van te eeten. Ik droomde van mijne lessen, en zeide die somtijds in mijnen slaap op. Zoude men het gelooven? eer vijf maanden waren verstreken, was ik de taal volkomen meester.

En nu waren alle zorgen en kommer van mijn hart verdweenen. Nu dacht ik was ik gered; nu had ik niemand meer noodig. Ik lachte om SCHEUNEMAN en den Gouverneur met zijnen ganschen Raad.

Het fortuin, dat ik bij de *Engelschen* stond te maaken, speelde mij nu gefladig in de gedachten. Mijne verbeelding plaatste mij reeds op mijne terugreize naar *Europa*; ik kwam rijk te huis, ik vond mijne familie, mijne moeder; (want vader had ik niet meer) ik stelde mij haare blijdschap voor, haare vreugd, haare uitroepingen, hoe zij mij aan haar hart drukte, hoe zij weende, hoe zij mij van het hoofd tot de voeten beschouwde, de verandering die een reeks van jaaren in mijn perfoon hadden veroorzaakt ten mijnen voordeele uitleidde; — mijne

ne houding, mijn gelaat, alles met een moederlijke vooringenomenheid prees en bewonderde, hoe verheugd mijne onverwachte terugkomst haar maakte; mij! die zij mogelijk dacht nooit weder te zien.

Ik wenschte (God vergeeve het mij) haar, op dat tijdstip, arm te vinden, om het onbeschrijfelijke vermaak te mogen hebben haar geschenken te kunnen doen, haare traanen op te droogen, haar van alles overvloedig te voorzien, haar het overige haarer dagen in gemak en zonder zorgen te doen leven, en de laatste dank en zegening van haare stervende lippen te ontvangen (*).

Ik dacht, zoo als ik nog denke, dat 'er geen grooter zaligheid voor den mensch hier op aarde konde zijn, dan die van zijne ouders goed te doen, en hen op hunnen ouden dag te ondersteunen en te pleegen. Ach! nog maar eene geringe vergelding voor alles wat wij aan hun verschuldigd zijn.

Deze voorstellingen, deze vooruitzigten waren zoo streelend, zoo aangenaam voor mijne ziel; dat ik somtijds de eenzaamheid zocht om die onverhinderd den vrijen loop te geeven, en 'er mij ganse uren mede vermaakte.

Het is waar, mijne harsfenschimmen van geluk werden hoe langer hoe flauwer, en verdweenen eindelijk in het geheel; doch de zekerheid, en het ver-

(*) Dit laatste heeft mij niet mogen gebeuren, doch voor het overige heb ik het onwaardeerbaar geluk gehad, mijne wenschen vervuld te zien.

vertrouwen dat ik mijn brood bij de *Engelschen* rijkelijk zoude kunnen verdienen, bleef mij bij, en ik was voor mijn toekomstig lot in het minste niet meer beducht. Die moed, gezondheid en jeugd bezit, en nog daarenboven ijverig en naarstig is, en iets heeft geleerd, wat heeft die te vreezen?

Trotsch en met het hoofd omhoog, wandelde ik nu door de straten. Elk mijner kennissen die mij te gemoet kwam hield ik staande: weet gij wat nieuws? Ik ga naar *Madras*, zeide ik op een triumfeerenden toon.

Sommigen haalden de schouders op, andere lachten, eenige beklagden mij; doch de meesten, en voornaamelijk mijne voorige makkers van de kantoorren preezen mij; gelukkig, konden wij toch ook maar het *Engelsch!* riepen zij, bij die Natie is nog geld te verdienen! enz.

Sedert mijn ontslag uit den dienst der Compagnie, ontving ik, als ligt is te denken, geen gage meer, en ander inkomen had ik niet. Wilde ik nu mij zelve en ELLIOT onderhouden, en hem voor zijn onderwijs betalen, moest ik mijn goed aantasten, hoe hard het mij ook viel; gespen, horologie, degen (*), alles wat van eenige waarde was, moest springen; het eene stuk eclipsfeerde voor, het andere na. Nu schoot 'er, als ik alles wat ik nog konde misfen tot geld had gemaakt, even zoo veel overig, dat

(*) De Compagniesklerken, en alle andere geëmployeerden, droegen toenmaals degen.

dat ik mijne pasfagie naar *Madras* in eene *Thory*, een Inlandsch vaartuig, dat juist op de reede lag, konde betaalen. Ik had ELLIOT reeds zijn affcheid gegeven, mijn huis verlaaten, en woonde zoo lang bij den baas Kuiper TEMPLYN; de eenigste waare vriend die mij in mijnen tegenspoed was bijgebleven.

Twee dagen voor mijn vertrek liet mij de Pakhuismeester, DANIEL SIMONS, roepen: „Wat hoor ik,” vroeg hij mij, „men heeft mij gezegd, dat gij van voorneemen zijt bij de *Engelschen* te gaan — is dat waar?”

„Gij zijt wel onderrigt, mijn Heer!” antwoordde ik, „niets is zekerder, ik vertrek overmorgen.”

„Dat zult gij niet!” riep hij met drift, „in de daad dat zult gij niet! Men heeft u slecht behandeld, zeer slecht, dat beken ik; doch daarom moet gij uwe Natie niet verlaaten.”

„Het is eene schande,” vervolgde hij, „dat men een oppassend jongeling tot dat uiterste brengt, en hem noodzaakt, bij een vreemd volk dienst te neemen. Neen! zet dat voorneemen aan een' kant! ik heb iets beters voor u, en ben verheugd het u te kunnen aanbieden. Wilt gij naar *Sadrás*?”

„Naar *Sadrás*!” vroeg ik verwonderd; „waar voor? tot wat einde?”

„Mijn Broeder!” antwoordde hij mij, „is tot secunde van dat kantoor aangesteld, en zoekt „ een

„ een bekwaam perfoon , die in staat zij , de Compagnies Negotieboeken van dat Etablisfement voor hem waar te neemen (*). Hebt gij zin in dien post , spreek dan . Ik beloove u in zijnen naam een aanzienlijk salaris , en andere voordeelen ; doch gij moet u ten eerften derwaarts be-
 „ geeven , hij is in verlegenheid .”

Deze aanbieding kwam mij zoo onverwagt voor , dat ik 'er terftond niet op konde antwoorden . Ik verzocht hem dus , om 'er mij een paar uren over te mogen bedenken .

„ Het is goed ,” „ zeide hij , „ ik verwacht u „ op het middagmaal , om 'er met u nader over te „ spreken , en uw befluit te hooren .”

Wat ftond mij nu te doen ? eene gelegenheid als deze , zoo ik die liet voorbijgaan , zoude mij niet ligt weder te vooren kómen ; daarenboven nog , naar een buitenkantoor ! — Ik had altijd eene groote begeerte gehad om op een buitenkantoor geplaatst te worden , en 'er , toen ik nog klerk op het Negotiekantoor was , dikwijls te vergeefs om verzocht , nu werd het mij met zulke aanneemelijke voorwaarden aangeboden .

Wel is waar , mijn plan om naar *Madras* te gaan , was als dan verijdeld , alle mijne liefelijke droomen en vooruitzichten van fortuin te maaken , waartoe ik de hoop nog niet zoo geheel had opgegeeven ,
 moest

(*) Ik heb reeds gezegd dat de Compagniesboeken door de fecundes moeten gehouden worden .

moest ik laten vaaren; doch als ik de zaak wel overwoog, het zekere met het onzekere vergeleek, bleef 'er geene bedenking meer overig.

Hier had ik eene goede bediening, een gewis en ruim bestaan, onder mijne eigene Natie. Bij de *Engelschen* daarentegen — hoe lang konde ik nog rond loopen, eer ik geplaatst was? — en waar van zoude ik in dien tusschentijd leven?

Ook had ik 'er geene aanbeveeling, ik kende 'er niemand, en dan de trotschheid, de belagchelijke verwaandheid van dit volk, en hunne verachting voor alle vreemdelingen; wie weet welke vernedering ik daar zoude moeten ondergaan! Zoo het mij daar nu niet gelukte, wat dan begonnen?

Hoe zoude het mij dan spijten dat ik deze schoone gelegenheid had van de hand gewezen. In allen gevalle konde ik deze post vooreerst aanneemen; zag ik dan dat dezelve niet aan mijne verwachting, noch aan de beloften die men mij deed, beantwoordde; konde ik evenwel nog naar *Madras* gaan. Ik was 'er immers dicht bij, want *Madras* ligt maar omtrent 12 mijlen van *Sadras*.

Met dit besluit keerde ik naar den Heer SIMONS terug, en wij werden het welhaast eens. Hij maakte in naam van zijnen broeder twee eensluitende kontrakten, waarin hij zich, van zijnen kant, voor het overeengekomene maandelijksche salaris verbond; ik integendeel, van mijnen dienst niet te verlaaten, voor dat zijn broeder van een ander bekwaam persoon voorzien was, wij ondertekenden het beide,

C

de,

34 REIZE VAN MADRAS

de, hij gaf mij een geschenk van 25 pagoden voor mijne reis-onkosten, — en eenige dagen daar na, verliet ik *Nagapatnam*, met een van 's Compagnies vaartuigen, dat derwaards bestemd was.

*

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

*Aankomst te Sadras. — De NABAB HYDER ALI-
CHAN. — Zijne onverzoenelijke vijandschap te-
gen de Engelschen, — Coalitie tegens hen. —
Zijne inval in Carnatica. — Verwoesting. —
Verraaderlijke overrompeling der Hollandſche Eta-
blisſementen door de Engelschen. — Opeifching
van Sadras. — Capitulatie.*

Op deze wijze kwam ik te *Sadras* (*). De plaats behaagde mij buitengemeen; eene vrolijke en aan-
ge-

(* *Sadras* of *Sadraspatnam*, eigenlijk *Shodringapatnam*. Eenige zeggen dat deze plaats zijnen naam ontleent van het woord *Shadrinskie*, of een ſchaakbord; andere weder meenen dat het zijnen oorsprong heeft van *Shotto rongam*, of honderd moeilijkheden. Deze Logie is gefortificeerd, en het dorp en den grond door de Compagnie van den Landsheer gepacht. Het is zeer wel tot den handel, en in het gebied van den NABAB van *Arcat* gelegen.

De *Hollanders* hebben 'er zich reeds sedert het jaar 1600 geëtablisſeerd. Alle de lijwaaten die men 'er in verſcheidene forteeringen inzammelt, vallen 'er vrij ſijnder, dan hooger om de zuid. De lijwaaten die hier het meest ge-

genaame zamenleving, veel vertier en koophandel, eene verrukkelijke landstreek, eene gezonde lucht, een goed inkomen, geen' over-zwaare arbeid — wat konde ik meer wenschen?

De ijver en de naauwkeurigheid waarmede ik mijne bediening waarnam, gevoegd bij mijne taalkunde, mijne niet geringe kennis van den handel der Maatschappij, en mijn goed gedrag maakten mij noodzaakelijk, bemind en geächt bij een ieder. In één woord, ik leefde 'er gelukkig en vergenoegd; en

maakt worden, zijn Moerisfen, blaauwe Gingam, Salempoerisfen en Parcallen; men schildert 'er ook chitzen die wel zoo mooi en goed koop vallen, als die tot *Palliacatta* worden geschilderd.

Doch om dat de laatstgemelde plaats het eigen dorp der Compagnie is, en dat de schilders door verstrekkingen en het niet betaalen hunner hoofdgelden veel ten achteren staan, heeft de hooge Regeering te *Batavia* best geoordeeld tot *Palicol* een grooter aanbesteding te doen, op dat de schilders met den tijd hunne schuld beter zouden kunnen afleggen.

Hier was ook eene blaauwverwerij daar veele lijwaaten geleverd wierden. Men plagt hier 800 pagoden jaarlijks voor alle in- en uitkomende koopmanschappen te betaalen; doch de koning van *Golconda* heeft het de Compagnie in 1676 gunstig kwijt gescholden.

Deze Logie is door de *Mahratten* eens overrompeld en uitgeplunderd geweest, en de *Hollanders*, die het niet konden ontvlugten, werden in hegtenis genomen; doch zijn door geschenken weder vrij geraakt.

en had vast beslooten 'er het overige mijner dagen in rust en vrede door te brengen.

Eene onverwachte gebeurtenis vernietigde op eenmaal al mijne hoop en vlejende vooruitzigten.

De Nabab van *Masfour*, HYDER ALICHAN BAHADOER (*), deze groote, dappere, en edeldenkende

(*) HYDER ALI was de zoon van een Officier der ruitery in dienst van den Mogol; hij had een gedeelte zijner kindschheid te *Dely* doorgebracht, en bevond zich in deze hoofdstad van *Indiën*, toen de beroemde NADIR 'er den schrik zijner wapenen verspreidde.

Reeds in zijne vroegste jeugd openbaarde zich zijnen oorlogszugtigen aard; en in een' tijd dat andere kinderen zich nog met spelen vermaaken, oefende hij zich reeds in de wapenen.

Zijn vader had verscheidene veldtogten in dienst van den Radjah van *Myfore* (eigentlijk *Mahafoer*) gedaan; en had voornamelijk uitgemunt, door eene overwinning die hij op de *Mahratten* behaalde; tot belooning zijner uitstekende diensten, schonk hem de Radjah, de sterkte van *Bengaloer*.

Deze bezitting werd het erfdeel van den jongen HYDER, zijn vader liet hem daarenboven het voorbeeld van zijnen moed, tot vergrooting deszelven na.

Reeds in den ouderdom van 21 jaaren, verwierf hij zich zoo veel roem in eenen veldtog op de kust *Chormandel*, dat de Radjah van *Myfore* hem tot opperbevelhebber zijner troepen maakte. Zoo dra bevond hij zich niet tot dien rang verheven, of zijn eenigste doelwit was, om tevens de opperste van den Staat te zijn.

de vorst; onophoudelijk door de *Engelschen* getergd en beleedigd, die hij eene onverzoenlijke haat en vij-

CANERO, de eerste Minister van den Radjah, ontdekte dit voorneemen van HYDER niet eerder, dan toen het te laat was. Hij had zich reeds zoo magtig weeten te maaken, dat men, om hem ten onder te brengen, de *Mahrattas* moest te hulp roepen, die hem in zijne sterkte van *Bengaloer* belegerden.

Hij had het geluk dezelve terug te drijven, en nu kwam hij den Radjah zelf in zijne hoofdstad *Seringapatnam* aantasten.

Hier nam hij de list te baat. Hij wist dezen jongen Prins, die eerst kortelings op den troon was geklommen, en die eene onervaaren jeugd al te vertrouwend maakte, te overreeden de poorten voor hem te openen. Hij maakte hem wijs, dat hij de wapenen niet had opgevat dan om zijne vijanden, en voornaamelijk den Minister te straffen, en hij beloofde zich te onderwerpen, zoo men hem denzelfden in handen leverde.

Men gaf hem gehoor, en de getrouwe CANERO viel; — dit is het eenigste slachtoffer het welk HYDER aan zijne eerzucht opofferde.

Alles ging, zoo het scheen, nu weder wel. HYDER toonde in het begin veele onderwerping aan zijnen wettigen vorst, maar weldra wist hij het krijgsvolk, dat hij reeds op zijne zijde had weeten te krijgen, tegens den Radjah optehitzen, die men afzette, en met zijne familie in een paleis opsloot; waar hij wel gestrengelijk werd bewaakt; doch voor het overige in alles naar zijnen staat behandeld en bediend.

Na

vijandschap toedroeg, en niet langer hunne onderdrukkingen, hunne moorden, hunne overheeringen, hun-

Na den dood van dezen vorst, die kort daarop volgde, nam HYDER, die tot zoo lang den titel van Regent had bekleed, dien van Nabab van *Myfore* aan, en plaatste zich op den troon.

Het leger had hij door mildheid in zijne belangen getrokken, niemand onder de *Palegaars* noch onder het volk, dorst zijne heerschappij onregvaardig noemen; men gewende zich aan hem, gelijk men zich gemeenlijk aan alle dwingelanden en dwingelandijen met den tijd gewend, of 'er zich, met of tegen zijn zin, aan onderwerpt.

Dit is nu eene korte schets van zijn leven, wij zullen nu tot die van zijn karakter overgaan.

Eene menigte tegenspoeden en ongelukken die hij in zijnen loopbaan ontmoette, gaven hem eene vroegtijdige ondervinding, vuurden zijnen moed aan, en ontwikkelden in hem dat groot karakter, dat hij in 't vervolg in het bestier zijner Staaten, en op het slagveld betoonde. Zijn geest was wel niet zeer versierd, maar hij beschouwde alles uit het regte oogpunt.

Hij bezat voornaamelijk het bij koningen en vorsten zoo zelden te vinden talent: Menschenkennis.

Hij was stout, onderneemend, verachtende alle ijdele pracht en praal; buitengemeen leergierig, voornaamelijk wat de krijgskunde betrof. Hij had de tactiek der *Europeaanen* in zijn leger ingevoerd, wel ziende dat dit het eenigste was, dat hen in het veld zoo geducht maakt; terwijl zij voor het overige in moed, behendigheid en lichaamlijke sterkte, zeer ver met de meeste *Indiafche* vol-

hunne schending en verbreeking van de heiligste bezwoorene verbindtenissen en traktaaten, en de ontal-

keren terug staan; en voornaamelijk in het behandelen der blanke wapenen gansch niet met de *Aziatische* volkeren zijn te vergelijken. Zoo de Europeaanen geen schietgeweer gehad hadden, zouden zij wel een duim breed gronds in de *Indiën* bezitten? doch hier over breedvoeriger bij eene andere gelegenheid.

De Godsdienst van HYDER was het Mahometanendom; doch hij stelde zich boven de vooroordeelen van denzelven; vereenigde zich met alle sekten, en zocht alle partijen te vriend te houden, zoo hij maar zijn oogmerk of doel door hen konde bereiken, of dat zij hem van eenigen dienst of nut konden zijn.

Hij wist zich naar de omstandigheden te schikken, en zijne onderneemingen naar zijne middelen te evenredigen, de list met de kracht der wapenen te vereenigen, en gelijkelijk het goud en het staal te gebruiken.

Hij was getrouw aan zijne verbindtenissen en traktaaten, die hij nooit het eerst heeft gebroken; hij was edelmoedig, mild; elk, tot de geringste zijner onderdaanen, had een vrijen toegang tot hem, regtvaardig zonder aanzien van rang noch staat.

In één woord, hij was een groot koning. Hij verdiende dien eernaam oneindig meer dan een ALEXANDER, een KAREL de XII. en zoo veel anderen die door laffe vlejers met dien bijnaam zijn vereerd geworden, en die geen ander doel in huone oorlogen hadden, dan hunne heerschzucht te voldoen, en hun tijrannisch juk op den nek van vreemde volkeren te leggen.

Zoo

tallijke euveldaaden die zij bedreeven, en nog ge-
duurig bedrijven, met een onverschillig oog kunnen-
de

Zoo het vereerend is, zoo het groot is, zoo het een' onsterfelijken roem verdiend, zijn vaderland van dwingelandij te verlossen, of zich tegens de magt eens dwingelands te verzetten, — dan, ik herhaal het, verdiende HYDER ALY gewis dien eernaam van groot, boven zoo veele andere. De oorlog die hij nu tegen de *Engelschen* ging voeren, en die hij voorheen met zoo veel glorie tegen hen voerde, had alleen zijnen oorsprong uit eene zuivere, uit eene edele drift, om zoo veele *Indische* natien van de allernederigste en verachtelijkste slavernij (die der Europeanen) te verlossen; eene slavernij, zoo veel te onteerder en ondraagelijker, daar die hen van een kleinen hoop vreemd volk was opgelegd, dat met hen in verwe der huid, in godsdienst, in zeden, gewoontens en gebruiken, zoo zeer verschiide, en dat zich met geen ander inzicht en voorneemen in de *Indiën* gevestigd had, dan om het uitteplunderen, uittezuigen, en met den geroofden buit naar hun vaderland te rug te keeren. Een volk dat in de schandelijkste ondeugden leeft, zonder eer, zonder trouwe, zonder menschlievendheid, trotsch, verwaand, gouddorstig, en onverzadelijk naar den eigendom van anderen. Dat alle Goddelijke en menschelijke wetten en verpligtingen met voeten treedt, en zonder hun geweer en kanon, en zoo men wil, hunne krijgskunst, tegen de lafhartigste *Indiasche* Natie niet bestand zoude zijn. Van een zoodanigen vijand wilde HYDER ALY de ongelukkige *Indiasche* Natiën verlossen en bevrijden; en dit voorneemen, dat hij, van alle zijne bondgenooten verlaaten, alleen trachtte uit

de aanzien; nam eindelijk het groot en heldhaftig besluit, gansch *Indiën* van dezen schrikkelijken gees-

te voeren, verdient, na mijn oordeel, een' onsterfelijken roem.

En had hij in het leven gebleeven, gewis hij zoude zijn heerlijk ontwerp hebben ten uitvoer gebragt. *Indiën* zoude tegenwoordig het verachtelijke juk der Europeaanen hebben afgeschud; doch hij werd te vroeg der zuchtende menschheid ontrukkt. Ó! Mogt zich in zijne plaats een' anderen opdoen, die met dien zelfden moed, met dien zelfden glorieijken ijver beziel was. HOLKAR! SEMAN SHAW! mijne hoop, en die van alle onderdrukte *Indiasche* volkeren, rust op u. Zij moeten vallen! zij zullen vallen! zalige dag, mogt ik u eens beleeven!

Geld en tweedragt, die zij onder de Moorfsche vorsten weeten te zaaijen, houdt hen nog maar alleen op hunnen wankelenden troon staande. De coalitie die den beroemden en ongelukkigen CHEITSING, Radja van *Benares*, tegen hen vormde, koste hen onnoemelijke schatten om te verbreeken; zij waren toen, even als ditmaal met HYDER ALY, op den rand van het verderf.

„Ziet,” zegt CHEITSING in zijn beroemd Manifest, dat hij aan alle *Indiasche* vorsten zond, om hen aantemoedigen, zich met hem te vereenigen, om deze onverzadelijke dwingelanden te verjaagen: „ziet mijne landen, en ziet „deze ongelukkige gewesten, over welke zij hunnen „ijzeren sceppter zwaaijen! De verschillende staat in de „welke zij zich bevinden, zijn duidelijker grenspaalen, „dan de Natuur, of de kunst, zoude kunnen verschaffen. „Mijne velden zijn bebouwd, mijne steden en dorpen met
In-

geefel voor altijd te' verlossen en te bevrijden.

Zijne magt was echter tot de uitvoering van dit edel

„ Inwooners vervuld. Mijne Rijk is een tuin, en mijne
 „ onderdaanen zijn gelukkig. De voornaamste kooplieden
 „ van gansch *Indiën* (dank zij het der regtvaardigheid en
 „ zekerheid mijner Regeering) vestigen hunne woonplaats
 „ in mijne Hoofdstad. Zij is de bank van *Indiën*, zij ont-
 „ houdt de schatten der *Mahrattas*, der *Jaks*, der *Sheiks*,
 „ der *Hindous*, en van ontallijke andere Natiën. Het is
 „ hier dat de weduwen en weezen al hun rijkdom in be-
 „ waaring geeven, en 'er bescherming en schuilplaats tegen
 „ de gierigheid en roofzucht vinden. Het leven en de
 „ goederen van elk zijn zeker. De reiziger en vreemde-
 „ ling kunnen door mijne gansche Staaten hunne vracht en
 „ koopmanschappen nederleggen, en gerust naast dezelve
 „ slaapen.

„ In de Provintien der *Engelsche* Compagnie daarente-
 „ gen, wandelt de hongersnood en ellende hand aan hand,
 „ door de onbebouwde velden, en de verlaatene en een-
 „ zaame dorpen. Men ontmoet 'er niet dan grijsaards en
 „ arme of ziekelijke menschen, niet in staat om te vlug-
 „ ten, maar wel roovers en moordenaars. Niemand die door
 „ de landen der *Engelschen* reist, is zeker van zijne goe-
 „ deren of leven.” enz. enz.

HYDER ALYCHAN stierf den 9den December 1782 in *Ar-
 cat*, de hoofdstad van *Carnatica*, die hij kort te vooren
 stormenderhand den *Engelschen* had ontnomen. Zijn dood
 bevrijdde hen van den geduchtsten vijand dien zij ooit in
 de Oost hadden. 'Er is alle reden en vermoeden, dat zij
 hem heimelijk door vergif van kant hebben geholpen. Dit
 is

edel ontwerp en voorneemen, niet genoegzaam; hij alleen was te zwak. Om het volkomen, en in al deszelfs uitgestrektheid te doen gelukken, moesten zij van alle kanten worden aangevallen, uit alle hunne versterkte roofnesten verdreeven, en hen nergens een wijkplaats vergund worden, waar zij zich weder zouden hebben kunnen herstellen en herhaalen.

Ten dien einde verbond hij zich met verscheidene *Indiasche* vorsten, en 'er werd onder hen beslooten, ten gelijken tijde het zwaard tegen deze geweldenaars te trekken, en het niet weder in de schede te steeken, voor zij ganschelijk waren uitgeroeid.

Nimmer was de magt der *Engelschen*, en hunne tijrannische heerschappij in die gewesten, haaren ondergang nader. Nimmer scheenen de *Indiasche* Mogendheden meer hunne waare belangen te gevoelen, noch had zich ooit in *Indiën* eene zoo geduchte coalitie tegens hen gevormd.

HYDER ALI met den Nizam moesten hen in *Carnatica*, de *Mahrattas* aan den kant van *Surat* en *Guzurat* (*) omsingelen; en de Radja van *Berar*

ZOU-

is zoo hun gebruik; kunnen zij hunne vijanden niet door geweld bedwingen, dan gebruiken zij verraad of geheime moordenaars. Ik zoude verscheidene *Indiasche* vorsten kunnen noemen, die zij door vergif, of het moordgeweer, van kant hebben geholpen, om zich van hun rijk of bezitting meester te maaken.

(*) *Surat* is eene der grootste en bloeiendste steden van
In-

zoude de Provintien van *Bengalen* aantasten.

Het was met de *Engelschen* gedaan geweest, indien dit verbond in stand had gebleeven; doch zij vonden nog middel het onheil en het verderf dat hen dreigde, te ontgaan en aftekeeren.

Omkoopning en verraad, hunne voornaamste wapenen, zoo wel in *Indiën*, als in *Europa*, reddden hen.

Door opoffering van verbaazende sommen, en door andere flinksche wegen, wisten zij den Nizam en Radja van *Berar* van de coalitie aftetrekken, nog eer de veldtogt geopend werd. En deze laaghartige vorsten, bleeven geruste aanschouwers van eenen oorlog, die voor het algemeen welzijn, die tegens den algemeenen vijand, gevoerd werd; zij lieten, om vuil gewin, de schoone gelegenheid voorbij gaan, die hen — die gansch *Indiën* — voor altijd van deze onderdrukkers had kunnen bevrijden.

Beklaagenswaardige en ongelukkige volkeren! die onder den ijzeren sceptor dezer blanken zuchten! vergeefs zaagt gij met verlangende oogen naar uwe verlossers om! vergeefs hoopte gij van het smaadelijke juk, onder het welke gij gekromd laagt, eens te worden ontflagen! — het *Engelsche* goud, had ook hier, zoo wel als in *Europa*, de overhand.

Nu

Indiën geweest. *Guzurat* de 12de *Soubah* van *Hindostan*, heeft van *Odaipour* naar het Oosten tot *Por Bender* 125 mijlen, en van *Bargaon* naar het Noorden tot bezuiden *Serrat*, 110 mijlen uitgestrektheid.

Nu hadden zij zich twee geduchte vijanden van den hals gefchooven; de *Mahrattas*, deze wispelturige, magtige, en verdeelde Natie, bleef alleen nog overig; ook deze, dachten zij, zouden zij wel middel weeten te vinden van het tooneel des oorlogs te verwijderen en aftrekken.

Dit wilde hun echter in het eerst niet gelukken. Niet dan na dat zij reeds verscheide veldslagen hadden verlooren (*), en zich bijna in eenen wanhoopigen staat bevonden; verkreegen zij eindelijk van dezelve, niet zonder groote opofferingen te doen, eenen voor hun schandelijken en zeer nadeeligen vrede; deze vrede werd geflooten in November 1782.

Doch, al had deze vrede ook tienmaal schandelijker en nadeeliger geweest, zouden zij denzelfden echter op dat tijdstip hebben aangenomen; wel wetende, dat zij naderhand altijd weder oorzaak zouden vinden om denzelfden te verbreeken, zoo als zij ook gedaan hebben. Want het getal hunner traktaaten en verbindtenissen in de *Indiën*, staat gelijk met dat van hunne schending en verbreeking derzelfden. De vorsten, die ligtgeloovig genoeg zijn hen te betrouwen, behandelen zij als koopmanschappen die men op de markt ten toon stelt, en achten hen niet, dan in zoo verre zij tot hunne belangen, tot hun-

(*) Colonel MATHEWS, Colonel BRAITHWAIT, Colonel BAILY, waren met hunne legers totaal verslagen; van den laatsten ontkwam niet een eenig man.

hunne onbepaalde heerszucht en onverzadelijken gouddorst kunnen dienen.

Deze afval en terugtreeding van alle zijne bondgenooten, was echter niet in staat den onverschrokken moed van HYDER ALICHAN in het minst te verflaauwen, of hem zijn edelmoedig voorneemen te doen opgeeven. — Hij volhardde in hetzelfde, en besloot den *Engelschen* alleen het hoofd te bieden.

Het is onbegrijpelijk hoe zij bij de groote oorlogstobereidsfelen van dezen vorst, daar zij toch wel wisten dat het op hen gemunt was, zoo onverschillig bleeven. Alle hunne ontwerpen strekten zich alleenlijk daar heen, om de coalitie te verbreeken en te ontbinden; voor het overige verzamelden zij geen troepen tot het vormen van een leger, zij versterkten noch hunne guarnizoenen, noch hunne posten; in één woord; hun Gouvernement deed niet de geringste pooging, om het onheil voortekomen, dat het ongelukkige *Carnatica* (*) bedreigde, en het onweer aftewenden, dat over hunne hoofden, en wat eigenlijk het smartelijkste was, over die van de rampzalige Inwooners dezer provintie stond uittebarsten. Zelfs niet toen zij de ontwijfelbare tijding kreegen, dat het *Masfourse* leger, zich reeds aan den voet de-

(*) De provintie van *Carnate* is aan den westkant omringd door het gebergte *Ballegat*; in het noorden door de rivier *Kishtna*; aan den zuidkant door den *Calieram*, zijnde een arm van de rivier *Caverie* — en de zee bepaakt haar in het oosten.

dezer eeuwige bolwerken (*) bevond, die de *Malabaar* van *Chormandel* scheiden. Tot dat HYDER ALICHAN zich hunne zorgeloosheid ten nutte maakende, eensklaps als een bruischende bergstroom, door de *Cannemas* (†) brak, en het gansche gewest met zijne benden bedekte.

De eerste tijding van dezen inval scheen zoo ongelooft te *Madras*, dat men die met verachting aanhoorde; doch de inneeming, en het verbranden van *Conjeveram*, en andere plaatsen, de verschijning der ruiterbenden, en der vlugtende landlieden, kondigden zoo baarblijkelijk het naderend gevaar aan, dat het niet langer in twijfel konde worden getrokken.

De Nabab HYDER ALI, wat ook zijne vijanden in het tegendeel mogen zeggen, was een regtvaardig vorst, die zijne eigene onderdaanen met zachtheid regeerde; doch de verbitterde haat die hij den *Engelschen* toedroeg, maakte hem bloeddorstig en wreed; hij merkte een ieder die onder hunne heerschappij leefde, als zijnen vijand aan; en dienvolgens waren de ongelukkige landlieden en inboorlingen van *Carnatica*, zijne eerste slagtoffers, en moesten voor misdaden boeten, die zij niet hadden bedreeven, en waar van hen zelfs den naam onbewust was. /

Zwaa-

(*) Dit is het zoo evengenoemd gebergte *Ballegat* dat de kusten *Malabaar* en *Chormandel* van elkanderen scheidt.

(†) *Cannemas*, de naam van eenige naauwe pasfen in dat gebergte.

Zwaare detachementen van zijn groot leger, trokken in alle rigtingen op de kleine en onversterkte plaatsen aan, en maakten 'er zich meester van, met groote slagting. Gansche zwermen van Lutivallas of Vrijbuiters (*) verspreidden zich als een bliksem over het geheele land, en vernielden alles te vuur en te zwaard; zij spaarden noch ouderdom, noch geslacht; alles was in oproer en verwarring, en de ongelukkige en vreedzaame landlieden vlugttten en dwaalden aan alle kanten rond, de eene zocht zekerheid in die plaats welke de ander verliet.

Ik zal omtrent twee jaaren te *Sadrás* hebben gewoond, toen deze vernielende oorlog uitbarstte. Het gerucht liep dat het ook op de *Hollanders* gemunt

(*) Troepen die zich op hunne eigene kosten uitrusten, en waar van de meesten geen of weinig soldij ontvangen. Zij betaalen zich zelve door rooven en plunderen; men gebruikt hen om een land of Provintie afestroopen, tot voerageeren en dergelijke. In één woord, het zijn Vrijbuiters, geschikt om den ongelukkigen en onschuldigen landman te plaagen, te vermoorden, en zijnen oogst te vernielen.

Spreekt niet van barbaaren, gij hooggeleerde, verlichte en Christelijke Europeaanen! gij hebt immers ook uwe Vrijbuiters te land, en uwe kapers op zee; en tot wat ander einde, dan om ramp, ellende, armoede, hongersnood, verwoesting en dood over de onschuldige Inwooners van het een of ander Rijk, dat gij vijandelijk aanvalt, te verspreiden?

D

munt was, die den Nabab reden van misnoegen zouden hebben gegeven; men kan denken, hoe wij hier over te moede waren.

Eindelijk, wij werden uit deze angst en ongerustheid verlost. Een Vakiel, (zoo veel als Ambassadeur) van den Nabab, bragt ons de verzekering van zijnen meester, dat wij niets hadden te vreezen, zoo wij ons slechts onpartijdig hielden, en alle betrekkingen met de *Engelschen* (die hem in zijn voornemen tegen die natie konden hinderlijk zijn) vermijdden. Hij had zijne bevelen gegeven, niemand zoude ons beleedigen of benadeelen. Ook hield hij getrouwelijk woord, en wij leefden in rust en vrede, terwijl van alle kanten, en rondom ons heen, de oorlog de ijfelijste verwoestingen aanreichte. Doch hoe weinig weten de stervelingen wat over hen is beschooren!

Onze zekerheid was van geen langen duur. Een vijand niet min woedend en wraakzuchtig dan HYDER ALY; doch oneindig trouwloozter en verraaderlijker, overviel ons als de roover in het eenzame woud den zorgeloozen reiziger overvalt (*).

Het

(*) Het schandelijk en verachtelijk systema der *Engelschen*, om hunne nabuuren, die nergens op verdacht zijn, onverhoeds en op eene verraaderlijke wijze den oorlog aantedoën, heeft zijnen oorsprong uit lafhartigheit en roofzucht — dit behoeft geene verklaring. Even zoo als zij nu kortelings met deze Republiek en met *Spanje* hebben gehandeld, even zoo handelden zij ook toen ten tijde met
 ons

Het was op den 17 Junij 1781, omtrent 4 uren in den achtermiddag. Het Opperhoofd van *Sadras*, JAKOB PIETER DE NEIJS had ons bij zich ten eeten verzocht, den Secunde, mij, en alle de Adfistenten met hunne vrouwen; hij vierde een' verjaardag.

Wij zaten nog aan tafel, verscheidene gezondheden waren reeds ingesteld geworden en gedronken, als: onze Heeren en Meesters in *Europa* — de verwachtwordende schepen — een spoedige en duurzame vrede, en meer anderen.

Eindelijk, hoe wonderlijk en gevallig! — „ een „ voldertje!” riep de Heer DE NEIJS, en stond op. „ Mijne Heeren! het welvaaren van *Sadras!*” wij alle reezen over einde, met het glas in de hand, toen de wachthebbende Sergeant binnen trad. „ Heer Opperhoofd! een *Engelsch* Officier te paard, „ met een witte neusdoek aan een rotting gebonden, wenschte u te spreken.”

Niemand had erg op den witte neusdoek. „ Hoe „ meerder volk hoe meerder vreugd!” zeide de Heer DE NEIJS, „ laat hem binnen komen! hij „ zal

ons. Op den dag dat zij in het jaar 1780 den oorlog aan de *Hollanders* verklaarden, op dien zelfden dag werden ook onze Coloniën en Etablifementen in *Oost-Indiën* aangevallen en overrompeld. Hunne Gouverneurs en Bevelhebbers waren reeds lang vooruit van het tijdstip verwittigd, dat zij ons moesten aantasten, en vijandelijk behandelen. Dat men toch ophoude van *Algerijnen* en andere *Turksche* of *Barbaarsche* roovers te spreken.

„ zal het welvaaren van *Sadras* met ons drinken!”

Een jong Officier trad binnen: „ Mijn Heer!” zeide hij in het *Fransch* tot het Opperhoofd: „ het smert mij, dat ik u een onaangenaam nieuws, en nog onaangenaamer boodschap moet brengen; de oorlog tusfchen *Engeland* en *Holland* is heden in *Europa* verklaard! Kapitein GEORGE MACKAY, Commandant van *Chenglepet*, (een *Engelsch* Fort 3 mijlen noord-west van *Sadras* gelegen) ligt een mijl van hier met zijn detachement gekampeerd; hij eischt door mij, dat gij het Fort en Etablissement van *Sadras*, aan de wapenen zijner *Britfche* Majesteit'op discretie zult overgeeven!”

Hemel! hoe ontftelden wij van deze onverwachte en verfchrikkelijke tijding, wij waren als van den donder getroffen. Uit het midden van rust, vrede en genoegens eensklaps te worden weggerukt, om alle de vernedering, fmaad, ellende en kommer eenes krijgsgevangenfchaps te ondergaan; alle onze betrekkingen, alle onze vooruitzigten te moeten opgeeven, hoe fmertelijk was dit niet voor ons. Het gansche gezelfchap, dat voor eenige minuten nog zoo vrolijk was, bevond zich nu in de diepste neerflagtigheid gedompeld; men hoorde niets dan zuchten, en de vrouwen weenden overluid.

Toen wij eenigzins tot ons zelve kwamen, borstten wij uit in vervloekingen tegen de *Engelfchen*, en verfoeiden hunne trouweloosheid en fchandelijke overrompeling. Helaas! waartoe konde ons dit
baa-

baaten? de Officier wachtte naar een beslissend antwoord.

Het Opperhoofd liet terstond vergadering beleggen; zij bestond uit den Secunde, mij als Sekretaris, den Commandant van de soldaaten en den Equipage-Opziener.

Welk eene vergadering! Van schrik en ontsteltenis konden wij tot geen besluit komen; wij deden niets dan ons beklaagen: alle onze moed was weg!

Allengs echter verdweenen deze eerste indrukfelen van vrees en angst; verontwaardiging en toorn namen plaats in onze zielen.

Wij beslooten ons over de wijze van opeisfching beleedigd te houden. Tegenstand te bieden was onmogelijk, en zoude dwaasheid zijn geweest; wij waren al te zwak; doch wij wilden billijke voorflagen doen, die Kapitein MACKAY niet konde en durfde weigeren. Hij had geen regt om ons op discretie op te eifchen, wij behoorden tot eene Natie, en waren geen muitelingen.

Zich aan de *Engelfchen* in de *Indiën* op discretie over te geeven, is zoo veel als hun de volle vrijheid van eene algemeene plundering toetestaan; en dit was het doelwit van MACKAY.

'Er werd dus een verdrag opgesteld, het bestond alleen in twee voorwaarden. „ De goederen en „ bijzondere eigendommen der Inwooners van Sa- „ dras, van welke Natie ook, zullen gerèfpecteerd, „ befchermd en onaangeroerd blijven.”

„ De bezetting, en de geëmploijeerden der Maat-

„schappij, blijven krijgsgevangenen tot na den oorlog of tot na eene uitwisseling.”

Weigerde hij deze voorlagen aanteneemen, dan wilden wij de poorten van het Fort sluiten, en dezelve op geene andere voorwaarde openen. Hij mogt geweld gebruiken om 'er in te komen, men zoude hem geen tegenstand bieden, doch tegen zijne handelwijze protesteeren.

Het zal zeven uren geweest zijn, toen ik, en de Secunde SIMONS, verzeld van den Parlemtair, naar het Kamp vertrokken.

De *Engelschen* hadden zich een groot uur gaans van *Sadras* gelegerd, verre van den grooten weg, in eene vlakte met dicht kreupelbosch omgeeven en begroeid; achter het welk zij verschoolen lagen. Wij kwamen aan hunne voorposten, werden door dezelve aangeroepen, en in het Kamp geleid.

Ik verwonderde mij over de ongemeene stilte die in hetzelfde heerschte. 'Er was geen vuur noch licht te zien, en de soldaaten lagen bij elk anderen op den grond neder. Hun Commandant zat ook in den donker, voor eene kleine veldtafel onder den blooten Hemel.

De Parlementair diende ons bij hem aan, 'er werd licht opgestoken, stoelen voor ons gezet, en ons antwoord wegens de opeifching van het Fort afgevraagd.

Ik had moeite om mij te bedwingen, toen ik den verachtelijken MACKAY gewaar werd. Hij had eene gemaakte en trotsche houding aangenomen, die hem
bij

bij zijnen dikken hangbuik zeer kwalijk stond. Hij zag ons aan als of hij ons wilde verslinden.

Twee dagen te vooren was hij in gezelschap van een Ingenieur-Officier, door *Sadras* komen rijden; even als of hij 'er om bezigheden doorreisde. — Hij had, als in het voorbijgaan, bij het Opperhoofd DE NEIJS zijn compliment afgelegd; die hem, zoo als hij wel had verwacht, verzocht het middagmaal bij hem te neemen; waar toe hij zich, als ligt te denken is, zonder moeite liet overhaalen. Zijne reize was niet dan een voorwendfel, hij kwam alleen om de sterkte van het Fort en van de bezetting te bescieden. Op eene listige wijze, en als bij geval, deed hij verscheidene vraagen, den handel en de zaaken der Maatschappij in ons Etablisement betreffende. Men antwoordde hem zonder achterdocht. Tegen den avond vertrok hij met de hartelijkste be- tuiging van vriendschap, om twee dagen daarna als vijand weder te komen.

Niemand op *Sadras*, buiten mij, verstond de *Engelsche* taal. Ik moest dus het woord doen, en wapende mij derhalven met al den moed en de stout- heid, die ik konde bij een brengen.

„Kapitein!” zeide ik tot hem met een' beduiden- den glimlach, „het Opperhoofd laat u nogmaals „bedanken voor uw vriendschappelijk bezoek van „eergisteren! Hier zijn de voorwaarden op dewel- „ke hij het Fort wil overgeeven!” Ik lag hem de Capitulatie voor.

Hij zag mij overdwers en verachtelijk aan, nam

dezelve op — las die — en smeet die mij weder toe. „ Zeg aan uw Opperhoofd, dat ik naar geene „ voorflagen wil luisteren. Zoo hij weigert aan „ mijn eisch te voldoen; — ik heb kanon en storm- „ ladders bij mij.

„ Kapitein!” zeide ik, „ gij behandelt ons als „ *Callouries* (*), wij zijn onderdaanen van eene „ respectabele Natie.”

„ Gijlieden moogt,” antwoordde hij mij op eenen spotachtigen toon, „ voor zoo veel ik weet, niet „ beter dan *Callouries* zijn.”

Het bloed steeg mij naar het aangezicht! ik moest hem hier op antwoorden, al had het mij mijn lever gekost. „ Gij zoudt regt hebben ons voor *Callou- „ ries* te houden,” beet ik hem toe, „ indien wij „ de menschen onverhoeds als roovers op het lijf „ vielen, en hen dwingen wilden zich op genade „ en ongenade overtegeeven, om een schijnbaar „ regt te hebben van hen te plunderen.”

Hij hield zich als of hij mij niet begreep. „ Hebt „ gij mij verstaan? gij zult u op discretie overgeeven!” „ Dit weigeren wij rond uit, en protesteeren te- „ gen uwe opeifching.”

„ Men zal u dan over een paar uren uit eenen „ anderen toon leeren zingen!” hernam hij op eene trotfche wijze.

Ik

(*) *Callouri* is een volk dat in ongenaakbaare bosfchen woont en van roof leeft. *Callou* betekent dief in het *Malabaarsch*.

Ik stond toen op, en zeide hem met een gramstorig gelaat: „Wij zullen u dan verwachten; doch „gij zijt verantwoordelijk, zoo wel te *Madras* als „in *Europa*, wegens al het bloed dat 'er mogt „worden gestort! Nog eens; wij zijn geen dieven of muitelingen om ons op discretie over te „geeven. Weet, dat wij beslooten hebben ons alle „liever in stukken te laten kappen, dan zulk eene „vernedering te ondergaan! Bedenk dus wel wat „gij doet!”

Hij was als de meeste onbeschofte en trotsche menschen, die, wanneer men hen met gelijke trotsheid behandeld, terstond handelbaarer worden. Na zich een wijl bedacht te hebben, eischte hij mij de Capitulatie terug; las dezelve nog eens, en ondertekende die zonder een enkel woord te spreken.

Hij gaf toen zijne orders om optebreeken. Eensklaps was het gansche Kamp verlicht, aan alle kanten flikkerden flambouwen — trommels en trompetten lieten zich hooren — alles was in beweging — en wij haasteden ons vooruit, om aan het Opperhoofd verslag te doen van ons wedervaaren.

DERDE HOOFDSTUK.

Inneeming van Sadras. — Schelmsche trek van den Engelschen Commandant MACKAY. — Vernieling van het Fort van Sadras. — Algemeene vlugt der Inwooners. — Wij worden als krijsgesvangenen naar Madras opgezonden.

Het zal elf uren in den nacht geweest zijn, toen de *Engelschen* aan het Fort kwamen. Zij hadden kanon, stormladders, en veele andere krijgsgereedschappen bij zich. Wij moesten hen aan de poort ontvangen en verwelkomen, en hun nog de *Baljaderas*, of danferesfen van het dorp, te ontmoeten om hen intehaalen; dit is het gebruik.

Met slaande trommen en cimbaalen, en bij het licht van eene menigte flambouwen, trokken zij binnen; maakten zich terstond meester van alle Pakhuizen der Compagnie; en deden ons klein guarnisoen de wapens nederleggen. Het bestond uit dertig *Europeaanen*, meestal Invaliden, en even zoo veel *Cipaijs*.

Dus verloren wij *Sadras*; zoo onverwachts! zoo schielijk! wie had zich dit weinige uren geleden kunnen voorstellen? het schein ons een droom;
naau-

naauwelijks konden wij onze eigene oogen gelooven.

Gedurende dien ganschen nacht was aan geen slaapen te denken. Het geschreeuw, de vreemde stemmen, de drukte, is met geen pen te beschrijven; alles liep door elkanderen, niemand wist wat hij deed. Hoe vreemd kwam ons dit te voeren, wij die zoo stil, zoo vreedzaam leefden.

Onze eenigste troost was nog, dat wij eene Capitulatie geslooten hadden; en dat onze goederen en eigendommen, zoo wij dachten, verzekerd waren. Doch MACKAY vond middel zich van alles wat wij bezaten, meester te maaken, en ons geheel uit te plunderen, zonder geweld te gebruiken. Ik moet dezen verfoeijelijken en schelmischen trek verhaalen.

Drie dagen na de inneeming van *Sadras*, wierpen twee schepen, een groot en een klein, het anker op de reede; zij kwamen van *Madras*, en moesten ons en onze goederen derwaards brengen. Alle de krijgsgevangenen, die de *Engelschen* in de verscheidene Etablifementen der *Franfchen*, en *Hollanders* langs de kust maakten, werden naar deze hoofdplaats gebracht.

Voort na de aankomst dezer schepen, gebod MACKAY ons, onze beste goederen intepakken, en ons gereed te houden *Sadras* binnen drie dagen te verlaaten.

Zoo haast verwachtten wij niet dat men ons zoude doen vertrekken. Wij hadden ons integendeel met de hoop van op *Sadras* als krijgsgevangenen te

mo-

mogen blijven, geveid; dat de *Engelschen* dit schoone Etablifement zouden verlaaten, en aan de verwoesting prijs geeven, kwam ons geheel niet in de gedachten.

Men kan ligtelijk begrijpen hoe fmertelijk ons deze tijding viel; doch wij hadden geene keuze en moesten gehoorzaamen, en met een bekneld en weemoedig hart maakten wij ons tot de afreize gereed.

Wat ons huisraad betrof, dit moesten wij achterlaaten, wij rekenden het voor verlooren! MACKAY wilde niet toestaan dat wij het mede namen. 'Er was geen plaats voor al die prullen zeide hij, wij konden, zoo wij het begeerden, een vaartuig voor onze eigene rekening afhuuren, en het 'er in doen brengen. In het fchip zoude niets komen dan kisten, koffers en lijwaatbaalen.

Het speet mij van mijne twaalf ronde floelen, en alle mijne andere meubelen van kiatenhout, dat zeer fraai en duurzaam is, en daar de worm niet inkomt. Ik had die pas laaten maaken, en mijne harp! een fraai stuk; wat zoude ik ook te *Madras* met eene harp doen, het speelen zoude mij daar wel vergaan. Ik dacht niet dat ik 'er ooit weder lust toe zoude bekomen. Ik liet die dus ook terug.

Eindelijk kwam de dag, die tot ons vertrek beftemd was. Wij hadden denzelven reeds met verlangen te gemoet gezien, want wij konden dat vreemd volk in ons dorp, en in ons Fort niet onverschillig den meester zien speelen, en oppermagtig gebieden? zich onbefchaamd in onze huizen zien indringen, en nestelen? Konden wij

wij hunne smaadreneren op de *Hollandſche* Natie geduldig aanhooren? en hunne onverdraagelijke trotsheid en onbeſchoftheid duldèn? het maakte ons woedend; wij wenschten dus, hoe eerder hoe liever *Sadras* te verlaaten.

Doch hoe verwonderd waren wij, het groote ſchip dat tot den overvoer onzer goederen beſtemd was, lag niet meer op de reede, het was den voorigen nacht vertrokken. Niemand wist waar heen.

Wij vroegen het aan МАСКАУ. Hij had, zeide hij, orders ontvangen, hetzelfde naar eene andere plaats te ſtuuren, het zoude wel twee weken wegblijven. En dewijl bij deze orders hem te gelijk was aanbevolen, ons terſtond naar *Madras* op te zenden, mogt hij ons tót de terugkomst van dat ſchip niet houden; wij moesten dien zelfden dag nog vertrekken!

Onze goederen wilde hij dat wij zoo lang in een der Pakhuizen van de Compagnie zouden bewaaren. Al wat wij 'er tegen inbragten, was te vergeefs; wij waren verpligt ons te onderwerpen.

Men nam welſtaanshalven een lijst van deze goederen — men ſloot het Pakhuis — МАСКАУ verzegelde de deur, en begeerde dat het Opperhoofd 'er zijn zegel mede op zetten zoude.

Hij dwong ons zelfs, om een vertrouwd man te *Sadras* te laaten, aan wien men een affchrift van die lijst gaf, en die, na de terugkomst van het ſchip, bij het inſcheepen dezer goederen tegenwoordig zoude zijn. Hij zwoer bij God, en op zijn
woord

woord van eer, dat hij dezelve ons onbeschadigd en onverminderd, met den mogelijksten spoed zoude nazenden; zoo haast was dit niet beschikt, of hij gebood ons terstond aan boord te gaan.

Zoude men het gelooven? naauwelijks waren wij van de reede, of hij liet het Pakhuis openbreken, en zond alles naar zijn roofnest *Chenglepet*.

De man die wij terug gelaaten hadden, om bij de inscheeping onzer goederen tegenwoordig te zijn, en 'er het opzigt over te hebben, zich tegens deze geweldenaarj willende verzetten, liet hij half kreupel slaan, en in een hok sluiten.

Dus schond hij een der artikelen van de Capitulatie in ons afzijn, het andere brak hij zelfs in onze tegenwoordigheid.

Daags na de inneeming van *Sadras*, liet hij onze gansche bezetting voor zich komen; alle die hem te oud, zwak of ziekelijk scheenen, zond hij weg, de andere bood hij aan om dienst bij hem te neemen.

Ik had het genoegen te zien, dat zij het eenpariglijk weigerden. Zij wilden liever, zeiden zij, hun gansche leven krijgsgevangenen blijven; doch *MAC-KAY* bragt hen welhaast tot andere gedachten.

Men wierp hen alle in een duister gat, en liet 'er hen zoo lang zonder drinken en voedsel, tot zij gedwongen waren zich te laten aanneemen.

Eer wij *Sadras* verlieten, hadden wij nog de droefheid ons Fort (*) door de *Engelschen* te zien ver-

(*) Om onzen handel op de Kust onherstelbaar te vernie-

vernien. Men ondermijnde het op verscheide plaatsen, en liet het springen. Ik zag alle de bolwerken, het een na het andere instorten.

Daar lag nu dit bloeiende en schoone Etablissement! daar lag nu al onze handel die wij 'er hadden voor altijd vernietigd, en zonder hoop van ooit weder hersteld te worden!

De vernieling van het Fort was een genoegzaam bewijs, dat de *Engelschen* het Etablissement niet wilden bezetten, maar het terstond na ons vertrek zouden verlaten. Nu konden de Inwooners niet meer met zekerheid in het dorp blijven; wie zoude hen voor de roovende benden van HYDER beschermen? Alles vlugtte dus met overhaasting naar *Madras*, of andere versterkte plaatsen. — Nooit zag ik zulk eene verwarring! zulk een geschreeuw van vrouwen en kinderen door elkanderen. Men kan 'er zich geen denkbeeld van maaken; het was als of het gansche dorp in brand stond. En geen wonder! die arme menschen zagen zich nu genoodzaakt

hun-

nielen, hadden de *Engelschen* de snoodheid alle de Forten van onze Logies en Kantooren, waar van zij zich door hunne lafhartige overrompeling meester maakten, te doen springen; uitgenomen die van *Nagapatnam* en *Palliacatta*. Zij wisten wel dat geene inzameling van lijwaaten konde geschieden, geen goederen verzekerd waren, geen Inboorling van vermogen of geen Koopman zich zoude willen nederzetten in eene plaats waar zij niet voor *Callouries*, of andere stroopende partijen beschermd konden zijn.

hunne wooningen, hunne tuinen, hunne neering en handteering, in één woord, alles te verlaten; hoe hard en smertelijk was dit niet! zij moesten nu van oord tot oord rondzwerfen, blootgesteld aan de bitterste armoede, en den hongersnood die zich reeds in het land begon te doen gevoelen.

Met innerlijke droefheid en aandoening, zag ik hoe zij langs het strand trokken — achter elkanderen, in lange rijen, beladen met hunne kinderen en geringe bezitting; als een hoop mieren welker nest verstoord is.

Ik zag hen wanhoopig de handen wringen, voor het laatst nog een treurig gezigt naar het geliefde dorp werpen, waar zij voor weinig tijds nog zoo gelukkig waren.

MACKAY dwong ons eindelijk ook te vertrekken. Wij gingen aan boord van het kleine sloopje; wij waren op elkanderen gepakt, en hadden nauwelijks ruimte genoeg om te liggen. Men ligte het anker, en wij zeilden van de reede.

Neen! nimmer heb ik een plaats met grooter verdriet verlaten! Ik had 'er mij zulk' een stil, aangenaam en gerust leven voorspeld; ik was 'er zoo gelukkig als ik wenschte. Nu nog, terwijl ik dit schrijf, perst de herinnering aan dit liefelijk dorp mij de traanen uit de oogen: Zulke geneugelijke dagen, als ik te *Sadras* doorbragt, zijn mij sedert nooit weder te beurt gevallen.

Onbeweegelijk en staroogende, zagen wij het na, tot dat de witte zandduinen het aan ons gezigt ontrok-

trokken. Welk een spijt, welk een droefheid, ik kan die niet beschrijven.

„ ó! Liefelijk dorp!” riep ik weenende uit, „ nu
 „ tot verwoesting gedoemd, ik zie u nooit weder!
 „ Ik zal mijne wooning niet weder aanschouwen;
 „ de digte tamarinde die haar beschaduwte; mijn
 „ boomgaard met schoone vruchtboomen, mijn tuin,
 „ waarin ik mij zoo vergenoegd vermaakte, en die
 „ mij zoo veel arbeids heeft gekost; dit alles zal
 „ welhaast tot eene wildernis worden, en niet meer
 „ bestaan!”

E

VIER-

 VIERDE HOOFDSTUK.

Madras. — Mr. FRANK. — *De Sergeant WID-
DER.* — *De Oost-Indifche Compagnie.* — Mr.
DE SOUZA.

Zoo werd ik dan wederom in de wijde wereld gestooten; zonder uitkomst, zonder vrienden, en zonder middelen! Hoe gelukkig was het, dat ik het *Engelsch* verstond; dit gaf mij nog eenigzins moed.

Wij kwamen te *Madras*. Ik was 'er te vooren nooit geweest; ik kende 'er niemand, behalven twee of drie *Engelschen*, die zich wel voorheen op *Sadras* eenige dagen hadden opgehouden, om bezigheden of vermaak; doch waar zoude ik die zoeken of vinden. Ook wilde ik mij niet vernederen hen om herberg aan te spreken; het zoude toch vergeefs geweest zijn.

Mr. FRANK schoot mij te binnen. Hij was een *Duitscher*, was dikwijls op *Sadras* geweest, waar ik hem zelfs eenige geringe diensten had bewezen.

Ik ging naar hem toe, en verzocht hem om huisvesting, tot dat ik eene wooning zoude gevonden hebben.

Met de hartelijkste vriendschap en deelneeming
ont-

ontving hij mij, en bood mij zijn huis en tafel aan, zoo lang het mij behaagde.

Edele voortreffelijke man! mijn leven lang zal ik mij met dankzegging en erkentenis, alle de weldaaden herinneren, die ik van u heb genooten! zoo veel grootmoedigheid, zoo veel vriendschap; ik zal die nooit vergeeten; gij hebt mij meer dan eens gered en bijgestaan.

Mr. FRANK was niet rijk, en had zelf een zwaar huishouden. De levensmiddelen te *Madras* waren buitendien schaars en duur, ik wilde hem dus niet lang tot last zijn, en van zijne gulhartige vriendschap een kwaad gebruik maaken. Ten dien einde besloot ik eene geringe wooning te huuren, en dezelve met twee of drie ongehuwde *Hollandsche* krijgsgevangenen te betrekken; wij konden dan tezamen de ongelden draagen, en ik zoude op deze wijze beter, en met meerder gemak en vrijheid kunnen leven, dan indien ik mij bij den een' of anderen Topaz of Mefties in den kost had besteed. De vraag was alleen wie ik hiertoe zoude kiezen; elk konde mij niet dienen, want dat wij zamen moesten accordeeren en vrienden zijn, verstond zich van zelfs.

Toen ik te *Sadras* kwam, maakte ik kennis met den Sergeant van ons guarnifoen. Hij was getrouwd, en had eene zeer schoone dochter van omtrent 15 jaaren die verloofd was, en welkers Bruidgom (*) zich toenmaals op *Ceilon* bevond.

Wij

(*) Men noemt het daar bruidegom en bruid, zoo haast

E 2

het

Wij woonden tegen elkanderen over, waren eenigzins landslieden, en werden welhaast vertrouwde vrienden.

WIDDER (dus was zijn naam) was oud; MACKAY zond hem dus met ons naar *Madras* als krijgsgevangen. Sedert onze komst aldaar had ik hem niet weder gezien, ik wilde hem nu een bezoek geeven; doch niemand wist in welke straat of bij wien hij woonde; eindelijk na lang zoeken vond ik hem uit. Hemel! in welk een staat, de traanen schooten mij in de oogen, daar lag hij in eene donkere ellendige stroo-hut, ziek en aan alles gebrek hebbende.

Dit konde ik niet aanzien. Nog dien zelve dag huurde ik een *Malabaarsch* huisje; het was klein, doch 'er was ruimte genoeg voor mij en zijne familie, en wij betrokken het té zamen.

Ons gansche huisraad bestond in drie katels of krebber, elk met een mat en een hoofdkussen voorzien, een tafel met twee stoelen, en eenige potten en pannen. Dit weinige vergenoegde mij; mischien zal ik van mijn leven zoo gerust niet meer slaapen, zoo smaakelijk eeten en drinken, zoo vergenoegd weezen, als ik het in dat kleine armoedige huisje was.

Ik bezat omtrent 120 pagoden (*), dit was al het gereede geld dat ik bij de inneeming van *Sadrás* had, en nog met veele moeite redde.

Mij-

het jawoord tuschen perfoonen, die van voorneemen zijn met elkanderen te trouwen, gepasseerd is.

(*) Een pagood is omtrent f 4-10-:

Mijne overige bezitting kan drie duizend pagoden zijn waardig geweest; twee derde bestond in koopmanschappen, als lijwaaten, chitzen, enz. Ik moest die in het Pakhuis achterlaten; men weet hoe ik 'er mede voer.

Nooit heb ik 'er het minste van weer gezien. MACKAY had dezelve met alle andere goederen naar zijn roofnest laten sleepen; alle poogingen, moeite en verzoekschriften bij den Gouverneur MACKARTNEY (*), om hem tot derzelve teruggaave te noodzaaken, waren vergeefs. Het was weg!

Het overige van mijn vermogen, werd mij op een niet min onwaardige wijze afhandig gemaakt. Het bestond uit duizend pagoden. Ik had die aan het Opperhoofd DE NEIJS ten dienste van het *Sadrassche* Etablissement verstrekt, om 'er de soldijen der bezetting, en andere ongelden, mede aftebetaalen; hij zoude het mij terug geeven, zoo haast 'er konstanten van *Nagapatnam* zouden zijn aangekomen. Het geld kwam; doch door eenige opgekome hindersen werd de teruggaave eenige dagen uitgesteld; middelerwijl overrompelden de *Engelschen* ons, en ik was mijne 1000 pagoden kwijt.

Indedaad ik kan mij niet bedwingen daar van te spreken, en dit geval breedvoeriger te verhaalen. Hier is het:

Hoe

(*) Dezelve die als Ambassadeur naar *China* is geweest. Hij was toen Gouverneur van *Madras*. Hij kwam 'er den 22 Junij 1781.

Hoewel de Nabab HYDER ALI ons, door een Vakiel, van zijne vriendschap en bescherming had doen verzekeren, zoo lang wij ons onpartijdig, in den oorlog die hij met de *Engelschen* had, gedroegen; spaarde het Opperhoofd DE NEIJS echter geen moeite noch kosten, om het dorp tegen eene overrompeling te beveiligen, en de Lutivallas of andere stroopende ruiterbenden aftehouden. Hij nam een aantal Cipaays, of die 'er ten minsten voor doorgingen, in dienst; liét de wegen, die naar het dorp leidden, voor het paardevolk onbruikbaar maaken, afsnijdingen, verhakkingen, omheiningen, en wat niet al meer, werden gegraven en opgeworpen; het was om te lagchen, de man wilde den militair uitfangen. Toen hij alles gedaan had, wat hij meende te kunnen doen, vond hij op het laatst dat het evenwel van geen het minste nut was. Hij had tien ingangen gestopt of onbruikbaar gemaakt, terwijl 'er nog honderd openbleeven; in spijt van alle zijne voorzorgen kwamen meest dagelijks ruiters door het dorp; doch zij deden niemand in hetzelfde eenig leed.

Intusschen hadden deze buitengewoone en volstrekt onnoodige uitgaaven, alle deze onnutte maatregelen tot zekerheid en defensie, de geldkas der Compagnie uitgeput; zij was al schraal genoeg voorzien geweest, en toen men de maandelijksche soldijen moest betaalen, was 'er geen geld genoeg.

Het Opperhoofd DE NEIJS zat toen in verlegenheid. Hij had, zoo hij zeide, alle zijne kontanten om

om de zekerheid, en uit vreeze voor plundering of overrompeling, naar *Colombo* gezonden; niemand onder de Inboorlingen die hem wilde of konde helpen, elk zocht zoo veel mogelijk het zijne te bewaaren, of te verbergen.

Eenige maanden te vooren had ik duizend pagoden van iemand ontvangen, dit was hem bekend, en hij verzocht mij die ten dienste van het Etablissement ter leen, om 'er de noodige betaalingen mede te kunnen doen, hij zoude die mij terug geven, zoo dra de dagelijks van *Nagapatnam* verwacht wordende kontanten zouden zijn aangekomen. Ik stond, zonder eenige bedenking, zijn verzoek bereidwillig toe.

Niet lang daarna kwam het verwachte geld van *Nagapatnam*. Een Compagnies vaartuig bragt op eenmaal 12,000 pagoden; hier van was de helft voor *Sadras*, de andere helft moest bij gelegenheid naar een der Noorder-kantooeren gezonden worden.

De Heer DE NEIJS was toen juist onpaspelijk, en moest zijne kamer houden; hij beloofde mij de verschootene penningen bij de eerste gelegenheid weder ter hand te stellen. Ik had geen de minste vreeze voor mijn geld, het was zeker dacht ik; ook had ik het op dat tijdstip niet noodig. Hoe zoude ik eenig ongeval hebben kunnen vermoeden?

Doch dit ongeval gebeurde; eer nog deze teruggaave geschied was, overvielen ons de *Engelschen*; men heeft gezien hoe verraaderlijk en onverwachts;

en hoe ik hals over kop naar het Kamp van MACKAY moest, om eene Capitulatie te bewerken.

• Nog eer ik 'er mij naar toe begaf, herinnerde ik het Opperhoofd aan mijne 1000 pagoden. Ik verzocht hem op het dringendste, om die geduurende ons afzijn uit de geldkist te neemen. Hadden de *Engelschen* zich eens van het Fort meester gemaakt, zoude het niet meer te doen zijn geweest; mijn geld was als dan weg.

• Hij beloofde het mij met hand en mond, en ik vertrók naar het Kamp.

• Naauwelijks had MACKAY met zijn volk zich in het Fort genesteld, of hij vroeg naar den persoon die de Compagnies boeken hield. Ik verscheen.

• Hij beval mij, om zoo spoedig mogelijk, en op het allernaauwkeurigste hem alle de restanten der te *Sadras* zich bevindende Compagnies-penningen, goederen, koopmanschappen, enz. zoo als dezelve bij de boeken liepen, optegeven, en dan met dit uittrekzel en de boeken bij hem te komen, op dat hij het konde onderzoeken en nagaan.

• 'Er was dien nacht geene gelegenheid om met den Heer DE NEIJS wegens mijn geld te spreken; doch des anderen daags liet hij mij roepen.

• Hij had, zoo als hij zeide, tien duizend pagoden uit de geldkist geligt, die wilde hij voor de Maatschappij redden; doch hiertoe had hij mijne hulp volstrekt noodig. Ik zoude de posten van deze aangebragte kontanten zien aftefschrijven, of op de
een

een of andere wijze uit de boeken roijeeren, of onzichtbaar maaken.

Zijn voorflag wilde mij in het geheel niet gevallen. Ik stelde hem het gevaar voor, aan het welke ik blootgesteld zoude zijn, zoo dit door MACKAY ontdekt werd; die dit met regt als eene schending en verbreking der Capitulatie konde aanmerken, te meer, daar hij mij zeer stiptelijk belast had een nauwkeurige zamentrekking van alle de restanten, zoo als die bij de inneeming van *Sadras* bij de boeken liepen, optegeven. Ik stelde hem alle de gevolgen, de zwaarigheden en de moeijelijkheid van deze onderneeming voor oogen, en weigerde volstrekt hem hier in te gehoorzaamen. Ik toonde hem alle de naeelige gevolgen die 'er uit zouden kunnen voortspruiten aan. Ik raadde hem, wilde hij zich zelven, en alle de Inwooners van *Sadras* niet aan de grootste onaangenaamheden blootstellen, dit geld terstond weder op zijne plaats te brengen, eer het transport gedaan werd; ter zelve tijd eischte ik de teruggaave van mijne duizend pagoden.

Doch alle mijne voorstellingen waren te vergeefs. Het was te laat, zeide hij, om mijnen raad op te volgen. MACKAY had hem terstond na de in bezitneeming van het Fort, de sleutels van de Compagnies geldkist, en die van het verwulft waarin zij stond, afgeëischt; het was dus onmogelijk om 'er de uitgeligte kontanten weder in te plaatsen. Hij had hem, behalven dat, ook reeds gezegd, dat de Compagnies kas door de buitengewoone ongelden van de

fenfie zeer fchraal voorzien was, en maar in omtrent 2000 pagoden bestond. Liet ik hem nu in den nood zitten; dan kon ik verzekerd zijn mijne verfehootene penningen nooit weder terug te bekomen, dewijl ik het middel waar door hij mij konde voldoen, van de hand wees. Buitendien zoude hij wegens mijne onwilligheid, om de belangens der Maatschappij te behartigen, ter behoorlijker plaatze melding doen, en mij in alles den voet dwars zetten.

Daarentegen, indien ik hem in deze zaak de behulpzaame hand bood, wilde hij mij niet alleen, zoo haast wij te *Madras* zouden zijn aangekoomen, mijn geld terug geeven; maar mij nog bovendien een aanzienlijk douceur voor mijne moeite en risico fchenken. En wat wel het voornaamfte was, de hooge Regeering te *Batavia*, en de Heeren Bewindhebbers in *Europa*, dezen aan de Maatschappij beweezen dienst op de krachtigfte en gunftigfte wijze voordraagen.

Ik was met de zaak verlegen. Wat zoude ik doen? de vrees van mijn geld te verliezen, de dienst, dien ik aan de Maatschappij bewees, door den Heer DE NEIJS in ftaat te fteflen, zulk eene aanzienlijke fomma uit de roofzieke klauwen der *Engelfchen* te redden; het vooruitzicht op bevordering, dat mij, zoo ik vermeende, op het vereerend aanschrijven van het Opperhoofd aan Bewindhebbers en Raaden van *Indiën*, niet konde misfen; het gevaar waar aan wij alle waren blootgefteld, van aan eene algemeene plundering te worden overgegeeven; indien de be-

roo-

rooving der geldkas ter kennisse van MACKAY kwam; de verlegenheid waarin de Heeren DE NEIJS en SIMONS scheenen te zijn; dié, zoo zij mij zeiden, de zaak zoo diep niet hadden ingezien, en nu een hartelijk berouw veinsden, van dezelve ooit te hebben begonnen; dit alles haalde mij over, en ik besloot mij naar zijne begeerte te voegen.

Met onbeschrijfelijke angst en ongerustheid ondernam ik dit gevaarlijk werk, en het gelukte. Men ontdekte niets in de boeken; alles werd rigtig bevonden, en de 10,000 pagoden waren, zoo ik dacht, voor de Compagnie gered; kort daarop zond MACKAY ons als krijgsgevangenen naar *Madras*.

Eenige dagen na onze aankomst aldaar, ging ik den Heer DE NEIJS vinden, en verzocht hem om mijne 1000 pagoden en het beloofde *douceur*; doch men verbeelde zich mijne verwondering, toen hij mij rond uit het een en 't ander weigerde.

Hij had, zoo hij zeide, de zaak met den Secunde SIMONS nader overwoogen, en geoordeeld, dat zij beide als krijgsgevangenen niet bevoegd waren om de schulden der Compagnie te voldoen, veel min *douceuren* of belooningen voor haare rekening te geeven. Ik had mijn geld niet aan hun, maar aan het kantoor *Madras* geleend; al wat zij voor mij konden en wilden doen, was mijne pretensie aan de hooge Regeering te *Batavia* voortdraagen, die hen zonder twijfel zoude autoriseeren, mij niet alleen te voldoen, maar nog bovendien edelmoedig te beloonen,

. Van

Van verbaasdheid en verontwaardiging bleef ik langen tijd spraakeloos; nooit heeft mij eenige te leuring en bedrog zoo gevoelig aangedaan!

Ik bragt alles bij wat ik oordeelde als een eerlijk en gevoelig man te mogen zeggen. Mijne omstandigheden, hun woord, hunne beloften en heilige verzekering, de ondankbaarheid en laagheid van hunne handelwijze — alles — te vergeefs! geen bidden, of bedreigingen van de zaak aan het *Engelsche* Gouvernement bekend te maaken, konden hen bewegen. Ik deed afstand van het beloofde *douceur*, en eischte alleen het geen men mij had afgeleend; doch zij bleeven bij hun stuk. Zij merkten zich, zoo zij zeiden aan, als partikuliere perfoonen, zonder functie, en zonder bewind; en als zoodanig hadden zij noch met de schulden, noch met de crediteuren der Compagnie, waarvan ik 'er een was, iets te doen. De tien duizend pagoden die zij onder hunne berusting hadden, moesten zij zonder eenige vermindering aan de Compagnie weder verantwoorden.

Dit hebben zij echter, zoo als men mij hier gezegd heeft, nooit gedaan, en van mijne vordering en beweezene dienst, noch aan de Regeering te *Batavia*, noch aan Bewindhebberen, de minste kennis gegeven.

Doch, behoorde men mij daarom hier in *Europa* niet te voldoen? heb ik mijn geld niet ten dienste van de Maatschappij verschooten? waren het niet haare Factooren die het van mij in haaren naam be-
geer-

geerden en afleenden? wat gaat het mij aan, of de Opperhoofden deeze 1000 pagoden hebben teruggegeven en verantwoord dan niet? Is mijne daad daarom minder verdienstelijk? heb ik in dit geval niet mijn' pligt, ja meer dan mijn' pligt gedaan? Wat gaat het mij aan, zeg ik nog eens, of een ander den zijnen niet betracht, moet ik om des Compagnies gelden te redden het mijne verliezen? En zoo men deze, en nog vrij gewigtiger diensten die ik ginds aan de Maatschappij, en dus aan het Vaderland heb beweezen (en waar van 'er nog eenige in dit werk zullen voorkomen) weigert te beloonen, behoorde men mij ten minsten het mijne niet te onthouden. Wat spreek ik van belooning! op mijnen geregten eisch, die ik met genoegzaame bewijzen kan staaven, slaat men geen de minste acht: Requesten op Requesten heb ik ingeleverd, aan Comittées, aan Raaden; alle moeite heb ik aangewend; vergeefs! men stelt de voldoening dezer 1000 pagoden van jaar tot jaar uit; men zoekt uitylugten, en de Compagnie is mij dezelve nog schuldig. Doch keeren wij terug naar *Madras*.

De brave WIDDER wierd intuschen hoe langer hoe zieker; wij moesten hem naar het Hospitaal zenden, waar hij kort daar na overleed. Zijn vrouw en dochter bleeven mij op den hals. Ik had hem op zijn doodbed moeten belooven, haar niet geheel te verlaaten, of de hand van hen aftrekken; dit zoude ik buitendien niet hebben gedaan; het zoude de uiterste wreedheid zijn geweest, indien ik
haar

haar had verftooten. Waar toch zouden die arme fchepfels heen?

Mijn geld minderde middelerwijl fterk, hoe zuinig wij ook leefden. De duurte daarentegen vermeederde in *Madras* van dag tot dag, en mijne omftandigheden werden eindelijk zeer dringend. Ik begon ernftige poogingen aantewenden, om hier of daar in dienst te geraaken.

Op eenen anderen tijd; zoude mij dit niet moeilijk zijn geweest. Ik moet het den *Engelfchen* tot roem nazeggen, eén man die wat geleerd heeft, en van een goed gedrag is, behoeft bij hen geen gebrek te lijden.

Doch in eene fchier belegerde ftad, waar alle koophandel ftillftond, waar een hongersnood dreigde, en elk zich van alle bezigheden terug trok, had ik weinig hoop en vooruitzigten om aan te komen. Ware ik alleen geweest, had ik voor niemand dan voor mij zelfs te zorgen gehad, ik zoude mij ligt hebben kunnen redden of behelpen; doch nu was ik gebonden. Ik had twee perfoonen, die de eer, de menschlievendheid, en de beloften aan een' ftervenden vriend gegeven, mij niet toelieten te verlaaten; zonder mij, zoude een beminnelijk meisje, en een braave vrouw, van honger en gebrek hebben moeten omkomen.

Eindelijk nam mij de Advocaat **POPHAM** als klerk in dienst. Ik was deze plaats aan de voordpraak van mijn' vriend **FRANK** verfhuldigd; hij had zich ongelooflijk veel moeite voor mij gegeven.

Ik

Ik verdiende nu wel maandelijks 15 pagoden; doch dit was voor vijf menschen in dezen duuren tijd niet genoeg om van te kunnen bestaan. Wij moesten ons dus zeer kommerlijk behelpen, en aten maar eenmaal 's daags, en dan ons nog niet eens regt genoeg.

In dezen drukkenden toestand, bragt ik eenige maanden door, zonder dat ik een middel konde uitdenken, om dien te verbeteren. Het fortuin begunstigde mij eindelijk boven mijne verwachting.

Toevalligerwijze geraakte ik met den rijken *Portugeefchen* koopman, ANTONIO DE SOUZA, bekend. Elk die toen ten tijde in *Madras* is geweest, moet gewis van hem hebben hooren spreken.

De Nabab van *Carnatica*, MAHOMETH ALICHAN, aan wien hij verbaazende sommen had geleend, en de Gouverneur MACKARTNEY deeden bijna niets zonder hem te raadpleegen; doorsleepener en kundiger man zal men niet ligt aantreffen.

Hij was een liefhebber van vreemde uitvindingen en ontwerpen, en wat het wonderlijkste was, zij gelukten hem meest altijd, hoe onuitvoerbaar en dwaas die ook in het begin aan elk hadden toegescheenen. Hij had hier door groote schatten gewonnen.

Zijn karakter was het vreemdste mengelmoes van gierigheid, edelmoedigheid en verkwisting, dat ik ooit zag. Hij kon somtijds groote sommen weg-schenken, terwijl het verlies van één Ropij hem weder op een' anderen tijd bijna tot wanhoop bragt. Ik

ZOU-

zoude verbaazende stukjes van hem kunnen verhaalen.

Nu eens was hij de goedheid zelf, men konde alles met hem aanvangen, alles tegen hem zeggen, hij vertoornde zich over niets! dan weder, op een' anderen dag, zonder eenige voorgaande rede of oorzaak, was hij als een' verwoede tijger.

Schoon hij over de 50 jaaren oud was, en een ligchaamelijk gebrek had, dat hem voor den huwelijken staat onbekwaam maakte, trouwde hij echter een zeer jong meisje van eene buitengemeene schoonheid, doch van arme ouders.

Ach! die ongelukkige vrouw! wat heeft zij bij dezen wonderlijken en grilligen man niet al moeten uitstaan! hoe dikwijls heb ik haar niet moeten beklagen.

Mr. POPHAM zond mij op een' morgen naar hem toe, met eenige papieren. Hij zat juist aan het ontbijt.

Ik deed hem mijne boodschap in het *Fransch*, men had mij gezegd dat hij die taal gaarne sprak.

„Hoe lang zijt gij uit *Engeland*?“ vroeg hij mij.

Ik. Ik ben geen *Engelschman*, en ben nooit in *Engeland* geweest.

Hij. Zoo, dan zijt gij in *Indiën* geboren?

Ik. Ook niet, mijn Heer! ik ben een *Hollander* en was Boekhouder te *Sadras*.

Hij. Kunt gij de Boeken in het *Engelsch* houden?
Ik boog mij.

Dat

„ Dat komt goed!” zeide hij, „ ik zoek juist
 „ een Boekhouder, wilt gij in mijn dienst treden?
 „ gij zult 60 pagoden in de maand hebben, en
 „ 's middags de vrije tafel, ook het ontbijt zoo
 „ gij 't begeert.”

Ik. Mijn Heer! gij kunt van dit oogenblik af,
 over mij beschikken; doch hoe zal ik het met Mr.
 POPHAM maaken?

Hij. Ik zal met Mr. POPHAM spreken; morgen
 kunt gij uwen post aanvaarden. Hoe ziet gij 'er
 zoo vervallen uit, zijt gij ziek?

Ik. Niet dat ik weet. Mogelijk heeft mijn slecht
 gelaat een andere oorzaak.

Ik deed hem toen een kort verhaal van mijne om-
 standigheden; ik sprak hem van den Sergeant WID-
 DER, van zijne weduwe en kinderen, en dat ik mij
 uit vriendschap en medelijden hunner had aange-
 trokken, en wij maar eenmaal daags aten. Zijne
 vrouw was bij dit verhaal tegenwoordig, ik zag de
 traanen in haare oogen.

„ Dat is braaf!” riep hij uit, en schudde mij de
 hand, „ bij God! dat is braaf. Ik heb achting voor
 „ u, gij zijt een eerlijk man.

Hij stond toen op, en ging in zijn kantoor; „ hier
 „ hebt gij 100 pagoden op hand, ik zal u van den
 „ avond 10 zakken rijst zenden, op dat gij weder
 „ kracht en moed krijgt; tot morgen.”

Dus raakte ik bij Mr. DE SOUZA in dienst.
 De tien zakken rijst kwamen, en nog bovendien
 eenige stukken Chits en Katoen voor de weduwe

van mijnen vriend en zijne dochter, die Mrs. DE SOUZA haar zond.

Alle onze zorgen en kommer hadden nu een einde. Wij waren op eenmaal uit den nood, en hadden weder driemaal daags volop eten.

V I J F D E H O O F D S T U K .

*Verwoestende oorlog. — De Proviand-vloot. —
Noodlottige vertraaging. — De orkaan en zijne
voortekens. — Vernieling der Proviand-vloot.*

Intusfchen woedde de oorlog op de allerverfchrikkelijkste wijze voort, en gansch *Carnatica* was een toneel van moord en afgrijzen. Lutivallas en andere roovende ruiterbenden doorkruisten met eene onbegrijpelijke snelheid het ganfche land. Nergens was men zeker, zelfs niet in de plaatzen en dorpen het verst van het tooneel des oorlogs verwijderd; elk vlugtte, elk zocht een fchuilplaats om zijn leven te redden.

'Er zijn verfcheidene Forten en bevestigde Steden op de kust: *Chenglepet, Permacoil, Velour* en andere; waar men wel min of meer in zekerheid zoude hebben kunnen zijn. *Madras* was echter de plaats waar zich de meeste vlugtelingen naar toe begaven. Men zag 'er dagelijks eene ontallijke menigte dezer ongelukkigen van alle kanten komen aanfnellen; meestendeels waren het landlieden. En de Stad geraakte in weinig tijds opgepropt van volk.

De *Engelschen* bevonden zich toenmaals ook in zorgelijke omstandigheden, zij hadden *Trinconomale* (*) weder verlooren. De Regen-*Mousfon*, was nabij, en hunne vloot moest dus naar *Bombay* den wijk neemen om te overwinteren (†), en de gauſche kust aan de *Fransche* ſchepen bloot laten (§).

Derzelver Fregatten kruisten reeds voor den mond van de *Bengaalsche* rivier; alle vaartuigen met levensmiddelen, die het bedrukte *Madras* wilden te hulp komen, werden genomen of verbrand.

Zoo had men van *Bengalen* reeds eene menigte ſchepen afgezonden. Eindelijk gelukte het aan een vloot van 80 groote vaartuigen. Zij ontfnapten de waakzaamheid der *Fransche* kruisfers; een dikke mist begunftigde hen, en op het onverwachtst wierpen zij het anker voor *Madras*. Zij waren met niets dan met graanen en allerlei levensmiddelen beladen.

Men oordeele van de blijdfchap, die deze heugelijke tij-

(*) De *Engelschen* verlooren *Trinconomale* op den 3 April 1782, na dat zij 'er eenige dagen te vooren nog eene verfterking van 380 Blanken naar toe gezonden hadden.

(†) De *Engelsche* Admiraal Sir EDWARD HUGHES, vertrok met zijne vloot van *Madras* naar *Bombay* den laatſten October 1782.

(§) De Fregatten van den Admiraal DE SUFFREN kruisten langs de geheele kust van *Punto Palmeras* tot *Madras*, voornamelijk tuſſchen *Caujiam* en *Bellazore*, en namen alles, wat van *Bengalen* kwam, weg.

tijding onder de zuchtende en wanhoopende menigte veroorzaakte. Een luid vreugdegeschreeuw klonk door alle straten; bij schaaren streefden zij naar den oever, en verheften hunne handen dankbaar ten hemel. Vrouwen en kinderen, elk wilde en moest de schepen zien, de een wees die den anderen: — het gejuich was algemeen.

Nu was 'er hoop op uitkomst riepen zij; nu zouden de levensmiddelen weder voor een elk verkrijgbaar zijn, en tot een maatigen prijs daalen; en de Blanken zouden zonder twijfel de armen en behoeftigen, die reeds alles hadden verteerd, mildaardiglijk te hulp komen: met dergelijke troostende woorden zochten zij elkanderen optebeuren.

Ach! die rampzalige menschen! zij wisten niet dat hun lot reeds was beslist; dat zij alle gedoemd waren om den martelenden hongersdood te sterven. En door wie waren zij gedoemd? toch niet door deze zelfde Blanken, van welkers mildaardigheid zij zoo veel verhoopten, en zulke groote verwachtingen hadden? — Helaas!... ijfelijke waarschijnlijkheid! zoude men dit van Christenen hebben kunnen vermoeden?

Intusfchen waarden de arme hongerige schepfels bij duizenden langs den oever, en vol ongeduld en pijnelijke ongerustheid, zagen zij de ontscheping der levensmiddelen te gemoet.

Doch te vergeefs! men draalde 'er mede in spijt van de nooit misfende voortekens van eenen naderenden orkaan. Men achtte het bange jammeren

der smachtende menigte, die angstig het dreigende firmament aanschouwden, niet.

De eerste dag ging voorbij en de schepen bleeven gelaaden liggen; ook de tweede liet men ongemerkt voorbijgaan; de derde brak aan, nog ware het tijd geweest, nog had men veel kunnen uittrigten, het werd avond, en nu was het te laat!

Waarde Leezer! mischien mogt gij vraagen, waarom werd deze ontscheping van dag tot dag uitgeteerd? wat had men 'er mede in den zin? waarom niet zoo haast de vloot op de reede het anker wierp, terstond alle Chialengen en andere vaartuigen 'er op afgezonden, om de kostelijke laading met den meesten spoed aan land te brengen, dewijl men verzekerd was dat 'er een zwaare storm op handen was, die alle oogenblikken konde uitbarsten?

Hebt gij nooit van den hongersnood van *Bengalen* gehoord? (*) weet gij niet dat de *Engelschen* dezen hongersnood veroorzaakten, om zich in haast te kunnen verrijken? dat zij ten dien einde drie milioenen onschuldige menschen lieten doodhongerren, ja, letterlijk, doodhongerren!

Gij schrikt — en zegt, het is onmogelijk!

Helaas! het is maar al te waar.

Ach! indien gij alle de gruwelen wist; zoo u de schrik-

(*) Deze hongersnood, die de *Engelschen* over *Bengalen* bragten, was een der schrikkelijksten die ooit in *Indiën*, en mogelijk in de wereld is geweest. Zij had plaats in het jaar 1769.

schrikkelijke euveldaaden bekend waren, die de *Europeaanen* in 't algemeen, en voornaamelijk de *Engelschen* in gindsche landen bedrijven; dan zoudt gij geen zwaarigheid maaken om te veronderstellen, dan zoudt gij het zelfs zeer waarschijnlijk vinden, dat een zoodanig *Bengaalsch* vloekgenootschap (*) ook te *Madras* plaats had; dat dit het ontlossen der schepen vertraagde, op dat de verwacht wordende orkaan die mogt vernielen, en zij dus den prijs der graanen en andere levensmiddelen, waar van zij nog overvloedig in hunne Pakhuizen voorzien waren, naar willekeur konden doen stijgen.

En zoo het dat niet was, waarmede zullen zij hunne onverschilligheid en zorgeloosheid verontschuldigen? wat zullen, wat kunnen zij tot hunne verdediging bijbrengen?

Zullen zij zeggen, dat de gastmaalen die zij toen ten tijde elkanderen gaven, wegens den val van *Nagapatnam*, en den vrede met de *Mahrattes*, de oorzaken van deze noodlottige vertraaging waren? Dat zij in den tuimel van vreugde over deze gebeurtenissen, noch aan schepen, noch aan derzelver lading, noch aan zoo veele duizenden, die zij hadden kunnen redden, dachten? Dat die hen deden vergeeten, hoe veele ongelukkigen magteloos ter neder gestrekt binnen hunne muuren kwijnden? Hoe veele reeds

(*) Dit afschuwelijk genootschap van Monopolisten, bestond uit den Raad en andere beambten van *Bengalen*, met Lord CLIVE aan het hoofd.

reeds, een proef van het gebrek, in het stof lagen? hoe veele anderen, niet aan de strenge wetten van hunnen Godsdienst gebonden, met krenge en ander walgelijk voedzel het leven zochten uitterekken (*)? en hoe ontallijk veele tot geraamtens uitgeteerd, met den ondraagelijksten honger worstelden, en alle zijne knaagende smerten gevoelden? maakten die hen doof voor de bitterste klagten (†)? ongevoelig voor het hartbreekende gekerm van hunne medemenschen?

- Neen! neen! dit was de oorzaak niet, 'er zijn gegronde redenen te gelooven, dat de vervloekte hebzucht, de helfche woeker, hen onder valsche voorwendzelen, deze ontscheping der levensmiddelen zoo lang deed uittellen, tot dat zij onmogelijk werd;
tot

(*) De *Parriasfen* zijn de laagste klassen der *Malabaaren*, deze eeten niet alleen vleesch, maar zelfs krenge, ook dan wanneer 'er geen hongersnood of gebrek is; doch de andere hoogere *Casten* leeven van niets dan groenten, vruchten, graanen en melk, en mogen niets eeten dat leven heeft ontvangen, zelfs geen ei.

(†) KOTZEBUE in zijne reize naar *Napels*, roept gansch *Europa* tot getuigen, dat 'er op zekeren dag eene vrouw van honger in die Stad is gestorven, terwijl de Koning met wel gevoedde en gemeste honden ter jagt ging. Ik nu verklaar dat 'er in 1782 dagelijks 500 menschen te *Madras* van honger stierven, terwijl de *Engelschen* in die Stad hunne Pakhuizen vol graanen hadden, en dagelijks feesten en danspartijen gaven.

tot de orkaan zijn vreefelijk hoofd van achter den gezigteinder verhefte, en met uitgespannen vlerken zijne vernielende trawanten voor zich heenen dreef. : Bijna verraste hij de *Engelsche* oorlogsvloot; de Admiraal HUGHES had nog even tijd om te ontvlugten; hij kapte de ankers en verwijderde zich van de gevaarlijke reede (*), met zich medevoerende eene troep vrolijke en onbekommerde gasten, die met dansen en andere vermaaken den nacht op zijn schip hadden doorgebracht, en nu door haastigen schrik bevangen, in hun gejuich verftomden; vergeefs hem smeekten aan land te worden gebracht, vergeefs om hulp seinden, en verlangend en sidderend naar den

(*) Langs de geheele kust van *Bellazoor* af, tot bijna *Gaa* toe, is niet eene enkele haven waar de schepen kunnen overwinteren, of den kwaaden *mousfon* afwachten, dan alleen dien van *Trinconomale*. De *Franschen* hadden zich toen ten tijde van deze plaats weder meester gemaakt, zoo dat de *Engelsche* Admiraal daar geen schuilplaats kunnende vinden, zich genoodzaakt zag, gansch naar *Bombay* met zijne vloot de wijk te neemen, en aan den Admiraal DE SUFFREN de geheele kust bloot te laten.

ô! Dat verlies van *Ceilon*, is een onwaardeerlijk verlies voor ons, en voor de *Franschen*; en ondertuschen, hoe weinig acht men het. De *Kaap*, ja, die moet men wederom hebben! aan de wederverkrijging van dezen uithoek, die ons van te vooren nooit van eenig nut geweest is, en nu van nog minder nut kan zijn, daar laat men zich aan gelegen liggen; — maar *Ceilon*!..... het is om zich dood te ergeren.

met aanschouwers bedekten oever zagen, die welhaast uit hun gezigt verdween.

Het was den 2den October 1782, des avonds om vijf uren, dat de orkaan uitbarstte. Des anderen daags morgens was 'er geen schip van de Proviandvloot meer te vinden, zij waren alle vergaan!

Deze orkaan kwam niet verraaderlijk en onverwacht; het *Engelsch* Gouvernement te *Madras* konde zich daarmede niet verontschuldigen. Onmisbaare voortekens hadden hen meer dan eene week te vooren van zijne komst verwittigd. De ontroerde elementen — de gansche natuur — verkondigde zijne schrikkelijke nadering op menigerlijke wijze.

De geregelde wind had opgehouden te waaijen; zware buijen, uit elken hoek geboren, verdrongen elkanderen, en eigenden zich, in haastige ongestadigheid, een kort gebied der lucht toe. Men zag afgrijfelijke monsters hunne diepe schuilhoeken verlaten, en naar de oppervlakte der zee stijgen; het strand was met wier, schelpen en andere voortbrengzelen, die de zee uit haaren kookenden boezem opgaf, als bedekt; vaak spreidde zich eenen rosachtigen gloed, niet ongelijk de verre en flauwe schemering van brandende dorpen, dreigend langs den hemel; onophoudelijk beefden de bladeren van den Pipal (*) of wortelboom; de maan rees in ongewoone grootte, en de zon ging bloedig onder. Uit
on-

(*) Banian of wortelboom, zijne bladeren beeven altijd bij een aannaderend onweêr of storm.

onbekende oorden verscheenen eensklaps eene meenigte onweêrs-zwaluwen; schaaren van meeuwen en andere zeevogels, kwamen in onophoudelijken aantocht van den gezigteinder aanfnellen; van verre hoorde men reeds hun ongerust gefchreeuw, en in haastige vlugt ijlden zij om het strand te bereiken.

Ook verkondigden de landdieren het dreigende gevaar; ja, ook zij, hebben van den hemel een vonkje van voorgevoel ontvangen.

Digt in een gedrongen stonden de kudden in troepen bij elkanderen, diep steenende, staroogden zij telkens omhoog, of zij lieten de hoofden treurig en neerflagtig hangen, en vergaten hunne weide. De honden verheften bij tusfchenpoozen een naar en akelig gehuil, en het wild kroop in holen, en in het diepste der bosfchen; met angstig gepiep vloogen de vogels heen en weder, en zochten een fchuilplaats; men hoorde niet meer het fchelle gezang der krekels, noch het eenluidend gesjerp der fprinkhaanen; de vorfchen zelfs waren stom, en kwamen niet ten voorfchijn, — alles was met fchrik vervuld, — alles vlugtte en verborg zich — en de lucht en het veld waren welhaast ledig van levendige wezens.

De dag waarop dit vreeselijk toneel zich zoude gaan openen, brak aan; — zwarte onvormige wolken, als omgekeerde bergen, hadden zich reeds aan den ganschen gezigteinder gelegerd; langs hunne koperkleurige randen kruistten zich de flikkerende blikfemftraalen, en onbewegegelyk wachtten zij naar het
te-

teken tot den aanval, gistende en hoog zwanger van vernieling.

Dien ganschen voormiddag had 'er eene ondraagelijke en stikkende hitte in de lucht geheerscht, en een benaauwde walm, die het ademhaalen moeilijk maakte. Geen koeltje ritsfelde tusfchen de bladeren, en de waaijers der prachtige Palm- en Cocosboomen hingen onbeweegelijk om den gladden stam. Om twee uuren in den achtermiddag begon de wind zich wat te verheffen; doch tegen vier uuren werd het eënsklups weder dood stil.

Desniettegenstaande zag men de zwaare en opgespannen wolken snellijk van alle kanten naar boven stijgen; in schrikkelijke majesteit trokken zij bij een; de verre donder bromde in hunne ingewanden; zij naderden elkanderen als twee magtige legers in slagorde; welhaast flooten zij zich, het daglicht verdween, en maakte plaats voor eene akelige duisternis. Eene ongemeene stilte heerschte alomme, alles was in angstige verwachting!

Ik stond op het strand met eene menigte van aanschouwers, die het noodlot van de ongelukkige fchepelingen beklaagden.

Als duizend te zamen geketende donders, die zich te gelijk uit het zwerk scheuren, zoo ontzettend was de uitbarsting van den woesten orkaan! — Het daverde van gezigteinder tot gezigteinder, de aarde beefde, de zee loeide. In wervels opgeheven, vloogen terfcond hutten, daken, riet en ftruiken, met heuvels van zand vermengd, dwarrelende door de lucht,

lucht; de Palm- en Cocosboomen, ginds en weer geslingerd, sloegen hunne kroonen met een vreeselijk geruisch tegen elkanderen. Steil stapelden zich de golven op een, hoog schuimend als gespitse bergen, welkers kruinen wolken omgeeven. Plasregens stortten op plasregens. Het kraakte alom van donderslag op donderslag, en de lucht stond reis op reis in lichten brand van weerlicht en bliksems. Onder het brullen der winden hoorde men het bulderen der baaren en het bruischen der regenvloeden — alles was in eene schrikkelijke verwarring, in ijfelijk oproer; hemel en aarde weergalmden van het verdoovend gedruis.

Een vreeselijk geschreeuw rees terstond van de reede; men hoorde het te midden van het schroomelijk geraas der strijdende elementen. Van hunne ankers gereeten, slingerden welhaast eene menigte barken in verwarring door elkanderen; geweldig botsten de zwaare zeeën dezelve tegen een; kraakende en verbrijzeld zonken zij in de diepte; andere, door de sterkte hunner touwen aan den grond gehecht; schroomelijk stijgende en daalende, en op het laatst overstelpt van een waterberg, terwijl zij in de uitgeholde zee schieten, reezen niet meer, en smoorden voor hunne ankers; dan weldra, van de eene golf na de andere getroffen, stoof een stroom door de verbrijzelde zijden der schepen. Vergeefs klommen de ellendige schepelingen naar den top van den zinkenden mast, en riepen en wuifden in doodsangst over de bruischende diepte, — de afgrond opende zijne wijde keel,

keel, en verflond het gansche gevaarte; achter hen volgde de getrechterde maalfroom (*), en de woeste baaren rolden over hen heen.

De nacht verborg eindelijk dit treurtoneel, voor het oog van de sidderende aanbouwers; en onder eene bijna tastbaare duisternis verdweenen alle voorwerpen. Van verre blonk alleen het witte schuim, en de zwarte huilende woestijn was bedekt met schemerende heuvels.

Omftreeks drie uren in den morgen werd het eensklaps stil; doch maar voor eenige minuten. De zuid- en noord-weste winden, die al dien tijd beurtelings gewoed hadden, maakten plaats voor den noord-oosten, die nu met een ijfelijk geloeij uit zee schietende, de nog overig gebleevene schepen, met behulp der vervolgende baaren, naar strand dreef. Als pijlen vloogen zij naar den steilen oever — van den rand der hoogschuimende branding vielen zij op het harde zand; uit een geborsten dreeven hunne afgereetene stukken verspreid heenen; de doodsgil der zinkenden, weergalmd in dit schrikkelijk gewoel! — men hoorde in warrende vermenging het klaagelijk roepen om hulp; het geschreeuw der helpenden; en de klagten van hun die de schipbreuk ontkomen, hunne gewonde leden na sleepten.

(*) Wanneer een schip in de diepte zinkt, laat het voor eenige minuten eenen maalfroom of maaling in het water agter zich, sterk genoeg om een schuit of boot, die in dezelfde geraakt, naar den grond te sleepten.

ZES-

 Z E S D E H O O F D S T U K .

De hongersnood. — Affschuwelijke wreedheid der Engelschen. — De Thony. — SABICO. — Yselijk gezigt. — De slaauwte. — Wanhoopige onderneeming.

Dus woedde de orkaan, tot dat hij, als het ware afgemat of uitgeput, met het aanbreeken des daags weg trok, en de niet minder vernielende hongersnood in zijne plaats terug liet.

Wie beschrijft de wanhoop van het rampzalige volk, toen zij alle de graanen in de golven begraven zagen, toen de schepen, in de diepte verzonken, verdweenen waren, en de hoop van te leeven voor hen was uitgebluscht.

En de *Engelsche* Regeering, zoude men het gelooven, hield eensklaps op de graanen (die zij tot dien tijd toe, nog met een wreed medelijden, en in geringe hoeveelheid zeer duur uitveilde) te verkoopen; onder schijn van bezorgdheid voor hunne eigene Natie en bezetting, slooten zij de Pakhuizen.

Nu konde men nergens dan bij heltsche woekeraars, in een vervloekt genootschap, met leden van
deze

deze zelfde Regeering, eenige levensmiddelen meer bekomen, en tot zeer ongehoorde prijzen.

De arme vlugteling, of Inwooner, gaf vaak zijn gansch vermogen aan deze monsters weg, om maar voor een enkelen keer zich met zijn huisgezin te laaven.

Toen steeg met elke rijzende zon hunne ellenda, hun lijden vermeerderde van uur tot uur.

Blootgesteld aan de gietende regenbuijen van den mouson, zaten de ongelukkige huisgezinnen in een gedrongen, onder elke schuilplaats, beevende, magteloos, en zonder voedsel, in stille hartbreekende klagten tegen elkanderen; tot dat na herhaalde flauwtens, de stuiptrekkende dood de bange stemmen verfmoorde, de zuchtende harten toekneep, en de een op den anderen nederzeeg.

De straten waren bedekt met lijken en stervenden. Van zulke ijfelikheden kan men zich geen denkbeeld vormen. Ik kan die nooit vergeeten, zij zweeven mij gestadig nog voor het gezigt.

En echter de *Engelschen*, zij, die alle deze rampen hadden veroorzaakt, leefden in weelde en overvloed. Zij zagen koelbloedig deze vreeselijke slagting onder hunne medemenschen aan. Op hunne versteende harten stuitte het hongergehuil van deze ontallijke menigte, als de golven tegens de klippen. Ik kon geen het minste medelijden op hun gelaat zien; zij gingen onverschillig en ongevoelig tuschen de lijken en stervenden heen. Het is veel gezegd, echter herhaal ik het; want ik heb 'er met voordacht

dacht naauwkeurig opgelet, ik zag geen een' *Engelschman* met medelijden aangedaan. Helaas! in stede van medelijden, joegen zij meer dan twee duizend van deze rampzalige slagtoffers uit de benaauwde Stad; als eene kudde schaapen die men ter slagbank leidt, dreef men hen met slagen, over elkanderen tuimelende, naar buiten, en floot de poorten achter hen toe.

Daar zaten zij op het natte veld in hoopen bij elkanderen, onder den regenenden hemel; zij aanschouwden, met luid geklag, de muuren die hunne vrienden en huisgezinnen beslooten, van welke men hen zonder onderscheid, zoo onmeêdogend had afgerukt, en hen van den zoeten troost had beroofd, om bij elkanderen te sterven.

Daar zaten zij drie schrikkelijke dagen! Drie dagen lang zag ik hun gestadig verminderend getal van de wallen; van verre zag ik hoe zij flauwelijk de zwakke armen omhoog hieven, en om erbarming smeekten; tot dat zij door den honger ter neder gelegd, en door de wilde dieren leevend verflonden, een prooi van den ijselijksten dood wierden.

Hunne ligchaamen en verscheurde leden bedekten het wijde veld. In den stillen nacht klonk over de Stad hun angstig geschreeuw, vermengd met het gehuil der jakhalzen en wolven, die op de elendigen jagt maakten.

Dus werden deze in haast uit de wereld verdelgd, terwijl hunne ontallijke rampgenooten, bin-

nen de muuren, een langzaamer en even smertelijk einde namen, en den bitteren beker met lange teugen ledigden.

Het was mij niet mogelijk de ijfelijke ellende, die in de Stad heerschte, langer aantezien, mijn hart was in een gestadig lijden, ik durfde bijna de deur niet meer uitgaan.

Ik was niet meer bij Mr. DE SOUZA; tot verwondering van die hem kenden, had ik het bijna een jaar bij hem uitgehouden.

Driemaal had hij mij reeds in zijne dolle buijen weggejaagd, zonder reden, zonder oorzaak, en telkens wederom laten roepen; doch de vierdemaal bleef ik weg, en weigerde volstrekt weder te komen. — Hij had met een ijzeren lintaal naar mij geslagen, en mij bijna het hoofd verpletterd. Echter zond hij mij nog 100 pagoden tot een geschenk; maar wilde mij naderhand nooit weder zien. Zoo leefde hij met alle zijne bedienden, hij beloonde hen rijkelijk, doch men was zijn leven bij hem niet zeker.

De vrees dat HYDER ALI zich van de Zwarte Stad (*) zoude meester maaken, als wanneer hij zeker niemand, die in dezelve woonde, zoude verschoonen; de onmogelijkheid om wederom zoo haast

(*) *Madras* is in tweeën verdeeld; het Fort daar de *Engelschen* woonen, wordt de Witte Stad genoemd; het andere gedeelte, waar de *Burgers en Malabaaren* woonen, is de Zwarte Stad.

haast in dienst te geraaken, en het vooruitzigt dat ik dus het geene ik had overgegaard, wederom zoude moeten verteeren; alles spoorde mij aan *Madras* te verlaaten.

Met den orkaan had zich ook de Regen-*Mousfon* ingesteld. De schepen die zich in dat schrikkelijk tijdstip op de reede bevonden, waren vergaan. Van 120 ontfnapten maar zes of acht het gevaar, en deze waren vertrokken. 'Er kwamen geen andere opdaagen.

Ik wachtte langen tijd naar de aankomst van een neutraal schip of vaartuig om te kunnen vertrekken; het zij naar de Noord of Zuid; eindelijk kwam eene dubbelde *Thony* (*) onder *Deensche* vlag op de reede. Zij ging naar *Tranquebaar*, waar zij t'huis hoorde.

Ik akkordeerde met den *Tandel* (†) een pasfagie voor 5 perfoonen, namelijk voor mij, de weduwe van mijn vriend met haar dochter, en de twee kinderen. De dag van ons vertrek daar zijnde, scheepden wij ons in, 's morgens om 7 uren. Niemand vroeg waar wij heen gingen, wij hadden geen paspoort noch permit; Mr. *FRANK* alleen wist van ons vertrek.

Toen wij aan boord kwamen, vernam ik van den
Tan-

(*) *Thony* is een Inlandsch vaartuig, wat grooter dan een ligter.

(†) Een *Malabaarsch* schipper of gezaghebber van een Inlandsch vaartuig.

Tandel, dat hij nog niet gereed was, hij meende eerst tegen den avond onder zeil te gaan.

Door den haast had ik nog eenige bezigheden vergeeten aftedoen, ten dien einde ging ik in dezelve Chialeng, die ons aan boord had gebragt, weder naar den wal.

Ik had moeder en dochter moeten belooven, tegen één uur 's achtermiddags terug te komen, en het was reeds drie uren. Mijne bezigheden hadden mij langer opgehouden dan ik gedacht had.

Den ganschen morgen had ik geloopt, en mij zeer vermoeid, het was een heete en broeiende dag. Nu wilde ik weder naar boord keeren, doch nog eerst van mijn zieken vriend SABICO afscheid neemen. Zijn huis lag in mijn' weg, ik moest het voorbijgaan.

MANUEL SABICO was een Mefties; en wel eer klerk bij Mr. DE SOUZA geweest, die hem, op eene even zoo onwaardige wijze als mij, had behandeld en weggejaagd.

Hij en zijne vrouw waren braave lieden, die ons zeer veel vriendschap hadden betoond. ANNA, de dochter van mijn vriend WIPDER, was hunne lieveling; zij had mij verzocht hen van haarentwege te groeten, en voor alle genootene weldaaden te bedanken. Ik had hen ons vertrek verzweegen.

Om mijn weg naar zijn huis te verkorten, wilde ik een klein onbewoond straatje doorsteeken, het was geen driehonderd treden lang.

Nauwelijks was ik 'er ingetreden, of een afgrij-

grijselijke stank kwam mij te gemoet; men had mogelijk sedert verscheidene dagen vergeeten de lijken uit dit straatje te ruimen (*); daar lagen 'er drie bij elkanderen, die reeds half vergaan waren.

Ik meende te bezwijken; en haastte mij om 'er door te komen, toen ik achter een ingevalle muur eene vrouw zag zitten, mager als eene geraamte; naast haar lag het lijk van een man, en in beide haare handen (ik kan het mij niet zonder ijzing weder te binnen brengen) hield zij eenen dooden zuigeling. Ik zag haar de bebloede tanden in het lichaampje slaan, en als eene verhongerde tijgerin het weinige vleesch, dat de tedere leden bedekte, afscheuren.

Een

(*) Alle morgen, voor het aanbreeken van den dag, trokken een vijftigtal karren, ieder met twee buffels bespannen, door alle de straten der stad, om de lijken van den voorledenen dag en nacht te verzamelen; de Vettians, of doodgraavers, ontroofden hen het geringe dekzel, en wierpen hen gansch naakt, met nog meenig een' zieltoogenden, in de holle bak, die tot boven den rand opgevuld, botzende op de knarrende wielen voortrolde. Even buiten de Stad kwamen zij bij een, en trokken in eene lange rei achter elkanderen voort, naar eene eenzame en afgescheidene plaats, waar zij in diepe kuilen hunne schrikkelijke lading stortten; mannen, vrouwen, kinderen, jongelingen en jonge dochters, eene ijfelijke vermenging door eikanderen. Met hunne afgereetene leden verzadigden zich de wilde dieren, over de uitgekrabde lijken verheften de jakhalzen hun middernachtelijk gehuil.

G 3

Eene koude rilling liep door mijne aderen! mijn haar rees overeind! ik voelde de knieën onder mij wegzinken, en met moeite bereikte ik het huis van mijnen vriend.

De hitte van den dag, de vermoeidheid, de afgrijfelijke stank die ik had ingeademd, de schrik die deze vrouw mij had veroorzaakt, alles voegde zich te zamen; nauwelijks trad ik in het huis, of ik viel van mij zelve. Toen ik weder bij kwam, bevond ik mij in een vertrek op een mat liggen, en door verscheidene menschen omringd.

Ik erkende SABICO; doch hoe ik bij hem kwam, was mij volstrekt een raadzels. Hij verhaalde mij mijn ongeval, ik wist nergens van, alles zweefde mij als in een verwarden droom voor de oogen. Ik verbeeldde mij nog te *Madras* te wonen in mijn *Malabaarsch* huisje, met de familie van mijnen vriend WIDDER; dat die mij aan boord wachtten had ik glad vergeeten: mijn geheugen was weg (*).

SABICO had terstond iemand naar mijn huis gezonden, om ANNA of haare Moeder van het geval te verwittigen, en mij te komen vinden; in dien
tus-

(*) Ik was eigenlijk van de zon getroffen geweest. Dit gebeurt somtijds, als men zich met het ontbloote hoofd op het middaguur aan derzelver stralen blootstelt. Een zoodanige slag van de zon is min of meer gevaarlijk, naar maate dat men getroffen wordt. Somtijds veroorzaakt het niet dan een kortstondig verlies van het geheugen, of duizeligheid, somtijds razernij en den dood.

tusfchentijd viel ik in een' diepen slaap, en men oordeelde het niet raadzaam mij te wekken. Ik had over zwaare hoofdpijn geklaagd.

Het zal tien uren in den nacht geweest zijn, eer ik ontwaakte. Men zeide mij toen, dat men mijn huis geslooten had gevonden; men had langen tijd vergeefs geklopt. De buuren wisten niets van ons, zij hadden ons met zak en pak zien vertrekken. Niemand konde zeggen, waar heen.

Eensklaps kreeg ik mijn geheugen weder. Het vaartuig, ANNA, en haare moeder, alles schoot mij als een bliksem in de gedachten; ik gaf een schreeuw van ontsteltenis!

Zonder een woord te spreken vloog ik de deur uit; ik liep uit al mijn magt. Het was pik donker, de wind woei sterk, en het regende schrikkelijk. Verscheidene maalen viel ik over lijken of sterfenden, eindelijk bereikte ik het strand.

Ik zag niets, en kon niets zien; vergeefs wandelde ik op en neder langs den eenzaam oever, 'er was geen mensch! Het bulderen der brandingen, het gehuil der jakhalzen en wolven, die op de lijken aasden, verschrikte mij, ik moest terug keeren.

Doornat, vermoeid en wanhoopig, kwam ik weder bij mijn' vriend. Zij hadden in de grootste ongerustheid over mij geweest, en dachten dat ik ijde.

Ik verhaalde hen mijn ongeval, men trooste mij met de hoop, dat het vaartuig nog niet was ver-

trokken. — Ik had alle reden om het te gelooven.

Den geheelen nacht konde ik geen oog toedoen, telkens zag ik uit naar den dageraad. Ik kon niet rusten of duuren, het was even als of ik gejaagd werd.

Nog eer de dag aanbrak, liep ik weder de deur uit. Het woei schrikkelijk, doch het regende niet meer. Eindelijk, het begon op te klaaren, en tot mijne uiterste ontsteltenis, het vaartuig was reeds vertrokken.

Ik was woedend, en had den Tandel kunnen vermoorden; doch welhaast maakte de toorn plaats voor vreeze en angst.

De storm was wel op verre na niet te vergelijken bij den laatsten orkaan; doch hij was echter sterk genoeg om mij voor het vaartuig ongerust te doen zijn, het was een Inlandsch maakzel, waarvan de planken, zoo als ik reeds gezegd heb, aan elkanderen worden genaaid. Die vaartuigen zijn tegen geen storm bestand.

En wat moest ANNA met haare moeder van mij denken? Mogelijk, dat ik verraaderlijk dus alles had beschikt, om mij van haar te ontslaan; ik weende van spijt!

Met verdriet en ongerustheid keerde ik weder naar mijn vriend terug; hij bood mij zijn huis aan, tot zich eene gelegenheid zoude opdoen, dat ik konde vertrekken.

Die goede lieden! zij aten ook maar eens 's daags.

Nat.

Natchenie (*), waar van zij een soort van pap kookten, was meestentijds hun voedsel; zij wilden het met mij deelen; ik nam het aan, hoewel ik bij mijn vriend FRANK beter had kunnen te regt komen. Doch zijn vrouw was ziek, zijn huis was vol vlugtelingen van zijne familie uit *Paleacatta*. Ik wilde hem geen meerder last noch kosten veroorzaaken, en bleef dus bij SABICO. Ik bood hem aan voor mijn armzalige kost te betaalen, 't welk hij volstrekt weigerde; al mijn geld en klederen waren aan boord van de thony — gelukkig dat ik nog 50 pagoden bij mij had.

Het leven dat ik te *Madras* leïdde was ten uitersten ellendig; mijn hart was in gestadigen angst en ongerustheid, ik konde niet eeten noch slaapen. En deze ongerustheid, deze jaagende angst, dit zuchtend verlangen, had alleen zijn oorsprong uit eene geweldige liefde voor ANNA, die zich nu eensklaps in mijn hart begon te openbaaren, of die ik toen eerst meende te gevoelen; doch ik had haar, onweetende, lang bemind. En hoe konde het ook wel anders zijn? Ik kende haar reeds een' geruimen tijd te *Sadras*, daar zelfs waren wij dagelijks bij elkanderen; nu hadden wij zoo lang onder een dak gewoond, genoeg en leed met elkanderen ondergaan; zonder de deugd te kwetzen, leefden wij in de allervertrouwdste gemeenzaamheid; haaren
brui-

(*) Een soort van gemeen en slecht graan, dat de arme lieden gemeenelijk eeten.

bruidegom had zij reeds lang vergeeten, zij noemde mij haar broeder, ik was haar steun, haar beschermmer, wij waren reeds aan elkanderen gewoon. Door haar afzijn ontwaakte dus in mij de herinnering van al het genoeg dat ik in haar gezelschap had gemaakt. Nu vreesde ik haar voor altijd te hebben verloren, en dat was de voornaamste oorzaak van den angst en ongerustheid die mij kwelde, en van mijne drift om te vertrekken.

Den ganschen dag liep ik het strand op en neer, als of dit de aankomst van een vaartuig had kunnen verhaasten. 'Er kwam 'er geen. De fregatten der *Franschen* kruisten langs de geheele kust; niets kon de reede naderen zonder genomen, of in den grond geschooten te worden.

Over land was het nog minder mogelijk te reizen. De benden van HYDER ALI waren over het gansche gewest verspreid, zij kwamen zelfs tot voor de poorten der Stad; niemand kon 'er zich een mijl van verwijderen zonder het grootste levensgevaar.

De *Engelschen* zelfs te *Madras* waren in de uiterste verlegenheid. Hun leger onder den Generaal COOTE lag niet ver van *Tranquebaar*. Zij kreegen 'er geen tijding van, noch konden 'er brieven naar toe zenden. Alle Harkarrahs (*) werden vermoord, of met afgesneeden neus en ooren terug gejaagd, en hunne brieven afgenomen; zij konden op het
laatst

(*) Couriers.

laatst niemand meer krijgen, die 'er zich mede wilde belasten, hoe veel geld zij ook aanboden.

Dus verliep de eené dag na den anderen. Drie weken had ik nu reeds in de grootste hartkwellling te *Madras* doorgebracht. De ellende die in deze ongelukkige Stad heerschte, was allerverfchrikkelijkst; geen pen is in staat om dezelve uitdrukken.

Het was mij onmogelijk om het 'er langer in uit te houden, ik vreesde ziek te worden; mijn gestadig verdriet, mijn kommerlijk leeven, en de geringe en slechte spijs hadden mij zeer verzwakt; ik voelde mijne krachten dagelijks afneemen; in het kort, ik was in een' zorgelijken toestand, en besloot te vertrekken, het kostte wat het wilde.

In spijt van al het geene *SABICO* mij mogt zeggen, (die mij al het gevaar en de dwaasheid van mijne onderneeming onder het oog bragt,) kocht ik eene oude *Chialeng*. Het weinige geld dat mij nog overig bleef, was niet toereikende, om 'er mij eene nieuwe voor aantefchaffen.

Het was mij geen moeite om, met behulp van mijn *Dobasch*, (*Malabaarsche* Dienaar) vier roeijers te krijgen; de zwaarigheid was om die te vinden, die nog kracht genoeg hadden, om een weg van omtrent 50 mijlen, nacht en dag door te roeijen.

Eindelijk wij vonden 'er, die op het oog nog iets beloofden. Ik zag eenige levensmiddelen te krijgen, wat *natchenie* en tauwer (*), een vat water, eenige pot-

(*) Stof van rijst.

potten en pannen, en een mat met een kussen om op te slaapen, was mijne gansche uitrusting. Ook had ik aan een bootshaak een klein zeiltje vastgemaakt, om het bij gelegenheid te kunnen gebruiken.

Dit alles besteld hebbende, en het uur, dat ik tot mijn vertrek bestemd had, op handen zijnde, spoedde ik mij naar huis, om van SABICO en zijne vrouw afscheid te neemen. Mijn Dobasch liet ik bij de chialeng, om nog het een en ander te beschikken; hij moest mij komen waarschouwen, als alles gereed was.

ZE-

Z E V E N D E H O O F D S T U K .

Vertrek van Madras. — De kanonkogels. — Arrest.

„ **N**og eens, bedenk u wel,” zeide mijn vriend,
 „ gij kunt die reis niet onderneemen in dit faizoen,
 „ en met zulk een ellendig vaartuig; het gaat waar-
 „ achtig niet aan; volg mijn raad, en wacht naar
 „ eene betere gelegenheid, of tot na den Regen-
 „ *Mousfon.*”

„ Senjor SABICO!” antwoordde ik hem, „ ik
 „ ben van uw vriendschap en genegenheid voor mij
 „ overtuigd, ik heb 'er ditmaal weder nieuwe blij-
 „ ken van ondervonden, uwe goedhartige deelnee-
 „ neeming roert mij; doch spreekt mij niet meer
 „ van te wachten of te blijven; wat mij ook moge
 „ gebeuren, mijn besluit is genomen — dood of
 „ leevend, ik moet naar *Tranquebaar.*”

„ Nu dan in Gods naam! riep de goede LUCIA,
 „ zijn vrouw, uit, vertrek dan! *Nosfa Senjora de*
 „ *Monte* (*) moge u geleiden; doch gij zult niet
 „ met

(*) Onze lieve Vrouw *van den Berg*, dus wordt het
 mi-

„ met een ledige maag gaan, het eten is gereed; kom! het zal ons afscheidsmaal zijn.”

Die braave menschen! hoe veel was ik aan hen verplicht, hoe veel vriendschap hadden zij mij niet bewezen! en dan de gulhartigheid waarmee zij het weinige, dat zij hadden, met mij deelden! Ik zal het nooit vergeten; zij bespaarden het uit hun eigen mond.

Ik was in het grootste ongeduld om te vertrekken, en had weinig eetenslust; echter liet ik mij overreeden. Ik wilde hen dat vergenoegen niet weigeren.

Wij waren pas gaan zitten, toen de deur van de kamer open ging: „ Alles is gereed, mijn Heer!” zeide mijn Dobasch; haastig binnen tredende: „ men wacht alleen naar u.”

Ik vergat eten en afscheidsmaal, en met een vaart van de tafel opstaande: „ God zij geloofd!” riep ik uit; „ ik zal dan eindelijk dit tooneel van afgrijzen verlaten; kom NELLA! (dit was den naam van mijn Dobasch) laat ons gaan!”

Hierop omhelsde ik mijn edelmoedige vriend en zijne vrouw, bedankte hen met de traanen in de oogen voor hunne herbergzaamheid; en zonder mij een oogenblik optehouden, ijde ik over lijken en sterveniden, die in de straten mij den weg belemmerden, naar strand.

Het mirakuleuze Mariabeeld van *Maliapour* of *St. Thomas* genoemd.

Het was op Dingsdag den 24 November 1782, 's namiddags om drie uren, dat ik in de Chialeng stapte. Mijn oude Dobasch drukte mij weenende de hand, eenige bijstaanders riepen mij een *Salam aya* (vaarwel mijn Heer!) toe, en men schoof ons van den oever.

Naauwelijks hadden wij tien schreden ver geroeid, of wij zagen ons genoodzaakt hals over kop terug te keeren; onze boot was als eene zeef, het water kwam 'er van alle kanten indringen. Zij was in lang niet gebruikt geweest, en had op het strand gelegen; door de hitte der zonne waren de naaden uit een geweeken.

Men raadde mij mijne reize tot des anderendaags uittestellen, en het vaartuig in dien tusschentijd met zeewater te doen aanvullen, om dezelve dicht te laaten trekken; doch hier toe konde ik geenzins besluiten; de bloote gedachte van nog een dag langer op *Madras* te moeten blijven, had mij tot wanhoop kunnen brengen.

Ik wilde op het oogenblik weder vertrekken; zonder mij lang te beraaden, besloot ik nog een man bij mijne vier roeijers in dienst te neemen; hij moest niets anders doen, dan het indringend water uithoozen.

Het was na lang zoeken dat mijn Dobasch 'er een vond. Hij had uit veelen, die zich hier toe aanboden, de sterkste en minst verhongerde uitgekoozen; — en echter, was het arme schepzel, dat hij mij bragt, zoo mager als een geraamte, en kon naau-

naauwelijks op zijne beenen staan; doch wat zoudde ik doen, ik moest geduld neemen; het werk dat hij had te verrichten was juist zoo zwaar niet. Ook smeekte hij mij erbarmelijk om hem mede te neemen; ik konde het hem niet weigeren. Wij scheepten ons dan met hem in, en vertrokken.

Welhaast waren wij over de brandingen; ik begon wederom adem te scheppen. Met elken riemslag scheen zich een gedeelte van den angst, die mijn hart zoo lang gedrukt had, te verliezen.

Ik dacht niet aan mijn onvoorzigtige en gewaagde onderneeming, aan het gevaar waar aan ik mij blootfelde, van in eene oude en lekke boot, en in het hartje van den stormenden Regen-Mousfon, naar *Tranquebaar* te gaan. De blijdschap die ik gevoelde, van eene Stad te verlaten, in welke de hongersnood zulke vreeselijke verwoestingen aanreichte, de hoop van mij welhaast weder onder mijne Landgenooten te bevinden, en durf ik het zeggen, het ongeduldig verlangen naar de dochter van mijnen overledenen vriend, verbanden alle vreeze en bekommring uit mijn hart, en maakten mij onverschillig voor alle gevaaren.

Intusfchen roeiden wij slijf voort. Het weër was verrukkend, en de stroom, die om het Zuiden liep, begunstigde ons. Een zacht windje krulde naauwelijks de oppervlakte der zee, en het doffe bulderen der brandingen, die schuimende langs het geboogene strand braken, liet zich hoe langer hoe flauwer hooren.

Wij

Wij hoopten nog voor het donker buiten de reede te komen. De zon was reeds aan het ondergaan, en wierp haare laatste stralen op de toppen der pagoden (*) en palmboomen. Kort daarna zag ik de vlag op het Fort van *Madras, St. George*, nederhaalen, van het welke wij toen naar gissing eene halve mijl af waren.

Ik stak nu een segaar aan, en mij op de plegt nederzettende, het gezicht naar de Stad gekeerd, dacht ik aan het groot getal ongelukkigen, die zij in zich besloot; alle gedoemd, om binnen weinige dagen een prooi van den ijfelijksten der dooden te worden.

Plotzelijk werd ik uit mijn gepeins gewekt. Een kanonschot van het Fort! riepen wij bijna ten gelijken tijd uit; oogenblikkelijk daarna, hoorden wij de kogel duidelijk over ons heen gonzen.

Meer verwonderd dan ontfeld, hielden wij op met roeijen. Wat kan dit beduiden? geen enkel schip bevond zich op de reede, wij alleen lagen 'er met ons schuitje op te dobberen! Het kwam mij in het minste niet in de gedachten dat het op ons gemunt was. „Mogelijk,” zeide ik tegen mijn volk, „is het een feinschot, en de kanonnier heeft „waarschijnlijk vergeeten den kogel van het stuk „afteneemen. Welk eene onvoorzigtigheid! hij kon „de ons getroffen hebben.”

In dat vertrouwen liet ik hen wederom voort-
roeij-

(*) Dus worden ook de Heidsche tempels genoemd.

H

roeijen; naauwelijks hadden zij eenige slagen gedaan, of zie daar, een tweede schot! geen tien schreden van ons af sloof de kogel in het water.

Verschrikt lieten mijne roeijers de riemen uit de handen vallen. „Terug! terug! riep ik, het is om ons te doen; haast u, eer men ons met een derden kogel in den grond boort.”

Ik sloeg zelfs handen aan de riemen. Met een angstig gelaat staarden wij al roeiende naar het Fort; doch men had onze terugkeering zeker reeds bemerkt. Goede God! dacht ik, wat begeert men van mij? wat heb ik misdreeven? onzekerheid, vrees en spijt wegens de vertraaging mijner reize kwelden mij; ik was wanhoopig.

Het zal zes uren geweest zijn; intusschen naderden wij weder den oever; doch de stroom dreef ons verre bezuiden het Fort; het werd reeds duister — men konde geene voorwerpen meer onderscheiden, dan de verre lichtjes die hier en daar in de huizen flikkerden.

Wij hoorden echter weldra aan het slaan der riemen, en aan het zingen der roeijers (*), dat wij niet alleen op het water waren.

Het geluid naderde ons, en eensklaps hadden wij een Chialeng op zijde, uit dewelke twee Cipaays in de onze overstapten, en mij uit naam van den Gouverneur arresteerden.

Ik

(*) De *Malabaarsche* roeijers zingen altijd onder het roeijen, om den maat te houden.

Ik ontstelde, mijn hart kromp te zamen; reeds had ik mij eenigzins weder getroost en gerust gesteld. Men zal zich waarschijnlijk vergist hebben, dacht ik bij mij zelf; op zijn ergst genomen, is het één dag verlooren; morgen zal men mij gewis weder laten vertrekken; doch dit arrest! — De zaak had een ernstig aanzien.

Twee kanonschoten expres voor mij! een boot, met gewapende Cipaays, uit naam van den Gouverneur; hemel! wat een moeite gaf men zich om mij gevangen te neemen. Waarom? voor wien zag men mij aan?

Ik ondervroeg de Cipaays, mogelijk konden die mij eenig onderrigt of inlichting geeven. Doch zij verzekerden mij dat zij van niets wisten. Men had hen ijlings in een Chialeng doen stappen, en geboden mij gevangen te neemen, en bij den Gouverneur te brengen, zonder meer.

Men kan denken hoe ik te moede was; ik herstelde mij echter langzamerhand, en begon eindelijk de zaak met meerder bedaardheid te beschouwen. Wat konde men mij in allen gevalle doen? ik was geen misdaadige; ik was niemand iets schuldig; niemand was van mij beledigd of benadeeld, en ik had dus geene reden om voor straf te vreezen; dus zocht ik mij zelve moed inteboezemen.

Doch men kon mij in de gevangenis werpen; men konde 'er mij langen tijd in houden zonder verhoor, of mij ten minsten dwingen te *Madras* te blijven, of beletten te vertrekken. En waar bleef dan mijne

reize naar *Tranquebaar*? Ik durfde 'er niet om denken.

De Cipaays, om met meerder spoed aan land te komen, deden twee roeijers uit de andere Chialeng in de onze overgaan, en welhaast smect ons de branding op het strand.

Wij waren tot bij *Maliapour* (*) gedreeven; ik stapte met de Cipaays uit het vaartuig, gebod mijn volk wel ernstig, het niet te verlaten, voor dat zij van mij gehoord hadden, en droefgeestig wandelde ik met sterke schreden tusfchen mijne wachters voort. Het waren goedhartige menfchen, zij vertroosten mij zoo veel zij konden.

(*) *Maliapour* of *St. Thomas*, men geeft voor dat de Apostel THOMAS 'er begraven ligt. Die Stad heeft lange jaaren den *Portugeezen*, en naderhand den Koning van *Golconda* toebehoord, van wien de *Franschen* dezelve hebben genomen; doch de *Hollanders* hebben die in 1674, met bijftand van den *Golcondasche* Koning wederom veroverd; zij is naderhand door dien Koning gedemolieerd geworden. Nu behoort zij den *Engelfchen*.

ACHT-

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Mr. HALL. — *Verhoor.* — *De Gouverneur MAC-*
KARTNEY. — *Brieven.* — *Vertrek.*

Het was bijna tien uren toen wij aan het kantoor van den Ecuipagie-Meester, aan strand opgericht, kwamen. Het was vol volk, de halve Stad wist reeds dat men een spion had gevangen genomen; ieder wilde hem zien.

„ *Here he is! here he is!*” (*) hoorde ik aan alle kanten; in een oogenblik omringde men mij, alles drong rondsom mij te zamen.

„ *Who are you?*” (†) vroegen mij tien stemmen te gelijk, „ *who is he?*” (§) riepen weder anderen; „ *yes it is a spy,*” (***) zeide de eene; „ *it 's a Dutchman, I know him,*” (††) zeide een andere; „ *It is an honest Man, I'll answer for it,*” (§§) hoor-

(*) Hier is hij! hier is hij!

(†) Wie zijt gij?

(§) Wie is hij?

(**) Ja het is een spion.

(††) Het is een *Hollander*, ik ken hem.

(§§) Het is een eerlijk Man, ik sta 'er voor in.

VIË REIZE VAN MADRAS

hoorde ik eene mij bekende stem zeggen, het was mijn vriend **FRANK**.

Intusfchen kwam Mr. **HALL**, de Equipage-Meester: „Wie zijt gij?” vroeg hij met eene barsche stem, zoo dra hij mij zag.

Ik. Een *Hollander* van *Sadraspattam*.

Hij. Waar is uw permit?

Ik. Ik wist niet dat ik 'er een noodig had. Ik heb 'er geen.

Hij. Wat, geen permit! gij weet ook mogelijk niet dat ik Equipage-Meester ben, en dat niemand zonder mijn voorkennis van de reede mag gaan?

Ik. Mijn Heer! ik verzoek u, ootmoedig te bedenken, dat ik een vreemdeling.....

Hij. Wat vreemdeling! wat vreemdeling! uitvlugten, niets dan uitvlugten; gij moest de wetten van het land kennen daar gij in zijt; men sluipt niet als een dief van de reede, zonder eenig kwaad voornemen te hebben. Gij zijt moogelijk de spion van de *French Dogs*? (*) wij zullen u wel doen klappen!

Ik. Mijn Heer! zeide ik tot hem, hem sterk aanziende: ik ben nooit een spion geweest, en zal het nooit worden. Ik zal u honderd menschen aanwijzen, die getuigen zullen dat ik een eerlijk man ben; zond naar **MANUEL SABICO** bij wie ik het laatst gewoond heb, hij woont naast den tuin van *Pereira* in de Zwarte Stad.

Hij.

(*) *Fransche honden.*

Hij. Die SABICO is mogelijk niet veel beter dan gij zelfs zijt. Hier Cipaays! brengt.....

Op dat oogenblik trad mijn vriend FRANK naar hem toe, en luisterde hem iets in het oor.

„Dat is wat anders,” hoorde ik hem zeggen:
 „maar wat kan ik nu doen? ik moet den Gouverneur rapport brengen; gij gaat intusfchen naar de Hoofdwacht! zeide hij tot mij, eenigzins zagter,
 „tot nadere order.”

Ik. Mijn Heer! ik verzoek ... mijn Chialeng....

„Ga maar! ga maar!” zeide hij, „het zal mogelijk zoo erg niet afloopen.”

Ik boog mij, en vertrok tusschen mijne wachters, die mij in de hoofdwacht bragten.

Zonder hen, geloof ik dat ik 'er niet heelhuids zoude afgekomen zijn. De soldaaten waren woedend, *damn'd spy* (*), en *gallows* (†), werd mij van alle kanten naar het hoofd geworpen, wat ik ook zeggen mogt om mij te verdedigen.

Elk vermijdde mij als de pest; droefgeestig ging ik in eenen hoek zitten, en met een beklemd hart, verwachtte ik den uitflag van deze gebeurtenis.

Ik was nog geen uur in de hoofdwacht geweest, toen een welgekleed man binnen trad, en naar de Gentleman vroeg, die men had gearresteerd.

Het woord Gentleman scheen mij van eene goede voorbeduiding. De soldaaten zagen elkander ver-

(*) Verdoemde spion.

(†) Galg.

verwonderd aan; ik moest bij den Gouverneur komen!

Men bragt mij in een ruim vertrek, in welks midden een tafel, met groen laken bekleed, stond, en stoelen om dezelve; men liet 'er mij alleen.

Het duurde bijna een half uur, eer 'er iemand ten voorschijn kwam. Eindelijk opende zich een zijdeur, en Mr. SYDENHAM de Town-Major (*) trad binnen.

Hij scheen zeer verwonderd van 'er mij te vinden; hij kende mij, ik was menigmaal bij hem aan zijn Office (†), wegens de *Hollandsche* krijgsgeschiedenissen te *Madras*, geweest. Ik had hem vaak mondelinge verzoeken voor hen gedaan; hij wist dat ik hun algemeene schrijver en translateur was; ook had hij mij als Boekhouder bij Mr. DE SOUZA gezien, die mij vaak in zijne tegenwoordigheid had gepreezen.

„Hoe! zijt gij het?” vroeg hij mij, „wat doleheid drijft u aan, bij nacht met een chialeng in zee te steeken? waar moest gij naar toe? wat was uw voorneemen?”

„Helaas, mijn Heer!” antwoordde ik hem, „twee onweerstaanbare Magten, de honger en de liefde, dwongen mij om *Madras* te verlaten!” hij glimlachte.

Ik verhaalde hem toen in weinige woorden mijn on-

(*) Plaats-Major.

(†) Kantoor.

ongeval. De noodzaakelijkheid waarin ik mij bevond om naar *Tranquebaar* te gaan; mijne ongerustheid; mijn vergeefs wachten naar eene gelegenheid om te kunnen vertrekken, mijn wanhoopend besluit, enz.

Ik smeekte hem mijne zaak in een gunstig licht bij den Gouverneur voortedragen, en te willen bewerken, dat men mij ongehinderd liet vertrekken.

Ik voegde 'er bij, „ dat ik anderzins vast be-
 „ slooten had te voet de reis aanteneemen, en mij
 „ liever wilde blootstellen door de ruiters van Hy-
 „ DER ALI neergefabeld te worden, dan langer te
 „ Madras te blijven. Bewerk mijn ontslag, mijn
 „ Heer! voer ik voort, en geef goede getuigenis
 „ van mijn karakter. Een enkel woord van u
 „ kan mij uit al mijne verlegenheid redden.”

De drift waarmede ik sprak, het verhaal van mijne dringende omstandigheden, en mijne traanen, die ik niet konde weerhouden, maakten indruk op zijn gemoed. Hij scheen aangedaan, en beloofde zijn best voor mij te zullen doen; waarop hij naar binnen ging.

Een kwartier uurs daarna kwam hij terug. „ Stel
 „ u gerust,” zeide hij, „ de zaak zal beter voor
 „ u afloopen, dan gij denkt.”

Hij wees mij toen in een ander vertrek, liet mij daar een fles wijn en wat te eten geeven, en beloofde over een half uur weder bij mij te zijn, om mij den wil des Gouverneurs bekend te maaken.

De verre weg, en het sterke gaan had mij hongerig

rig gemaakt, ik had den ganschen dag bijna niets genuttigd; dit avondmaal kwam dus zeer van pas, en ik ging onbeschroomd aanzitten; te meer, daar de geruststellende verzekering van den Town-Major, en het onthaal dat men mij deed, mij hoop gaven, dat dit gansche geval zonder nadeelige gevolgen voor mij zoude afloopen.

Even was ik van de tafel opgestaan, toen de Gouverneur MACKARTNEY, vergezeld van zijnen Secretaris, en Mr. SYDENHAM, binnen traden.

Hij had niets gramstoorigs in zijn gelaat, en zag mij een poos sterk aan. „Weet gij niet,” zeide hij ernstig tegen mij, „dat al die in oorlogstijden „heimelijk of steelsgewijze in of uit een Stad sluipt, „als een spion moet worden aangezien en behandeld?”

„Ik weet het, Mijlord!” antwoordde ik, „uw „Excellentie gelieve echter in aanmerking te nemen, dat ik niet steelsgewijze, maar op den vol- „len dag, en in 't bijzijn van verscheidene lieden, „vertrokken ben.”

„Doch zonder permit; waarom verwittigde gij „Mr. HALL niet van uw vertrek? Het is uw ge- „luk dat gij bij Mr. SYDENHAM bekend zijt; ik „wil gelooven wat gij van uwe omstandigheden „heb verhaald, en denk niet, dat gij eenig straf- „baar of verraaderlijk voorneemen had.”

„Daar bewaare mij de Hemel voor, Mijlord! „gaf ik ten antwoord. Ik heb altijd een affchuw „voor verraaders en verraderij gehad, en zal 'er „mij

„ mij nooit toe laten gebruiken. Ik ben een eer-
 „ lijk man; alle *Hollandsche* krijgsgevangenen, vee-
 „ le aanzienlijke Inwooners van deze Stad; Mr.
 „ POPHAM, Mr. DE SOUZA, Mr. FRANK, de *Deen-*
 „ *sche* Misfionaristen te *Veperi* (*), en meer andere
 „ Heeren en Kooplieden, die mij kennen, zullen
 „ dit van mij getuigen. Wat ik van mijae omstan-
 „ digheden gezegd heb, is de zuivere waarheid.”
 „ Het is wel,” zeide hij, „ gij kunt weder ver-
 „ trekken; doch op voorwaarde, dat gij u met
 „ eenige brieven voor den Colonel HAMILTON te
 „ *Tranquebaar* belast; gij moet die vooral zelfs be-
 „ zorgen, en dezelve hem perfoonelijk ter hand stel-
 „ len; het zijn brieven van aanbelang!

Ik toonde mij hiertoe zeer bereidwillig, en nam,
 als ligt is te denken, deze gevaarlijke Commisfie
 met een fchijnbaar vergenoegen aan.

„ Gij kunt oordeelen, hernam hij, dat mij aan de
 „ rigtige bestelling dezer brieven veel geleegeen is,
 „ dewijl gij niet alleen terfcond na de overgaave van
 „ dezelve, 1000 pagoden van den Colonel zult ont-
 „ vangen; maar ik beloove u buitendien, op mijn
 „ woord van eer, voor uw fortuin te zullen zor-
 „ gen; en u, zoo gij weder terug komt, eene goe-
 „ de bediening te geeven.”

Ik bedankte hem voor zijne goedheid en vertrou-
 wen, beloofde alles ftiptelijk te zullen naarkoomen,
 en

(*) *Veperi* een aangenaam gehucht even buiten *Madras*,
 waar de *Deensche* Zendelingen eene kerk en fchool hebben.

en de grootste zorg voor deze brieven te draagen. Wat zoude ik doen? ik moest mij wel gewillig toonen, zoo ik wilde vertrekken! Eene weigering zoude van zeer onaangenaame gevolgen voor mij geweest zijn.

Hij nam toen uit handen van den Secretaris een neusdoek, in dewelke zich verscheidene kleine rolletjes papier bevonden, elk aan beide einden verzegeld, en omtrent half zoo lang en dik als een vinger; na hij die in een zakje had gedaan, gaf hij mij die over. „Zie daar, zijn de brieven,” zeide hij, „en dit is een order aan de Colonel voor de 1000 „pagoden; die u, zoo gij uw last behoorlijk uitvoert, terstond zullen betaald worden.” Na hij mij nogmaals de uiterste zorgvuldigheid voor de brieven had aanbevolen, en zijne beloften, van voor mijn fortuin te zullen zorgen, hernieuwd had, gaf hij mij de hand, en wenschte mij eene behoudene reis. Mr. SYDENHAM geleidde mij tot naar beneden, ik bedankte hem voor zijne gunstige voorpraak — en vertrok.

Het was omstreeks middernacht toen ik het Fort verliet, en mij weder op weg begaf.

Dezelfde Cipaays die mij hadden gearresteerd, werden bevolen mij wederom te vergezellen. Zij waren verwonderd over de eer die men mij nu aandeed.

Een Couly (*) met een mand op het hoofd, waar-
in

(*) Coulies zijn lieden van de laagste klasse die men tot allerlei verachtelijken en zwaren arbeid gebruikt.

in ik naderhand 6 fleschen Madera-wijn, eenige ge-
braaden hoenders, brood en gebak, vond, volgde
ons.

Toen wij aan de chialeng kwamen, was het bijna
twee uren in den morgen.

Mijn volk had waarschijnlijk gedacht dat ik zoo
haast niet weder terug zoude komen, of wel moge-
lijk in het geheel niet. Zij hadden het vaarttuig
hoog op strand gehaald, en lagen gerust bij elkan-
deren in hetzelfde te slaapen.

Een luid gefchreeuw van *Eundrou!* ontwaakt! of,
staat op! wekte hen; de arme menschen waren bo-
venmaate verblijd van mij weder te zien, en geen
wonder, bleef ik te *Madras*, dan zouden zij den hon-
gerdood niet hebben kunnen ontgaan. Ik gaf de
Cipaays en Couly elk een paar ropijen (*), na dat
zij ons hadden geholpen de chialeng weder vlot te
krijgen; men droeg mij in dezelve, en eindelijk —
de Hemel zij dank! — wij verlieten wederom den
oever.

(*) Een ropij is wat meer dan f 1-6-3

 NEGENDE HOOFDSTUK.

Covilon. — *De 7 Pagoden van Maweliewarom.* —
Ontmoeting van een Fregat. — *Schuilplaats te*
Sadras.

Het weder was niet veranderd. De maan scheen nog aan den onbewolkten Hemel op de kabbelende watervlakte, en een aangenaam koeltje uit den noordwesten vulde ons zeil. Wij hadden het opgezet zoo dra wij ons over de brandingen bevonden; want ik wilde mij met den meesten spoed van *Madras* verwijderen; het mocht den *Engelschen* in het hoofd komen om mij voor de tweedemaal wederom te roepen.

Mijn volk begon mij nu met vraagen te bestormen; zij wilden de oorzaak van mijn arrest weten. Ik zeide hen blootelijk, dat men zich in mijn perfoon vergist had; van de brieven sprak ik geheel niet, het was eene zaak van al te veel aangelegenheid.

Welk een wonderlijke keer had dit gansche geval genomen! wie had dit kunnen vermoeden! Ik had mij ten minsten een arrest van verscheide dagen, en mogelijk iets ergers, voorgesteld; en men riep mij

mij terug, om mij een aanzienelijke fom gelds aan te bieden, en mijn fortuin te willen maaken.

Het is waar, de *Engelschen* te *Madras* zaten in groote verlegenheid; zij hadden reeds sedert eenige weeken geene bevelen naar hun leger kunnen zenden. Zij wisten den toestand van hetzelfde niet; zonder dat, zoude ik 'er gewislijk zoo gemakkelijk niet zijn afgekomen.

Doch mijn stout onderneemen, de goede getuigenis die mijn vriend FRANK, en de Town-Major SYDENHAM van mij hadden gegeven; deed de Gouverneur oordeelen, dat hij zijne brieven niet beter dan aan mij konde betrouwen.

Hoe het ook zij, ik was intusfchen hartelijk blijde, *Madras* achter den rug te hebben. Van de *Engelschen* had ik vooreerst genoeg, zij zouden mij zoo ligt niet weder krijgen.

De 1000 pagoden voor het bestellen der brieven, wilde ik wel, (dewijl de nood 'er mij toe dwong) verdienen; doch om mij bij hen in dienst te begeeven, en mogelijk in een stand geplaatst te worden, waarin ik zoude verplicht zijn, om de arme Inboorlingen te onderdrukken, of te berooven; of de Agent of medehelper van de eene of andere verfoeijelijke moord- of roofpartij te zijn. — Neen! daartoe was ik niet geschikt. Mijne denkbeelden, mijne gevoelens, mijne grondregelen, verschilden hemelswijd van die dezer Natie in de *Indiën* — neen! zóó wilde ik geen fortuin maaken.

Deze en dergelijke gedachten hielden mij bezig,
en

en verwijderden den slaap uit mijne oogen, hoe vermoeid ik mij ook gevoelde; buitendien moesten wij naar gissing op de hoogte van *Covelom* zijn, waar een rif van klippen lag, die ik noodzaaklijk vermijden wilde.

Welhaast zagen wij den dageraad aan den horizont verschijnen; en, omringd van kleine roozen-wolkjes, trad de zon aan den hemel — 'er was alle waarschijnlijkheid, dat wij een' schoonen dag zouden hebben.

Ik had wél geoordeeld; wij waren op de hoogte van *Covelom*. In het westen hadden wij den berg van *Frichicondam* (*); wij konden duidelijk de witte

(*) Eigenlijk *Tirockishtnacondam*, of den vogelenberg van *Kishtna*, omdat 'er dagelijks om 12 uren, twee vogelen, die aan dien God toegewijd zijn, gevoed worden.

Deze berg ligt omtrent 4 mijlen N. W. van *Sadraspattanam*, werd van de *Hindous* en *Malabaaren* voor zeer heilig gehouden, en jaarlijks van duizende menschen, die in pelgrimiege derwaards reizen, bezocht.

Hij is zeer hoog en steil, in vergelijking van de andere gebergten die hem omringen. Op den top deszelven, die plat en effen is, bevindt zich een tempel ter eere van *Govinda*. (*Govinda* is een der naamen van *Kishtna*, en betekent, in het *Samscrits*, veehoeder; om dat die God, of eigenlijk *Bieshnou*, in zijne zevende invleefching, als herder onder de menschen verkeerde.)

Men klimt naar den top van dezen berg, langs 500 breede en ruime trappen die in denzelven zijn gehouwen.

Een-

te pagode op den top van dien berg erkennen.

Ma-

Eenige schreden van den evengenoemden tempel, ziet men een grooten en platten steen van omtrent 12 voeten in het vierkant, waarin twee kuilen, van een half voet diep, zijn gemaakt, die altijd met water aangevuld worden.

Omtrent tegen den middag, zet zich een *Bramin* met eene kleine koperen pot vol gekookte rijst op dezen steen; maakt van de rijst ronde balletjes; en legt die, in gelijk getal, bezijden zich, in twee koperen bekkens, welke hij ten dien einde heeft medegebragt; hier na werpt hij zich met het aangezicht voor over, om te bidden.

Precies ten 12 uren, ziet men twee vogels van het geslacht der gieren, in het *Samscrits*, *kerocdan*; in het *Portugeesch*, *minhoto*; en bij de *Hollanders*, kuikendieven; genaamd, van verre komen aanvliegen; die, na zij eenige kringen in de lucht, rondom den top van den berg gemaakt hebben, zich op dezen steen nederlaaten, en zich, in de met water gevulde kuiltjes, baaden; waarna zij zich achter den *Bramin* plaatzen, de een aan zijne slinker-, de andere aan zijne regter-zijde, die hen, met averegtzte handen, de balletjes rijst toereikt.

Zoo dra zij verzadigd zijn, begeeven zij zich elk weder naar zijn vijvertje om zich te baaden, verheffen zich in de lucht, en na op nieuw eenige kringen om den top van den berg gemaakt te hebben, vliegen zij te zamen weg, waarheen is mij onbekend. Ik heb deze ceremonie, of dit goochelspel der Priesters verscheidene maalen gezien en bijgewoond, en heb deze vogels telkens den koers naar het Oosten zien neemen, van waar zij ook kwamen. Volgens

Maliapour en de *Monte* (*) lagen achter ons,
voor

het voorgeeven der *Braminnen*, zoude het voeden dezer vogelen, reeds ver over de 2000 jaaren geduurd hebben. De naamen dezer vogelen zijn: *Poetché*, betekenende Godsdienst, en *Bidhata*, noodlot. Aan den voet van dezen berg is een uitmuntend fraaije tempel, en een schoon dorp. Zoo veel voor dit maal van *Fritchicondam*.

(*) Wij hebben nu der Heidenen afgodsberg gezien, het is billijk dat wij ook van dien der Christenen spreken; hunne Priesters, op dien berg, verstaan de goöchelarij zoo goed als de *Braminnen*.

Niet ver van *Maliapour* of *St. Thomé*, ligt de berg die de *Portugeezen* de *Grande Monte* noemen. Naar den top van denzelven, die met kleine steentjes geplaveid is, moet men langs 96 groote breede steenen trappen klimmen, waar een vierkant kerkje staat, dat op bevel van EMMANUËL, Koning van *Portugal*, in het jaar 1514 ter eere van den Apostel St. THOMAS gebouwd werd; wiens beeldtenis, en manier van dood 'er mede staan afgebeeld; namelijk: hoe dat hij onder het doen van zijn gebed, door een' Heiden zoude zijn dood geslagen, enz.

Nog is daar te zien een steenen kruis, dat op sommige tijden van het jaar zweet, (een gansch ander mirakel als dat van de vogelen) zoo mede een beeldtenis van de Maagd MARIA, beide door den Apostel THOMAS gemaakt.

Het kerkje is klein, beknopt, tamelijk mooi, heeft geen inkomsten uit *Portugal*, en weinig uit *Goa*, en wordt meest onderhouden van de milde giften der Roomsche Christenen, die 'er eenmaal 's jaars in groote menigte van alle Landen uit *Indiën* in pelgrimaadje naar toekomen, om
op

voor uit zagen wij de 7 pagoden(*) van *Maweliewarom* achter elkanderen uitsteeken, en de schuimende brandingen over dezelve heen stuiven.

De oude chialeng vloog door het water; haare naaden waren eenigzins weder toegezoogen; reeds om 12 uren liepen wij om de verfte pagode heen, die zich even met de spitse boven de golven verhefte, en op eenmaal lag *Maweliewarom*, en alle de gedrochtelijke gebouwen en wonderen, die in dit vlek te vinden zijn, ons op zijde.

Het fcheen geheel verlaaten. Toen ik nog te *Sadras* woonde, bezocht ik het verfcheide maalen, om alle deze reusachtige gevaartens en gedenktekenen der hoogfte oudheid, waarmede het vervuld is,
te

op hunne bloote knieën de trappen naar den top van den berg op te kruipen.

Men verhaalt éene menigte mirakelen van dezen Apostel THOMAS, als: hoe hij den Koning van dat Land had bekeerd, door een groote balk, die geen 26 paarden konden verroeren, alleen aan een dun touwtje voorttrekken; welke balk dan ook tot den opbouw der kerke zoude gediend hebben, enz. enz. Ik zoude genoegzaame bewijzen kunnen bijbrengen, dat de Apostel THOMAS nooit in de *Indiën* is geweest, maar wel eene andere THOMAS; doch het is hier de plaats niet om mij daar over uit te laten.

(*) Dit zijn 7 tempels in eene rei achter elkanderen, die voor eeuwen niet verre van strand moeten hebben geftaan; doch met den tijd, door de inbreuken der zee, of bij eene overftrooming van dezelve, zijn bedekt.

te bezigtigen of af te tekenen, en bij de *Braminnen* naar de geschiedenis en oorsprong derzelve te onderzoeken; het was in dien tijd een der volkrijkste en levendigste plaatsen langs de geheele kust.

Omstreeks twee uren, zoo als wij de duinen omzeilden, om naar *Sadras* over te steeken, werden wij een Fregat gewaar, dat uit het Zuid-Oosten kwam.

Ik zag het voor een *Fransch* schip aan, en wist niet of het op de reede ten anker wilde komen, of doorzeilen; om de zekerheid, oordeelde ik best, het in tijds te ontwijken.

De Gouverneur MACKARTNEY had mij wel ernstig aanbevolen, alle *Fransche* schepen te vermijden, en zoo dit ondoenlijk was, zijne brieven in zee te werpen. Dit zoude ik ook zonder zijne order evenwel gedaan hebben; want viel ik met dezelve in handen der *Franschen*, dan had het mogelijk slecht met mij kunnen afloopen. Ik liet dus terstond binnen de brandingen roeijen, en haaste mij eene kreek tusschen de duinen te bereiken, die mij bekend was, en waar wij verborgen konden blijven.

Het was wel veel gewaagd; mogelijk bevonden er zich ruiters van HYDER ALI in het dorp; doch wij moesten van twee kwaaden het minste kiezen; echter waren wij op onze hoede, bleeven in het vaartuig, en hielden hetzelfde vlot, om terstond, zoo dra wij onraad bemerkten, te kunnen ontvlugten.

Gelukkig, het Fregat zeilde door; mijn volk wil-

wilde dus weder in zee steeken, ik zelf had het hen bevolen, want ik wilde *Sadras* niet meer zien; ik wist vooruit dat ik 'er geen andere voorwerpen in konde vinden, dan die mijn hart met spijt en droefheid zouden vervullen. En echter, toen wij zouden afsteeken, vond ik dat het mij onmogelijk was deze plaats te verlaten, zonder dezelve nog eens te betreden; de vrees voor eenig ongeval hield mij alleen tegen. Gevallig zagen wij eene vrouw naderen, die langs strand liep om schelpvisch te zoeken. Zij onderrichtte ons, dat 'er zich buiten haar geen menschelijk schepsel in het dorp bevond. Wij stapten toen aan land, en heisten de chialeng op het drooge,

TIENDE HOOFDSTUK.

Het vernielde Sadras. — De bleekerijen. — De Indigo-fabriek. — Het Malabaarsche school. — De Bazaar.

Nu krom ik op de zandduin achter welke wij verschoolen lagen; en met ontzetting overzag ik het akelige toneel, dat zich voor mij vertoonde; ik konde naauwelijks mijne oogen gelooven.

Was dit *Sadras*? dit voorheen zoo vermaakelijk en schoon dorp? waar vergenoegen en overvloed heerschte? waar de koophandel bloeide, en vriendelijke zamenleving en gulle gastvrijheid elkanderen de hand booden?

Hoe eenzaam was nu deze wel eer woelige en volkrijke plaats! hoe ledig, hoe verlaaten! Alle de voortijds gelukkige Inwooners waren verdweenen. God weet waar verspreid en doolende, of weggerukt door den hongersnood en het zwaard. Hunne hutten lagen om verre, de straaten waren verstopt met het puin hunner huizen, en het gras en onkruid reezen boven de ingestorte muuren.

Eene diepe akelige stilte heerschte rondsom mij;
ik

ik hoorde niets dan de doffe en eentoonige flagen der brandingen, en het luidruchtig gefchreeuw der kraaijen, die over de toppen der boomen zwierden.

Treurig wandelde ik nu door het verwoeste dorp; bij elken ftap vond ik nieuwe oorzaak van droefheid.

Ik bragt mij alle de vermaaken weder te binnen, die ik 'er in gendoot; het vrolijke en genoegelijke leven dat ik 'er had doorgebragt. Ik betreurde het verlies, en het afzijn van duizend voorwerpen, die weleer mijne ziel freelden, en die mijn oog nu te vergeefs zocht; met finert herinnerde ik mij de vorige gelukkige tijden — de dagen van vreugd, die nimmer zouden wederkeren.

Verzel mij, waarde Lezer! ik wil u *Sadras* in zijnen voorigen bloeienden ftaat, ik wil u mijne levenswijze, mijne vermaaken, mijne vrienden, leeren kennen. Vergun mij het genoeg, dat ik 'er u wat breedvoerig over mag onderhouden. Ach! ik fpreek 'er zoo gaarne van; ik vind, dat hoe meer ik naar den ouderdom neige, hoe aangenaamer mij de herinnering aan *Sadras* wordt. — Deze alleen blijft, en verfterkt zich in mijn geheugen, terwijl alle andere gebeurtenifen van mijn leven langzamerhand uit hetzelfde verdwijnen. Ik breng mij nog met een onbeschrijfelijk genoeg de plaats, de perfoonen, hunne houding, hunne gedaante, alles, tot de geringfte omftandigheden, te binnen.

Hier waren de Compagnies-bleekerijen; hier op dit veld ftond ik menigmaal, en zag hoe de jonge

meisjes, al dartelende en zingende, het uitgespreide lijwaat begooten; hoe zij speelden; hoe zij elkanderen naliepen, en in het weeke zand tuimelden; dan weder in den nabijzijnden vijver sprongen, en zich met zwemmen vermaakten, en de plotfende nimphen, om mijne nabijheid, onder het water dooken, en met steentjes en klei, die zij van den grond hadden opgeraapt, elk om het zeerst naar mij wierpen, om mij te verjaagen.

Ginds, binnen deze muuren, was de Indigo-fabriek. Deze gansche omtrek was altijd bedekt met een menigte groote potten, waarin de plant werd gekookt, overgegooten, en na verscheide vermengingen van loog, kalk, tagger-zaad, en andere toebereidzelen, tot het verwen der lijwaaten bekwaam gemaakt.

In deze straat hadden de waschers hunne woningen. — In deze, met cocosboomen beplant, waren die der weevers, en alle deze hutten, waar van de meeste zijn ingestort, behoorden aan de schilders der chitzen.

Dit huis, door een breed afdak, en eenige boomen beschaduwd, — was het Dorpschool.

Hoe vaak heb ik mij verwonderd, dat 'er nog menschen waren, die naast hetzelfde wilde wonen. Men gewent zich aan het geraas even als aan alle dingen; het ware anders onmogelijk voor iemand om het 'er uittehouden. Een zoodanig leeven als het kleine *Malabaarsche* volkje, bij het leeren hunner lesfen maakt, kan men zich niet verbeelden.

Hier

Hier bulken een dozijn groote jongens hun *arandsheel wiedomboe* (*) uit; naast deze is wederom eene andere hoop, die, al wat hunne keel kan lijden, het *ata Chowrie* (†) uitschreeuwen; hier zitten weder een dertigtal, of meerder, van de kleinsten, die hun *ana, awena, ina* (§), gillen; deze cijferen daar overluid uit het hoofd (**); eene andere partij, reeds verre gevorderd, leest hunne *Pocrans* (††) met een zingenden toon; daar overhoort de een den ander zijne les; tusfchen beide komen de fijne stemmetjes van eenige jonge *Devedashies* (§§), of kweek-

(*) Een getal vaarzen, die de kinders van buiten moeten leeren.

(†) Een foort van a, b — ab, door eene vrouw uitgevonden, die CHOWRIE genaamd was. *Ata* is moeder.

(§) Het a, b, c.

(**) De *Malabaaren* gebruiken niet, gelijk wij, eene lei, of papier, om op te cijferen; maar rekenen de zwaarste sommen, ja gebroekene zelve, uit het hoofd.

(††) Uittrekzels uit hunne heilige boeken.

(§§) *Devedashies*, dus worden de jonge meisjes genaamd, die in de tempels, en bij de ommegangen, voor de afbeeldzels der Goden dansen, en derzelver lof zingen. 'Er is geen tempel die 'er niet eenige heeft. Arme lieden, die veele dochters hebben, bestemmen gemeenlijk de jongste tot den tempeldienst, en zijn verpligt, haar, voor zij huwbaar is, daartoe te laten inwijden.

Zij worden gemeenlijk uit de Caste der shouders, of ambachtslieden genomen, en moeten geen ligchaamelijk gebrek hebben. Volgens de wet mogen de vrouwen der

kweekschoolen voor de pagoden; hier voor de stoep krielt het van beginners in de schrijfkunst, die met gekruiste beenen op den grond zittende, de letters, onder het uitroepen derzelve, met de vingers in het zand leeren vormen.

In één woord, alles gilt, alles schreeuwt, alles leert overluid, zoo hard het maar immer kan; terwijl in het midden van dit verdoovend geraas, nu en dan de donderende stem van den *Gourou* (*) zich verheft.

Blijven wij een oogenblik voor deze breede en lange straat staan; dit was de Bazaar (†). Hoe wemelde het hier voortijds van menschen; en nu — hoe leêg! hoe verlaaten!

Nimmer deed ik eene morgenwandeling zonder denzelven te bezoeken. Ik vond vermaak door de dubbelde reijen der verkoopers te treden, die achter hunne waaren nederghurkt, dezelve met luider stemme, of vleijende woorden, den voorbijgangeren aanboden.

Doch, als het groote marktdag was, begaf ik mij meesten-

Malabaaren, of andere volken langs de kust, leezen noch schrijven leeren; de jonge *Devedashies* hebben dat voorrecht alleen; zij worden ook in het dansen, de muziek en het zingen onderrigt. *Devedashie* is een *Samscrits* woord, en beduidt slavine der Godheid, of Goden.

(*) *Gourou* betekent meester; niemand mag die post bekleeden ten zij hij een Bramin is.

(†) De markt.

meestentijds vroeg derwaards; zette mij op een sloep of onder een boom neder, en zag hoe de Inwooners van *Sadras* en der nabuurige dorpen, met hunne verschillende koopmanschappen beladen, van alle kanten kwamen aansnellen.

Jonge meisjes en vrouwen met korven vol groenten en vruchten; mannen met zwaare potten of zakken vol rijst, tinné (*), natcheny en andere graanen op het hoofd; oude wijven met aardewerk, keukengereedschap, matten, enz.; specerij- en tabak-, betel- en areek-handelaars; verkoopers van Jagerfuiker (†), olees (§), sandelhout, en van eene menigte andere zaaken, waarvan het tiende gedeelte zich niet beschrijven laat.

Alle ijlden zij om de eerste te zijn; de een liep den anderen vooruit, om zich de beste plaats uittekiezen; alle hadden zij zich eindelijk in twee reijen, van het eene einde van de markt tot het andere, op hunne hurken tegen elkanderen overgeschaard.

Intusfchen plaatsten zich hier en daar, eenigzins van de rest afgescheiden of verheven, goochelaars (**),
goe-

(*) Tinné, een soort van gierst.

(†) Deze fuiker kookt men uit den palmwijn, zij is zwart en heeft een rinschen smaak.

(§) Zijn de bladen der palmen, waarop de *Malabaaren* met eene ijzere pen, *Eleutannie* genaamd, schrijven.

(**) *Bisé Kaien*. De kunsten der goochelaars in die landen zijn verwonderenswaardig, en overtreffen verre wat men van dien aard in *Europa* vertoont.

goeder gelukzeggere (*), Pottou karetjes (†), valejel verkoopsters (§), mandemaakers, agapé-baksters (**), en anderen. De kraamen worden geopend; de Baniaanen komen met hunnen toetssteen, hun goudschaaltje, en zakken vol cashjes, fanams en ropijen voor den dag, en zetten zich, met gekruiste beenen, achter dezelve, onder het afdak van hun huis neder.

De Chittys (††) stellen hunne lijwaaten of andere koopmanschappen ten toon, en de bedelmonniken neemen hunnen gewoonen post bij een tempeltje van *Poeleaar* (§§), of voor het huis van den eenen of

an-

(*) *Janiam*; men heeft 'er van allerlei soort, als: horoscooptrekkers, handkijkers, en andere.

(†) Die figuren op de armen, en ander gedeelten van het ligchaam prikken.

(§) Die gekleurde armringen van glas verkoopen.

(**) *Agapé*, zijn pannekoekjes van rijstmeel, buitenge-
meen lekker.

(††) Algemeene naam voor de kooplieden.

(§§) *Poeleaar* is de God des gebeds, of die de gebeden der stervelingen voor den troon van het Opperwezen brengt; hij heeft nog verscheidene andere benamingen, als *Canabedie*, *Goncesh*, enz. Hij is de zoon van *Sieb*, de God der verdelging, en *Dourgah* of *Parbottie*, de Godin der wijsheid, men verbeeldt hem met het hoofd van een witte Elephant, en vier armen; zijn beeldtenis mag van geen metaal of hout, maar uit een rots gehouwen, en van een enkel stuk zijn. De *Indiaanen* zullen nooit een gebed doen, zonder hem eerst aanteroepen; en geen schrift

van

anderen Bramin; terwijl zommige naakte Fakiers(*) rondzwerfen, om, elk op eene bijzondere wijze, de aandacht der menigte tot zich te trekken, en hun Godsdienstig medelijden gaande te maaken.

Het is negen uren, of daar omtrent; de koopers en nieuwsgierigen komen aan; de markt wordt woelig, het gedrang grooter, en welhaast weergalmt de geheele straat van duizend verschillende uitroepen: *Mangai, paluta Mangai!* (†) *Pi-ti!* (§) *Valei palam!* (**) *Tayer venema Tayer!* (††) *Pasheveen Paal!* (§§) *Ney veney!* (***) *Oerga!* (†††) *Kira!* (§§§) *Pakoe vetelie!* (****) *Tenga Elaniir!* (††††) *Longa!* (§§§§) *Vengajam!* (*****)

een van eenig aanbelang schrijven, zonder alvoorea zijn teken, dat de vorm van een driehoek of haak heeft, boven aan te zetten. Dit teken wordt *Goneesh ankorie*, of de haak van *Goneesh* genaamd.

(*) Boetdoeners, of die zich zelve zwaare penitentien aandoen, enz. zij zijn van de *Mahomedaansche* religie.

(†) Mangas! rijpe Mangas!

(§) Tamarinde!

(**) Geele of rijpe Bananas!

(††) Dikke melk! wie wil 'er dikke melk!

(§§) Buffelinne melk!

(***) Versche en gesmolte boter!

(†††) Ingelegde vruchten!

(§§§) Groentens!

(****) Areek en betel!

(††††) Rijpe en jonge Cocosnoten!

(§§§§) Jonge Palmvrucht!

(*****) Uijen!

een vreefelijk gefchreeuw en gegil door elkanderen; vermengd met de ftemmen der koopers; het gekijf van eenige wijven; het gehuil der kleine kinderen; het gezang der Saniasfies (*) met hunne rammelen- de cimbaalen; het trommeltje der Joquis †); het fchelle klokje van den Poetcharé (§); de Magoudie van den Sorpojaan (**); en meer dan dit alles, het onophoudelijk en verdoovend gekras van duizend kraai-

(*) Saniasfie; de eigenlijke betekening van dit woord is een man die de wereld verzaakt; 'er zijn verfcheidene ordens van deze Monniken, die min of meer geftreng zijn. Een Saniasfie moet vrouw en kinderen, in één woord, alles verlaaten; hij mag niets bezitten als een ftok en een koper bekken, waarin hij de fpijs ontvangt die men hem geeft. Zij ftaan met een houtje op deze bekkens, als zij een aalmoes vraagen.

†) Joquis ook een foort van boetdoeners. Zij zijn mede in verfcheidene klasfen of ordens verdeeld, die een min of meer geftreng leven leiden. Sommige doen geloften van kuischheid, andere hebben eene vrouw; zij moeten echter alle van aalmoezen leeven, en bedelen gemeenlijk met een trommeltje aan de deuren der huizen; fommige hebben dat trommeltje niet, maar klappen in hunne handen; deze worden *kaaypatric* genaamd. Het is hun niet geoorloofd iets te vraagen, maar zij moeten, zoo zij een aalmoes begeeren, het door zeker geluid van een Instrument, bekken, of anderzins, te kennen geeven.

§) Mede een foort van Monnik, wiens bezigheid is de daaden der Goden te zingeu.

(**) Sorpojaan is de flangenbezweerder. Het instrument, waarop hij blaast, als hij de flangen laat dansen, wordt

kraaijen; die in dit gewoel, daar elk met looven en bieden, met koopen en verkoopen, bezig is, hunnen slag waarneemen. De lucht is 'er zwart van. Een onophoudelijk rijzen en daalen, op en neder-vliegen. Heeft 'er een iets buit gemaakt, vijftig andere omringen hem in een oogenblik, om het hem te ontnemen. Zij vervolgen elkanderen, zij vechten, zij tuimelen. Hier zitten zij, bij schaa-ren, op de laage daken der huizen en in de boomen. Vooroverleunende, met uitgerekte halzen, en half uitgespreide vlerken, loeren zij op eene ge-legenheid, om eene *banana* of andere vrucht, ge-bak, of iets dergelijks, weg te kaapen. Wat verder ziet men eene andere partij, die de, op de koop uitgespreide graanen, aanvallen, ten zelve tijd dat eenige hunner makkers den koopman om de ooren snorren, en hem, digt voorbij vliegende, met een der vlerken in het aangezicht slaan, om hem te verbijsteren. Ginds hebben zij een vrouw of meisje, die het een of ander naar hunnen smaak heeft, gansch omfingeld. Boven haar, achter, op beide zijden, hup-pelen zij heen en weder; zij moet met den boom-tak in gestadige beweging zijn, om hen aftekeeren. Men kan zich geen denkbeeld van de stoutheid en listigheid van dit gebroedzel maaken.

Door dit gedrang, door deze heen en weder drij-
ven-

wordt *Magoudie* genaamd. Het heeft bijna de vorm en het geluid van een doedelzak.

vende menigte, baant zich de *Beriefocherg* (*), al wandelende, en in eene staatelijke houding, eenen weg. Nu bij de eene, dan bij de andere groenteverkoopster, neemt hij, in het voorbijgaan, een mondvul van haare waaren. Men laat hem begaan, men biedt hem zelfs de beste en fijnste groenten aan, men zoekt hem tot zich te lokken, elk is met zijn bezoek, en zijne gunst verheerlijkt en vereerd.

(*) *Beriefocherg*, is een stier die gebruikt wordt om het een of ander afgodsbeeld, of eene offerande op zijnen rug te draagen. Deze stier wordt met een drietand, tot een teken dat hij aan den tempel behoord, op zijne heupen gebrand, en is altijd aan *Ognie poti*, of den God des vuurs gewijd. Hij arbeid niet, hij gaat waar hij wil door het gansche dorp; waar hij wat vindt te eeten, het zij groenten of graanen, neemt hij weg; niemand verhindert hem zulks, of durft het doen. Bij nacht is hij gewoon zijn wijk in de pagode te neemen; zoo de *Mahomedaanen*, en ook wel de *Europeaanen*, hem (zonder dat het iemand gewaar wordt) uit het dorp kunnen lokken, is hij 'er om koud. Hij is gemeenelijk zeer vet.

ELF-

ELFDE HOOFDSTUK.

Het Suriebosch. — Zamenleving te Sadras. — Smertelijke herinnering en vergelijking. — Schets van eene Indiaansche Procesfie. — De Pipal. — Beschrijving van eenige Chauderies. — De Saniasfe. — De jagt in een hatelijk daglicht gesteld. — Aandoenlijk afscheid. — BARLOU — DE LANGE — SLIDLER. — Yfelijke ontdekking.

Het is 4 uren in den achtermiddag. De verfrischende zeewind heeft zich ingesteld — de lucht is getemperd, — al wat zich voor de brandende zonnestralen heeft verschoolen, komt ten voorschijn. Ik steek een segaar in den brand, een boek in den zak, en begeef mij naar een Toop om versche surie (*) te drinken, en mijnen tijd met leezen te verkorten.

Somtijds had ik partij gemaakt, en wij gingen met

(*) Surie, is palm- of cocoswijn, of het sap dat uit den palm- of cocosboom getrokken wordt. Sura is *Portugeesch*.

K

met eene ganfche troep derwaards, al te maal jeugdige, vrolijke gasten. Dartelende en juichende doorliepen wij het bosch, elk zocht het eerfte den ladder van den Tijferaar (*) te ontdekken.

Welhaast was dien gevonden. De verspreide zoekers worden bij een geroepen, wij legeren ons onder den milden boom, en het „*kallou ra chigram!*” (†) verkondigde onze aankomst aan den verhevenen fchenker, die ons met een luid „*Varugren ayaa!*” (§) uit den gewelfden top beantwoordt, en oogenblikkelijk daarna met de gevulde calabas nederglijdt.

Nu lieten wij de *koudou* (**) rond gaan, en dronken; tot verzadigens toe, den onschadelijken blaauwen wijn, onder het rooken van segaars, en het fpeelen, kunften maaken, ftoeijen en diergelijke, waarmede wij ons vermaakten, en het bosch fomtijds van ons gefchreeuw, gezang en fchaterend lagchen deden weêrgalmen.

De

(*) Tyferaar; zoo noemen de *Hollanders* daar den man, die in de palm- of cocosboomen klimt, om 'er den wijn uit te haalen. Hij bedient zich, om in de palmboomen te klimmen, van een klein laddertje, om dat deze boomen een mans lengte van den grond met fcherpe doornen bewaſen zijn.

(†) *Kallou ra chigram!* betekent, breng haastig furie af!

(§) *Varugren ayaa!* Ik kom, Heeren!

(**) *Koudou* zijn kleine aarde potjes, die omtrent een pintje nats houden.

De schemering valt in; de Toop begint in de diepte zich te verdonkeren, wij staan op, betaalen ons gelag — en vertrekken.

Het is, bij voorbeeld, dien avond een feest bij THOMASIO DE CRUZ, hij viert zijn vrouws verjaardag. Wij alle zijn 'er genoodigd; doch dit is om het even, de gansche troep begeeft zich derwaards.

Het gezelschap is reeds talrijk, een bont gewemel door elkanderen. Alles heette ons welkom. *Folga muito*, (*) *Senhor THOMASIO! Folga muito, Senhora de Caza! Deus da mille anos da vida!* klinkt het aan alle kanten, en nu hand geeven geen gebrek. *Como esta meu amigo, como esta!* roept de een hier, de andere daar!

Segaaren werden aangestooken, men trekt de roken uit, men maakt zich luchtig en gemakkelijk: kleinbier (†), punch, arak, limonade, alles staat in een bijzonder vertrek op eene groote tafel; men drinkt zoo veel, en wat men wil; men zoekt onder de Dames zijne beminde, zijne vriendin, eene kennis, of iets meer dan dat. Men past haar voor dien tijd op, men bedient haar, men zegt haar allerlei aardigheden, de een zoekt boven den anderen uittemunten in kwinkflagen, geestige sprookjes, en grap-

(*) Veel geluks, enz.

(†) Een soort van huisbier, waarin een zeker gras (*ferrã*) komt, het welk dit bier een aangename reuk en smaak geeft; het is verkoelend, doch kan niet lang goed blijven; en wordt, een week of twee na dat het gemaakt is, zuur.

grappen. Het lagchen houdt niet op, alles is leven en vreugd, — men geeft zich aan dezelve zonder de minste terughouding over.

Intusfchen wordt het avondeeten opgebracht, aros patcherie (*), twee groote opgehoopte fchotels aan elk einde der tafel, gebrade hoenders, kerry secco, kerry pindang (†), gebak, konings carwaat (§), atchar, sambal, visch, vruchten, alles staat gereed, met stapels van ledige borden.

De Dames zetten zich op hunne stoelen langs de kamer; de Heeren staan rondsom de tafel, snijden voor, scheppen op, elk voor zijne Senhora; men verzorgt haar eerst van alles wat zij begeert, men maakt dan dat men zelfs wat krijgt, en plaatst zich met zijn bord aan haare voeten neder; lepels en vorken worden 'er bij het eeten van kerry en rijst nooit gebruikt, men doet dit met de vingers, en wat men 'er ook van zeggen mag, het smaakt wel eens zoo goed.

Eindelijk heeft men gedaan, men wascht de handen,

(*) Een soort van fijne rijst, klein van korrels en zeer wit; die een' aangenaamen geur van zich geeft, als hij gekookt is.

(†) Verschillende preparatien van kerry.

(§) Langs de kust, bij *Sadras*, wordt een visch gevangen, wat grooter dan een kabeljauw, die gerookt, of gedroogd, als een groote lekkernij geacht, en, even als bij ons de zalm, alom verzonden wordt; men noemt hem konings visch.

den, men spoelt den mond, kaauidt een bétel en men begint zich weder te vermaaken; raadzels, pand, en andere spelen, wie kan die alle opnoemen, komen te berde; het ontbrak ons aan geen tijdverdrijf. Wij zongen chikotties (*) en chakras (†), naar het schelle geluid der Ravanenah (§), en de streelende toonen der Viola (**); of wij dansten de Fandanga (††), of luchtige Quadrilhas; tot vermocidheid en de verbleekte morgenster ons naar onze wooning riep.

Terug gij stijve georganizeerde gezelschappen met uwe kaarttafels, uwe complimenten, uwe ceremonies, uwe viezevazerijen; waar alles naar rang en naar nooten gaat; waar men niet te zamen komt, dan om tabak te rooken en wijn te drinken, alles naar de maat en op zijn tijd. Verveelende drooge bijeenkomsten, waar elk blijde is dat hij weder naar huis mag gaan.

Bij ons heerschte ongedwongenheid, boert en vrolijkheid; geen staatsie, geen plegtigheden, geen rang, geen tijtels; vriendschap alleen bragt ons bij elkanderen, de een zocht den anderen te vermaaken;

(*) Liedjes van 4 regels, die *ex tempore* moeten gemaakt worden.

(†) Chakras zijn ariás.

(§) Ravana is een cimbaal.

(**) Viola, eene *Spaansche* guitarre.

(††) Fandanga eene *Spaansche* of *Portugeesche* dans, die door twee perfoonen wordt uitgevoerd.

ken; elk beijverde zich om strijd, iets tot het algemeene vergenoegen bij te brengen; nooit heeft het mij in gezelschappen van Meftiesfen verveeld of verdooten — de nacht was voorbij eer ik het gewaar werd.

Deze, en ontalijke andere, waren mijne vermaaken, mijne uitspanningen, mijne wandelingen. Dan hadden wij een jagt-, dan een visch-partij; dan reeden wij te paard, met een gansche troep, naar de oesterklippen, waar wij ons verscheidene dagen achter een ophielden; dan was 'er een festijn bij het Opperhoofd, dan bij den Secunde; dan bruiloft bij den een, doopmaal bij den anderen; kransjes, danspartijen, alle dagen was 'er wat nieuws; een gestadige afwisseling; bij alle was ik genoodigd en welkom; zonder mij schein de vreugd niet volmaakt.

ô! Vermaakelijke tijd mijns levens! zorg- en kommerlooze dagen die mij nooit weder zullen te beurt vallen. Waarom waart gij van zoo een korten duur? En gij alle mijne aangenaame verwachtingen en heugelijke vooruitzichten, waarmede ik mijne ziel streelde, die nimmer zijn vervuld geworden.

Ik had gehoopt in *Sadras* een einde van al mijn zwerven en tegenspoed te zien; ik dacht 'er een wijkplaats te hebben gevonden tegen de slagen van mijn vijandelijk lot, en 'er eens alle mijne wenschen be kroond te zien. Ijdele verbeelding! harsfenschimmen van geluk! Hoe was alles veranderd en verkeerd!

Als

Als ik mijnen voorigen staat met den tegenwoordigen overwoog; als ik dit eenzaame en verwoeste dorp, deze akelige filte, die rondsom mij heerschte, met alle deze verschillende toneelen van vermaak en gewoel, van bezigheid en handteering, van tevredenheid, van welvaart, van overvloed, van vrolijkheid, vriendschap en eendragt vergeleek; als ik mij herinnerde, hoe gelukkig wij, hoe gelukkig alle de inwoners van deze plaats waren, en in welk een' rampzaligen staat de weinig overgebleevene, die het zwaard en de hongersnood nog had gespaard, rondzworven; als ik bedacht, dat alle deze elende, deze schrikkelijke omkeering, het werk was van een' kleinen hoop geweldenaars die zich Christenen noemen! dan..... Neen! nooit zal of kan ik een vriend der *Engelschen* zijn.

Deze onafzienlijke velden, wel eer met het schitterend groen van het jonge rijstgras bedekt, waren nu een uitgestrekte dorre heide, welke overal een eenvormige graauwe kleur vertoonde; deze voortijds heerlijke moestuinen, deze schoone boomgaarden, vond ik nu vol ruigte en gansch verwilderd. Op hunne verschroeide vruchten aasden nu de kleine vogeltjes in volle vrijheid; de vernielende aapjes woonden daar met duizenden van eikhoornpjes, en wolken van schreeuwende perrokieten zochten 'er ongestoord hun voedsel.

En deze verrukkelijke toopen! deze aangename boschjes van prachtige cocos- en staatelijke palmboomen! hunne lommerrijke gangen waren verstopt

met onkruid en liaanen (*); ik hoorde 'er de doornige caldeira (†) ruifchen, en zag 'er de trimoutie (§) weelig om hoog klimmen. Ongemerkt vielen de verfrischende lanjas in de struiken, en de goudgeele pangaaij lag geborsten aan den grond. Onder de koele schaduwe van dit hoog en groen gewelf, zal nu de vlijtige weever niet meer arbeiden.

Niet meer zal nu de Poetcharé (**) zich aan de woelige markt zetten, en aan de luisterende menigte de daaden der Goden zingen, terwijl de chilimbou (††), of het klokje zijne stem verzeld, en zijn leerling met de Ondokaaij (§§) zijne woorden toejuicht.

De

(*) Klimöp; men heeft verscheidene soorten; van sommige zijn de ranken zoo sterk dat zij als touw kunnen gebruikt worden.

(†) Caldeira is een doornige en steekelige heesterboom, met zeer veele takken. De bladeren zijn wel 9 à 10 voet lang en spits, hebbende drie reijen steekels, een in het midden, en een aan elke zijde; zij zijn hard, stijf, en maaken een sterk geruisch. Caldeira is *Portugeesch*, de *Samscritsche* naam is *Bondakie*.

(§) Een heesterboom met kleine drie hoekige doornen.

(**) Poetcharé, die de daaden der Goden zingt.

(††) Chelin en Ondokaaij. Muziek-instrumenten. Het eerste twee kleine koperen bekkentjes, ter groote van een theekopje, — het andere eene kleine trommel die met de vingers geslagen wordt.

(§§) Terwijl de Poetcharé zingt, roept zijn discipel,
ook

De voorbijgangers zullen niet meer bij den Darma Pandoce (*) verwijlen, en met vermaak de minnarijen van *Sieb* (†), of de verschrikkelijke oorlogen der *Deebs* en *Osfours* (§) aanhooren; terwijl zij met nieuwsgierige en verwonderde oogen den stok des verhaalers volgen, die hen op het uitgespannen lijwaat, de daarop geschilderde perfoonen der geschiedenis aanwijst.

Niet meer zal men den Poetché (***) vieren, noch de afbeeldzels van de eene of andere Godheid in staatelijke ommegangen ronddraagen, onder verhevene eerepoorten, en schakels van bloemen, die kruifelings over de straaten hingen; terwijl van den top des kowiels (††), de nieshaan (§§) in den wind ook wel zijne vrouw, geduurig van tijd tot tijd *Illewa?* of *Meidan!* — het welk zoo veel betekent, als of hij zegt: Is het niet waar? is het niet verwonderlijk wat gij vertelt?

(*) Een foort van Pandarum of Bedelmonnik, die mede de oorlogen der mindere Godheden, of vergoodde helden zingt.

(†) *Sieb*, de God der vernietiging, een der drie hoofdeigenschappen van het Opperwezen; *Braam*, schepper; *Bieshn*, onderhouder; en *Sieb*, vernietiger, of eigenlijk veranderaar van vorm.

(§) Half Goden en reuzen, of booze geesten.

(**) Procesie ter eere van de eene of andere Godheid.

(††) Kowiel is een tempel met een pijramide, de kleinere tempels hebben weder andere benaamingen.

(§§) Nieshaan, is de standaard.

wind zwierde, en de bruifchende taré (*) van alle kanten weergalmde; voor uit renden wanschaa-pene Boudons (†) en vermaakten de juichende menigte. Reukwerken reezen in wolken om hoog, en vuurpijlen verlichtten den hemel; de maagden des tempels dansten voor de Godheid, en een trein van aandachtige Priesters zong zijnen lof en magtige daaden.

Dit alles zal nu te *Sadras* niet meer worden gezien; die Godsdienstplegtigheden hebben 'er voor altijd opgehouden. De wind huilde nu door de ledige tempels, en pijpte om de hooge pijramiden; wijd stonden de poorten open, en lieten eenen vrijen ingang aan den nieuwsgierigen *Europeaan*, en den verachtelijken *Parriah* (§).

Daar zag ik nu de gedrochtelijke beelden der Godden zitten, die wel eer van boter droopen (**), en met kransen van bloemen omhangen waren. Daar zaten die wanschappen beelden, voor welke zich wel eer duizend knieën boogen, en duizend voor-

(*) Taré is een bazuin van 12 à 14 voeten lang.

(†) Reuzengefalten van bordpapier, met kleederen omhangen, en van binnen door een man gedraagen en in beweging gebragt.

(§) Het is den *Parriah*, even zoo min als den *Europeaan*, geoorloofd in den tempel te treden, die daar door zoude verontreinigd worden.

(**) Men begiet sommige beelden van zekere Godheden met gesmolten boter.

voorhoofden de aarde roerden; voor welke de verblinde *Indiaan*, aan scherpe haaken in de lucht zweefde (*), of op een gloeiend bed van koolen wandelde, dan wel door eenen zinneloozen ijver onder de raderen van den magtigen roth (†), te pletteren gekneusd, zijn dwaaze ziel uitblies.

Als schrikbaare spookten zaten zij in hunne nissen. Het blaauwe schijnzel der lampen verlichtte niet meer hun verblijf; dikke duisternis (§) omringde hen. Op hunne hoofden sluimerde nu de kwaad voorspellende nachtuil, en de stomme vledermuizen hingen in slaapende klompen aan 't zwart berookt gewelf. Hunne altaaren vloeijen niet meer over van offeranden; geen kostelijk wierook wordt meer voor hun ontflooken; vernield waren de zegewagens;

(*) Een soort van penitentie, of gelofte, ter eere van *Mariatale* of de Godin der kinderpokken.

(†) Roth zijn de triomphwagens in welke de afbeeldzels der Goden in processe werden rond gevoerd, zij zijn zoo groot en zwaar, dat meer dan 1000 menschen een diergelijke wagen moeten voorttrekken. De een of ander fanatieke boetdoener laat somtijds deze wagen in het midden der processe over zich heenen gaan, en gelooft dat hij daar door den Hemel verdient. De Christenen zullen over deze dwaasheid lagchen, of zich ergeren; ondertuschen hoe veel fanatieke boetdoeners en fakiers heeft men niet onder hen!

(§) De Heidensche tempels mogen niet door het daglicht verlicht worden.

gens (*), op welke men hen in ommegang door de straaten trok; bij het licht der fakkels en drietandige toortzen, en bij het suizen der vuurpijlen die hemelwaards vloogen. Terwijl aanlokkelijke Devedashies, met vlugge sprongen, kunstige en gepaste draaijngen en wendingen, voor hun heen danstten; Braminnen hunnen lof uitgalmden, en de ontallijke aanschouwers, in Godvruchtigen eerbied, zich ter aarde wierpen, of de te zamengevoegde handen voor de diep geboogene hoofden drukten.

Alles was voorbij! alles was verdweenen! tot de speelende aapjes (†) toe, die langs de pagode klauwterden, nu niet meer gevoed wordende, waren verdweenen.

Hoe vaak, als bezigheden en het weder het toelieten, bragt ik gansche dagen op het land door, in de liefelijke eenzaamheid, verre van het gewoel; waar de eenvoudige en schoone Natuur mijn tuin, en eene chauderie (§) mijn lusthuis was.

Mijne benoodigdheden waren gering, eene mat die mij voor tafel, stoel en bed diende, en een hoofd-

(*) De evengenoemde roth.

(†) Men is gewoon altijd eenige aapjes bij de tempels te houden en te voeden, ter eere van *Honnoumaan*.

(§) Chauderies zijn rusthuizen die tot gemak der reizigers, op de openbaare wegen, en in de boschen en dorpen opgericht zijn. In ieder dezer rusthuizen bevindt zich gemeenlijk een *Indiaansche* Monnik, die om Gods wille de reizigers helpt en gerieft.

hoofdkusfen. De grond was mijne legerfede, voor het overige eenige boeken, fegaars, mogelijk een flesch arak om punch te maaken; wat zuiker, en andere kleinigheden. De aan het rusthuis woonende Saniasfie bereidde mij mijne spijs, rijst, groenten en vruchten; wat taijer (*), een dronk moloeganier (†); meer verlangde ik niet, meer verlang ik nog niet, ik verkies het nóg boven de heerlijkste geregten.

Vroeg, eer nog de glans der maan verbleekt was, eer nog het licht van de morgenster was uitgedoofd, maakte ik mij met een van mijn volk op weg, en wandelde door de eenzaame ftraaten van het nog slaapende dorp.

Men hoorde nog geen ander geluid dan het blaffen der honden, en het onvermoeid gekraai der haanen, die elkanderen den naderenden dag aankondigden. Somtjids alleen klonken over de nederige huizen de klaagliederen eener Weduwe (§), wegens het verlies van haaren man; verlies, nooit weder te herstellen; en ik luisterde vaak met aandoening en medelijden naar de treurige Oupadas (**), waarmede de
on-

(*) Taijer, dikke melk.

(†) Moloeganier, peperwater; men drinkt het na den eeten, om de verteering te bevorderen.

(§) De *Malabaarsche* vrouwen mogen maar eenmaal trouwen.

(**) Oupadas zijn klaagliederen van 4 verzen, die de klaagende perfoon *ex tempore* maakt, en die met eene weene-

ongelukkige, tot een levenslange eenzaamheid gedoemd; de troost, de bijstand, de tedere omhelzingen van een' tweeden echtgenoot voor altijd ontzegd, haar droevig noodlot al snikkende beweevende.

Even buiten het dorp verheft een pipal (*) zijn magtig hoofd, en werpt de digte takken naar de wolken. Over de wijde vlakte staat zijn talrijk kroost wild om hem heen, in haastige opvolging verspreid, als een leger van reuzen, en strengelen hunne onvormige armen broederlijk in elkander.

Vergeefs tracht de zon met ruime stralen zijn gewelf te doorbooren; het is met moeite dat de stortregen hier en daar eene naauwe opening vindt. Hij lacht om woedende stormen, en triumfeert over den vernielenden orkaan. Zelfs de snelle blikfemschicht kan niet tot in zijn hart dringen, sissende glijdt hij langs den knobbeligen bast. Hij vreest geen scherpe bijl, noch snijdende zaag — eeuwen torscht hij op zijnen rug. Onbekend is het getal zijner jaaren, en de tijd dat het spruitje uit de aarde rees. Onder zijne altijd groene priëlen bouwt de Santri (†) zijne grafftede. Daar graazen huppelende geiten, en de

nende stem, en eene zeer droefgeestige melodie, midden in den nacht gezongen worden. Eene moeder zingt ook Oupadas voor haare kinderen, en eene dochter voor haaren vader of moeder. Mannen zingen geen Oupadas.

(*) Pipal, zoo als ik reeds gezegd heb, is de wortelboom, genoeg bekend en beschreeven.

(†) *Mahomedaansche* Monnik.

de donkere schaduwen verbergen tempels en bidplaatzen.

Vaak doorwandelde ik zijne groene doolhoven, en bezocht langs enge paden zijne geheimste schuilhoeken, of ik leidde mij aan den moederftam op de gemetzelde zitbank neder, en koutte met de reizigers en pelgrims, die, onder het lommer, de hitte der zon lieten voorbijgaan.

Het was bij den ingang van het bosch, wel een half uur gaans in den omtrek, dat deze eerwaardige boom vormde, dat ik mij gemeenlijk nederzette; en daar eerst koos ik de chauderie waar ik mijn verblijf wilde neemen.

Twee voornaamelijk behaagden mij boven alle anderen; beide hadden zij hunne bijzondere aantrekkelijkheden, in elk genoot ik verschillende vermaakten.

De eene is aan den weg die naar *Maveliewarom* leidt; deze plaats is vol van verbaazende werken der hoogste oudheid. Reusachtige gevaartens in lang verftreekene eeuwen gebouwd, en de onwederspreekelijke bewijzen der grootheid en magt van den overwinnenden **Joudishter** (*). Hier stond het rusthuis van *Ramalingam*.

Onaanzienlijk was het en klein; doch schoon
was

(*) **Joudishter** was een zeer beroemd vorst, die, volgens de *Indiasche* Jaarboeken, in de zilvere eeuw geleefd heeft. *Maveliewarom* was zijne hoofdstad; zij zoude toen tentijde 2 millioenen Inwooners gehad hebben — nu, een armzalig dorp.

was het ruime en heerlijke uitzicht. Schoon was de toop die zich achter het gebouw verhief, waar grijze en met mosch begroeide boomen hunne digte kruinen in een verwarden en een groenen nacht vormden, waar zich de morgen verre in den dag verlengde, en de lucht, in de heetste dagen, altijd eene aangename koelte behield.

Aan de andere zijde rees, uit eene gemetzelde zitbank, den onvormigen en knoestigen stam van een vermenigvuldigenden Ala (*), en bedekte met zijne digte en verhevene kruin, en met die van zijne hem onsingelende kinderen, de gansche tusschenruimte van het gastvrije huis, en den uitgegraavenen vijver (†), welks helder water door de ronde bladeren van de podda (§) bedekt was, en aan welks afgekabbelde boorden het knikkende riet ruischte.

Wat verder vertoonde zich, omringd van digt kreupelbosch, een hoop naakte en steile klippen. Een bosch van wilde palmboomen omsingelde het aan de linker zijde; een tempeltje van *Poelaar* (**), en het afbeeldzel van den *Lingam* (††), stond aan den

(*) Deze wortelboom heeft verscheide benamingen in het *Samscrits*, als Pipal, Asvatha, en meer anderen. Ala is *Malabaarsch*.

(†) Voor ieder chauderie of rusthuis is altijd een vijver.

(§) De waterlelij, de *Indiaanen* gebruiken die bladeren als borden om van te eeten.

(**) De God des gebeds. (††) De *Indiasche* Priapus, of de mannelijke teeldden van *Sieb*, een der 3 hoofdgoden.

den weg, voor de reizigers, om 'er hun gebed aan de Godheid uitteftorten, en zegen over hunne onderneemingen aftesmeeken.

Deze chauderie was mij boven veele andere aangenaam; ik vond vermaak mij met de reizigers en Pelgrims te onderhouden, die 'er gestadig hunne rustplaats namen, bijzonder luisterde ik gaarne naar den Jogie (*) die 'er zijne woning had gevestigd, en 'er werken van liefdaadigheid oefende. Verre Landen had hij gezien, en beroemde tempels en bedevaarten bezocht. In het heilige *Kaaschie* had hij de Godheid aangebeden, te *Goya* (†) had hij de Peenda (§) voor de zielen zijner voorouders geofferd, en zich gebaad in den *Danoucobie* (***) te *Ramasfourin* (††). Hij vondt behaagen in mijnen omgang, en gewilliglijk onderrigte hij mij in de geheimen van zijnen Godsdienst, en in de aloude geschiedenisfen van het land.

Doch het rusthuis van *Moetecarren*, had ook zijne bekoorlijkheden. Het stond verre van den weg
in

(*) Een soort van boetedoenden Monnik.

(†) *Kaaschie* en *Goya* twee beroemde heilige steden, of Pelgrimagies.

(§) *Peenda* een deeg of koek, die even als de mis, de zielen uit een soort van vagevuur ontslaat.

(***) *Danoucobie* een heilige vijver, door den God *Ram* zelfs gegraven.

(††) *Ramasfourin*, een eiland in de bogt van *Manaar*, tegen over *Ceilau*, waar deze vijver zich bevindt.

L

in het midden van een heerlijk bosch, door het welke een helder beekje kronkelend heen vloeide, het was eerst kortelings opgerigt, en de glimmende kalk bedekte nog de gladde muuren; bovendien was het ruim, met verscheide vertrekken voorzien, en een voor uit schietend dak, op pijlaaren rustende, omgaf het gansche vierkante gebouw. Onder dit dak lagen gemeenlijk de reizigers, als zij in de zwoele nachten het liefelijk koeltje van den Zuidenwind om hunne vermoeide leden lieten speelen.

Ter zijde van dit rusthuis was een wijde en ruime tank (*) vol helder doorschijnend water, in het welke de cocosboomen, die aan deszelfs boorden geplant waren, hunne overhellende kruinen spiegelden. Wat verder was een tempel ter eere van *Parbotie* (†); een toop van hoogrijzende palmboomen; een boomgaard vol aangename en smaakelijke vruchten, waar onder de bloozende manga en de zwaare jacka (§) uitmunten, en de nederige woning van den Saniasie.

Deze waren de schoonheden en bekoorlijkheden van dit weldaaidig gebouw, en van veele andere die
alom-

(*) Vijver.

(†) De Pallas der *Indiaanen*; zij is de vrouw van *Sieb*, een der drie hoofdgoden.

(§) Deze vrugt groeit, wegens haare groote en zwaarte, niet aan de takken, maar aan den stam van den boom.

(**) Mede een soort van boetdoende Monnik, reeds beschreeven.

alomme verspreid lagen. In hen vond de vermoede reiziger, in de heete uren van den dag, schaduwe onder het luchtige dak; hij verkoelde 'er zijne bezweete leden in den helderen vijver, en drenkte 'er de hijgende lastdieren; of hij lag zich onder het groene gewelf der nabijzijnde toop neder, tot de zon zich naar het Westen neigde. Zijnen dorst leschte hij met canje (*), die een Bramin, of boetedoende Jogie, hem mildelijk in de handen (†) goot; des nachts vondt hij 'er een schuilplaats voor verflindende dieren, en venijnig gewormte, en de gietende regenbuijen van den *Mousfon* bruischten onschadelijk over zijn hoofd.

Nu lagen zij ter neder, of waren door de bendert van HYDER ALI vernield; de wandelaar gaat treurig en zuchtende voorbij, en wendt met medelijden de betraande oogen naar de ingestorte gebouwen.

Intusfchen had de aanminnige morgenstond zijne roozenvleugelen over den oostelijken gezigteinder uitgespreid, en de stralen der naderende zonne troffen reeds het voorhoofd der bergen. Alle bewoonders der bosfchen en velden waren ontwaakt van den schemerenden glans, en millioenen van levendige

(*) Canje is rijstwater, dit wordt in de meeste rusthuizen, gratis aan de reizigers gegeven.

(†) De *Indiaanen* raaken nooit met hunne lippen aaf een drinkvat, maar laaten het vocht altoos in den mond loopen, of men giet het in hunne handen, en dus drinken zij.

dige wezens verspreidden zich in de ruime lucht. Het golvende licht breidde zich alengs over het ganfche landschap uit, en de fluijer des wijkenden nachts, die het verre westen nog bedekte, werd langzamerhand opgeheven, naar maate de God des dags naderde, die zich welhaast in alle zijne fchitterende heerlijkheid aan den geboogenen zigteinder vertoonde.

Met verrukking weidde mijn verfrischt oog op het levendige groen van het opkomende rijstgras (*) of op de ligtgeele aaren van onafzienelijke nely- (†) velden. Uit hun midden fteegen hier en daar digte dreeven van palm- en cocosboomen als eilanden om hoog, en hunne verlengde fchaduwe danste op de zwemmende vlakte. Rondom mij lagen graauwe dorpen en eenzaame hutten, rusthuizen en witblinkende tempels, en in het verfchiet de groene bergen van *Tiroekishnoecondam*, en den blaauwen oceaan.

Ik nader de chauderie; mijn vriend de Saniasfie werd mij reeds gewaar. Ik zie hem zijne armen naar mij uitftrekken, zijn hartelijk Salam klinkt mij reeds van verre te gemoet.

De gebloemde mat wordt in haast onder het luchtige

(*) 'Er is in de wereld geen aangenaamer groen dan het jonge rijstgras.

(†) Nely wordt de rijst genaamd als hij nog in de bolfter is.

tige afdak uitgespreid, koude rijst (*), verkoelende tayer en oerga (†) voor mijn ontbijt gebragt, en ik zet mij neder tot het eenvoudige maal.

Mij dunkt ik zie nog den goeden Monnik bij mij staan, mij tot eeten aanmoedigen, en mij door het een of ander gesprek de tijd zoeken te verkorten. Ik verbeeld mij nog te zien met welk eene bereidwilligheid, met welk eene genegenheid en ijver hij de reizigers ten dienste stond, hoe hartelijk hij hen verwelkomde; de geene die hij kende, naar hunnen welstand vroeg, en naar die van hun huisgezin; terwijl hij de andere beleefd toefprak, en hun hart door vriendelijke woorden zocht te winnen; hoe hij hen met een milde hand de canje uitdeelde, en hunne lastdieren uit de gevulde waterbakken drenkte, en, zonder onderscheid van caste (§) te maaken, bij hun vertrek die weder hielp belaauden, en hen zegen en voorspoed wenschte.

Doch ook hij was niet meer. Zijn rusthuis, zijn tempeltje van Parbotie, waarin hij de Godheid voor het behoud van den vertrekkenden reiziger bad, is niet

(*) Om gekookte rijst den ganschen nacht goed te houden, en te beletten dat hij niet zuur wordt, zet men denzelfden onder water, dat men dan des morgens 'er weder afgiet, dit noemt men koude rijst.

(†) Oerga, vruchten in azijn ingelegd.

(§) Caste, geslacht of stamme; de *Hindous* en *Mala-
baaren* zijn in stammen afgedeeld.

niet meer; met veele anderen was het verwoest. Nog te *Sadras* zijnde, bragt mij zijn vlugtende leerling de tijding van zijnen dood, die hij door het zwaard van een Lutivalla ontving. Ik betreurede hem zoo als men een vader zoude betreuren; want veel was ik aan hem verplicht; door zijne vermaaning, zijne beden en krachtige redenen ontzeide ik voor altijd het woest vermaak der jagt, waar aan mijn ziel hing.

Vaak als ik naar het woud toog met het moordgeweer beladen, zag hij mij na — met een droevig gezicht. Vaak veegde hij de stille traan van zijne wangen, als hij de onschuldige en bloedende slagoffers mijner drift gewaar wierd, tot herhaalde bezoeken en nadere kennis hem stoutheid inboezenden, tot mijne vriendschap hem vertrouwen gaf, om zijn medelijdend hart voor mij uittefchudden.

Biddende zeide hij tot mij, met een weemoedig gelaat; „ *ó Jongeling!* van goeden aard, wiens ouders gezegend zijn, die niet, als andere van uwe „ *Natie*, vermaak in boosheid vindt; wien de „ *wreedheid* niet eigen is, waarom vervolgt gij met „ *zoo veel hardnekkigheid* de arme dieren, die u „ *toch niets hebben misdaan?* en bevlekt de aarde „ *met het bloed* het geen de *Natuur* hun eigen had „ *gemaakt?* hoe kunt gij, zonder gevoel, deze vro- „ *lijke en schoon gepluimde schepzels*, die het woud „ *met hun gezang* vervullen, uitgestrekt voor uwe „ *voeten* doen nedertuimelen, en hun lijden en „ *doodsangsten* zonder aandoening aanschouwen?

„ *Kan*

„ Kan de ijdele roem, de beuzelachtige bekwaam-
 „ heid, hen te kunnen treffen, uw hart bekooren?
 „ kan die worden gelijk gesteld met het leven van
 „ een wezen? stelt gij eer in het vernielen? waar
 „ blijft de menschelijkheid? waar het zachte mede-
 „ doogen dat u de eerste onder de schepzelen maakt?
 „ Heeft dan de Alvermogende aan dieren, die hij
 „ aan uwe heerschappij onderwierp, geen gevoel
 „ zoo wel als aan u gegeven? doet het geringste
 „ geweld uw ligchaam geen pijn aan? zoude het
 „ afzetten van een lid u niet een woedende smart
 „ veroorzaken? Gij, die denkt, die moed bezit,
 „ en krachtiger en grover van leden zijt, denkt
 „ dan hoe veel gevoeliger de fijne zenuwen dezer
 „ diertjes zijn, de tedere werktuigen, die het in
 „ vlugge beweging door de lucht draagen, en weest
 „ genadig!

„ Gij juicht als gij de onschuldige tortelduif uit
 „ den boom doet nederploffen, en de schoone ko-
 „ wiel (*) of kouka (†) in hun bloed doet wente-
 „ len; en zoo zij uwe handen ook nog ontkomen,
 „ ver-

(*) Kowiel is een trekvogel, zoo als 'er verscheidene op *Chormandel* en *Malabaar* zijn, die van de eene kust naar de andere, bij het aanbreeken van den *Mousfon* over het gebergte *Ballegat*, dat deze Landen van elkanderen scheidt, trekken.

(†) Kouka is een soort van reiger, welkers vederen van uitneemende witheid zijn, hij leeft van niets dan van visch.

„vergaan zij door wonden of honger, onder de be-
„dekking van een kreupelbosch; waar zij zich ver-
„geefs in veiligheid gelooven te zijn.”

Op dergelijke wijze sprak hij mij aan, dit waren,
ten naasten bij, zijne woorden; zij maakten een
diepen indruk op mijn gemoed, die nooit weder
heeft kunnen uitgewischt worden.

Zijn eerwaardig gelaat vol menschlievendheid en
medelijden, zijne smeekende houding, de traanen die
over zijne wangen rolden, dit alles trof mij! Ik
was beschaamd dat ik zelf zoo verre niet had na-
gedacht! dat ik niet had ingezien, hoe onwaardig,
hoe verachtelijk het is, een arm onnozel dier uit
enkel tijdverdrijf, en zonder oorzaak, te vernielen.
Ik voelde mij zelf overtuigd dat ik onregt handel-
de, dat ik wreedheid en dwingelandij over de on-
schuldigen en zwakken uitoefende; ik! die de wreed-
heid en dwingelandij zoo haatte.

Zonder bedenken beloofde ik hem heiliglijk nim-
mermeer ter jacht te gaan; en, hoe vreemd het ook
mag schijnen, ik heb mijn woord gehouden. Van
toen af aan, gaf ik voor altijd dat onmenschelijk
vermaak op; het verloor op eenmaal alle zijne be-
koorlijkheden in mijne oogen, tot heden toe is het
mij nog een afgrijzen; nooit heb ik sedert dien tijd
geen dier, ja zelfs niet het kleinste of verachtelijk-
ste, uit moedwil of dardelheid gedood of mishan-
deld.

De genegenheid die deze oude man mij hierom
toedroeg, was buitengemeen; hij beminde mij als zijn
zoon.

zoon. Ik had hem dikwijls aangeweest om in het dorp te komen woonen, tot dat de troebelen over waren, en het veiliger zoude zijn; doch hij wilde zijne chauderie en zijn tempeltje niet verlaten. Wie zoudé anderszins voor de reizigers bidden? wie zoude hen ten dienste staan?

Die eerlijke braave ziel moest nog zoo ellendig onkomen! en hoe veele andere goede en deugdzaame Inboorlingen met hem; onder welke 'er verscheidene waren, waarmede ik geftradig omging, en dagelijks verkeerde; die alle de terughoudendheid, de vrees en de verachting, die zij gemeenlijk voor de *Europeaanen* gevoelen, voor mij hadden afgelegd, en vrij en onbescroomd met mij leefden.

Wat mijne andere *Sadrasse* vrienden betreft, hun lot was niet minder hard. Het *Engelsche* Gouvernement van *Madras* zond 'er verscheidene van naar *Batavia*, met meer andere *Hollandsche* krijgsgevangenen. Waarom, is mij onbekend; doch, welke wreedheid! men stond hen niet toe hunne familien mede te neemen; men dwong hen, die ongelukkigen terug te laten, in het midden van den vreeselijken hongersnood, die toenmaals woedde, en zulk eene verwoesting onder het menschdom aanregtte.

Ik zag het aandoenelijk affcheid, dat zij voor het laatst nog op het strand van elkanderen namen. Ik zag deze troosteloze en verlatene vrouwen, met hunne kinderen nog in het water treden, toen de ghialeng reeds over de baar, of branding schoot;

en met uitgestrekte armen, hunne echtgenooten en vaders nog een vaarwel toeroepen.

Waarschijnlijk is het voor meest alle een eeuwig affcheid geweest; weinige zullen, naar alle gedachten, weder terug komen. In deze verpeste Stad (*), waar de onversaadelijke dood zijne wooning schijnt te hebben gevestigd; waar vergiftige dampen hen uit gistende moerassen gestadig omringen; waar rot-kootzen en bloedgangen woeden; daar, in dat uitgestrekte kerkhof, rusten mogelijk reeds sedert lang hunne beenderen, terwijl hunne ongelukkige families in armoede en gebrek zuchten, en vergeefs hunne blijde wederkomst reikhalzende te gemoet zien.

Hunne vervallene wooningen, waarin ik zoo menig vrolijk en vermaakelijk uur doorbragt, en met zoo veele gulhartigheid door hen werd ontvangen; herinnerden mij op nieuw aan onze geneugelijke samenleving. Hoe schielijk toch kan alles veranderen! ik konde het mij niet verbeelden, het schein mij een droom.

Hier woonde de gastvrije BARLOU met zijne schoone en vriendelijke vrouw; in dit vertrek zaten wij vaak rondom de gebloemde mat, op welkers midden de opgehoopte rijstschotel dampte, en de aangename geur der specerijen van de smaakelijke kerries (†), om hoog steeg. Met welk eene gulhartigheid

(*) *Batavia* is verschrikkelijk ongezond.

(†) Een foort van ragou, dat hier in *Europa* genoeg bekend is, de kerry-eoco, of die met de sap uit de gerasp-

heid noodigde hij ons om toetastan. En zijne beminnelijke SUZON! hoe ijverig was zij om elk voortedienen; den eenen met Blatchang (*) van *Malakka*, of met atchar van *Bimili* (†); den anderen met sambal die zij zelfs bereid had, of met de hartsterkende mologanier, terwijl een diep stilzwijgen onder de graage eeters heerschte, tot dat de volle glazen rond gingen, en de heete punch de tong ontbond; tot de gezondheid wierden ingesteld, en op die des tractants, het luide hoezee! door het dorp weergalmde!

Dit was het huis van den vrolijken DE LANGE, waar een gestadige vreugd heerschte, en treurigheid en kwellende zorgen geen ingang vonden. Waar, van den avond tot in den laaten nacht, de vedel klonk, en de rammelende cimbaalen zich van verre lieten hooren. Die ook zelfs de snaaren der viola roerde, en de liefelijke toonen met zoo veel kunst konde voortbrengen: bij wien wekelijks de vlugge danfers bij een kwamen, en de rappe jeugd zich oefende. Hoe trippelden de jonge meisjes van ongeduld, als de ruischende muziek de snelle contredans liet hooren, en hoe vriendelijk, hoe vergenoegd

wa-

te kern der cocosnoot gemaakt wordt, overtreft alle andere toebereidingen van dien aard.

(*) Blatchang is een soort van atchar die van gestampte garnaalen wordt gemaakt.

(†) *Bimilipatnam* is vermaard wegens de atchar van mangas die 'er gemaakt wordt.

waren zij, als men hen op de baan geleidde; terwijl de ouders zich over de behendigheid hunner kinderen verheugden, elkanderen lagchende toeknikten; en nog, met inwendig vermaak, aan de dagen hunner jeugd gedachten.

En gij grappige SEIDLER! die in koddige sprookjes en kwinkslagen uitmuntte, en in belagchelijke kuuren uws gelijken zocht, die vaak het vrolijk gezelschap in een schaterend lagchen deed uitbarsten! en de ganfche tafel in juichend oproer zette; die in vermaakelijke gcfchiedenissen overvloedde, en in geestige vertellingen onuitputtelijk fcheen! dat de luisterende gasten fomtijds het eeten vergaten, of de opgehevene fpijs voorbij den gapenden mond flaken; ook uwe wooning lag ter neder! Gij zelfs, zijt niet meer! In den bloei uwer jaaren moest gij in het graf daalen! Uw luchtig hart, zoo weinig vatbaar voor de droefheid, was niet beftand tegen het verlies uwer vrouwe, die u zoo trouweloos verliet; en in de armen van een ander, u vergeetende, u aan de fcherpe doornen van den minnenijd overgaf, aan de knaagende ziels-smarten eener verachte liefde; die uwen nooit rustenden mond deed verftommen! uw vrolijk humeur ter neder floeg! en met de dorrende teering, een einde van uwe kwellingen en grappen maakte.

Op den hoek dezer ftraat ftond nog het huis van den eenöogigen Commandant van ons guarnizoen (*);
hij

(*) BERNARD was zijn naam.

hij was tevens tapper en herbergier. Altijd vrolijk en opgeruimd; in spijt van zijne booze vrouw, die hem het leven niet weinig verbitterde. Zij was daarenboven lelijk, uitermaten jaloers; en dronk haar zoopje arak of talwagen trots de beste. Wat moest die arme man niet van dit afschuwelijke wijf verdraagen; en echter was 'er niemand die hem beklagde, elk dreef den spot met hem; hij lachte 'er zelfs mede. Wat zoude hij doen? in het begin had hij haar te veel wils gelaaten; hij had, om dat hij te goedaardig was, alles door de vingers gezien, nu was het te laat! zij was hem volstrekt meester geworden. En dit schepzel had hij nog heel uit *Europa* medegebragt.

Zoo had ik bijna het gansche dorp doorgewandeld; alle de plaatzen die te vooren mijne opmerking verdienden, of die mij wegens de vriendschap, of om andere redenen, dierbaar waren geweest, bezocht; en mij met een weemoedig vergenoegen de verschillende toneelen van vermaak, die ik 'er wel eer had genooten, herinnert. Mijn huis alleen had ik mij voorgenoomen te vermijden, ik zoude 'er toch niets dan voorwerpen gewaar worden, die de droefgeestige gemoedsgefteldheid, waarin ik mij bevond, zouden vergrooten; doch het was mij onmogelijk! ik moest het zien. Eene onweêrftaanbare nieuwsgierigheid, een geheime zucht waarvan ik geen meester was, dreef mij, mijns ondanks, derwaards.

Nu stond ik onder de prachtige tamarinde-boom,
die

die zijne breede en digt bebladerde takken nog voor hetzelfde uitspreidde. Ik bevond mij op nieuw in deze koele en verfrischende schaduwe, onder welke ik, als de heete middag-uuren voorbij waren, gewoon was mijne thee te drinken, of mij met leezen te vermaaken.

De armen in een geflagen, en met weenende oogen, zag ik het gebouw aan. Hoe vervallen was het; zonder deuren en vensters, die men 'er uitgenoomen had. Behoedzaam trad ik binnen, slangen en ongedierte konde 'er in verschoolen liggen, mogelijk zelf een tijger.

Met een beknelde hart en wankelende treden ging ik de vertrekken door; alles was vol zand en vuiligheid; de muuren waren met mosch bedekt, en de verschrikte vledermuizen snorden mij om de ooren.

Achter dit huis was een kleine tuin. Ik had aan denzelven veel moeite en geld te koste gelegd; het was mijn tijdverdrijf — mijne liefhebberij! — Ik bewerkte hem zelfs, en had 'er alle mijne vlijt toe besteed, om denzelven te verfraaijen. Nu was het eene wildernis, vol van doornen en struwellen, naauwelijks konde ik 'er doorkomen!

Aan het einde van dezen tuin bevond zich de keuken. Ik stak mijn hoofd door het opene venster, hemel! wat zag ik, het geraamte van een volwasfen mensch, en van een klein kind! Eene ongelukkige moeder waarschijnlijk, die hier met haar zuigeling was ver-

verhongerd. Wat moest dit arme fchepzel niet hebben geleden. Ô! Die haare klagten, haare zuchten had kunnen aanhooren; haar kind van gebrek te zien sterven! welk een schrikkelijk harteleed voor eene moeder! ik stelde mij haare wanhoop voor den geest.

In een duistere hoek dezer keuken was een verborgen kelder; ik had 'er altijd mijne provisie in gehad. Toen ik *Sadras* verliet, gaf ik alles wat 'er zich in bevond aan mijnen Dobasch, wat zoude ik 'er mede doen? MACKAY had ons verboden iets mede te neemen.

Deze kelder was zonder twijfel nu ledig, ik opende echter het luik, om 'er in te zien. Men oordeele van mijne verwondering, alles was nog in denzelfden staat als toen ik mijn huis verliet; men had niets aangeraakt! wat konde aan mijnen Dobasch gebeurd zijn? waarom had hij die levensmiddelen niet mede genomen, of 'er zich van bediend? het was mij onmogelijk om het te begrijpen. En die arme vrouw met haar kind moest in het midden des overvloeds van honger sterven! Ô! had zij toch den ingang van dezen kelder gevonden!

Het zien van deze ongelukkige had mijne duistere zwaarmoedigheid vergroot. Mijne verbeeldingskracht hechte zich lang aan deze gebeurtenis. Ik zag de vrouw voor mij, ik zag haar kind, hoe zij haare handen wrong, hoe zij weende, hoe zij beide slaauw daar neder lagen, en met den dood worstelden; gansch alleen en verlaaten!

Ik

Ik had duizenden te *Madras* in de verschrikkelijkste martelingen des hongers den geest zien geven. Ik had alles, wat ijselijk van dien aard was, bijgewoond; doch ik was 'er zoo niet van aangedaan geweest. Het rampzalige en bittere einde van zoo eene ontalijke menigte menschen, had mij over het geheel zoo zeer niet getroffen, als dat van deze ellendige moeder. Was het om dat dit treurig voorval in mijn huis was gebeurd?

Ik keerde nu naar mijn volk terug, om hen de heugelijke tijding van mijn vondt bekend te maken. Zeven zakken met rijst, carwaat, atchar, specerijen, enz. hier in bestond onze buit. Het is ligt te denken welk eene blijdschap zij 'er over gevoelden. Rijst, hoe lang hadden zij die niet gegeten! — ik zelfs, had die in geen maand geproefd.

Nu deed ik alles aan boord van de *chialeng* brengen; de arme vrouw, die wij bij onze landing aan strand hadden ontmoet, werd echter niet vergeeten; ik wees haar de provisiekelder aan, waarin ik haar een zak rijst, wat tinné en carwaat liet. Haare dankbaarheid is niet uitedrukken.

Mijn volk had zich pap van *natchenie* gekookt, terwijl ik door het dorp rond dwaalde. Zij hadden voor mij wat bewaard; doch ik kon niets eten, het was mij onmogelijk, mijn hart was te zeer ontroerd — duizend treurige aandoeningen vervulden het.

In

In *Alamparvé* hadden wij beflooten den nacht door te brengen; 'er was veel boschaadje en dicht geboomte, in het welk wij ons konden verschuilen; daar wilden wij het avondmaal neemen, en ons wat te goed doen.

M

TWAALF-

 TWAALFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Sadras. — De storm. — Uiterste levensgevaar. — Wonderbaare redding. — Landing. — De Ruiters. — Inscheeping.

Het zal vier uren in den achtermiddag geweest zijn, toen wij weder in zee staken. De arme vrouw lag op haare knieën aan strand. Over het water klonken nog haare zegenwenschen tot ons! Nog lang zag ik hoe zij haare handen om hoog hief, en den hemel een behouden reize voor ons affmeekte. Ach! zonder ons, had zij het lot van het andere beklagenswaardige schepzel niet kunnen ontgaan.

Zoo zeide ik dan *Sadras* voor het laatst vaarwel! zoude men het gelooven? Ik verliet dit verwoeste en eenzaame dorp met een' onbeschrijflijken tegenzin. Met een pijnelijk gevoel zag ik de ruimte, die mij van hetzelfde scheidde, zich vergrooten; van tijd tot tijd vestigde ik mijne oogen op de verdwijnende puinhoopen van het Fort, de pijramiden der tempels, en andere bekende voorwerpen. Eene voort van woede, eene brandende begeerte en wensch om mij op de *Engelschen*, de veroorzakers van alle de-

deze rampen, te kunnen wreeken, hadden zich van mijn hart meester gemaakt, en hielden mijne gedachten langen tijd met harsfenschimmige ontwerpen bezig.

Eindelijk verlooren wij deze ongelukkige plaats uit het gezigt, en *Arialchery* met deszelfs steengroeven lag voor ons. 'Er was weinig wind, en wij moesten roeijen; echter ging de zee hol, het strand was met meeuwen bedekt, en de brandingen, die met een bijzonder dof geluid langs het strand braken, schuimden meer dan gewoonlijk.

Dit alles voorspelde storm. Eer wij de hoogte van *Arialchery* (*) bereikt hadden, begon de lucht reeds te betrekken. Het was toen 5 uren.

Nu

(*) Deze *Aldée* behoort onder het grondgebied van *Sadrás*. Zij heeft eene steenhouwerij, en 'er worden jaarlijks vele arduine vloer- en zarksteenen voor rekening van de Compagnie gehouwen, en naar *Batavia* en elders verzonden. *Aldée* is de algemeene naam voor eèn dorp of gehucht.

Omtrent de plaats, waar wij ons toen bevonden, was een zeer bloedig gevecht tusfchen een zwaar detachement *Engelfche* en *Masfoursche* troepen voorgevallen, dit was waarschijnlijk de reden dat 'er zich zoo vele dezer dieren in dien ftreek bevonden.

Sedert den inval van *HYDER ALI* in *Carnatica*, wemelde het door het ganfche land van verflindende gediertens, waar onder ook tijgers, die door den reuk der ontallijk onbegraavene lijken, die alom verspreid lagen, uit het gebergte van *Gingi* en *Ballegat* in de vlakte waren gelokt.

M 2

Nu speet het mij dat wij niet te *Sadras* waren gebleeven. Ik stond zelfs eenige oogenblikken in beraad om weder te rug te keeren; doch wij hadden nog maar 6 uren tot *Alamparvé* afteleggen, en konden 'er tegen tien of half elf uren zijn; voor dien tijd hoopte ik zoude de storm, zoo 'er al een opkwam, niet uitbarsten.

Intusfchen begon het zeer deinzig te worden, de zwarte wolken, die tot nog toe langs den horizont en hier en daar verspreid waren geweest, voegden zich te zamen, en eer wij het voorzagen, overviel ons de nacht. Het werd welhaast slijk donker.

Wij konden nu maar alleen onzen koers naar het vreeselijk bulderen der brandingen rigten, en naar het witblinkende schuim dat zij langs den oever verspreidden; ook klonk bij tusschenpoozen het gehuil der jakhalzen tot ons over, die langs strand waarden, en elkanderen scheenen te beantwoorden.

Naar gisfing zullen wij een groot uur voortgeroeid hebben, toen de wind langzamerhand uit het Noorden begon optesteeken. Dit maakte mij zeer ongerust. Zoo lang had ik mij geveleid nog tijds genoeg *Alamparvé* te zullen bereiken; doch nu scheen 'er weinig hoop meer toe te zijn. Ik was besluiteloos, en wist niet of ik zoude landen dan zee houden.

Het eene was al zoo gevaarlijk als het andere. 'Er lagen in die streek (waaromtrent konde ik niet vast bepaalen) eene menigte blinde klippen langs strand, waarop wij zouden hebben kunnen verbrijzelen; ook was het in dezen stikdonkeren nacht onmogelijk over de

de zwaare brandingen te komen, zonder van dezelve overstelpt te worden. Wij waren dus verlooren, indien wij hier door den storm werden beloopen!

Mijn volk werd ook beangst, hoe zeer ik met een beevend hart hen moed zocht in te spreken; zij murmureerden, en verweeten mij dat ik hen den hongerdood had ontruikt, om hen in de golven te doen omkomen.

Wat konde ik hen antwoorden? Zij hadden regt om zich over mij te beklagen. Kwam ons eenig ongeluk over, dan was het volstrekt mijn eigen schuld; aan mijne onverduldigheid, mijne haast om de reize te bevorderen, mijn hevig verlangen naar *Tranquebaar*, was het alleen te wijten. Ik zoude wijfelijk gedaan hebben, zoo ik in tijds naar *Sadras* terug was gekeerd; de Tandel had 'er mij herhaalde reizen om verzocht; ik had het echter onder het een of ander voorwendzel telkens van de hand geschooven.

De hemel weet hoe ik te moede was, het weêr dreigde ons alle oogenblikken te overvallen! ik was in de uiterste verlegenheid, en wist niet wat te doen en waar heen.

Eindelijk barstte de storm uit, 'er was nu geene bedenking meer, wij moesten landen. Het was wel een wanhoopend befluit, doch langer konden wij het in zee niet houden; het gevaar eener landing bij deze duisternis, konde niet grooter dan het tegenwoordige zijn.

De steven was reeds naar den wal gekeerd, toen

'er op eenmaal een allerverschrikkelijkste regen nederplofte, die ons met zulk een geweld in het aangezigt sloeg, dat hij ons bijna de ademhaaling belette; wij wierden 'er geheel van verbijsterd, en wisten op het laatst niet meer aan welke zijde het land was, en of wij voor- dan achter-uit gingen. Het was onmogelijk het bulderen der brandingen van het loeijen des winds te onderscheiden: Wij konden elkanderen niet verstaan, noch, wegens de duisternis, gewaar worden. Elke golf die tegen de oude chialeng aanbots, scheen haar te zullen verbrijzelen; zij flingerde vreeselijk! Het volk had opgehouden met roeijen en met hoozen, en maakte een jammerlijk misbaar. Ik kon niets bedenken tot redding. Ik was als in eene soort van bedwelming, de dood scheen mij onvermijdelijk! hooren en zien verging mij van het vreeselijk gedruisch om mij heen.

Het is zeker dat onze toestand slechts weinige minuten had moeten duuren, of wij zouden ons graf in de golven gevonden hebben.

In dezen uitersten nood beval ik mijne ziel aan God, en verwachtte mijn einde in eene gedachtelooze en lijdelijke onderwerping; toen eensklaps een vreeselijke bliksemstraal, verzeld van eenen kletterenden donder, door de lucht schoot. Nu volgde de eene slag op de andere, zonder tuschenpoozen. De ganse hemel scheen in vuur, het wierd met een zoo licht als op den dag.

Dit was ons behoud; wij konden nu den oever
zien

zien van welke wij niet zeer verwijderd waren. Naar de riemen! naar de riemen! schreeuwde ik uit al mijn magt. 'Er was geen oogenblik te verliezen, wij moesten landen, het mogt gaan zoo het wilde.

Sidderende aanschouwde ik de brandingen over welke wij heen moesten (*); doch tegen alle verwachting kwamen wij 'er gelukkig over. Het was een wonderwerk! — Ik had nooit gedacht dat het zoo goed zoude zijn afgelopen; onze Tandel betoonde hier al zijn kunst.

Zonder de bliksemstraalen, die het gansche uitspanfel aanhoudend verlichtten, zoude zij hem echter niet gebaat hebben. De brandingen hadden ons ongetwijfeld verzwolgen, zij reezen als bergen achter ons op! — Het was een ijfelijk gezigt!

De

(*) 'Er behoort veel kunde en een goed oog toe, om met een chialeng over eene zwaare branding te komen. De Tandel staat op de plegt overeind, zoo dat hij alles kan overzien; gemeenlijk zijn 'er drie brandingen die niet verre van elkanderen zijn verwijderd. Zoo haast is het vaartuig niet op den rug van de eerste, die het medesleept, of de roeijers maaken bijna geen gebruik van de riemen, uit vreeze van over dezelve heen te schieten. Op het oogenblik dat zij gaat breeken, roeijen zij eenige treden terug; doch terstond snellen zij weder voorwaards, en worden door de storting, met behulp der riemen, als een pijl uit een boog op den rug der tweede branding gebragt, en zoo tot de derde die de zwaarste is, en de chialeng op den oever werpt.

De laatste die ons op haaren schrikbaarenden rug medesleepte, wierp ons verre op den oever.

Wij bleeven een poos onbeweegelijk in de chialeng zitten; gansch bedwelmd en verbijsterd, en konden nauwelijks gelooven, dat wij aan land waren.

Eindelijk sprongen wij alle te gelijk uit het vaartuig. Mijn volk wierp zich terstond neder, en roerden driemaal de aarde met hunne hoofden; het was een stille dankzegging aan het genadige Opperwezen, dat ons gered had.

Eene koude rilling liep door mijn geheele ligchaam toen ik naar de zwarte en wijde diepte terug zag, over welke wij nog voor eenige minuten met ons broos vaartuig zweefden. Nooit was ik te vooren in zulk een oogfchijnlijk doodsgevaar geweest.

Het gedeelte van de kust, waar wij ons bevonden, was effen en vol laag geboomte; hier en daar kleine toopen van wilde palmen, die tusschen hetzelfde zich verheften; voor het overige schein ons deze gansche streek woest, eenzaam en onbewoonbaar. Een dezer toopen bevond zich nabij onze landingsplaats, zij was aan den zeekant met eene hooge en digte muur van kreupelbosch omgeeven; 'er wierd beslooten in dezelve den nacht door te brengen. Wij zouden geene betere schuilplaats hebben kunnen wenschen.

Ik liet de chialeng, zoo hoog als doenlijk was, tusschen de struiken haalen, wij namen 'er wat levensmiddelen en de riemen uit, en nu ijlden wij naar dit herbergzaame bosch.

De

De palmboomen stonden zoo nabij elkanderen, dat wij met moeite onder dit digt en duister gewelf eene kleine ruimte of onbegroeid plekje vonden, waar wij ons konden begeeven.

Wij waren uitgeput van vermoeidheid en honger. Onze eerste zorg was dus, droog hout en bladeren bij een te zoeken; dit was in deze stikdonkere toop, en bij den natten grond, zoo gemakkelijk niet, en het duurde een geruimen tijd eer het vuur begon te flikkeren.

Nu konden wij rondsom ons zien, en tot onze onuitspreekelijke blijdschap en gerustheid, bevonden wij ons van alle kanten door digte struwellen en boschaadje omringd en als opgeflooten. Hier dachten wij ons voor alle vijandelijke ruiterbenden zeker; wie zoude in deze wildernis ook menschen vermoed hebben?

Intusfchen hoe gelukkig voor ons dat wij aan land waren; de storm wierd hoe langer hoe feller. Het woei verschrikkelijk.

Ik konde niet regt bepaalen in welke streek wij ons bevonden; naar gisling moesten wij op de hoogte van *Lingie Chittie Chauderie* (*) zijn. Welk een weg nog tot *Tranquebaar*! Wij hadden op zijn best nog maar het vierde gedeelte daarvan afgelegd.

De angst en schrik, die onze harten nog vervulden, begonnen langzamerhand te verdwijnen, en maakten
plaats

(*) Een van de grootste *Chauderies* op de kust, die wel 1000 menschen zoude kunnen bevatten.

plaats voor een inwendig genoeg, en eene innerlijke vreugd; eene gewaarwording, die zich niet laat beschrijven, en die alleen van dieneenen kan gevoeld worden, die, even als wij, op het punt heeft gestaan zijn leven te verliezen. Mijn volk wierd vrolijker, dan ik hen nog had gezien; ik zelfs, door hun voorbeeld weggesleept, zette alle zorgen en ongerustheid aan een zijde. Waarom zoude ik mij ook aan de wanhoop overgeeven? het konde nog vrij erger met ons afgeloopen zijn.

Wij waren een' bijna onvermijdelijken dood ontsnapt; wij bevonden ons in zekerheid. Hier bij kwam nog het heerlijke maal dat op ons wachtte. Rijst en kerrie van carwaat! welk een onthaal voor die arme menschen! Sedert zij uit hunne dorpen naar *Madras* vlugten, dachten zij weinig, dat zij dit ooit weder zouden te eeten krijgen.

Onze geregten waren nu gereed, wij plaatsten ons bij het vuur op den grond neder, elk met zijn pat-té (*) voor zich, en de Tandel, die de kok was geweest, schepte op.

ô God! met welk eene dankbaarheid tot u, nam ik dit maal! hoe zeer was mijn ziel van uwe goedheid doordrongen! gij had mij het leven op nieuw geschonken! gij trokt ons als met uwe hand uit het verderf! Op het oogenblik, dat wij uit de duisternis, die ons omringde, in de armen des doods dachten

ne-

(*) Aan elkanderen vastgestookene boombladeren, in den vorm van een bord.

neder te zinken, schoot gij uwe bliksemstraalen door het zwarte uitspanzel, om ons te lichten en tot een wegwijzer te dienen!

Het was inderdaad eene wonderlijke redding! de meeste mijner lezers zullen die waarschijnlijk toevallig noemen; ik heb dezelve echter altijd uit een ander oogpunt beschouwd, en dit vertrouwen op de Goddelijke Voorzienigheid, heeft mij in andere haghelijke omstandigheden van mijn leven, van groot nut geweest.

Aan slaapen was niet te denken. Het ruifchen der palmboomen, die geweldig tegen elkanderen aansloegen; het kletteren van den regen, die, niettegenstaande het digte gewelf der bladeren, dat ons bedekte, zich eenen weg baande, en met groote dropelen op ons nederzijpelde; de vreeselijke blikfems en donderslagen, het loeijen van den wind; het eentoonig bulderen en ploffen der brandingen; dit alles veroorzaakte zulk een aanhoudend en ontzettend geraas, dat 'er ons allen lust toe verging, ook was de grond nat; wij bleeven dus bij het vuur zitten praaten en segaars rooken. Ik had een fles *Madera*-wijn van die, welke mij Lord MACKARTNEY mede op reis liet geeven, uit de chialeng genomen — nooit heeft mij eenigen wijn beter gesmaakt.

Hoe wel gevoelden wij ons, met welk een vergenoegen zaten wij bij elkanderen; — helaas! 'er had maar weinig aan gescheeld, of wij hadden elkanderen in de diepte der zee gezelschap moeten houden, Onze lijken zouden om dezen tijd reeds een speel-

speelbal der baaren, of een prooi der visfchen geweest zijn. Ik kon dit akelige denkbeeld niet verzetten.

Omftreeks vier uren in den morgen begon den regen te bedaaren, de wind had zich ook eenigzins nedergelegd, en met het aanbreeken van den dag gingen wij naar strand.

Zoo het eenigzins doenelijk was, wilden wij onze reize vervorderen; doch het was volstrekt onmogelijk: de zee ging vreefelijk hol, en — de brandingen! — men kon die niet aanzien zonder beeven. Het gekrijsch der meeuwen, de zwarte wolken die fnellijk door het uitfpanfel dreeven, de deinzige lucht — alles voorfpelde de vernieuwing en voortduuring van den storm; en het was ontwijfelbaar dat 'er, dien ganschen dag, van ons vertrek niets zoude worden.

Hier was niets anders op dan geduld. In allen gevalle hadden wij niet veel reden van te klaagen of te vreezen, wij bevonden ons in eene veilige plaats; het ontbrak ons noch aan eeten, noch aan drinken; wat konden wij in de omftandigheid, waarin wij waren, meer verlangen?

Wij namen nu een nieuwen voorraad van provisie voor den ganschen dag uit de chialeng, bedekten dien toen met nog meer boschwerk en ftruiken, zoo, dat die 'er geheel onder verborgen was; en keerden met alle man naar onze toop terug.

Terftond maakten wij fchikking om te flaapen, Wij floegen met een ftok tegen de nabij zijnde ftrui-
ken,

ken, om 'er slangen, of ander ongedierte, dat 'er zich in zoude kunnen bevinden, uit te verjaagen; elk koos nu zijne plaats, en wierp zich in het mulle zand neder; en, na weinige oogeblikken, lagen wij alle in een' diepen rust.

Ik werd het eerst wakker; naar de zon te oordeelen, die nu en dan tusfchen de nog dikke en snel vliegende wolken doorbrak, konde het 11 uren zijn. Het woei sterker dan het in den morgen had gedaan; die dag was dus voor onze reize verlooren, wij moesten blijven, 'er was geen mogelijkheid om weg te komen.

Ik kon den slaap niet weder vatten, stond op, dronk een glas wijn, ftak een segaar aan, en met den rug tegens een boom leunende, zat ik een wijl, en luisterde gedachtenloos naar de eentoonige en doffe flagen der brandingen, die langs den dreunenden oever met geftadig verwijderend geluid nederploften.

Eensklaps meende ik de ftemmen van menfchen te hooren. Ik wierp mij terftond neder met het oor aan den grond; het geluid kwam van den zeekant, en verwijderde zich fnellijk; dit deed mij oordeelen dat het paardenvolk moest zijn.

Op handen en knieën kroop ik uit de ftruiken om hen na te zien; en, zoo als ik vermoedde, het waren ruiters. Ik kon hun getal, wegens den verren afftand, niet bepaalen; naar gisfing waren 'er meer dan twintig. Hoe gelukkig voor ons dat wij onze chialeng zoo wel hadden verborgen; zij hadden hun-

hunnen weg digt voorbij dezelve genomen, zonder haar gewaar te worden.

Deze ruiters hadden mijn hart weder met ongerustheid vervuld; wij waren dus hier zoo zeker niet als wij wel vermeenden. En hoe konde ik dit ook verwachten? in een Provintie waar bijna vijftig duizend mannen paardevolk in benden rondzworven, zich nog ergens zeker te gelooven. Wij mogten van geluk spreken, zoo wij niet ontdekt wierden.

Langzaam en peinzend keerde ik nu naar onze legerplaats terug. Mijn volk fliep nog. Met veel moeite maakte ik hen wakker. Naauwelijks hadden zij de oogen geopend, of zij dagten ook weder om eeten; de lekkere rijst en carwaat-kerry van den vorigen avond lagen hen nog te versch in het geheugen; die arme menschen! het schein als of zij niet verzadigd konden worden; ach! die even als zij lieden te *Madras* zoo lang hadden honger geleden!..... De *kodé*, rijst-pot, kwam dus welhaast weder te vuur.

Wij bragten het overige van den dag door met eeten, praten, en slaapen. Van de ruiters zeide ik hen niets; het had hen maar moedeloos gemaakt, en hen alle hunne vreugd en gerustheid benomen. Alleenlijk verbood ik hen al te luidruchtig in hun gesprek te zijn, en geen te groot vuur te maaken.

De wind woei bij buijen nog sterk uit den zuidwesten. Eindelijk tegen den avond begon het weer
gansch

gansch te bedaren. Ik oordeelde het echter best om ons vertrek tot den volgenden dag uittestellen.

Omstreeks 4 uren in den morgen begaven wij ons met alle man naar strand. 'Er was weinig wind en echter stond de zee nog hol, de brandingen liepen ook nog hoog, en braken met zwaare stortingen langs den oever. Het schein ons, in den eersten opslag, onmogelijk om over dezelve te kunnen komen; wij moesten het echter waagen. Vertrekken wilde ik, dit was nu eenmaal vast.

Het is veel moeilijker en gevaarlijker om tegen de brandingen op te roeijen, dan met dezelve naar strand gedreeven te worden; dit was eene aanmerking die mij de Tandel en het volk maakten, waarfschijnlijk om mij afteschrikken, en mij te beweegen een dag of twee langer te vertoeven.

Het lui en lekker leven, dat zij in de toop hadden geleid, behaagde hen. Had ik het hun toegeftaan, zij zouden 'er zoo lang gebleeven zijn, als 'er nog rijst voor een maal eeten in de chialeng was geweest.

Ik zag hun draalen, hunne onwilligheid, hunne geveinsde angstvalligheid en bezorgenis; doch ik had een onfeilbaar middel in mijne magt om hen aan te spooren en vlug te maaken. En nu verhaalde ik hun met eenige bijgevoegde en verzwaarde omftandigheden, het geval van de ruiters, die dien morgen waren gepasfeerd; van de twintig of daar omtrent, waaruit hun getal had bestaan, maakte ik een klein leger.

Meer

Meer behoefde 'er niet om hen alle gedachten van blijven te beneemen. Wat kan toch de vrees niet doen! In een oogenblik was de chialeng vlot, wij sprongen 'er in, en zoo de brandingen te gemoet.

Tot tweemaal wierpen zij ons op het strand terug, de derdemaal gelukte het ons 'er over te komen; doch niet dan na ongeloofelijk veel arbeid, en met het vaartuig bijna half vol water.

*

DER-

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

De ontdekte list. — Alamparvé. — De Cattemarams. — Gevangenneeming door de Ruiters van HYDER ALI. — De Jammedaar. — Redding door stoutmoedigheid. — Onverhoopte ontmoeting. — De Haweldaar ROSAN ALICHAN. — Vertrek van Alamparvé.

Toen wij 'er behoudeit over wāren, rees de zon juist boven de kimmen aan den wolkenloozen hemel; de lucht was aangenaam en verfrischend. De zee werd hoe langer hoe vlakker, alles voorspelde een' schoonen dag.

Jammer dat de wind ons tegen was. Wij moesten roeijen! ware die ons voordeelig geweest, zouden wij gemakkelijk tegen den avond de hoogte van *Pondichery* hebben kunnen krijgen. Wij waren immers nu weder op den weg naar dat zoo lang gewenschte *Tranquebaar*.

Dewijl wij geen rif noch klippen hadden te vermijden, hielden wij het zoo dicht mogelijk bij den

N

wal,

wal, en bleeven maar even boven de deining van de buitenste branding.

Dus rociden wij voort, zonder vrees of bekommering; mijn volk zong dat het tegen het bosch weergalmde, en ik nam mijn ontbijt met een stuk brood en een glas *Madera*-wijn, op de plegt.

Wij zullen omtrent een uur onder weg geweest zijn, toen wij van verre een man op het strand gemaar wierden; die, zoo haast wij nader bijkwamen, ons herhaalde reizen wenkte, en ons door het vrouwen zijner handen, en andere tekens en gebaarden, scheen te willen beweegen, hem aan boord te nemen. Hij was bijna naakt, en zonder tulband op het hoofd, en stelde zich aan als wanhoopend en in het uiterste gevaar.

Deze ongelukkige had zich mogelijk in het boschwerk voor de ruiters van HYDER ALI verchoolen; viel hij in hunne handen, dan liep hij gevaar van nedergefabeld te worden; en in zijne schuilplaats moest hij van honger en dorst vergaan; mijn volk smeekte mij hem te redden.

Het zoude onbarmhartig zijn geweest hem dus jammerlijk te laten omkomen. Wij konden hem buitendien zeer goed gebruiken, hij kwam als gezoepen, en net van pas.

Onze chialeng had in den storm een goeden stoot weg gekregen; de hevige slagen der golven, en het geweld waarmede zij door de brandingen verscheidene maalen op het strand was gesmeeten, hadden haar niet weinig gekraakt. De voegen en naaden
had-

hadden zich door de sterke schuddingen nog meer geopend, en zij was meer lek dan bij ons vertrek van *Madras*; 'er moest nu onophoudelijk gesciept worden.

Ik had wel een man ten dien einde in mijn dienst, doch die kon dit op den duur onmogelijk uithouden; hij was nog zwak, en had op verre na zijne krachten, die hij in den hongersnood te *Madras* had verloren, niet weder gekreegen; deze, die ons bad hem mede te neemen, zoude ons dus van veel nut en hulp kunnen zijn. Zij konden elkanderen verpoozen en aflossen.

Nu liet ik naar strand houden; wij waren reeds over de buitenste branding, toen wij alle duidelijk het grinniken van twee paarden meenden te hooren. „Wat d...!” zeide de Tandel, en wij zagen elkanderen verwonderd aan.

„Hier steekt wat achter;” riep ik, „een list, „moogelijk om ons aan den wal te lokken.”

'Er was geen tijd van lang beraad, wij waren reeds op den rug der tweede branding, weinige minuten meer, en wij zaten op het strand. „Terug,” schreeuwde ik, „in 's Hemels naam terug;” nog even hadden wij tijd te wenden, en weder op zee te komen.

De man had niet zoo haast bemerkt dat wij omkeerden, of hij begon te dreigen en te schelden. Een aantal Lutivalla's sprongen ten gelijken tijd van achter het kreupelbosch te voorschijn, en maakte een vreefelijk geschreeuw, hoe gelukkig dat wij ons niet hadden laten verleiden.

Een van hun steeg te paard, en reed in een vol-
len galop af, den weg zuidwaards neemende; zeker-
lijk om eene andere troep hunner makkers van onze
aankomst te verwittigen, en op ons te loeren, als
wij aan den wal mogten komen; doch zij hadden
lang kunnen wachten, wij waren al te zeer op on-
ze hoede. Zij zouden, dachten wij, ons zoo ligt
niet weder in het net krijgen.

Nu begonnen wij naar *Alamparvé* uit te zien, het
konde niet verre meer af zijn. Eindelijk, omstreeks
10 uren, werden wij in het verschiet het roode
pannen dak der chauderie, tusschen het geboomte,
gewaar.

Alamparvé was een zeer schoone Aldée, vol van
toopen en boomgaarden en vermaard wegens een'
fraaijen tempel aan de godheid *Sieba* (*) toegewijd,
en een niet min fraaije en groote gemetzelde tank of
vijver.

Dit dorp wierd meest door weevers bewoond. Voor
den oorlog had ik 'er mij een paar dagen om bezigheden
opgehouden. Welk een aangename, vrolijke en le-
vendige plaats was het toen, een waare tuin, hoe
vermaakelijk, hoe volkrijk! Nu was het gewis even
als alle de andere ontallijke dorpen en vlekken afge-
brand, of verwoest, en van de voorige te vredene
en gelukkige bewooners (waarvan 'er mogelijk geen
een meer in het leven was) verlaaten.

In-

(*) *Sieba* of *Sieb*, de God der Verdelging; hij heeft
nog eene menigte andere naamen, als *Mahadeev*, *Rudren*
enz.

Intusfchen zouden wij 'er gaarne voor een oogenblik hebben willen landen, om ons watervat te vul- len, dat bijna ledig was; doch het laatste voorval met de Lutivalla's had ons bevreesd en omzigtig gemaakt. Hierbij kwam nog de argwaan aangaande den ruiter die vooruitgesneld was. Het zoude te veel gewaagd zijn; wij wilde ons liever behelpen, en in den nacht op de een of andere eenzaame plaats eene landing doen, en zien of wij ergens een put of vij- ver konden vinden.

Dit nu beslooten zijnde, roeiden wij regt door, tot wij omtrent op de hoogte van het dorp waren. Eensklaps kwam een man uit al zijn magt naar strand loopen, hij werd door één, twee, drie en meer an- dere gevolgd. In een oogenblik was den oever vol menschen. Het waren ruiters of cipaays van HY- DER ALI, wij erkenden hen aan hunne tulbanden en houwers (*).

Zij

(*) Het voornaamste wapen der ruiters van HYDER ALI is een fabel, die in sné en kwaliteit, de beste uit een *En- gelsche* fabriek verre overtreft. Hunne paarden zijn van een *Arabisch* ras, wel geleerd, en wel gevoed; die snel- heid en behendigheid met sterkte en schoonheid paaren. De regelmatige ruitery droeg voor uniform een roode tul- band, een kort jacket van groen of scharlaken, met een linnen pantalon en halve laarsen; elk overig gedeelte der monteering was in alles de *Europeaansche* gelijk.

Deze ruiters weeten meestal zeer geschikt met den fabel om te gaan en te swadronneeren, zij zijn vreeselijk in den

Zij scheenen het op ons gemunt te hebben; alle hadden zij het gezigt naar ons gekeerd. Eindelijk oordeelden zij dat wij nabij genoeg waren om zich te doen verstaan; schreeuwen, wenken, dreigende gebaaren geen gebrek; wij zouden aan land komen: „*Nalekie! Nalekie!* morgen! morgen!” riep wij; — wij lachten 'er om, en vermaakten ons met die goede lieden.

Doch nu kwamen zij met een paar karabijnen voor den dag, die zij op ons aanleidden. De zaak begon ernstig te worden, en ik liet schielijk afhouden, uit vreeze van een kogel aan boord te krijgen. Dit was echter maar een voorspel van het geen 'er stond te gebeuren.

Zij wierden naauwelijks gewaar dat wij ons verwijderden, of, paf! paf! Op eenmaal zette de Tandel een vervaarelijken keel op, *aré appa! aré appa!* (*) Ik wierd ijskoud, en meende waarachtig in het eerst dat hij getroffen was. „Om Gods wille! wat? — „waar?” hij konde niet spreken, en deed niets dan met de hand wijzen.

Men oordeele van onze ontsteltenis, toen wij
twee

aanval; gelukt het hen door te breeken, dan is 'er geen genade, zij geeven zelden kwartier. Gelijk alle de *Oosterfche* volken, overtreffen zij de *Europeaanen* in het behandelen der blanke wapenen.

(*) Mijn vader! mijn vader! eene uitroeping van verwondering, schrik, of pijn, bij de *Malabaaren* gebruikelijk

twee Kattemaram's voor uit zagen, die snellik op ons losroerden, en ons den weg afsneeden; in ieder derzelve bevonden zich twee cipaays met geweren. Zij waren niet verre meer. Hoe kwamen zij daar? waren zij van strand gestoken, terwijl wij onzen aandacht en oogen op den troep, die ons riep, gevestigd hielden? of wachtten zij ons reeds in zee af? wie wist het!

In een oogenblik hadden wij de chialeng gewend, om voor den wind aftelooopen; doch de Kattemaram's (*) zulks gewaar wordende, heefen ook hunne zeilen, en de jacht begon.

Hemel! hoe arbeidden wij om hen te ontkomen, met welk een angst! De Tandel schreeuwde zijne lieden geweldig toe, wij roerden uit alle onze magt; het zweet liep ons tappelings bij hét lijf neder.

Doch alles te vergeefs! zij hadden ons nog geen half kwartier uurs vervolgd, of ik zag maar al te klaar dat wij hun niet konden ontsnappen. Wij hoorden reeds het dreigende roepen der cipaays van *Firau bantjot!* keerom schurken! nu en dan leidden zij op ons aan, ik vreesde dat zij mogten losbranden! aan ontvlugten was niet te denken, wij moesten strijken en hen inwachten.

God was bekend hoe dit zoude afloopen! Mijne reize, de chialeng, de brieven, alles was verloren! Ik was wanhoopig; wat zoude ik doen? wat zou-

(*) Kattemaram's zijn kleine vlotjes van 3 balken, die snel zeilen en roeijen.

zoude ik aanvagen? Ik moest in den haast iets verzinnen, om ons uit dit nieuwe gevaar te redden.

Eindelijk; — was het een Engel die het mij ingaf? een heerlijke vond viel mij nog juist in tijds bij.
 „Weest onbevreesd,” zeide ik, „tegen mijn volk,
 „ik heb iets bedacht; niemand zal een haar van
 „uw hoofd krenken. Wij zijn van *Madras* ont-
 „vlugt, bij nacht ontvlugt, onthoudt het wel;
 „voor het overige laat mij zorgen!” Op het oog-
 blik kwamen de Kattemaram's ons op zijde, en de
 cipaays sprongen, al vloekende, over.

Ik zeide hun terstond dat ik een *Hollanda karin*, of *Hollander*, was; doch dit was om het even, wij moesten terug roeijen, hier hielp geen talmen.

Zij zouden mij zekerlijk mishandeld hebben, zoo ik niet in de voorbaat was geweest. „Neemt u
 „wel in acht, en ziet voor u wat gij doet;” zeide ik, met een vergramd gelaat, tegen een van hun, die met zijn' blooten sabel over mijn hoofd schermutzelde; „ik heb zaaken van groot gewigt
 „aan den Admiraal der *Franschen*, en aan den
 „Nabab HYDER BAHADOER mede te deelen, ik
 „ben een Vakiel! (*) en gij lieden zult met uwe
 „hoofden, en met die van uwe vrouwen en kinde-
 „ren, de minste belediging betaalen, die gij mij
 „of mijn volk aandoet. Ik zal u wel weeten te
 „vinden!”

De man stak verschrikt zijn sabel in de schede, en ver-

(*) Vakiel, zoo veel als Ambassadeur,

verzocht mij ootmoedig om vergiffenis; de andere wierden ook terstond beleefder. Nu begeerde ik dat zij mijnen weg lieten vervolgen; doch hiertoe wilden zij niet verstaan, zij hadden order van hunnen Jammedaar (*) om mij voor hem te brengen.

'Er was niets aan te doen; ik moest mij dit laten welgevalven. Het maakte mij echter gansch niet ongerust. Ik gevoelde geen de minste vrees, en kan mij niet herinneren dat ik ooit in een hagchelijke omstandigheid zoo veel moed heb gehad. Mijn leven liep hier echter geen gering gevaar, en mijn aangenoomen Vakielschap konde mij wel zeer zuur zijn opgebrooken.

Eindelijk stapten wij aan land. In een oogenblik was ik door den ganschen troep omsingeld. „Naar „ den Jammedaar! gij *Engelsche* hond,” riepen zij bijna alle te gelijk: „ *harrie! soert! bantjot!*” eene meenigte andere scheldnaamen wierp men mij van alle kanten naar het hoofd.

„ Wat,” riep ik, en zag met een woedend ge-
laat rondsom mij heen, „ noemt gij lieden de Va-
„ kiel van den *Franschen* Admiraal een hond? dit
„ zal u berouwen!”

„ Hier,” zeide ik op een' gebiedenden toon te-
gen een van hun die iets meer schein dan de ande-
re: „ ziet gij deeze chialeng, ik geef die aan uw
„ opzigt over; zet 'er terstond een wacht bij; 'er
„ zijn

(*) Jammedaar, zoo veel als kapitein bij ons; 'er zijn
Jammedaars van 30, 50, tot 100 man, en meer.

„ zijn brieven en papieren voor den Nabab in, zorg
 „ dat 'er niemand aanraake, ik zal die van uwe
 „ handen eifchen.”

„ Gij lieden, (mij tot mijn volk wendende) blijft
 „ hier, tot mijne terugkomst, en ongelukkig de
 „ geene die u beledigt; en nu, laat ons gaan,
 zeide ik tot de cipaays die mij gevangen hadden ge-
 nomen, „ ik heb haast.”

Was het vreeze, of had mijn aangenomen titel
 van Vakiel hen eerbied voor mij ingeboezemd? al-
 thans zij wierden op eenmaal gansch bedaard; nie-
 mand schold meer; het gedrang om mij heen hield
 op, en men geleidde mij stilzwijgend naar den Jam-
 medaar. De gansche stoet volgde.

Ik vond hem voor de chauderie, met nog twee
 andere, op eene mat zitten, en zijne hoeka rooken.
 Niets dan stoutmoedigheid konde mij redden; ik
 wist hoe ik met die lieden moest omgaan.

Onbevreesd en met opgeheven hoofde trad ik naar
 hem toe, maakte mijn salam, en zonder dat hij 'er
 mijn verlot toe gaf, zette ik mij naast hem op de
 mat neder.

Ik zag hem gereed, om zijnen dolk te trekken,
 -en mij wegens mijne stoutheid te straffen. „ Jam-
 medaar!” zeide ik hem, haastig en met een mis-
 noegd gelaat, „ gij kent mij niet, en weet niet met
 „ wat gewigtige bezigheden men mij heeft belast,
 „ gij zoudt u anders wel gewacht hebben, mij te
 „ laten aanhouden, en mij op zoo een onwaardige
 „ wijze voor u telaten brengen; ik wensch om uwen
 „ wil-

„ wille dat de Nabab HYDER BAHADOER dit nooit
 „ ter ooren kome, het zoude 'anderzins slecht' met
 „ u afloopen.”

Hij was zoo onthutst door dit stoutmoedig spreek-
 ken, dat hij mij niet konde antwoorden, en scheen
 in beraad of hij mij de canjaar, waarop hij zijn
 hand hield, in de borst wilde stooten, dan mij om
 vergiffenis vraagen; ik zag zijne besluiteloosheid.
 „ Ik ben een *Hollander*,” vervolgde ik terstond,
 „ en moet naar *Pondichery*. De *Fransche Admi-*
 „ raal „ Jammedaar!” riep 'er een uit den
 hoop die ons omringde, en naar hem toetrad, „ laat
 „ u die grootspreeker niet misleiden! ik heb zijn
 „ volk ondervraagd; zij komen van *Madras* en
 „ gaan naar *Tranquebaar*. Het is gewis een *En-*
 „ *gelschman* die naar zijn leger te *Coedeloer* moet.”

Eene algemeene woede scheen elk, op het woord
 van *Engelschman*, te bezielen. „ Ja, het is een
 „ *Engelschman!*” hoorde ik van alle kanten.

„ Neen, geen *Engelschman!*” riep ik met ver-
 ontwaardiging en drift uit; „ een *Hollander* van
 „ *Sadringapatnam!* waarom uit gij woorden van
 „ beschuldiging en leugen, terwijl gij die van vre-
 „ de en vriendschap in uw hart verbergt? gij zegt,
 „ dat ik van *Madras* kom, het is waar; doch gij
 „ verzwijgt dat wij in stilte van daar zijn gevlugt;”
 en, mij tot den Jammedaar keerende, „ houdt mij
 „ niet langer op,” zeide ik hem ongeduldig, „ ik
 „ moet nog heden te *Pondichery* zijn; ik heb zaa-
 „ ken van het uiterste gewigt aan den *Franschen*

„ Ad-

„ Admiraal te ontdekken; elk uur, dat gij mij op-
 „ houdt, is nadeeliger voor hem en den Nabab,
 „ dan het verlies van een slag.”

Hij scheen verlegen, stond op, ging met een zij-
 ner Officieren, die naast hem zat, ter zijde, en na
 dat zij eenigen tijd met elkanderen gesproken had-
 den, zetten zij zich weder neder.

„ Gij zult en kunt vertrekken, indien gij bewij-
 „ zen kunt bijbrengen dat gij een *Hollander* en geen
 „ *Engelschman* zijt.”

„ Spot gij met mij, Jammedaar!” antwoordde ik
 hem op een' verdrietigen toon; „ hoe zal ik u dit
 „ bewijzen? zijn wij niet alle blank? zijn onze ge-
 „ laatstrekken niet dezelfde? onze kleeding, onze
 „ gebruiken, onze Godsdienst; weet gij 'er eenig
 „ onderscheid in? of kunt gij onze taal leezen en
 „ verstaan? Zoo gij mij niet geloofd, zend eenige
 „ cipaays met mij in de *chialeng*, dat die mij naar
 „ *Pondichery* geleiden; of anders geef mij een paard
 „ en ik ga met u, of met eenige van uw volk,
 „ over land derwaards. Wat begeert gij meer?”

Hij had hier tegen niets in te brengen; doch wil-
 de mij echter niet laten vertrekken. „ Het is best
 „ dat ik u naar den Nabab zende,” zeide hij ein-
 delijk: „ hij ligt met zijn leger bij *Arcot* (*), ik
 „ loop, dit doende, minder gevaar, dan met u te
 „ laten gaan.”

Hier toe had ik in het minst geen ooren, het was

ge-

(*) *Arcot*, de hoofdstad van *Carnatica*.

geheel buiten mijn bestek, en zoude mij aan veele verdrietelijkheden hebben blootgesteld. Ik moest dus trachten hem van befluit te doen veranderen. Mijne orders, mijne brieven, de haast die ik had, de kwaade gevolgen die 'er voor hem uit konden voortspruiten, door mijne reize te vertraagen met mij naar *Arcot* te zenden, daar ik te *Pondichery* moest zijn, alles bragt ik bij; doch te vergeefs! hij bleef bij zijn stuk, konde ik hem geen bewijzen geeven dat ik een *Hollander* was, dan moest ik geen staat maaken om te mogen vertrekken.

Het kwam eindelijk met ons tot hooge woorden; aan mijn leven dorst hij niet komen, daar had ik reeds voor gezorgd. Ik had mij den slaaf van den Nabab genoemd; ik was Vakiel; een onschendbaar perfoon, en nog daarenboven, Vakiel van den *Franschen* Admiraal.

De Jammedaar eindelijk verdrietig wordende, en niet weetende hoe zich te gedraagen, riep een van zijne ruiters.

„ AZOAF!” zeide hij, „ zet uw voet in den stij-
 „ beugel, en vlieg naar *Marampetté* (*); zeg Ro-
 „ SAN ALICHAN, dat ik een' blanken in mijne han-
 „ den heb gekreegen, die zich voor een *Hollander*
 „ van *Sadringapatnam* uitgeeft, ik weet dat hij eens
 „ in die plaats van wege den Nabab is geweest,
 „ mogelijk kent hij dien blanken, of heeft 'er hem
 „ ge-

(*) *Marampetté* een groot dorp twee mijlen van *Alamparvé*, binnen 's lands.

„ gezien, ten minste zal hij beter kunnen ontdek-
 „ ken van wat natie hij is, dan ik.”

„ Zeg hem met een,” riep ik den ruiter toe,
 „ dat het dezelfde *Hollander van Sadringapatnam*
 „ is, die hem en zijn volk het leven redde, toen
 „ de *Engelschen* hem in *Moetoe Chitty Choudery*
 „ wilden overrompelen.”

De Jammedaar gaf een schreeuw van verwonde-
 ring — „ *Allah!*” zeide de ruiter, die reeds op zijn
 paard zat, en sprong oogenblikkelijk van hetzelfde,
 mij met eerbied naderende en naauwkeuriger be-
 ziende, „ *Maharaadja!*” (*) zeide hij, mij de voe-
 ten beroerende, en zijn hand naar zijn hoofd bren-
 gende: „ vergeef mij dat ik u niet herkend heb, en
 „ u mijne dankbaarheid heb betuigd, ik was een
 „ der geenen die bij ROSAN ALICHAN waren. Gij
 „ hebt ons het leven gered; ach! 'er zijn weinig
 „ meer van mijne toenmalige makkers over, de
 „ meeste zijn gefneuveld! Hoe verheugd zal de
 „ Haweldaar zijn van u te zien; ik heb hem me-
 „ nigmaal dien wensch hooren uiten, en vlieg heen,
 „ om hem die blijde boodschap te verkondigen.”
 Eer ik hem kon antwoorden, was hij reeds uit het
 gezigt.

De Jammedaar zich toen naar mij wendende, lag
 zijn sinkehand op de borst, en met de andere hand
 den mijnen vattende, zeide mij met een vriendelijk
 ge-

(*) *Maharaadja*, een titel die men aan hooge perfoo-
 nen geeft.

gelaat: „*Sahab!* (*) maak mij uw slaaf voor de mis-
 „ daad die ik aan u heb begaan; doch ik hoop op
 „ uwe vergiffenis: de dienst die gij aan ROSAN ALI-
 „ CHAN hebt betoond, is mij bekend, en geeft be-
 „ wijzen van uw hart.” Hij bood mij toen zijn
 hoeka aan, en gaf terstond bevel om mijne roeijers
 niet alleen te ontslaan, maar hen zelfs te spijsen en
 te onthaalen. Ik bad hem mij te laten vertrek-
 ken, doch hier aan was niet te denken.

„ Gij moet eerst de pillau (†) met mij eten,”
 zeide hij met drift, „ en dan ROSAN ALICHAN;
 „ hij zoude het mij nooit vergeeven, dat ik u had
 „ laten gaan. Gij wilt hem toch dien weg hier
 „ naar toe niet vergeefs laten doen? ik ben verze-
 „ kerd dat hij binnen een paar uren bij ons is!”

„ Om 4 uren vertrekt gij van hier op mijn rij-
 „ paard; ik zal u zes mijner beste lieden ten gelei-
 „ de medegeeven, en morgen vroeg, voor het aan-
 „ breeken van den dag, zijt gij te *Pondichery*. Uw
 „ volk kan op hun gemak in de chialeng nakomen,
 „ of anderzins kunt gij hen naar *Madras* terug
 „ zenden; ik zal hen een chiiit (§) mede geeven,
 „ dat men hen niet molesteere, zoo zij bij geval
 „ verplicht mogten zijn aan land te stappen, of ander-
 „ zins door ons volk aangedaan mogten worden.”

Deze

(*) Mijnheer!

(†) Pillau, rijst met specerijen, boter, schaapenvleesch,
 of hoenders gekookt.

(§) Chiiit, een paspoort.

Deze voorflag geviel mij; ik was de chialeng hârtelijk moede, en verheugde mij reeds vooruit op de vermaakelijke reize die ik te paard zoude doen. 'Er kwamen echter eenige bedenkelijkheden en zwaarigheden wegens deze landreize in mij op; ziende dat ik zijne vriendelijke noodiging niet konde weigeren, zonder hem te beleedigen; gaf ik mijne toestemming om tot 4 uren te blijven, als wanneer ik mij nader zoude verklaaren, of ik van zijne beleefde aanbieding, om mij door zijne ruiters tot *Pondichery* te doen escorteeren, wilde gebruik maaken dan niet.

Hoe veel vriendschap; hoe veele beleefdheden, betoonde deze man en zijn volk mij niet, nu zij wisten, dat ik de persoon was, die zoo edelmoedig den braven ROSAN ALICHAN (*), en zijn volk, van de

(*) Eenigen tijd na den inval van HYDER ALICHAN in *Car-natica*, kwam een *Engelschman*, met naame KINCHANT, van *Madras* bij ons, voorgeevende van daar, wegens een ongelukkig tweegevecht, (waarin hij zijne tegenpartij doolijk gewond had,) te hebben moeten vlugten.

Hij verzocht het Opperhoofd om de protectie der *Hollandsche* vlag, als niet weetende hoe het met zijne zaak zoude afloopen. Zijn verzoek wierd hem toegestaan; waarop hij een huis te *Sadras* huurde, en zich bij ons nederzette.

Deze *Engelschman* was een slimme en doortrapte kaerel, sprak verscheidene taalen; als *Fransch*, *Italiaansch*, *La-sijn* en *Hindostansch*; ook het *Hollandsch*; doch hij biield zich als of hij in de laatstgenoemde taal geheel onkundig was, en 'er geen enkel woord van verstond.

Hij

de *Engelfche* moordenaars gered had. Ik was beschaamd over alle de loftuitingen die men mij wegens

Hij konde mij echter niet lang bedriegen. Ik ontdekte welhaast dat hij niet alleen onze taal goed sprak, maar ook dat zijn voorgegeeven duël te *Madras*, een verdichte leugen was, en waarfchuwde dus elk, en voornamelijk het Opperhoofd DE NEIJS, en den Secunde SIMONS, zich voor dezen verrader te wachten; ten minften was het zeker dat hij een geheim agent van het *Madrasfe* Gouvernement was, die zich, onder het voorwendzel van te hebben moeten vlugten, tot het een of ander ftood doeleinde te *Sadras* had nedergezet.

In één woord, ik zag hem voor een fpion aan, en behandelde hem met koelheid en zelfs met verachting; hoe zeer hij zich ook bemoeide, en zijn uiterfte best deed, om mijne vriendschap te verwerven, en mij in zijne belangen te trekken.

Het gelukte hem echter beter met den Heer DE NEIJS, die niet alleen zeer met hem ingenomen was, en hem al zijn vertrouwen schonk, maar zich ook zelfs zoo verre met hem inliet, tot nadeel van den Nabab HYPER ALICHAN, dat het maar weinig fcheelde, of gansch *Sadras*, met alle deszelfs Inwooners, zoude te vuur en te zwaard zijn vernield geworden. Dat dit niet gefchied is, heeft men alleenlijk mij te danken. Ik zal dit geval op eene andere plaats breedvoerig verhaalen.

Eenige weeken voor wij ons in dit fchrikkelijk gevaar bevonden, kwam de *Carangoekypaleumfen* Haweldaar (of bevelhebber) ROSAN ALICHAN, verzeld van een Jammaaar met 20 ruiters te *Sadras*, en bragt een Parvannah,

o

of

gens deze belangelooze en menschlievende daad, zoo als men die noemde, gaf. De Nabab HYDER

ALI-

of order van den Nabab HYDER ALI, aan den Heer DE NEIJS; waarbij dezelve onderen anderen gelast wierd, een bekwaam Vakiel naar het leger te zenden, om met den Nabab over zaaken van aangelegenheid te spreken.

De Haweldaar en zijn volk zouden des anderen daags met den Vakiel weder vertrekken; zij hadden zich ten dien einde in een rusthuis *Moetoë Chetty Chauderie* genaamd, dat even buiten het dorp stond, gelegerd.

'Er was dien avond groot gezelschap bij het Opperhoofd DE NEIJS, alle de geëmploijeerdens en ook dezen *Engelschman* KINCHANT waren 'er bij genoodigd.

Zijn dienaar bragt hem, terwijl wij aan tafel zaten, een brief, dien hij openbrak, en bij zich zelf las; en over welks inhoud hij zeer vergenoegd scheen te zijn.

„Goed nieuws? Mr. KINCHANT,” vroeg het Opperhoofd, „of een brief van uw liefde?” „Geraaden, ge-
„raaden,” riep hij lagchende uit, „een beminnelijk meis-
„je te *Madras* wenschte mij gaarne weder bij haar te
„zien;” 'er wierd een weinig mede geboert en gelagchen, en verders over andere onderwerpen gesproken.

Na het eeten opende men het bal weder; verscheidene van het gezelschap, die niet begeerden te dansen, gingen in den tuin om zich wat te verluchten, onder anderen ook KINCHANT; ik bleef in de zaal. Eenigen tijd daar na wilde ik mede naar den tuin gaan; toen ik 'er in trad, zag ik iets wits achter een boom liggen, het was de brief die KINCHANT van *Madras* had ontvangen, en die hij zeker met het uithaalen van zijn neusdoek moest hebben verloor.

Nie-

ALICHAN, wien dezelve ter ooren was gekomen, had zelfs, zoo als de Jammedaar mij zeide, met roem van mij gesproken.

EIN-

Niemand had gezien dat ik dezen brief opraspte, ik konde denzelven dus onbevreesd leezen, en mijne nieuwsgierigheid, waarvan ik geen meester was, voldoen. Hier in vond ik niets strafbaars; integendeel dacht ik het mijne pligt te zijn, dezen *Engelschman*, wien ik altijd mistrouwde, na te gaan, om met eenige gewisheid van hem te kunnen oordeelen. Uit dezen brief zoude ik mogelijk het waare doeleinde, waarom hij zich te *Sadras* had nedergezet, ontdekken. Niet lang daarna scheidde het gezelschap, en elk ging naar zijn huis.

Nauwelijks was ik in vrijheid, of ik opende den brief. Hij was niet van *Madras*, maar van *Chenglepette*; de Commandant van dat Fort, MACKAY, van wien ik gelegenheid heb gehad, om, meer dan mij lief is, te spreken, gaf hem in eenige weinige regels kennis, dat hij, ingevolge zijn schrijven, terstond na zons ondergang 40 man had afgezonden, en den commandeerenden Officier had gelast, zich in de grootste stilte, door omwegen, en langs onbegaane paden, naar *Sadras* te begeeven; en omstreeks 2 uren in den morgen, als alles in diepe rust was, de niets kwaads vermoedende en slaapende Haweldaar, met zijne ruiters te overvallen, en elk die wederstand bood, neder te sabelen.

Men kan denken, hoe ik ontstelde; ik zag op mijn horologie, het was over éénen. Zonder mij een oogenblik te bedenken, vloog ik de deur uit, zoo hard ik loopen kon. Gansch uit den adem kwam ik aan de chauderie, alles sliep; niemand had de wacht, het was zeker los en onvoor-

Eindelijk hoorden wij het getrappel van paarden, wij stonden op — en ROSAN ALICHAN lag in mijne armen (*). Lang hield en drukte hij mij tegen zijn borst.

„ Een van mijne vuurigste wenschen is dan vervuld geworden;” riep hij uit, „ u nog eens te spreken; en mijne dankbetuiging aan uwe voeten
„ te

zigtig; doch deze lieden dachten in veiligheid te zijn; zij waren op het *Sadralse* territoire; niemand, zonder onze neutraliteit en onze vlag te schenden, kon hen hier aandraren.

„ *Odipo! odipo!*” riep ik met halve stemme, terwijl ik 'er eenigen wakker schudde, „ *Odipo! Ingreskaren varugren! vlugt! vlugt! de Engelschen komen!*” Oogenblikkelijk was alles op de been, alle vloogen naar hunne paarden, die getoomd en gezadeld aan de boomen gebonden stonden; in minder dan twee minuten zaten zij op. „ Tree nader, bid ik u, gij goede Engell! wie zijt gij?” riep de Haweldaar. Nu herkende hij mij, want ik had hem dien nademiddag in de chaudiere een bezoek gegeven, en een hoeka met hem gerookt. „ Ach! zijt gij het!” nauwelijks had hij deze woorden uitgesproken, of wij zagen de geweeren der *Engelschen* van verre flikkeren.

„ *Sordé!*” riep hij uit, en op eenmaal stoof de gansche troep in vollen galop weg; toen de *Engelschen* kwamen, waren de vogels gevloogen, en ik zorgde wel dat zij mij niet gewaar wierden.

(*) Wanneer, onder de *Hindous* of *Mahomedaanen*, mannen elkanderen omhelzen, leggen zij het hoofd op elkanders schouders.

„ te leggen, voor de edelmoedigheid die gij aan
 „ mij hebt beweezen, heb ik voor eenen zoo onver-
 „ mijdelijken en noodzaakelijken pligt geacht, als de
 „ pelgrimacie naar *Mekka*.”

„ Mijn waarde vriend!” voer hij voort, zich naar
 den Jammedaar keerende, „ de vangst die gij heden
 „ gedaan hebt, is mij meerder waardig, en geeft
 „ mij meerder blijdschap, dan dat de Nabab het
 „ halve leger der *Engelschen* had vernield. Mijn
 „ goed geluk heeft niet gewild dat ik een schuld
 „ in het graf zoude draagen.”

„ ROSAN ALICHAN!” viel ik hem in de reden,
 „ ik ben meer, dan ik konde hoopen en verlangen,
 „ voor den geringen dienst die ik u heb beweezen,
 „ beloond geworden. Ach! zonder dezen dienst,
 „ wat zoude 'er toenmaals van *Sadras*; wat van de
 „ arme Inwooners dezer plaats geworden zijn? de
 „ Nabab zoude ongetwijfeld deze verraderij ten
 „ strengsten hebben gestraft. Aan dezen dienst moet
 „ ik het danken, dat ik tegenwoordig niet als ge-
 „ vangene naar *Arcot* word gezonden; zoo ik had
 „ kunnen vermoeden dat gij zoo nabij waart, zou-
 „ de de Jammedaar niet noodig gehad hebben om mij
 „ aantehouden; u te zien en van uwen welstand on-
 „ derricht te worden, is alleenlijk eene reis van
 „ *Madras* waardig.”

Onder diergelijke beleefdheden en pligtbetuigingen,
 werd de pillau gebragt; en wij hielden, met nog
 drie andere Officieren, een regt vriendschappelijk

maal. Aan Arak (*) en *Franfche* brandewijn behoefden wij geen gebrek te lijden, de Jammedaar fcheen 'er rijkelijk van voorzien te zijn.

Eindelijk was het 4 uren geworden, en ik herinnerde mijne vrienden, dat het tijd voor mij was om te vertrekken, zoo ik dien nacht nog te *Pondichery* wilde komen; zij wilden mij over land derwaards verzellen; doch ik zeide hen dat dit te veel opziens in de Stad zoude baaren, in welke zich zeker nog verfcheidene geheime agenten en fpionnen der *Engelfchen* bevonden. Zij gaven mij hier in gelijk, ftonden toen op, en geleidden mij naar ftrand, daar ik al het volk van den Jammedaar in de wapens, en in twee reijen gefchaard, vond ftaan. Opregter en teêrhartiger affcheid kan men van zijne vrienden niet neemen; men droeg mij in de chialeng — zij ftak van den oever — en een generaal falvo van het klein geweer, gevolgd van een algemeen geroep van *salam faheb! salam!* weergalmde tot ons over.

(*) De *Mahomedaanen* mogen, volgens hunne wet, geen wijn drinken; doch in fterken drank te gebruiken, maaken zij geene zwaarigheid, dit is geen wijn zeggen zij. Hoe worden de Goddelijke en menfchelijke inzettingen toch verdraaid!

VEER-

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

De brieven van Lord MACKARTNEY. — Besluit van den schrijver aangaande dezelve. — De zinkende chialeng. — Landing. — De lekkagie wordt ontdekt. — Steeken weder in zee. — Pondichery.

Zoo verheugd als ik was van weder op zee te zijn, zoo zeer verontrustte ik mij wegens den gebrekkigen staat van onze chialeng, zij sctieen ons nu geheel te willen begeeven.

Kon zij ons maar tot *Pondichery* brengen, dan was ik te vrede; want op die plaats wilde ik aanleggen voor dat ik mij naar *Tranquebaar* begaf; dit had ik reeds, sedert ons vertrek van *Sadras*, bij mij zelfs beslooten.

Om het maar met één woord te zeggen — ik wilde de brieven van Lord MACKARTNEY niet bestellen.

„Neen! niet bestellen!” ik had mij onder weg bedacht, en wel zoodanig bedacht, dat ik mij had voorgenomen die de *Franschen* in handen te leveren.

En de duizend pagoden! zal men zeggen, en het fortuin, dat die Lord mij had beloofd! en wat nog meer is, mijn woord, van die brieven behoorlijk te bezorgen. Dit alles wilde ik opgeeven, en nog daarenboven mijn woord breeken.

Verwonder u 'er over, lieve Leezer! erger u zoo gij wilt, ik kan het niet helpen; doch ik had mijne redenen om zoo te handelen, en, naar mijne denkwijze, gegronde redenen.

MACKARTNEY had mij die brieven zoo goed als opgedwongen. Ik bevond mij toen in omstandigheden, waarin ik hem niets durfde afflaan. Mijn toestand gebood mij slechts op mijne redding het oog te houden. Ik was dus niet vrijwillig door mijn woord gebonden en verplicht; ik had hem hetzelfde niet gegeven, dan om onaangenaamheden voor te komen, en om de vrijheid te mogen hebben van te vertrekken.

Nog eene andere zaak. Ik ben een menschen-, ja zelfs een dieren-vriend, en haat dus alle wreedheid, alle onderdrukking en ongeregtigheden, van welken aard die ook zijn. Ik moest dus natuurlijkwijze de *Engelschen* in *Indië* haaten, zoo dra ik hen had leeren kennen, en naar het geene ik van hun zag en hoorde.

Men mag dit onverstandig en belagchelijk vinden, ik heb 'er niets tegen, een ieder heeft zoo zijne eigene gevoelens. Elk menschlievend man echter, die even als ik, met de gruweldaaden die deze Natie in gindsche landen heeft bedreeven, en nog da-

dagelijks bedrijft, bekend was, zoude hen niet minder verachten en verfoeijen.

Doch niettegenstaande dit alles, ik moet het be-
kennen, de 1000 pagoden hadden mij overgehaald,
ik was voorneemens deze commissie getrouwelijk te
volvoeren. Wat zoude meenig een niet al voor
1000 pagoden hebben gedaan?

Ach! 'er zijn omstandigheden, waarin men som-
tijds door de ijzeren noodzaakelijkheid gedwongen
wordt van zijne beste grondregels aftewijken.

Ik had geen geld, en zag geen middel om het te
verdienen. Ik was, met één woord, dood arm, en
bezat op dat tijdstip niets dan de weinige kleede-
ren, die ik op het lijf droeg, en de oude chialeng.
Het was onzeker of ik de weduwe van mijn vriend
WIDDER met haare dochter wel ooit weder zoude
zien; mogelijk waren zij met mijn koffer, die onder
hunne berusting was gebleeven, reeds lang in de
diepte der zee bedolven. Het denkbeeld dat zij met
de thony een ongeluk hadden gekreegen, konde ik
niet verzetten; het zweefde gestadig voor mijnen
geest. Het was dus geen wonder, dat de hoop en
het vooruitzicht van zulk eene aanzienlijke som te
verkrijgen, mij geheel had bedwelmde en ingenomen,
en ik, hoewel met eenen innigen en geduurigen
tweestrijd met mij zelfs, eindelijk had beslooten, de-
ze brieven behoorlijk te bezorgen.

Doch toen ik het weleer volkrijke en bloeiende
Sadras weder betrad; toen ik dit van mij zoo zeer
geliefd dorp in gene wildernis vond veranderd; toen

ik de vervallene hutten, de ingestorte huizen, de puinhoopen van het Fort, de eenzaamheid, de doodsche stilte die 'er heerschte, en den verwoesten staat, waarin de vernielende hand der *Engelschen* het had gebragt, gewaar wierd — toen ontwaakten op nieuw de haat, en de afkeer, die ik altijd voor deze Natie voedde, met verdubbelde kracht in mijne ziel. De ontallijke rampen waarmede zij de ongelukkige Inwooners van *Carnatica* en *Chormandel* overstelpst hadden, zweefden mij als schrikbeelden voor de oogen; en de ijfelijke hongersnood te *Madras*, die onder de onschuldige *Indiaanen* zulk eene verwoesting had aangeregt, en waarvan zij de eenige en wezenlijke bewerkers en oorzaak waren, riep dien van *Bengalen* in mijne gedachtenis terug.

En zoude ik zulke geweldenaars in hunne ontwerpen dienen? zoude ik mede een hunner ontallijke agenten, een hunner werktuigen van onderdrukking en overheering zijn? Was ik niet de overbrenger der brieven van de vijanden mijner Natie en derzelve bondgenooten? behelsden deze brieven niet ontwerpen en orders aan den Generaal COOTE, om de *Hollanders*, HYDER ALICHAN, of de *Franschen*, te schaden en te benadeelen? konde ik mij anders aanmerken dan als een *Engelsche* spion? Ik schaamde mij voor mij zelve, dat ik een oogenblik had willens geweest om mij hiertoe te laten gebruiken.

Het is waar, ik stootte mijn geluk met voeten van mij af. Eene zoo schoone gelegenheid van mijn fortuin te maaken, zoude mij niet ligt weder te vooren

ren

ren komen. En wat ging het mij ook in allen gevalle aan, of de *Engelschen* de arme Inwooners van *Chormandel*, *Bengalen*, en andere landen, uitplunderden, uitzoogen, onderdrukten, of hen bij millioenen lieten doodhongereren; zoo ik slechts een eerlijk man bleef.

Doch het geene ik aan mijn Vaderland was verschuldigd, mijn eed en pligt, om, indien de nood of andere omstandigheden het vereischten, goed en bloed voor deszelfs welzijn op te offeren, verdiende dit geene aanmerking? En deze nieuwe gelegenheid, om mijne verknochtheid en trouw aan hetzelfde te betoonen, zoude ik die laten voorbijgaan?

Ik had dus vast beslooten, om, zonder verdere overweeging, *Pondichery* aantedoen, en deze brieven aan den *Franschen* Admiraal DE SUFFREN ter hand te stellen. Hij zoude deze belangelooze en edele daad gewis weeten te waardeeren en te erkennen; en, al ware het ook dat ik 'er geen het minste voordeel uit trok, het Vaderland van dienst geweest te zijn, oordeelde ik eene genoegzaame belooning.

Thans was mijn eenigste vrees dat wij, met ons gebrekkig vaartuig, *Pondichery* niet zouden kunnen bereiken. Toen wij *Alamparvé* verlieten, konde één man het, door gestadig te hoozen, lens houden; doch weinig tijds daarna vermeerderde de lekkage hand over hand, wij moesten welhaast met ons tweeën aan het scheppen, en dat met zeer weinig tusfschenpoozing. Als het daar nog maar bij blijft,

blijft, dacht ik, dan zouden wij het nog wel redden; doch het bleef 'er niet bij, het wierd hoe langer hoe erger. Ik konde mij onmogelijk deze zoo schielijk toeneemende lekkagie begripen. Hoe kwamen wij nog den nacht door?

Het zal 10 uren geweest zijn, toen wij eensklaps het water in zoo eene groote meenigte in het vaartuig zagen dringen, dat wij oogenblikkelijk, wilden wij niet zinken, het op strand moesten zetten.

Daar stonden wij nu weder, hoog en droog, op den oever, raadeloos en besluiteloos in een troepje bij elkander. 'Zag men ooit zulk eene aaneenscha-keling van tegenspoeden op zoo eene korte reize? Na zoo veele gevaaren te hebben uitgestaan, nu wij dachten het ergste te boven te zijn gekomen, op het einde nog schipbreuk te moeten lijden!

Wat nog het ongelukkigste was, wij bevonden ons in eene streek van vlak en effen land, en zoo veel wij in het donkere konden bemerken, met zeer weinig boomwerk voorzien, hier en daar een eenzaam kreupelboschje, en klein zandheuveltje; 'er was geen de minste schuilplaats in de nabijheid, waar in wij ons hadden kunnen verbergen, en den dag af-wachten.

Dit vermeerderde onze ongerustheid. Wij leegden intuschen de chialeng van het daar in zijnde water, om de oorzaak dezer buitengewoone lekkagie te vinden. Wij betastten en onderzochten die met de grootste naauwkeurigheid, of 'er mogelijk een plank was losgeraakt, dan wel een kwast of
stuk

Stuk hout uitgesprongen; vergeeffche moeite, door de duisternis konden wij niets gewaar worden. Treurig gingen wij nu bij elkander op het natte strand zitten, en verwachtten, met ongeduld, den morgen; wij durfden naauwelijks geluid slaan, en nog veel minder vuur maaken, uit vrees van ontdekt te worden.

De honger kwelde ons juist niet; wij hadden te *Alamparvé* een goed middagmaal gehouden. Mijne volk, dat noch van mijne brieven, noch van mijne kennis en betrekking met ROSAN ALICHAN iets wist, konde de beleefdheden, en het goed onthaal, dat zij van de Ruiters en Cipaays hadden genooten, niet genoeg roemen.

Hoe lang viel ons die nacht, hoe verschillend met dien wij in het palmbosch doorbragten; mismoedig gaf ik mij aan duizend overdenkingen ten prooije. Wat zoude ik doen? zoo wij de chialeng moesten verlaaten, hoe kwamen wij weg?

Over land naar *Pondichery* te gaan, was met het uiterste levensgevaar verknocht; ontmoetten wij een troep Lutivalla's, dan waren wij 'er om koud; zij zouden zich moogelijk weinig om de Chiit van ROSAN ALICHAN hebben bekreund, en ons, eer wij eens hadden kunnen zeggen wie wij waren, reeds nedergefabeld hebben. Ik wist dat zij in zulke gevallen niet veel morgenspraak maakten. Bij nacht te reizen was nog al het zekerste; doch dit had ook zijne groote zwaarigheden, wij waren met ons zevenen.

Ein-

Eindelijk brak de lang gewenschte dag aan. Naauwelijks konden wij de voorwerpen onderscheiden, of wij gingen met alle man aan het zoeken om het lek te vinden. 'Er moest zeker ergens een gat in de chialeng zijn, want dat zoo veel water door de naaden zoude hebben kunnen doorzijpelen, was, naar mijn oordeel, onmogelijk; doch alle onze moeite was vruchteloos, wij vonden geen opening van eenig aanbelang.

De zon was reeds boven de kimmen, langer te vertoeven was niet raadzaam, hoe ligt konden wij door de eene of andere rondzwerfende Ruiterbende ontdekt worden? Wij beslooten dus hoe eer hoe liever weder van strand te steeken, en naauwkeurig te letten, waar het water zijn ingang in het vaartuig vond; dit was het beste en onfeilbaarste middel om het lek uitte vinden; wij hoopten het als dan wel te zullen stoppen; doch zoo wij hier toe niet in staat waren, wilden wij de chialeng weder op strand zetten, 'er alles uitneemen, dezelve verlaten, en naar *Alamparvé* terug keeren. Wij waren 'er nog zoo verre niet van verwijderd, de Jammaar zoude mij eenige zijner ruiters niet weigeren om ons tot *Pondichery* te eskorteeren; hij had het mij immers zelve aangeboden.

Ik was echter blijde dat wij tot dat uiterste niet behoeften te komen. Naauwelijks waren wij vlot, of de groote lekkagie kwam ten voorschijn, 'er bevond zich eene langwerpige opening bij een der knieën onder de plecht, die, wegens het belegzel
der

der naad, dat 'er over heen lag en los was geraakt, niet te zien was geweest.

Wij slopten het zoo goed wij konden, en met behulp van een frisch koeltje uit het Noord-Westen, en de vereenigde pogingen mijner roeijers, kwamen wij omstreeks tien uren in het gezigt van de Co-teau (*), en welhaast in dat van *Pondichery* (†).

Tot

(*) Of den heuvel; eene kleine keten bergen, eene *Franfche* mijl lang, en aan welks voet de inwooners van *Pondichery* lusthuizen gebouwd hebben. Hij dient de fchen, die de kust naderen, om dezelve te verkennen.

(†) Deze Stad, thans zoo vermaard in de Historie van *Indiën*, door haare ongelukken en ouden luister, is de hoofdstad van alle *Franfche* bezittingen in dat gedeelte van de wereld. Zij werd in 1693 door de *Hollanders* aangestast en ingenomen, toen de *Franfchen* nauwelijks begonnen hadden zich 'er in te vestigen; en in 't begin van 1699, ingevolge het vredes-tractaat van *Rijswijk*, weder terug gegeven.

Het is de schoonste Stad geweest van gansch *Indiën*. De *Engelfchen* hebben dezelve verscheidene maalen ingenomen, en 'er telkens, voornaamelijk de eerste maal, allerbarbaarscht in huis gehouden. Zij hebben, na de inname, niet alleen het kasteel, maar ook het Gouvernement, en de allerfchoonste gebouwen, moedwillig vernield en om verre gehaald.

Welk eene diepe en smartelijke aandoening moet de kundige aanschouwer dus niet gevoelen op het gezigt van de droevige overblijfselen eener zoo vermaarde stad, en welke haat en verontwaardiging moet zijn ziel niet tegen
haare

Tot mijn groot leedwezen vond ik de *Fransche* vloot niet op de reede; doch om het even, landen moest ik, zoo ik het ook al niet van voorneemen ware geweest; de chialeng dreigde alle oogenblikken onder ons weg te zinken. Zonder bedenken zette ik het, regt toe regt aan, op strand.

haare moedwillige verdelgers inneemen. Doch zij hebben in de *Indiën* hunne hoogte bereikt, en het zal hunne beurt daar ook haast worden.

VIJF-

 VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Pondichery. — Verlaating der chialeng. — Aandoenelijk afscheid van het volk. — Monsieur DE SALMIAC. — De Engelsche brieven voor het laatst. — De Herbergier TELEMAQUE. — Vertrek van Pondichery, en aankomst op de reede van Tranquebaar. — De katteraram. — ANNA en haare Moeder. — Bijzonderheden.

„*Tambrane poegaloe!*” (*) zeiden mijne roeijers, zoo als de branding ons op den oever wierp. „*Tambrane poegaloe!*” herhaalde ik, en sprong uit de chialeng; en wij hadden alle overvloedige redenen om God te danken; zulk eene doolende Riddersreize, dacht ik bij mij zelve, begin ik niet ligt weder.

Eene menigte volks vergaderde zich om ons, elk sloeg verbaasd de handen te zamen, toen zij hoorden dat wij in zulk een oud en gebrekkig vaartuig van *Madras* waren gekomen.

Ik zag toen eerst in welk levensgevaar wij waren geweest. De gansche chialeng, hing, om zoo te zeggen

(*) God zij geloofd!

P

gen, los in elkander. De kaaijer- (*) draaden, waarmede de planken van die foort van vaartuigen aan elkander zijn genaaid, waren meestendeels verrot en vergaan; men wees het mij, en elk was ten hoogste verwonderd, dat niet reeds in het begin van onze afreize van *Madras*, of ten minste in den storm, waarin wij, zoo als wij hen verhaalden, waren geweest, de gansche bodem 'er was uitgevallen.

Hadden wij eenige zwaarte in gehad, dit ongeluk zoude ons waarschijnlijk zijn overgekomen. Het was dus onmogelijk om 'er de reize naar *Tranquebaar* mede voort te zetten, zij was volstrekt onbruikbaar.

Ik schonk haar dan met al wat 'er in was aan mijn volk; betaalde hun de volle reis tot *Tranquebaar*, en nu stonden zij rondsom mij om afscheid te neemen, met de handen kruislings over de borst, de Tandel deed het woord.

„ *Maharaadja!*” zeide hij, terwijl de traanen over zijne wangen rolden, „ wij zullen nooit onze „ vrouwen en kinderen, onze ouders en bloedver- „ wanten weder zien; zij zijn reeds lang te *Madras* „ door den hongerdood weggesleept. Eenzaam en „ verlaaten zijn wij overgebleeven om hen te beklaa- „ gen. Dat wij nog leven, hebben wij eeniglijk u „ te danken, nooit zullen wij vergeeten wat gij aan „ ons gedaan hebt.”

En

(*) Kaaijer is de buitenste bast van de cocosnoot.

En nu vielen zij alle te gelijk op de knieën, omhelsden en kusten mijne voeten, en weenden overluid — stonden op, wierpen zich nog eens voor mij neder, en vertrokken al fnikkende.

Die goede menschen! hunne dankbaarheid, hun weemoedig afscheid, roerde mij. Het is waar, ik had hen den grootsten dienst bewezen; zonder mij zouden zij reeds lang een prooi des doods zijn geweest. Nu bevonden zij zich in eene Stad, waar de levensmiddelen, hoewel schaarsch en duur, echter nog te bekomen waren. Zij hadden hunne krachten wedergekreegen; de rijst die in de chialeng was gebleeven, en die ik hun met dezelve schonk, konde hen nog lang voeden; en het oude vaartuig zelfs was nog wel 8 of 10 pagoden waardig; mij had het twintig pagoden gekost.

De verplichting die ik aan hun had, was mede niet gering. Zij hadden mij van eene plaats verwijderd, waar mijn leven niet minder dan het hunne gevaar liep. Verveeling, verdriet, zorgen, het slechte voedsel, ongerustheid, en de ijfelijke toneelen van den hongersnood, die zich gestadig voor mijne oogen vertoonden, hadden mij ontwijfelbaar in eene ziekte gestort, en waarschijnlijk in het graf gesleept.

Intusfchen speet het mij den Admiraal DE SUFFREN hier niet te vinden, hij was vertrokken, en lag met zijne vloot in de baai van *Trinconomale*. Ik zat nu met mijne brieven verlegen, want hier wilde ik die afgeeven, dat was nu eenmaal vast bij mij beslooten. Ik wilde niet langer met dezelve

rondfleepon, zij waren mij nu tot een last; ik droeg dezelve met een' onbegrijpelijken tegenzin bij mij. Had ik niet gedacht, dat zij tot gewigtige ontdekkingen konden aanleiding geeven, zoude ik mij, door hen in zee te werpen, 'er reeds van ontlagen hebben.

Toen ik het strand verliet, om de Stad intetreden, naderde mij een Peon, die mij beleefdelijk verzocht, met hem naar zijnen Meester te willen gaan, en denzelven reden van mijne komst te *Pondichery* te geeven. Elk vreemdeling die uit zee kwam, zeide hij, was dit verpligt.

„ En wie is uw meester? ” „ Monsieur DE SAL-
„ MIAC, *Maitre d'Equipage.* ” Hij bragt mij naar het huis, en diende mij aan.

Ik trad in een zijvertrek, een klein dikbuikig mannetje, zoo rond als een ton, het hoofd met een wit katoene mutsje, dat hem op één oor zat, even bedekt, met muilen aan, zonder kousfen, en in zijn bloote hemd en onderbroek, zat aan eene schrijftafel.

Zijn bijzonder voorkomen onthutste mij eenigzins; hij scheen dit te merken. „ Ja, ja, ik ben het zelf, riep hij uit: „ gij zijt de eerste niet die zich over mijn „ negligé verwonderd; doch zoo loop ik altijd in „ huis wegens de hitte. Wat is men toch ongeluk- „ kig als men zoo dik is! *Mais, l'habit ne fait „ pas le moine!* wat hebt gij te zeggen? neem „ plaats.”

Nu verhaalde ik hem wanneer, en op wat wijze,
ik

ik *Madras* had verlaaten. Ik gaf hem een ruwe schets van de tegenspoeden die ik op de reize had gehad; en van den slechten staat waarin mijne chialeng zich bevond, en dat ik 'er mijne reize naar *Tranquebaar* niet mede konde vervorderen, en dus *Pondichery* had moeten aandoen; doch dat dit echter de eenige oorzaak van mijne komst niet was. Ik had *Engelsche* brieven voor den Admiraal DE SUFFREN. „ Brieven voor den Admiraal DE SUFFREN!” riep hij met zichtbaare verwondering en blijdschap uit: „ Mogelijk tijding van vrede? „ spreek, weet gij 'er iets van? heb gij 'er iets „ van gehoord?” Nooit heb ik iemand zoo om den vrede hooren kermen. Ik moest, ik zoude, 'er iets van weeten. Dit duurde bijna een kwartier uurs, zonder dat hij mij den tijd gaf om te zeggen wie ik was, en wat ik begeerde. Eindelijk liet hij mij nog aan het woord komen.

Ik verhaalde hem op wat wijze ik aan de brieven was geraakt, waar ik die moest bestellen, de beloften van den Lord, en wat mij bewoog om die de *Franfchen* in handen te leveren.

Hij hoorde mij met zichtbaare verwondering aan. „ Bravo! bravo!” riep hij uit toen ik gedaan had, „ gave God! dat 'er veel zulke lieden, als gij, on- „ der uwe en mijne Natie waren. Duizend pagoden! het is geen kleinigheid; en daar kunt gij „ zoo koelbloedig afstand van doen? doch mogelijk „ zijt gij rijk?” „ Integendeel,” antwoordde ik hem, „ ik ben dood arm.” „ *C'est fort,*” hoorde

ik hem bij zich zelve zeggen, en zich schielijk tot mij wendende, drukte hij mij de hand met genegenheid en aandoening: „ *Vous êtes un bon homme!*” riep hij met drift uit, en de traanen stonden den goeden man in de oogen. Ik was 'er zelfs over aangedaan.

„ Doch,” hernam hij, „ aan wien wilt gij deze brieven afgeeven? De Admiraal ligt met zijne vloot in de baai van *Trinconomale*: de Intendant is uit de Stad, en wordt niet voor overmorgen terug verwacht, zoo lang zult gij moeten blijven, ten zij gij van de gelegenheid, die zich zeer gevaltig voor u opdoet, zoudt willen gebruik maaken: eene dubbelde thonij gaat nog heden naar *Tranquebaar*, ik heb den Nacodah (*) laten roepen, om iets voor mij aldaar te bestellen, en verwacht hem alle oogenblikken. Gij hebt haast, zegt gij, en kunt dus met hem vertrekken. Wat uwe brieven aangaat, zoo gij wilt, geeft die aan mij, ik zal dezelve den Intendant zelfs ter hand stellen.”

Met de grootste bereidwilligheid gaf ik hem dezelve over; en blijde was ik 'er van ontslagen te zijn. Zij hadden mij zoo lang ik die onder mijne berusting had gehad, als een steen op het hart gelegen.

Wij

(*) Eigenlijk Naaik kedah, dus werden de Kapiteins of Gezaghebbers van *Moorfche* vaartuigen, of waar niet dan *Mooren* of *Mahomedaanen* het scheepsvolk uitmaaken, genaamd. Naaik betekent hoofd of opperste,

Wij telden dezelve, 'er waren 'er vijf en dertig. Hij gaf mij een bewijs, van die te hebben ontvangen, schreef mijnen naam op, en die van Monsieur L'ETOILE, een koopman te *Tranquebaar*, die ik hem had opgegeeven, om des noods naar mij te kunnen verneemen, en dus raakte ik mijne brieven kwijt, en met hen, alle hoop, alle aanspraak op de duizend pagoden, en op het fortuin, dat Lord MAC-KARTNEY mij had beloofd.

Voor iemand in mijne toenmaalige omstandigheden, was dit eene groote opoffering. En wat konde mij hier toe hebben bewoogen? Niets dan eene zuivere vaderlandsliefde, volstrekt niets anders. Het vaderland van eenig nut te zijn, was mijn eenigste doel. Ik handelde niet met Monsieur DE SALMIAC, of den Admiraal DE SUFFREN, over den prijs die ik voor de overgaave dezer brieven eischte. Ik wilde die niet verkoopen, ik gaf dezelve over, zonder de minste hoop van belooning, zoo wel van de zijde der *Franschen*, als van die mijner eigene Natic. Van de eerstgenoemde konde ik niets verwachten; zij zijn in die landen arm, en hebben 'er geene bezitting dan de enkele geruïneerde Stad *Pondichery*; het geld dat zij tot de eene of andere onderneeming noodig hebben, moeten zij uit *Europa* mede neemen, of van daar ontvangen; men kan denken hoe net berekend, en hoe zuinig hun dat wordt toegeteld; ten minsten toen ten tijde was het zoo. Ik heb 'er menig weldenkend *Franschman* over hooren klaagen, onder anderen Monsieur DE SALMIAC zelve.

Wat de *Hollanders* in de *Indiën* aangaat, ik weet geen voorbeeld, dat men aldaar iemand om de eene of andere edelmoedige of braave daad, van wege de Maatschappij, heeft beloond; ten zij men de verhooging van een paar guldens gage, eene belooning wilde noemen.

En zoo zij het al wilden doen, moeten zij zich niet naar de Memorie van Menage (*) rigten? en dan nog naar de eeuwige formaliteiten die 'er toe behooren, al ware het ook maar om eene gifte van één honderd guldens. Men schrijft 'er over naar *Batavia*, van daar weder naar *Europa*, en zoo men ginds dan nog geen vrienden heeft, geraakt de man en zijne daad evenwel in vergetenheid.

Ik zal in het vervolg, gelegenheid genoeg hebben om mijne gedachten over dit onderwerp breedvoeriger te verklaren; wat ik 'er reeds van gezegd heb en nog zeggen zal, is eigen onderzinding.

Nu kwam den Nacodah. Ik akkordeerde met hem voor mijne pasfagie naar *Tranquebaar*; drie pagoden, voor minder wilde hij mij niet mede nemen. Ik gaf hem die, het waren de laatste die ik
be-

(*) Deze Memorie van Menage is door den Gouverneur Generaal MosSEL opgesteld, en op approbatie van Bewindhebbers ingevoerd. Na dat deze Menage in werking is gebracht, is de Maatschappij nog veel erger door haare dienaars beftolen geworden, dan voorheen; die goede lieden willen het altijd zoeken, waar het niet te vinden is.

bezat; binnen een paar uren zouden wij vertrekken.

Monfieur DE SALMIAC maakte mij nu zijne ontfchuldiging, hij konde mij niet ten eeten houden, dewijl hij zelve bij een zijner vrienden verzocht was; doch zoo ik nergens heen wist, wilde hij mij mede neemen; de Nacodah, dacht hij, zoude zijn vertrek wel een uurtje langer uitstellen.

Ik bedankte hem, zeide dat ik ook een vriend had, die ik voor mijn vertrek nog wilde bezoeken, en nam afscheid. Hij fchudde mij zeer trouwhartig de hand, noemde mij nog eens een *brave homme*, wenschte mij eene behoudene reize, en — daar stond ik op de straat.

Waar zoude ik nu een middagmaal oploopen? mijn geld was op, en den vriend (*), of kennis, die ik te *Pondichery* had, konde of wilde ik 'er niet om aanfpreeken. Men zoude kunnen vraagen waarom ik de aanbieding van Monfieur DE SALMIAC niet had aangenomen; doch zij werd mij zoo flauwe-lijk gedaan; buitendien, mijne kleederen die op de reis zeer flecht waren geworden, mijne drift om te vertrekken, en de vrees dat de Nacodah niet naar mij zoude hebben willen wachten, en deze thonij mij, gelijk die te *Madras*, ook mogt ontzeilen. — Ik dorst het 'er niet op laaten aankomen.

Al-

(*) Eenen Monfieur LE BLANC, doch die zoo met de *Engelfchen* ingenomen was, dat hij zijnen naam in dien van WHITE veranderde.

Alles wel ingezien, speet het mij, na rijper overleg, dat ik mijne brieven niet had behouden, om die zelve aan den Admiraal of Intendant ter hand te stellen; ik had 'er meer eer, en waarschijnlijk ook voordeel van gehad: ten minste zoude men mij niet hongerig, of zonder een middagmaal hebben afscheept.

Monfieur DE SALMIAC had mij in het geheel niet voldaan, hij was wel buitengewoon vriendelijk en beleefd geweest; doch dit was het ook al; niets dan ijdele woorden, complimenten en loftuitingen, wegens mijne belangloosheid; voor het overige zag hij mijn laatste geld aan den Nacodah geeven, zonder de edelmoedigheid te hebben, van mij eenige pagoden tot voortzetting mijner reize aantebieden. Een *Engelschman* zoude hierin gansch anders gehandeld hebben; een dienst zullen zij nooit onbeloond laten, die roem komt hun met regt toe; en dan nog eenen dienst voor het vaderland!

Intusfchen moest 'er raad gefchaft worden, want al had ik mij ook dien ganschen dag zonder eeten en drinken kunnen behelpen, dat mij (bij den honger en dorst die ik gevoelde) zeer bezwaarlijk zoude hebben gevallen, moest ik ten minste levensmiddelen op de reize hebben, die door tegenwind of stilte wel twee dagen konde duuren; hiertoe behoorde geld, en dit, gelijk gezegd is, had ik niet, en wist het ook niet te krijgen.

Al wat ik van waarde bezat, bestond in een paar dubbelde kanceelsteen hemdknoopjes in goud gezet.

Het

Het was een geschenk van den Baas Kuiper van *Nagapatnam*, **TEMPLIJN**. Ik moest tot het verkoopen derzelven besluiten, hoe hard het mij ook viel. Een Chitty, of wisselaar, gaf 'er mij 2 pagoden en eenige fanams voor. Nu konde ik ten minsten één maal eeten betaalen, en voor het overige nog iets op reize mede neemen.

Ik had te vooren nog eens te *Pondichery* geweest, en mijn intrek bij eenen **TELEMAQUE** genoomen; hij was Paruikemaaker, Kapper en Herbergier tevens, en had daarenboven nog eene mooie dochter; zij was zoo beleefd, zoo inneemend, zoo goedaardig, zoo infchikkelijk; kortom volmaakt tot een herberg geschikt. Zij mogt mij toen ten tijd bijzonder wel zetten; doch ik kwam toen ook in een Palanquin, met een Peon vooruit, en een Dobasch bij mij, en wat wel het voornaamste was, met een welgevulde goudbeurs; een gansch verschillend figuur met het geen ik tegenwoordig maakte, en zoo dacht ik zoude ook de ontvangst zijn.

Doch ik deed den braaven **TELEMAQUE** en de liefstalige **FANCHON** onregt; zij ontvingen mij met opene armen, ja met nog meerder hartelijkheid dan de eerste maal.

Ik verhaalde hun mijn ongeval, en hoe de *Engelschen Sadras* hadden ingenomen en ons beroofd. Het eerste was hun bekend, en over het andere verwonderden zij zich niet. Dat volk maakte het overal zoo waar zij kwamen; de ongelukkige inwooners van *Pondichery* wisten 'er ook van te spreken.

In-

Intusfchen had men mij in haast het beste opgedischt dat 'er in huis was; vader en dochter onderhielden mij, terwijl ik at, ons gesprek liep meest over de voorige tijden.

Nu vroeg ik naar mijn schuld; doch men wilde 'er niet van hooren: „ *Allez! allez! vous payerez „ une autre fois;*” men schudde mij de hand, men omhelsde mij — en ik vertrok. Die goede lieden! het moge hen altoos wel gaan.

Omstreeks twee uren begaf ik mij aan boord van de thony, waar de Nacodah mij reeds met ongeduld wachtte. FANCHON had mij wel voor drie dagen met levensmiddelen voorzien. Wij gingen terstond onder zeil; het woei eene stijve koelte, de wind was voordeelig, en nog dien zelven avond om 8 uren, wierpen wij het anker op de reede van *Tranquebaar*.

Daar was ik nu bij deze lang gewenschte Stad. Ik zag het flikkeren der lichtjes in de huizen; het geluid eener klok, de stemmen van menschen, konde ik zelfs bij tusfchenpoozen duidelijk hooren; doch hoe kwam ik nu aan den wal?

Chialengen waren 'er op de reede nergens meer te zien of te beroepen. Voort na zonnenondergang haalen de Makuas (*) die hoog op strand, neemen 'er de riemen uit, en gaan naar hunne wooningen of hutten; zoo 'er zich ook nog al menschen op den oever bevonden, zouden zij echter onze seinen wegens

(*) Algemeene naam van bootsvolk of vischers.

gens de donkerheid niet hebben kunnen gcwaar worden of begrijpen.

Nu moest ik, met of tegen mijn dank, tot den volgenden dag aan boord van de thony blijven. Welk eene nacht zoude dit niet voor mij zijn! hoe lang zoude mij die vallen! Stampvoetende van ongeduld liep ik in het vaarttuig op en neder. Ik zoude naar land hebben kunnen zwemmen, had het strand nader bij geweest.

Eindelijk omstreeks tien uren hoorde ik het zingen van roeijers. Het geluid naderde, doch het was geen chialeng; het waren visfchers die met een kattermaram uit zee kwamen, zij gingen digt voor ons over.

Een kattermaram? — om het even, ik ga meê!

Ik riep hen toe, en vroeg of zij een *Wellekaren* (*) aan den wal wilden zetten? zij scheenen 'er niet veel zin in te hebben, en pagaaijden voort; doch een ropij, die ik hen beloofde, deedt hen terstond op zijde komen. Ik verliet dus de thonij, en stapte op dit ellendig vlotje over.

Op eenen anderen tijd, en in andere omstandigheden, zoude ik dit zoo ligt niet hebben gewaagd; doch ik had geen keuze.

Die met een kattermaram (†) naar den wal of aan boord

(*) Blanke.

(†) Kattermaram, is een vlotje van 3 of ten hoogften van 4 balken, 20 voeten, of daar omtrent, lang; van vooren loopen deze balken spits toe, en de middenste steekt eenigzins

boord gaat, moet staat maaken van door nat te worden; dit is bijna onvermijdelijk. Het was nacht en zeer duister, 'er loopt buitendien voor *Tranquebaar*, zelfs bij dood stil weêr, eene verbaazende hooge branding; ik konde dus gewis een nat pak, moogelijk zelfs een kleine dompeling niet ontgaan, dit moest ik mij getroosten, en blijde zoude ik zijn, als ik daar mede vrij kwam.

Doch zoo eens eene branding ongelukkiglijk over ons brak, wat eene schoone kans had ik dan om te verdrinken. Konde ik niet van het vlotje, door de kracht en het geweld van het water worden afgesmeeten? Een fraai gezigt voor ANNA en haare

moe-

zins vooruit, om het water dies te beter te kunnen snijden. Zij zijn met bindrotting, ook wel met kaijer-touwwerk, sterk aan elkander gebonden, van daar ook hun naam. Katté heet, in het *Malabaarsch* binden, en Maram een boom of balk. Deze katteramams zijn langs de geheele kust in gebruik; het zijn eigenlijk vischchers die 'er op vaaren; zij gaan 's morgens bij het aanbrecken des dags, somtijds 20 of meêr te gelijk, naar zee, 2 à 3 mijlen verre van land, en komen eerst met zonnen ondergang, of wel in den nacht, terug. Elk dezer vlotjes heeft niet meer dan twee mannen, waarvan de eene aan het voorste, de andere aan het achterste einde, met onder het lijf geslagene beenen, zit. Zij gebruiken geene riemen, maar een pagaai; de vischchers, of makuas, op deeze vlotjes, trotzeeren de hevigste branding, ja zelfs een storm; wanneer geen chialeng in staat is te vaaren, gebruikt men hen om brieven of orders naar de schepen, die op de reede liggen, te brengen, enz.

moeder, als zij bij geval mijn lijk aan strand zouden zien liggen, of dat hun op de een of andere wijs mijn droevig einde ter ooren kwam. Dit waren zoo mijne gedachten, terwijl wij vast voort pagaijden; ik had mij dus door mijne ongeduldigheid, al wederom aan een nieuw gevaar blootgesteld.

Nu naderden wij de brandingen. Ik beloofde de visfchers nog een ropij, indien zij mij droog aan den wal bragten. Zij deeden wel hun best; doch het zij, dat zij, wegens de duisternis, niet wel voor of achter zich konden zien, of dat zij hunn' tijd niet goed hadden waargenomen — althans, de laatste branding achterhaalde ons; 'in een oogenblik zag ik dezelve als een gewelf boven mij hangen, en donderend stortte zij op ons neder!

Ik had mij haastig voor over geworpen, en mijne handen in het touw-werk geslagen, waarmede de balken aan elkanderen waren gehecht. Dit was mijn behoud: ik bleef op het vlotje; doch de last die op mij nederviel, had mij bijna op hetzelfde dood gedrukt, een paar minuten langer, en ik had mijn adem verlooren. Toen ik het hoofd weder opligtete, lagen wij met de kattemaram hoog en droog op strand.

Daar stond ik nu, op den oever van *Tranquebaar*, druipend nat, zonder hoed, want die was ik 'er bij kwijt geraakt, en zonder geld; een pagood en twee ropijen die ik nog in mijn zak had, was alles wat ik in de wereld bezat, zoo ik nu de weduwe

duwe van mijn vriend WIDDER hier niet ontmoette, wat zoude ik dan beginnen?

Ik kende 'er geen eenig mensch, uitgenomen den *Franschen* Koopman L'ETOILE, die somtijds wegens zaaken, zijne negotie betreffende, te *Nagapatnam* pleeg te komen; daar had ik hem, bij die gelegenheid, eenige reizen gesproken, en eenmaal met hem in gezelschap geweest. Het was dus maar eene bloote kennis.

In allen gevalle moest ik hem nu opzoeken, en hem, voor dien nacht, om herberg aanspreken. Op straat konde ik in den staat, waarin ik was, niet blijven. Mogelijk wist hij iets van de thony, die mij te *Madras* was ontzeild.

Toen ik voorbij de Douane (*) ging, zag ik dat 'er nog eenige Kannekas (†) bij het licht eener lamp zaten te schrijven. Eene schoone gelegenheid, om, op eenmaal uit de onzekerheid, waarin ik mij bevond, te werden verlost; niemand wist beter dan zij lieden, wat vaartuigen 'er op de reede kwamen en vertrokken.

Ik trad dan binnen, zeide dat ik een vreemdeling was, verhaalde hun mijn ongeval met de katteram, en verzocht, dat zij mij wilden onderrichten of de thony van MALEAPPA (dit was den naam van den Tandel,) ook te *Tranquebaar* was aangekomen.

„Indien het dag was,” antwoordde mij een dezer
Kan-

(*) Toihuis.

(†) *Malabaarsche* schrijvers.

Kannekas, „ zoudt gij die van hier kunnen zien op
 „ strand liggen, zij wordt gerepareerd; na haar
 „ vertrek van *Madras* is zij door een storm be-
 „ loopen, en heeft schade gekreegen.”

„ Waar woont *MALEAPPA*? ik moet hem nood-
 „ zaakelijk spreken.”

„ Waarschijnlijk in den buik der visfchen,” ant-
 woordde hij, „ de oude *MALEAPPA* is in den storm
 „ over boord geflagen en verdrongen.”

Ik verschrikte; „ en de Meftiesfe vrouw, met
 „ haare dochter, en twee kleine kinderen,” vroeg
 ik haastig, „ die als pasfagiers met die *Thony* van
 „ *Madras* kwamen, zijn die nog hier te *Tranque-*
 „ *baar*?”

Niemand wist van hun, niemand had hun gezien,
 of van hun gehoord.

Een kouly die aan de deur zat, en naar ons ge-
 fprek luisterde, naderde mij: „ *Aya!*” (*) zeide hij,
 „ geef mij een paar fanams (†), en ik zal u wijzen
 „ waar zij wonen, of ten minfte waar zij, toen
 „ zij aan land ftapten, haar intrek hebben genomen.
 „ Ik en mijn makker hebben haare koffers ge-
 „ draagen.”

Ik beloofde hem een ropij, en nu bragt hij mij
 in eene naauwe straat, en wees mij een klein *Mala-*
baarsch huisje. „ *Aya!* hier wonen zij; wil ik
 „ voor

(*) Mijn Heer!

(†) Kleine ronde stukjes goud, tweemaal zoo groot als
 de kop van een bakerspeld, en waardig 3½ à 4 fluivers.

„ voor u aankloppen? — Neen! vooral niet, hier
„ is uw geld! ga heen!”

Dit zoude alles bedorven hebben; ik wilde haar met mijne komst verrasfen. Hoe zoude ik dit nu op de beste wijze aanleggen? Niets wilde mij op dit oogenblik te binnen schieten. Eindelijk bedacht ik toch iets; laat zien, — ja! — overheerlijk.

Ik trad voor het huis. „ *Pietsjé karen ama!*” (*) riep ik met eene klagelijke stem.

Een oogenblik daarna ging de deur open, en ANNA kwam met een klein potje met canjé uit, om het den armen man te geeven.

„ JESUS! MARIA!” hoorde ik haar binnensmonds zeggen, zoo dra zij mij gewaar werd; van schrik smeet zij de pot met canjé op den grond, dat de stukken mij om de ooren vloogen; en sloeg mij de deur voor den neus toe.

Oogenblikkèlijk was het gansche huis in oproer. Ik hoorde ANNA, haare moeder — en drie of vier andere menschen overluid tegen elkanderen praten. Zij stonden van binnen aan de deur, niemand durfde die openen.

Ik wilde hun niet langer in verlegenheid laaten, „ *Kadou tora ama nan dan!*” (†) riep ik; na herhaal-

(*) Een arm mensch, Jufvrouw! de gewoonlijke manier dat de bedelaars des middags en 's avonds aan de deuren roepen; men geeft hun een kleine houten lepel vol rijst, of een weinig canjé of rijstwater; doch nimmer geld.

(†) Ik ben het zelve, maak de deur open.

haalde verzekering ging eindelijk de deur open, en ik trad binnen.

Met luid gejuich omringde men mij; elk heette mij welkom. Moeder en dochter waren uitgelaaten van blijdschap; de vraagen, de uitroepingen van verwondering, hielden niet op. Ik wist niet, wie ik het eerste zoude antwoorden.

Eindelijk kwamen zij wat tot bedaaren, en nu werd men eerst gewaar dat ik geen hoed op het hoofd had, en doornat was. Men had het jammer moeten hooren, dat zij maakten, toen ik hen in weinige woorden verhaalde, waardoor ik in dien gekomen was: het was als of zij den drenkeling reeds voor zich zagen liggen.

De moeder wees mij eindelijk mijn koffer. Ik trok drooge kleederen aan, en wij gingen alle op een mat rondom een groote kom met punch zitten, die men in dien tuschentijd had gereed gemaakt, om mij te verwelkomen.

Ik verhaalde hun nu, wat mij sedert hun vertrek met de thony was wedervaaren. Mijne slaauwte, in het huis van SABICO — mijne ontsteltenis, toen ik het vaartuig niet meer op de reede vond — mijne ongerustheid voor haar — mijne vergeessche poopingingen om van *Madras* te vertrekken — mijne wanhoopende onderneeming in de chialeng, en alle de gevaaren en moeilijkheden, die mij op de reize waren ontmoet. Ik deed mijn verhaal met voordacht zoo wijdloopig als ik konde, en op de aandoenlijkste wijze. Waaron, wist ik zelfs niet; elk ween-

de: en wat het kluchtigste was, ik konde mij niet beletten van zelfs mede te weenen; men konde zich niet zat hooren; sommige pasfagies moest ik wel driemaal herhaalen. Men sloeg de handen van verwondering te zamen, zoo veele tegenspoeden op zoo eene korte reize; men beklaagde mij, men prees mij, men prees mijnen moed — mijne tegenwoordigheid van geest, en wat niet al meer. Het geval van de brieven had ik verzwegen. De moeder nam nu het woord:

„ Toen wij u op den bestemden tijd niet weder
 „ aan boord zagen komen, veronderstelden wij dat
 „ gij door dringende en onverwachte bezigheden
 „ wierd opgehouden. Wij wachtten tot drie uren
 „ met het middagmaal, en nu eerst begonnen wij
 „ ongerust te worden. In elke chialeng die van den
 „ wal stak, dachten wij dat gij u zoudt bevinden.
 „ De zon ging onder, en nog kwaamt gij niet.
 „ Onze ongerustheid vermeerderde van uur tot uur.
 „ Hadden wij een chialeng kunnen krijgen, dan zou-
 „ den wij ons weder ontscheept hebben, het was te
 „ laat; wij wisten niet wat wij zouden beginnen.
 „ De Tandel wilde reeds om zes uren vertrek-
 „ ken, door bidden en smeeken hielden wij hem op
 „ tot negen uren; nu ligte hij het anker en ging
 „ onder zeil, hoe zeer wij hem ook door beloften
 „ en aanbiedingen zochten te beweegen, tot des
 „ anderendaags 's morgens te blijven. Verbeeld u hoe
 „ wij te moede waren.

„ De wind was reeds sterk, toen wij *Madras*
 „ ver-

„ verlieten; doch wij hadden nog geen uur in zee
 „ geweest of hij veranderde in een storm. Wij la-
 „ gen achter in het vaartuig bij elkanderen, met
 „ nog twee andere pasfagiers, een Topaz (*) en
 „ zijn zuster, alle tot stervens toe krank. Welk
 „ eene nacht! ik zal die nooit vergeeten! Niemand
 „ van ons had hoop van het daglicht weder te zul-
 „ len aanschouwen. Elk oogenblik dachten wij dat
 „ wij zonken; voornaamelijk eenmaal, toen wij
 „ eensklaps een groot gefchreeuw van het volk op
 „ het dek hoorden. Ach! het was onze oude Tan-
 „ del, die over boord viel; de arme man, het was
 „ onmoogelijk, zoo als wij vernamen, om hem te
 „ redden.

„ Niet dan des anderendaags morgens tegen den
 „ middag bedaarde het weêr. De bezorgenis voor
 „ ons leven had nu wel opgehouden; doch die voor
 „ het uwe nam weder in onze harten plaats. Wij
 „ pijnigden ons te vergeefs, om de oorzaak uit te
 „ vinden die u in *Madras* had terug gehouden.

„ Onze reis was intusfchen voorspoedig; reeds
 „ den tweeden dag kwamen wij te *Tranquebaar*.
 „ Ik kende 'er geen mensch, den naam van den
 „ koopman, van wien ik u wel had hooren spree-
 „ ken, hadden wij glad vergeeten; zoo dat wij in
 „ „ groon-

(*) Topaz, dus worden alle vrijgemaakte slaaven, of
 Parriafen, die Christenen zijn geworden, genaamd; het
 woord Topaz heeft zijne oorsprong van *toppie* (hoed), of
 iemand die een hoed draagt of mag draagen.

„ groote verlegenheid waren, en niet wisten, bij wien
 „ wij onzen intrek neemen zouden; want ik had
 „ vast beslooten, eenigen tijd te *Tranquebaar* te
 „ blijven; wij leefden nog op hoop, dat gij wel
 „ weder zoudt opdaagen.

„ De Topaz en zijne zuster bragten ons bij deze
 „ goede lieden, die ons twee vertrekken, en het
 „ gebruik hunner keuken, voor drie pagoden
 „ 's maands, hebben afgeftaan.

„ Geld hadden wij niet om van te leeven; wij
 „ moesten dus, door den hoogen nood gedwongen,
 „ het uwe aantasten. Ik ken uw hart, gij zoudt
 „ het ons gewis kwalijk hebben genomen, indien
 „ wij gebrek hadden geleeden. Wij hebben echter
 „ met de grootste zuinigheid geleefd, en ons, even
 „ als toenmaals te *Madras*, met éénmaal 's daags
 „ te eeten, beholpen.

„ Dus hebben wij van de eene week op de an-
 „ dere naar u gewacht. Uw lang weg blijven was
 „ ons een raadzels. Het versterkte ons hoe langs
 „ hoe meer in het vermoeden, dat u te *Madras*
 „ eenig ongeluk was overgekomen. Wij twijfelden
 „ 'er op het laatst niet meer aan.

„ Dit was de oorzaak, dat ANNA zoo schrikte,
 „ toen zij u aan de deur zag staan; zij meende dat
 „ het uw geest was. Wij spraken juist van u.

„ Helaas, mijn waarde weldoener! ik geloof niet,
 „ dat 'er een uur sedert uw afzijn is voorbijge-
 „ gaan, in 't welk wij niet aan u hebben gedacht,
 „ of van u hebben gesproken. Hoe veele traanen
 „ heb-

„ hebben wij niet om u gefort! Ach! gij waart
„ onze redder, onze vader! Zonder u, wat zoude
„ ons noodlot geweest zijn?

„ Nu veertien dagen geleeden, ontmoette ik, bij
„ geval, een kennis van *Nagapatnam*; waar gij
„ weet dat mijn man, eer wij te *Sadras* kwamen,
„ te vooren was befcheiden.

„ Deze vriend kwam van *Trincomale*, en zou-
„ de binnen weinige dagen weder derwaards ver-
„ trekken. Hij had 'er den bruidegom van ANNA
„ gezien, en bood mij aan, een brief voor denzel-
„ ven mede te neemen.

„ ANNA was 'er tegen dat ik hem fchreef; zij
„ heeft geene genegenheid meer voor hem, en mag
„ 'er volftrekt niet van hooren fpreken; doch dit
„ heeft mij niet belet, een brief aan hem aftezen-
„ den, en hem met ons wedervaaren en tegenwoor-
„ digen toefland bekend te maaken. Ik ben nu in
„ verwachting van een antwoord. God geeve dat
„ het voldoende is.”

Dus eindigde zij haar verhaal, waar van het laat-
fte gedeelte mij hevig ontroerde. Ik zou ANNA dan
verliezen; deze tijding bragt mij gansch van mijn
ftuk. Met moeite bedwong ik een zwaaren zucht,
dien ik in mijnen boezem voelden opwellen; de traan-
nen ftonden mij in de oogen.

Gelukkig dat zij op dat oogenblik niet tegen-
woordig was, zij zoude mijne ontfteltenis zeker ont-
dekt hebben. Ik wilde de liefde die ik haar toe-
droeg, voor haar verbergen. Zoo dra haare moeder

van den verloofden, of bruidegom, had begonnen te spreken, was zij verdrietig opgestaan.

Het vermaak, de blijdschap, die ik gevoelde, van haar weder te hebben gevonden, was op eenmaal uit mijn hart verdweenen. Mijn gelaat werd betrokken en peinzend; hoe zeer ik mij bevljigde om vrolijk te zijn of te schijnen, was het mij onmogelijk. Ik werd 'er moeilijk over op mij zelve.

Deze schielijke verandering konde niet misfen haar te treffen. Men vroeg 'er de oorzaak van; ik veinsde vermoeidheid en hoofdpijn; moeder en dochter waren in de grootste ongerustheid en bezorgenis dat ik ziek zoude worden. Zij wilden mij eene *Caldoe Matchikadoe* (*), eene *Casfaya de Gingibra* (†), en wat niet al meer, maaken. Ik zeide haar, dat ik niets dan slaap noodig had, en ging mij vroeg ter rust begeeven; doch de slaap was verre van mij verwijderd,

Een klein vertrekje, niet verre van het haare, werd mij aangewezen. Men wist mijne gewoonte. Eene mat op den blooten grond, met een hoofdkussen, en eene spreij om mij te dekken; zoo sliep ik toenmaals het liefst; sedert mijn terugkomst in *Europa*, heb ik moeite gehad om mij aan een week bed te gewennen.

Daar

(*) Een kuiken in een vijzel gestampt, en daar een sroup of bouillon van gekookt.

(†) Een afkooksel van groene gember met zuiker, het eerste is om te versterken, het andere om te verwarmen.

Daar lag ik nu op mijne harde legerstede uitgestrekt, en overdacht hoe ik mij in deze netelige zaak zoude gedraagen. Nu ik gevaar liep van haar te zullen misfen, gevoelde ik eerst hoe zeer ik haar beminde. Ik was in een' vreeselijken tweestrijd.

Wat was mijn plan? wat mijn voorneemen? Ik wist het zelfs niet.

Ik had geduurende de reize van *Madras*, alles rijpelijk overwoogen; ik had de ongerijmdheid van mijne liefde voor dit meisje, zoo als het behoorde, ingezien — en een vast besluit genomen, mij op geenerhande wijze te verbinden. Ik wist hoe nadelig dit in de tegenwoordige omftandigheden van zaaken voor mij zoude zijn. Alle mijne ontwerpen, alle de vooruitzigten mijner jeugd waren dan zoo goed als vernietigd. Ik was dan als gekluisterd, en moest waarschijnlijk de zoete hoop opgeeven, het geliefd *Europa* ooit weder te zien.

Het geliefd *Europa!* zoo dacht ik toenmaals, tegenwoordig denk ik geheel anders.

Ik was nog geen elf jaaren oud toen ik het verliet. ô! Hoe zeer verschillend vond ik dat *Europa* bij mijne terug komst, hoe verre van het denkbeeld dat ik 'er mij van had gevormd. Neen, in *Europa*, en voornaamelijk in het noordelijke gedeelte van het zelve, geniet men zijn leven niet, men kwijnt het, om zoo te zeggen, weg; in één woord, men sterft 'er, zonder regt geleefd te hebben.

Met deze vrees van nimmer in het vaderland terug te zullen keeren, zoo ik mij aan eene vrouw ver-

bond; met deze bezorgenis voor mijn toekomstig lot; zocht ik de liefde, die reeds in mijn hart zoo diepe wortelen had geschooten, te onderdrukken; en, zoo ik vermeende, nam ik op nieuw een vast en onwrikbaar besluit, geheel van ANNA af te zien. Ik wilde alle gelegenheid, om alleen met haar te zijn, vermijden, en mij zoo haast mogelijk van haar verwijderen; een voorneemen, waar van ik de zwakheid en de onmogelijkheid van het uitvoeren bij mij zelve gevoelde. Ik die buiten haar niet konde duuren, die het hart vol van haar had, die heel van *Madras* met het grootste levensgevaar om haaren wille was gekomen, die doodelijk ontfelde, toen ik hoorde, dat zij een ander zoude ten deel vallen!

Om het even, ik wilde zien of ik deze liefde, die zoo ongemerkt mij had bemagtigd, niet meester konde worden; en zoo ik vond dat dit ondoenlijk was, en haar bruidegom haar opeischte, was het nog altijd tijd, een ander besluit te nemen, en mij nader te verklaren; en met dit voorneemen, met deze gedachte, sliep ik in.

ZES-

 ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Heugchelijke toestand der Deenen in Tranquebaar. — Des Schrijvers besluit om de kust te verlaten. — De Graaf van BONVOUX. — Onverwacht voorneemen van de moeder van ANNA. — Zij laat haar dochter alleen vertrekken, en blijft terug. — Afscheid.

Ik had nog geen week te *Tranquebaar* geweest, of het begon 'er mij reeds te verdrieten; de plaats behaagde mij niet, ik wilde mij elders begeeven. Intusfchen had ik nog andere redenen, die mij aanspoorden om deze Stad te verlaten.

'Er heerschte wel is waar geen hongersnood, gelijk te *Madras*; doch de levensmiddelen waren 'er echter schaars, en zeer duur; ten minste veel te duur voor mijne beurs. Zij was toch nog redelijk wel voorzien; de weduwe had zeer zuinig huisgehouden, en van de 460 pagoden die in mijn koffer (die onder haare berusting was gebleeven) waren geweest, had zij, de pasfagie van *Madras* 'er bij gerekend, nog geen vijftig verteerd. Ik zoude het
 dus

dus aldaar nog wel eenigen tijd hebben kunnen goed maaken; doch als dat geld op was, wat dan gedaan? In *Tranquebaar* konde ik niet verwachten aan iets te komen; 'er gaat weinig negotie om, en men vindt 'er geen kooplieden van aanbelang; het is 'er even eens gesteld als op de *Fransche* Kantooen; elk is 'er zuinig, elk doet zijn zaaken zelfs. Ik was buitendien onkundig in de *Deensche* taal; en zoude dus, wanneer ik niets meêr had om van te leeven, evenwel genoodzaakt zijn geweest om een goed heenkomen te zoeken.

Hier kwam nog bij, dat de *Deenen* te *Tranquebaar* met den Nabab HYDER ALICHAN in onmin waren geraakt (*); men was 'er niet zonder bezorgdheid voor vijandelijkheden, en wel voor eene nachtelijke overrompeling; ik ging dus, zoo lang ik mij in die Stad bevond, niet naar bed, dan met angstige voorgevoelens: ieder geraas op de straat ontwaakte en verschrikte mij.

Se-

(*) Niettegenstaande hunne beloften van neutraliteit, ondersteunden zij de *Engelschen* in het geheim, met ammunitie en levensmiddelen; welke zij naar het leger zonden. HYDER ALICHAN om zich hier over te wreken, wilde de Stad uitplunderen, en in brand laten steeken; doch zij raakten echter nog met eene zwaare geldboete vrij. Hij had hun echter laten zeggen, dat zoo hij hen weder op dergelijke trouweloze en ongeoorloofde handelwijze betrapte, hij hen in stilte des nachts zoude overvallen, en alle Inwooners over den kling laten springen.

Sedert den inval van HYDER in *Carnatica*, had ik mijn leven in eene gestadige ongerustheid doorgebracht; ik wilde dus naar eene plaats gaan, waar ik niet telkens blootgesteld was, om hetzelfde op de een of andere gewelddadige wijze te verliezen; doch waar zoude ik heen? De oorlog woedde aan alle kanten, overal liep men gevaar van door den honger of het zwaard om te komen, op de gansche kust was geen plaats waar men zeker konde zijn! Ik besloot hierom dezelve te verlaten, en naar het eiland *Ceilon* over te steeken.

Jaffanapatnam, schieen mij, wegens deszelfs nabijheid, het beste tot mijn oogmerk geschikt; daar wilde ik mij nederzetten, en 'er mij zoo lang ophouden, tot dat de vrede en rust op het vaste land weder hersteld zouden zijn, en dan — komt tijd komt raad!

ANNA en haare moeder wilde ik medeneemen; van *Jaffanapatnam* zouden zij altijd gelegenheid vinden om naar *Trincomale* te gaan. Wij konden toch niet altijd bij elkanderen blijven, zij was de bruid van een ander, en het zoude onbillijk en onrechtvaardig van mij zijn, daar ik haar zelfs niet wilde of konde trouwen, te beletten dat een ander het deed.

Waar van zoude ik ook eene vrouw onderhouden? Ik had geen dienst, en was onzeker of ik 'er zoo haast een kreeg. Ik leidde een zwervend leven, mijne omstandigheden lieten mij dus niet toe, eene vrouw te neemen. Met ANNA te trouwen,
trouw-

trouwde ik te gelijker tijd haare moeder en de twee kinderen; zoude ik hen hebben kunnen laten gebrek lijden? Ik was dus in zekere opzigten blijde dat een ander zich met hen wilde belasten, hij had 'er daarenboven een ouder recht toe.

In één woord, hoewel mijn hart zich 'er tegen kanttete, om ons beide niet ongelukkig te maaken. Wij moesten scheiden! doch hoe smartelijk mij die scheiding zoude vallen, voorzag ik al te wel; ik dorst 'er niet om denken.

Ik maakte hen dus met mijn besluit, van naar *Jaffanapatnam* te gaan, bekend, en dat ik hen wilde mede neemen. „Van daar kunt gij,” zeide ik tegen ANNA, haar aanzierende: „op uw gemak over „land in een Douly (*) naar *Trinconomale* reizen, „of uw bruidegom kan u komen afhaalen.” Zij antwoordde niet — ik zag alleen een paar groote traanen uit haare oogen vallen, die de gewenschte uitwerking hadden. Bijna was ik van besluit veranderd.

De moeder keurde mijn voorneemen goed. Zij had echter, zoo als ik konde merken, gaarne gezien dat ik *Nagapatnam* tot mijn verblijfplaats had verkoozen; doch ik zoude veel liever mijn gansche leven te *Tranquebaar* hebben willen blijven, dan weder in die plaats te gaan woonen, zoo lang zij nog in de magt der *Engelschen* was. Het had mij

on-

(*) Douly is een draagzetel met een rechte bambous, Palankin is 'er een met een geboogene.

onmogelijk geweest, deze trotsche en hoogmoedige Natie oppermagtig te zien regeeren, in eene Stad, die te vooren aan de *Hollanders* had toebehoord, en die zij aan dezelve niet hadden ontweerdigd, dan door overrompeling en verraad. Ik geloof dat ik 'er mij dood zoude hebben geërgerd. Mijn vertrek naar *Jaffanapatnam* was dan vast beslooten.

Ten dien einde huurde ik eene dubbelde chialeng, die ik te vooren door deskundige lieden had laten bezigtigen en onderzoeken, of zij in behoorlijke staat was. Onder voorwaarde met den Tandel, dat hij eene groote tent van olas (*) over dezelve zoude laten maaken, waar onder wij voor den regen en de brandende zonnestraalen bedekt konden zijn, en zich voornaamelijk (was dit een voorgevoel?) van sterke roeijers voorzien; dit beloofde hij, en kwam het ook getrouwelijk na.

Alles was nu gereed, en wij zouden des anderen-daags vertrekken. Juist wilde ik met de weduwe uitgaan om de noodige provisie voor onze reize op te doen, toen een oud en rijk gekleed Heer binnen trad, en mij verlangde te spreken.

„ Verstaat gij het *Fransch*? ” vroeg hij mij in die taal.

„ Om u te dienen; wat is 'er van uw begeeren? ”

„ Ik ben de Graaf van Bonvoux, ” hernam hij,
„ men heeft mij gezegd, dat gij eene dubbelde chia-
„ leng

(*) Olas zijn in een gevlogte cocosbladen.

„ leng naar *Jaffanapatnam* hebt gehuurd. Ik zoek
 „ eene gelegenheid derwaards, zoudt gij mij wel,
 „ met mijn volk en goederen, pasfagie in uw vaar-
 „ tuig willen verleenen? Mijne bagagie bestaat in
 „ niets dan een paar koffers, 4 kasten wijn, 2
 „ baalen lijwaaten, en twee vrouwelijke bedien-
 „ den, waar van de eene mijne keukenmeid, en
 „ de andere mijn Tanniekaretje, of watermeid (*)
 „ is.”

Ik kon mij niet onthouden van hartelijk over zij-
 ne bedienden te lagchen. Een Graaf, en Ridder
 van *Maltha*, want dit was hij ook, met een keuken-
 en water-meid te reizen! ANNA en haare moeder die
 bij ons gesprek tegenwoordig waren, en die ik dit
 met een paar woorden in het *Malabaarsch* vertaal-
 de, lachten 'er mede niet weinig om.

Hij nam dit echter niet eens kwalijk. „ Het is
 „ zoo mijne gewoonte,” zeide hij, „ ik reis altijd
 „ met een keuken- en water-meid. De eene bedient
 „ mij, en de andere maakt mijn eeten gereed. Dit
 „ vindt ik zeer natuurlijk; *d'ailleurs*,” vervolgde
 hij, mij met een betekenend gelaat aanzierende, „ *le*
 „ *nom ne fait rien à la chose, vous le verrez.*”

Ik had in het begin weinig genegenheid om zijn
 ver-

(*) Men noemt die watermeiden, om dat zij in de hui-
 zen het drinkwater brengen, dat zij uit de rivieren of put-
 ten haalen, dewijl men in die landen geen regenbakken in
 de huizen heeft. Deze Tanniekaretjes doen ook het hui-
 houdelijk werk, als veegen, enz.

verzoek toe te staan. Het vaartuig was maar klein, en zoude met zoo veele goederen en menschen te vol worden. Het was onmogelijk, dat wij alle onder de tent konden huizen. Doch hij wist die zwaarigheden op zoo eene kunstige manier weg te nemen, en mij alles zoo gemakkelijk te maaken en voor te stellen; hij schein mij zulk een welleevend, vriendelijk en goedaardig man te zijn, en van zoo een' aangenaamen omgang, dat ik mij veel vermaak in zijn gezelschap beloofde, en hem eindelijk de verzochte pasfagie toestond; doch ik weigerde volstrekt de helft van de vracht, die hij mij herhaalde reizen aanbod.

„ Wel aan, ” zeide hij, „ dewijl gij niets be-
 „ geert, wil ik mij ten minste met de bezorging
 „ van onze provisie belasten; ik verzoek u wel
 „ ernstig, 'er geen cashje (*) voor te besteeden,
 „ laat dit op mij berusten, gij zult over mij te vre-
 „ de zijn, en ik zal wel zorgen dat gij lieden geen
 „ honger behoeft te lijden. Na eenige woorden-
 wisseling moest ik eindelijk toegeeven.

Ik kocht dus niets dan wat fheroutes of segaars, de vrouwen zorgden voor hunnen betel, latende ik, wat de inkoop der levensmiddelen aanging, het geheel op den Graaf aankomen; aan wijn, wist ik, zouden wij ten minste geen gebrek hebben.

Moeder en dochter hadden het nu den ganschen
 dag

(*) Cashje is een stukje kopergeld omtrent $\frac{1}{4}$ duit, of halve penning.

R

dag zeer druk met praatzen; het scheen mij zelf toe, dat zij met elkanderen twisteden. Deze geheime woordenstrijd duurde zelfs tot laat in den nacht, 'er was iets op til, dat was zeker; doch ik konde 'er niet achter komen: zij hadden wel meêr met elkanderen gekibbeld. Ik sloeg 'er dus niet veel acht op.

Des andêren daags, zijnde die van ons vertrek, ging ik vroeg uit, om eenige bezigheden aftedoen, en van Monsieur L'ETOILE afscheid te neemen, en beval hen, alles behoorlijk intepakken, en zich gereed te houden; tegens den avond zouden wij zonder fout aan boord gaan.

Toen ik weder te huis kwam, vond ik de moeder bezig bij een groote pittié of sluitmand, die ik 'er te vooren niet had gezien. „Wat is dat voor een pittié?” vroeg ik. „Het is de mijne,” antwoordde zij, „ik heb 'er mijne kleederen in.” — „Waarom? is 'er geen plaats voor uwe kleederen in die koffer?” — „Ik ga niet meê,” zeide zij, „ik heb mij bedacht.”

„Hoe! niet meê?” vroeg ik verwonderd, „waarom niet?” — „Ik ben van voornemen,” hernam zij, „eerst naar *Nagapatnam* te gaan, waar ik nog eene zuster heb, 'er is juist eene goede gelegenheid; overmorgen vertrekt eene thonij derwaards. Ik wil haar mijne kinderen laten, of zien dat ik hen ginds in het Weeshuis krijg, en met een ander vaartuig na kome. ANNA gaat alleen meê, zij is bij u wel vertrouwd; buiten dien

„ dien zijn 'er meer vrouwspoorsoonen aan boord.
 „ Ik heb te *Jaffanapatnam* ook nog eene boezem-
 „ vriendin; zij kan bij dezelve zoo lang blijven,
 „ tot haar bruidegom haar afhaalt, of tot dat ik
 „ overkome.”

Ik zocht haar te overreeden om die *Nagapatnam-
 fche* reis tot op een' anderen tijd uitstellen; doch
 zij bleef bij haar besluit, en verzocht mij alleen,
 met zichtbare ontroering; voor haare dochter eeni-
 ge zorg te willen draagen, en niet geheel en al de
 hand van haar aftrekken, zoo zij op de een of
 andere wijze mijne hulp nog mogt benoodigd heb-
 ben. Zij had mij reeds met haare kinderen zoo
 lang tot een last geweest; het was eens tijd dat zij
 mij daar van ontsloeg, alleenlijk bad zij mij, als
 eene laatste goedheid, om 3 of 4 pagoden om de
 reis-onkosten goed te maaken.

Zij zeide dit met zulk een weemoedig gelaat, dat
 ik 'er van aangedaan was. Ik stelde haar wegens
 haare dochter gerust, en gaf haar dertig pagoden;
 met moeite belette ik dat zij zich aan mijne voe-
 ten wierp.

Wat moest ik intusfchen van zulk een besluit
 denken? hadden zij dit met elkanderen afgespro-
 ken, of had ANNA dit bewerkt? Ik vroeg het haar
 in het geheim. Het was een inval van haare moe-
 der, meer wist of wilde zij 'er mij niet van zeg-
 gen, voor het overige schein zij buitengemeen in
 haar schik te zijn van alleen met mij te moogen
 reizen.

Regtút gesproken, ik was 'er niet minder blijde om, en dat wel om verscheidene redenen, de voornaamste echter bestonden hierin.

Ik was beschaamd met zulk een stoet van vrouwen en kinderen, die mij eigenlijk niet aangingen, onder mijne eigene Natie, en in eene plaats aan te komen, waar zich gewis verscheidene lieden bevonden, die mij te *Nagapatnam* gekend hadden. Wat moesten die menschen van mij denken?

Doch dit was nog het minste, konde het niet moogelijk zijn, dat de zoogenaamde bruidegom, of verloofde van ANNA, weder van de partij had afgezien?

Sedert twee jaaren hadden zij geen taal noch teken van hem gehad, en niet eens regt geweeten waar hij zich ophield. Op geen' eenen brief had hij geantwoord, zelfs niet op de laatste, die de weduwe hem van *Tranquebaar* had geschreeven. Zoo hij nu weigerde aan zijne trouwbelofte te voldoen, bleef de gansche familie ten minste voor een' tijd lang, weder op mijnen hals. Voor ANNA alleen zoude ik wel zorgen, want verlaaten wilde ik haar niet, en haar aan armoede en gebrek prijs te geeven, daar had ik haar te lief toe; en dus deed haare moeder mij een wezenlijken dienst van terug te blijven (*).

Het oogenblik van ons vertrek nu genaderd zijnde,

(*) Het was eene bijzondere bestiering van God, want had die vrouw met haare kinderen mede in het vaartuig geweest,

de, geleidde de goede vrouw ons tot aan het strand, nam onder betuiging van de hartelijkste dankbaarheid afscheid van mij, gaf haare dochter nog eenige vermaaningen mede op reis, omhelsde ons weenede, drukte mijne hand, vertrok — kwam weder, omhelsde mij nog eenmaal, en riep snikkende uit, terwijl zij zich van ons afrukte: „ God beloone u „ voor 't geen gij aan ons gedaan hebt.”

Het was als of ik van mijne eigene moeder scheidde, zoo zeer ontroerde het mij; ach! zij nam een eeuwige afscheid; geen van ons beide zag haar ooit weder! Nu stapten wij in een chialeng, en voeren naar ons vaartuig, dat buiten de brandingen ten anker lag.

Het zal vijf uren geweest zijn toen wij aan boord kwamen. Ik vond 'er den Graaf reeds, die naar ons wachte; en met hem zijn tanniekaretje en keukenmeid, beide van de caste der Parriah. Niet zonder reden had hij op haar geroemd, zij waren jong en schoon; voornaamelijk de eerste, die indedaad buitengemeen aanvallig was.

Hij scheen mij reeds een kleine snor, zoo als men het daar noemt, weg te hebben; echter was hij zeer beleefd en gediensfig. Wij plaatsten ons onder de tent zoo goed wij konden, en toen alles geschikt was trad ik naar buiten, beval den Tandel het anker te ligten — en wij gingen onder zeil.

weest, hadden zij den dood niet kunnen ontgaan, zoo als in het vervolg zal blijken.

 ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Tranquebaar. — Verraaderlijk ontwerp der Engelschen ontdekt. — De schraale proviandeering. — Schrikkelijke ontwaaking. — Gevaarlijke toestand. — De armzalige maaltijd. — Snoode aanslag van den Graaf op ANNA.

Toen wij buiten de reede waren, dook de zon juist achter de kimmen. De lucht was helder, de wind voordeelig, het zeil gezwollen, het volk vrolijk en welgemoed; wij doorfneeden het water dat het schuimde; alles voorspelde ons eene gelukkige en spoedige overvaart.

Dus verliet ik de kust *Chormandel*, waar het zwaard en de hongersnood zulk eene ijselijke verwoesting hadden aangeregt, en nog geduurig voort woedden.

Goede God! welk een heerlijk en vruchtbaar land was dit niet vóór den oorlog. Hoe wemelde het alóm van menschen! hoe was alles bezet en vervuld, dorp aan dorp, gehucht aan gehucht, bijna geen plékje gronds dat niet bebouwd of beplant was. En nu eene woestijn, uitgenomen de Steden, ganschelijk,

lijk, volstrekt ganschelijk, verlaaten, eenzaam en ledig. Het tiende gedeelte van deze ontallijke menigte, die het bevolkte, was niet meer. Zij waren alle door een' geweldigen dood weggerukt; hun lot was schrikkelijk. Ach! zijn dan de menschen alleen geboren om elkanderen te vernielen?

Ik zelfs had 'er veel verdriet, veel zorgen en kommer geleden; uitgenomen den tijd die ik te *Sadras* woonde, had ik 'er weinig genoegelijke dagen doorgebracht.

Alle onze Etablifementen, onze Logies en Kantooren, waren door de *Engelschen* geslecht, en onder den voet gehaald (*), wat zoude ik langer in dat land doen? Ik was blijde het te verlaaten, 'er was niets meer dat mij aan hetzelfde konde binden, het eenigste voorwerp dat hiertoe nog in staat zoude geweest zijn, had ik bij mij.

Met een weemoedige vreugde vestigde ik mijne oogen op de langzaam verdwijnende voorwerpen. De in een smeltende huizen, de pijramiden der *Indiaansche* tempels, het kasteel *Dansburg* (†); tot de staag vergrootende tusfchenwijdte, en de zinken-de nacht alles in een verwarde.

Nu begaf ik mij onder de tent, de Graaf had reeds een waschlicht aangestoken, een flesch wijn geopend,

(*) Uitgenomen *Palleacatta* en *Nagapatnam*; deze laatste plaats heeft men hun, even als *Ceilon*, *geschenken*. Ja, ik herhaal het nog eens — *geschonkent*

(†) Dus werd het kasteel te *Tranquebaar* genaamd.

opend, en, onder het drinken en rooken, begonnen wij een gesprek, waar van de oorlog het voornaamste onderwerp was.

Hij had, verhaalde hij mij, van een geloofwaardig man, die van *Pondichery* in een vaartuig was gekomen, gehoord, dat men aldaar, door een bijzonder toeval, eene menigte brieven van *Madras* in handen had bekomen. Deze brieven waren voor het *Engelsche* leger bestemd geweest.

Men had onder anderen in dezelve een wel overlegd ontwerp gevonden, om zich van *Jaffanapatnam* bij overrompeling meester te maaken.

De uitvoering daar van had het *Madrasse* Gouvernement aan haare Bevelhebbers in de *Marava* en te *Nagapatnam* opgedraagen. Men zoude den Commandant van het Fort *Ham en Hiel* voor eenige duizend ropijen omkooopen, een valsche attaque op *Punto Pedra* doen; enz. alles was naauwkeurig aangewezen en berekend; de plaats om te landen, waar en hoe — het plan was onverbeterlijk en konde niet misfen.

„ God dank!” riep hij uit, „ dat het ontdekt is, en dat 'er reeds orders naar *Trinconomale* en naar *Jaffanapatnam* zijn afgegaan om het te verijdelen; het verlies van die plaats zoude van het uiterste nadeel voor den Admiraal DE SUFFREN zijn geweest.”

Ik begreep terstond dat hij van de brieven sprak, die ik Monsieur DE SALMIAC, te *Pondichery*, had ter hand gesteld; hoe zeer verheugde ik mij nu, de
com-

commissie van MACKARTNEY niet te hebben volvoerd. Hadden de *Engelschen* zich van *Jaffanapatnam* meester gemaakt, ik zoude mij nooit weder onder mijne Natie hebben durven vertoonen.

Het is waar, niemand wist het, of konde vermoeden dat ik de overbrenger dezer brieven, en der verraaderlijke ontwerpen der *Engelschen* was geweest. Ik behoefde voor niemand te schroomen. Ik had duizend pagoden. Ik was op den weg van fortuin te maaken, mogelijk om een zeer rijk, ja zelfs een zeer groot man te worden — want tot beide behoeft men alleen geluk, en ook somtijds dat niet eens; een geval, een geringe omstandigheid, kan het te weeg brengen, en maakt somtijds den grooten man, gelijk het hem ook weder kan vernietigen.

Doch wat waren alle deeze voordeelen, in vergelijking van de kwelling die ik moest gevoelen, de verachting en de affchuw die ik voor mij zelf moest hebben, bij de overweeging, dat ik tot het ongeluk en den ramp van mijn Vaderland iets had bijgedraagen, dat ik met deszelfs vijanden had geheuld, en om het vervloekte geld, hetzelfde had verraaden of benadeeld. Neen! het zal mij nooit berouwen dat ik deze opoffering gedaan heb; hoe ondanikbaar men mij ook heeft behandeld, ik vind de belooning dezer edelmoedige daad in mij zelf.

Het behoud van dit kostbaar etablissement was men dus aan mij verschuldigd. Zonder mij, had het naar alle waarschijnlijkheid moeten vallen, en

moogelijk alle andere bezittingen der *Hollanders* op dat eiland met hetzelfde.

De *Engelschen* hadden zich alleenlijk voor *Jaffanapatnam* behoeven te vertoonen, en men zoude deze plaats, even als men in het jaar 1802 het gansche Eiland *Ceylon* heeft gedaan, zonder slag of stoot aan den vijand hebben overgegeven.

Want alhoewel 'er toen ter tijd op *Jaffanapatnam* 500 *Europeesche* soldaaten, en nog een grooter *Lascarijns* in bezetting lagen, en men deze Stad, wegens derzelve ligging, tegen eenen vijf maal grootere magt gemakkelijk zoude hebben kunnen verdedigen, had men echter de Capitulatie reeds in voorraad gereed liggen, om 'er, wanneer de *Engelschen* eene landing mogten doen, terstond gebruik van te maaken. Dit is eene waarheid! — Ik zelf heb deze Capitulatie voor den Commandeur *RAKET* in het *Engelsch* overgezet.

Ik verzweg den Graaf dat ik deze brieven onder mijne bewaring had gehad, en oordeelde het onnoodig hem met dat geval bekend te maaken; men kan in zulke zaaken niet te voorzigtig zijn.

Onze flesch was eindelijk leëg, wij zouden nu ons avondmaal neemen. De Graaf spreidde een servet over de mat waar op wij zaten; haalde uit een sluitmandje vier gebraden kuikens en tien broodjes (elk omtrent een vuist groot) voor den dag, opende een nieuwen flesch wijn, en noodigde mij en *ANNA* om toe te tasten; na dat hij 'er aan zijne vrouwelijke bedienden vier broodjes en een kuiken van had afgegeeven.

Wij

Wij lieten ons niet lang bidden; en daar wij alle goeden eetlust hadden, bleeven 'er welhaast van de 3 gebradene kuikens, niets dan de beentjes over.

Wij waren in verwachting dat hij ons nog het een of ander zoude voorzetten; hij schein dit te merken. „ De droes!” riep hij uit; „ indiens ik had „ geweeten dat gij lieden zulke goede maagen had, „ zoude ik mij nog van een kuikentje, met een „ paar broodjes meêr, hebben voorzien.”

Ik dacht dat hij 'er mede spottede, en zeide hem lagchende: „ Heer Graaf! dewijl gij u wel met de „ zorg voor ons onderhoud tot aan *Jaffanapatnam* „ hebt willen belasten, en ik geenzins twijfel, of „ gij hebt ten dien einde een goeden voorraad mede- „ genomen, zoude het onbeleefd zijn, dat wij u „ zoo veele ongelden vergeefs hadden laten doen, „ en u met een groot gedeelte van de levensmidde- „ len lieten zitten.”

„ *Parbleu!*” antwoordde hij uitschaterende, „ het „ heeft geen nood, dat ik van de gebrade kuikens „ en broodjes zal overhouden, gij lieden hebt 'er „ wel voor gezorgd; hoewel ik 'er mijn goed ge- „ deelte ook van heb gehad. In mijn gansche pro- „ visie-korf is niet zoo veel meer overig, dat een „ muis zich 'er mede zoude kunnen verzadigen. „ Het is goed dat wij morgen vroeg te *Jaffama- „ patnam* zijn.”

„ Hoe!” riep ik, verwonderd uit, „ gij hebt geen „ meer provisie als het geen gij ons komt opdischen?” „ Neen! in ernst; zie hier:” hij opende de sluitmand.

„ Heer

„ Heer Graaf!” zeide ik tot hem met een verdrietig gelaat: „ ik hoop met u dat wij morgen te „ *Jaffanapatnam* komen; doch zoo dit niet mogt „ gebeuren, wat dan? Ik voor mij kan wel één dag, „ al waren het 'er twee, zonder eeten blijven; doch „ deze jonge Juffer!... waarlijk indien ik geweeten „ had dat gij u zoo slecht zoudt hebben voorzien; „ ik zoude mij wel gewacht hebben, om u de „ zorg voor ons onderhoud toetevertrouwen. Welk „ eene onvoorzigtigheid, gierigheid wil ik het niet „ noemen. Hoe weet gij dat wij morgen te *Jaffa-* „ *napatnam* zullen zijn? hebt gij paarden voor de „ chialeng?”

Hij werd boos, en zeide met een vloek: „ ik „ sta 'er u voor in, dat gij morgen te *Caïtz* zult „ ontbijten! Gij zult zien *Nonja!*” (*) zeide hij in gebroken *Portugeesch*, tegen ANNA, „ dat ik mijn „ woord zal houden, maak u niet ongerust. Ik „ versta mij een weinig op de Stuurmanskunst.

Ongelukkiglijk sloeg ik geen acht op deze laatste woorden. Hij was door het veel drinken reeds verre heen. Ik wilde mij dus in geen redentwist met hem inlaaten. Wat zoude het mij ook gebaat hebben?

Wel is waar, het kwaad was juist zoo groot niet; met den wind die wij hadden, en den voortgang dien wij maakten, was 'er ook geen twijfel aan, of wij zouden tegen den volgenden middag te *Caïtz* zijn. In allen gevalle dacht ik, zoo hij ons mogt

te-

(*) Juffer in het *Portugeesch*.

tegen loopen, of dat het stil werd, en men genoodzaakt was ten anker te komen, konden wij, zoo wij al den volgenden dag onze reis niet kreegen, ons echter altoos te *Portonova*, te *Naoer*, *Nagapatnam*, of eenige andere plaats, van levensmiddelen voorzien. Dit stelde mij gerust; en na hem een goeden nacht gewenscht te hebben, lag ik mij in een hoek van de tent neder. ANNA en de twee meiden lagen aan de eene, en de Graaf aan de andere zijde.

Ik mag dus eenige uren geslaapen hebben; toen ik mij van iemand bij de hand voelde schudden. Het was den Tandel, „*Eundrou aya!*” zeide hij met een droevige stem, „Kom even buiten, als „het u gelieft; ik ben den ankergrond kwijt, en „zie geen land.”

„Wat,” vroeg ik verschrikt, „geen land? hoe „is dat mogelijk?” en sprong met een vaart onder de tent van daan.

De dag begon juist aantebreeken; angstig zag ik aan alle kanten rond. Helaas! het was maar al te waar; niets dan lucht en water waar heen ik mijne oogen wendde, en daarbij dood stil.

Ik was buiten mij zelve van toorn! greep met 'er haast een stuk hout, en dreigende naar hem toetredende: „*Parra Nait!*” (†) zeide ik, „waarom „hebt gij de kust verlaaten? gij zult dit.....” „Om Gods wille, Mijnheer!” riep de arme man, „heb

(*) Staat op, Mijnheer!

(†) Een scheldwoord, *Nait* is hond in het *Malabaarsch*.

„ heb toch de goedheid van mij aan te hooren, het
 „ is waarachtig mijn schuld niet — de *Frans Fa-*
 „ *ringui* (*) heeft 'er mij toe gedwongen.”

„ De *Frans Faringui?*” vroeg ik verwonderd,
 en met een schoot mij te binnen, wat de Graaf van
 zijne stuurmanskunst, en van het ontbijten te *Caïtz*
 gezegd had.

„ Ja, Mijnheer!” antwoordde de Tandel, „ nie-
 „ mand dan hij is 'er de oorzaak van.” Hij ver-
 haalde mij toen, dat de Graaf in den nacht buiten
 was gekomen, zich bij hem aan het roer had ge-
 plaatst, en hem bevolen de kust te verlaten en
 naar zee te stuurén. „ Al wat ik,” vervolgde hij,
 „ hem van ankergrond en stroom mogt zeggen of
 „ beduiden, was te vergeefs, hij wilde of konde
 „ mij niet verstaan. Ik had gaarne gewenscht u
 „ wakker te maaken, en zocht verscheidene maalen
 „ te ontsnappen; doch hij dreigde mij, en twee van
 „ mijn volk die bij mij op waren, dood te schieten,
 „ indien wij ons verroerden, of het minste gewag
 „ maakten; eerst voor een groot half-uur is hij on-
 „ der de tent gegaan.”

Hier hielp geen raazen of tieren, 'er was geen
 oogenblik tijd te verliezen. Ik liet terstond het volk
 wakker maaken, plaatste hen aan de riemen, en
 het vaartuig met den steven naar het Westen ge-
 keerd hebbende, gebod ik hen door te roeijen, zon-
 der de minste tusfschenpoozing.

Dat

(*) De *Fransche Europeaan*.

Dat wij veel vooruit zouden schieten, was niet waarschijnlijk; het was, wat men met regt konde noemen, dood stil; en 'er ging een hooge deining; buitendien liep de stroom sterk om het Noord-Oosten; zoo wij dien maar het hoofd konden bieden, was ik te vrede; ik twijfelde 'er echter sterk aan, want hoe zeer het volk nu ook uithaalde, zoude hunne ijver, als de zon hooger steeg, en zij wat lang geroeid hadden, wel ras verflaauwen, en dit was niet te verwonderen! Men kan zich geen denkbeeld maaken van de hitte die op zee onder de linie (*) bij eene kalmte heerscht. Niets anders dan wind, of het ontmoeten van een schip, konde ons redden.

Ik was buiten mij zelve van verdriet en spijt, dat ik dezen *Franschman* een pasfagie in ons vaarttuig had toegestaan; wij zouden, zoo ik mij hier toe niet had laten overreeden, waarschijnlijk nu reeds voor de kust van *Ceilon* zijn. Alhoewel hij nog in een vasten slaap lag, was ik echter al te zeer op hem verbitterd om mij daar aan te stooren. Zonder omstandigheden greep ik hem bij den schouder, en schudde hem hevig. „Sta op, Graaf!” riep ik, „sta op, en zie wat gij dezen nacht hebt uitgevoerd! Wij zijn uit het gezicht van land, en drijven weg naar zee.”

Hij ging al vloekende overeind zitten. „Gij zijt
„ een

(*) Wij bevonden ons tusfchen de 9 en 10 graaden Noorderbreedte.

„ een *f... bête!*” zeide hij op een' verachtelijken toon, „ ik zie wel dat gij minder verstand van compas en zeezaaken hebt, dan mijn keuken-meid of tanniekaretje. — „ Nu ja, ik heb van dezen nacht gestuurd, en gij moogt 'er mij wel voor danken; waar toe dient het langs de kust te zeilen als men koers kan houden? Vindt gij vermaak langer in dit vaartuig te blijven dan het noodig is? Wel bekomme het u! Ik voor mijn part, denk het hoe eerder hoe liever te verlaten, binnen een paar uren hoop ik te *Caïtz* te ontbijten, zoo als ik die Nonja gisteren heb beloofd; dat gij de *Ceilonfche* kust niet kunt zien, is wegens de mist, of om dat het land laag is.’ En nu ging hij aan het bewijzen en redeneeren van lengte en breedte, de strekking der beide kusten, enz.

Verscheidene maalen wilde ik hem in de reden vallen, doch hij liet mij niet aan 't woord komen. Ik zoude hem voor den kop geslagen hebben! „ Kom onder de tent van daan,” riep ik eindelijk onverduldig uit, „ en ziet het zelfs! ik wil uwe zotte praat niet langer aanhooren;” en hier mede snelde ik weder naar buiten.

Kort daar na kwam hij ook voor den dag, met zijne kaart in de eene, en zijnen kijker in de andere hand. Na dat hij den ganschen horizon had rond gezien, en niet anders dan hemel en zee ontdekte, ontroerde hij.

„ Wel nu Graaf!” vroeg ik hem, „ wat dunkt u?”

„ u? zouden wij nog binnen een paar uren ons
„ ontbijt te *Caïtz* kunnen neemen?”

Hij haalde zijne schouders op, en beriep zich op
zijne kaart. „ De koers is evenwel Zuid-Oost,
„ als men.....” „ Graaf!” viel ik hem verbitterd
in de reden, „ niet ik, maar gij, hebt minder ken-
„ nis van het compas en zeezaaken, dan uw keu-
„ ken-meid of tannickaretje! In allen geval, wat
„ had gij met het roer en met den koers te doen?
„ Gij zijt maar pasfagier, en hebt hier niets te be-
„ veelen; daar voor ben ik en de Tandel. En
„ zoo gij 'er u al mede had willen bemoeijen, be-
„ hoorde gij te weeten, dat vaartuigen als het on-
„ ze, de kust ten minste tot *Timilipatnam* moeten
„ houden, om niet door de sterke stroomen, die
„ uit den Golf van *Manaar* schieten, beöosten *Cei-*
„ *lon* te worden weggesleept.”

„ Wat stroomen!” antwoordde hij mij, „ 'er
„ zijn geen stroomen, dan moesten zij ten minste
„ met een pijl op de kaart betekend staan. Ziet
„ hier.....”

„ Ga naar den d...l met uw pijl en kaart!”
riep ik woedende uit: „ ik wenschte dat gij nooit
„ een voet in het vaartuig had gezet. Uwe gierig-
„ heid en zötheid, hebben ons aan den honger en
„ het grootste levensgevaar blootgesteld. Indien wij
„ het ongeluk hebben *Punto Pedra* (*) voorbij te
„ drijven, zijn wij verlooren.”

Op

(*) De Noordelijkste hoek van *Ceilon*.

Op deze woorden ontfelde hij; en echter, om zijne vrees te verbergen, zocht hij met het geval te boerten; ik verwaardigde mij niet hem te antwoorden. Eindelijk vroeg hij mij hoe ik het dacht te maaken om het land te krijgen. „Ziet gij het dan „niet,” graauwde ik hem toe, „roeijen — niet „dan roeijen, tot dat 'er wind komt; ik raade u „eenig geld aan het volk te geeven, of te belooven, om hen aantemoedigen.”

Hij ging hier op onder de tent, en kwam met een hand vol ropijen terug, die ik onder de roeijers uitdeelde.

De arme menschen! zij waren opgetoogen van blijdschap over dit geschenk, en beloofden mij al hun best te zullen doorroeijen; zij dachten het land nog wel tegen den avond weder te zullen bereiken.

Ach! zij wisten niet in welken gevaarlijken toestand wij ons bevonden; zelfs de Tandel had 'er niet veel erg in. Het was zijne eerste reize, ik vond hem zeer onkundig in zijn vak; alle zijne weetenenschap bestond daar in, dat hij langs den wal konde stuuren. Het zoude dus hier meestendeels op mij aankomen.

Welke bedenkingen kwamen 'er als toen in mij op! welk een schrikbaarend vooruitzicht zoo de stroom ons in volle zee dreef! wij waren nog in den Regen-*Mousfon*. Elk oogenblik konden wij door een storm worden beloopten. Wij hadden geen compas — ons vaartuig was klein, zwak, open, en zwaar beladen met de 4 wijn-kasten en lijwaat-
baa-

baalen van den Graaf, en met onze koffers — bovendien vol menschen. Wij waren 'er met ons twaalven in.

Maar dit was nog niet alles. Wij hadden geene andere levensmiddelen, dan een halve zak rijst, en niet dan een klein vaatje water, aan boord (*). Onze Tandel en zijn volk waren *Malabaaren*, derzelve Caste en Godsdienst laat hun niet toe sterkendrank of wijn te gebruiken. Het zoude dus wreed en onvoorzichtig zijn geweest hen van het weinige water, dat 'er nog was, te berooven. Ik verbood ANNA, en de twee meiden, op het sichepste, 'er aan te raaken. De Graaf opende terstond een van zijne vier kasten, en wij beslooten niets dan wijn, gedurende de reize, te drinken.

Aan welke nietsbeduidende kleinigheden hangen doch somtijds de lotgevallen der menschen af! Had ik den Graaf den voorigen avond niet over zijnen geringen voorraad van levensmiddelen gehekeld, of had ik een flesch wijn meêr met hem gedronken, waartoe hij mij herhaalde reizen noodigde, zoude hij,

(*) De Makuas, of andere *Indiaanen*, die in chialengen, katemaram's, of diergelijke kleine vaartuigen van *Tranquebaar*, *Carikal*, *Nagapatnam*, of andere nabij zijnde plaatsen, naar *Jaffanapatnam* oversteeken, zijn gewoon, zich van levensmiddelen en water, voor niet meer dan een, of ten hoogsten twee, etmaalen te voorzien. Door dien zij de kust en ankergrond niet verlaaten, kunnen zij zich des noods altijd weder op nieuw proviandeeren.

hij, noch aan zijne stuurmanskunst, noch aan het ontbijt te *Caïtz*, dat hij ANNA beloofde, gedacht hebben, of hebben kunnen denken.

Intusfchen, gedaane zaaken neemen geen keer. Treuren en klaagen konde niet helpen, en ons on-eindig veel kwaad doen. Ik had nog goeden moed; zoo het maar een weinig wilde doorwaaijen, zouden wij het land welhaast weder ontdekken; doch al het genoeg, al het vermaak, dat ik mij op die korte reis had voorgesteld, was door dit toeval glad bedorven. Wij zaten elkanderen met droevige en verdrietige troniën aan te zien. ANNA was ongerust, de Graaf gemelijk en kwaad, en ik was alles bij elkander. Niemand sprak, en zoo 'er nog al iets werd gezegd, was het meestentijds een wensch om wind.

Doch 'er kwam geen wind. Tegen den avond verhief zich een klein koeltje; het was even genoeg om den stroom dood te zeilen, en het arme volk tijd te geeven, hunne vermoeide leden te kunnen uitrusten. Zij hadden den ganschen dag in de brandende zon geroeid, en niets gegeten dan rauuwe rijst met een weinig water gemengd. Wij hadden ook geen beter maal gehad, uitgenomen dat wij onze rijst met wijn, in stede van met water, neer-flokten.

Ik vreesde dat ANNA zich hiermede niet zoude hebben kunnen behelpen; doch het ging beter dan ik dacht. Tot het eeten van rauuwe rijst, met wijn of met water, behoort een goed gebit, en veel honger;

ger, en hier aan ontbrak het ons geen van beide, en moogelijk niemand aan boord, uitgenomen den Graaf; die, wat het gebit aangaat, zeer slecht voorzien was; hij had geen eene kies meêr in zijn' mond, en zijne 4 of 5 overige tanden waren ook niet van de beste.

Het is ligt te denken, dat onze kost hem niet smaakte. Hij had wel meêr, zoo hij zeide, 2 en 3 dagen zonder eeten geweest, en wilde liever zoo lang honger lijden tot wij aan land kwamen. Ik konde niet nalaaten hem toen iets wegens zijne gierigheid, en van de 10 broodjes en de 4 kuikens toe te duwen, dat hij met Giltzwijgen beantwoordde.

Toen het duister begon te worden, loste ik den Tandel af, die zich bij zijn volk ging nederleggen. Hij had den vorigen nacht en den ganschen dag aan het roer gestaan, en was zeer vermoeid, ook konde hij niet naar de sterren stuuren. ANNA hield mij eenigen tijd op de plegt gezelschap; doch eindelijk ook slaaperig wordende, ging zij zich onder de tent ter rust begeeven, en welhaast was ik de eenigste in het vaartuig die wakker was. De Graaf had zich een goeden roes gedronken om de zorgen te verdrijven, of wel uit nijd. Hij was den ganschen dag bijzonder gemelijk en stuursch geweest, en had mij veele grofheden gezegd, die ik den meesten tijd niet verwaardigde te beantwoorden. Nu eerst bevond ik tot mijn leedweezen, dat hij van een zeer trotschen en boozen inborst was, waar van ik mij nog veele onaangenaamheden voorspelde.

De wind was Noordelijk en flauw. Ik had geen compas, en moest mij zoo veel mogelijk naar de sterren rigten, naar mijne beste gisfing hield ik Zuid-West aan. Gelukkig konde ik het vlak voor den wind laten loopen. De Inlandsche kleine en platboomde vaartuigen willen niet wel bij den wind zeilen, ook had de stroom nu minder vat op ons.

Ik wist wel dat ik weinig voortgang maakte; doch ik hoopte dat het koeltje met den dag zoude aanwakkeren, of ten minste blijven voortduuren; en twijfelde niet, of wij zouden den volgenden avond met behulp der riemen, den wal (het zij die van *Ceylon* of van de kust) wel in het gezicht krijgen; doch ik bedroog mij. Naar maate dat de zon rees, ging de wind ook leggen — en om acht uren was het wederom dood stil.

Deze aanhoudende kalmte maakte mij beangst, en ik begon ernstige overweegingen, over onzen hachelijken toestand, te maaken.

Het was onmogelijk, dat de roeijers het op dien voet lang konden uithouden. De onophoudelijke afmattende arbeid, het slechte voedsel, de brandende zon aan welke zij den ganschen dag waren blootgesteld, de schaarsheid van water om hunnen dorst te lesfen, (want ik had hen op rantzoen gesteld, en het watervat laten sluiten; de sleutel bewaarde ik zelf) dit alles moest welhaast hunne krachten uitputten. Welk een vooruitzicht! onze toestand was in den hoogsten graad gevaarlijk.

De tweede dag verliep als de eerste; geen de
min-

minste wind, en eene ondraagelijke hitte. Hoe lang viel mij die dag; ik had geen lust tot leezen noch tot praten, en zoo moede als ik ook was, want ik had den ganschen nacht aan het roer gestaan, konde ik evenwel uit ongerustheid niet in slaap komen.

De Graaf had op mijn aanraaden weder eenige ropijen onder het volk uitgedeeld, en dit deed hij, zoo het schein, met een' goeden wil, en zonder de minste zwaarigheid te maaken, hoewel hij anderszins gierig van aard was; doch zijn leven was in gevaar, dit maakte hem mild. . Wat heeft het geld toch weinig waarde in diergelijke omstandigheden.

Tegen den avond begon het koeltje wederom op te wakkeren. Wij heefen het zeil, en de roeijers konden zich uitrusten; doch ik had reeds den ganschen dag eene algemeene neerslachtigheid onder hen bespeurd, die mij niets goeds voorspelde.

Deze moedeloosheid moest ik zoo veel mij mogelijk was trachten voor te komen. Gaven zij zich eens aan dezelve over, dan was het met ons gedaan. Ik kende de *Malabaaren* al te wel, ik wist dat zij tegen geene bezwaarenissen gehard zijn, en dat tegen spoeden en rampen hen ligt ter neder slaan. Zoo zij ophielden met roeijen, zag ik een verschrikkelijk lot voor ons te gemoet.

Ik zocht hen ten dien einde door vertellingen en sprookjes te vermaaken; ik scherste, ik lachte, ik zong zelfs, God weet met welk een hart! Doch hoe moeilijck het mij viel, om in de ongerustheid,

die mij kwelde, een blij en vergenoegd gelaat te toonen, is ligt te denken. In één woord, ik deed mijn uiterste best hen optebeuren en te vervrolijken; ik vleidde hen met de hoop van den volgenden dag land te zien. Ik beefde echter voor dien dag; ons water begon sterk te minderen, en de onbewolkte hemel voorspelde ons nog meerdere kalmte.

Tot nu toe had de Graaf het zonder eten uitgehouden, in de hoop van in dien tijd aan land te koomen. Met eenen onbeschrijflijken afkeer, zag hij ons telkens de drooge en raauwe rijst tusfchen de tanden knasteren. Nu dwong hem de honger op het laatst, ons gezelschap te houden, en hij deed zijn eerste maal met ons.

Het was eene wezenlijke klucht, zulke misfelijke gezichten als hij maakte, heeft men zelden gezien. Het verdriet en de mistroostigheid, die op elks gelaat was te leezen, verdween voor een oogenblik; 'er was niemand in het vaartuig die niet van lagchen fchaterde. Elke mondvol, die hij, na verbaazend veel moeite, doorzwelgde, was met eenen vloek verzeld, en met onophoudelijk hoesten, als hem de korrels in den keel bleeven fteeken.

Hij at zich, in den waren zin van het woord, dronken; want de twee handen vol rijst, waar uit zijn gansch maal bestond, moest hij met twee flesfchen wijn doorfpoelen. Ons lagchen maakte hem woedend, en in het vervolg at hij onder de tent.

De zon ging onder, en de fterren die aan het heldere uitfpanfel begonnen te fchitteren, verkondig-

stigten mij mijne wacht weder aan. Ik nam het fluur van den Tandel over, en elk ging slaapen, behalven ANNA, die, wat ik haar ook zeggen mogt, bij mij wilde opzitten.

Zij konde niet aanzien, zeide zij, dat ik daar zoo gansch alleen in het duistere op deze woeste waterylakte stond, zonder een mensch die tegen mij sprak, en mij den verdrietigen tijd hielp doorbrengen. Zij had dus voorgenomen, zoo lang wij op reis waren, een gedeelte van den nacht met mij te waaken, en mij gezelschap te houden.

„ Ik moet u buitendien iets ontdekken, ” vervolgde zij, „ daar gij gewis over verwonderd zult zijn, en nooit had kunnen vermoeden? zoudt gij wel willen gelooven, dat deze afschuwelijke Graaf, die ik van harte wensch dat wij nooit gezien hadden, de onbeschaamdheid heeft gehad iets onbehoorlijks van mij te vergen, en mij oneerlijke aanbiddingen te doen? Hij legde een zakje met geld, dat hij mij wilde doen aanneemen, aan mijne zijde neder. Ik heb hem gedreigd ’er u kennis van te geeven, zoo hij mij weder met dergelijke beleedigingen aan boord kwam. Mijn voorneemen was dit geval te verzwijgen, om u geene nieuwe ongenoegens te veroorzaken, gij hebt reeds kwellingen en zorgen genoeg; doch ik vind dat het mij onmogelijk is iets van dien aard voor u te verbergen, ik moest het u openbaaren; alleen verzoek ik dat gij u met dien Graaf in geene onaangenaamheden hier over in-

S 5

wik-

„ wikkelt. — Doe als of gij nergens van weet, en
 „ maak u niet ongerust over mij, ik zal hem wel
 „ binnen de paalen van eerbied weeten te hou-
 „ den.”

Zij had wél geoordeeld; dit verhaal had mijne ongerustheid en verdriet vermeerderd, het toonde mij echter haar onvervalscht en genegen hart aan. Intusfchen konde ik mij niet genoeg over dien ouden wellusteling verwonderen, die, bij zijne twee meiden, gewis naar geene andere voorwerpen behoefde uittezien.

Alles wel overwoogen, was de raad, die ANNA mij gaf, om dit onbemerkt te laten doorgaan, zeker het beste. Ach! wij hadden reeds elfende genoeg in het vaartuig, zonder dat 'er nog die van twee-dracht en twist behoefde bij te komen.

Het wierd nu middernacht. Ik begeerde dat zij zich tot rust zoude begeeven; de Koele zeelucht, aan welke zij niet gewoon was, konde haar schadden; zij was buitendien reeds eenigzins onpasfelijk. Hoewel zij gaarne bij mij had opgebleeven, liet zij zich echter gezeggen, en ging onder de tent; doch niet lang had zij weg geweest, toen ik haar op eenmaal hevig op den Graaf hoorde schelden, en terftond daar op weder naar mij toe zag komen, zeer verbitterd en ontroerd.

Zij had zich, klaagde zij mij, nauwelijks tusfchen zijne twee meiden nedergelegd, of hij was bij haar gaan zitten, had haar zijne aanbiedingen van geld hernieuwd, en zich zelfs verftout eenige vrijheden

heden te willen neemen; een hevige slag in het aangezicht, die zij hem had gegeven, en het luid gerucht dat zij maakte, had hem weder verjaagd.

Langer kondē ik de onbeschofte handelwijze van dezen Graaf niet dulden. Ik had hem wijs gemaakt, dat ANNA mijne bruid was, en wij binnen kort stonden te trouwen; dit had ik uit voorzorg gezegd, op dat hij de behoorlijke achting niet zoude uit het oog verliezen; zijne poging om haar te verleiden, moest ik dus als eene persoonlijke belediging tegens mij aanmerken, die ik onmogelijk stilzwijgend konde laten voorbijgaan. Ik moest mij hier over gevoelig toonen, 'er mogt dan van komen wat 'er van wilde.

Ik geleidde ANNA weder onder de tent. „Ga on-, bezorgd slaapen, Nonja!” zeide ik overluid tot haar, „de eerste schobbejak die u weder moeit, zal „het met mij te doen hebben.”

ACHT-

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

*Aanhoudende kalmte. — Gevecht met den Graaf. —
Hernieuwde en woedende aanval. — De haai. —
De aangejaagde vrees. — De waterdief, en wan-
hoop onder de roeijers. — Treurig vooruitzicht,
en smertelijke voorstellingen.*

Ik had voorgenomen hem des anderen daags hier over ter rede te stellen; doch het was mij onmogelijk mij zelve zoo lang te bedwingen; ik voer hevig tegen hem uit, en zeide hem bittere waarheden; ik noemde hem *un malhonnête! un brutal!* zonder eer en gevoelens, in spijt van zijne tijtels — een ouden fater! die eerder op zijn graf dan op vrouwen behoorde te denken, voornaamelijk in de vreeselijke omstandigheden in welke wij ons bevonden, waar elke dag de laatste van ons leven konde zijn.

Hij hield zich als of hij sliep, en antwoordde mij niet. Ik oordeelde hem voor ditmaal genoeg gezegd te hebben, en twijfelde niet, of hij zoude ANNA voortaan wel met vrede laten.

Van dat oogenblik verloor ik alle achting, die ik, tot nog toe, voor zijne jaaren en karakter had ge-

gehad. Ó! Hoe zeer berouwde het mij dat wij ons met hem hadden ingescheept.

Ik keerde hierop weder naar de stuurplegt, met een nieuwen doorn in het hart, het was waarschijnlijk dat dit geval op de eene of andere wijze van onaangename gevolgen zoude zijn.

Niet lang had ik aan het roer gestaan, of de dag begon aantebreeken. Mijn vermoeden werd tot mijne bittere droefheid weder bevestigd. 'Er was geen enkel wolkje aan het gansche uitspanfel. De wind werd hoe langer hoe flauwer. Het zeil hing bij de mast neêr. Ik konde niet meêr stuuren — en 'er moest weder geroeid worden.

Met welk eene innerlijke smart ik het arme volk wakker maakte, is God bekend. Het *eundrou appa Tandou valie endou* (*), konde ik nauwelijks uitspreken.

Treurig overzagen zij de wijde en effene vlakterondsom zich heenen. Nog geen land! borstten zij eindelijk uit, en zuchtende plaatsten zij zich aan de riemen.

Ik troostte hen echter met de belofte, dat wij het tegen den avond ontwijfelbaar zouden zien, indien zij slechts stijf doorroeiden.

Gevallig dreef juist de stam van een' Pisang- of Banana-boom digt voorbij. „Ziet gij nu!” riep ik
vol

(*) Staat op om te roeijen. Het woord *appa* betekend eigenlijk vader; doch het wordt ook gebruikt voor vriend, kameraad, makker, enz.

vol vreugde uit, „ dat ik u de waarheid heb gezegd; wij kunnen niet verre meer van land zijn.” Ach! ik vleidde 'er mij zelf mede; die stam, die daar zoo verachtelijk heen dreef, was mij op dat oogenblik van zeer groote waarde. Hij gaf ons alle onze hoop weder.

Terwijl ik dus mijn best deed hen moed in te boezemen, kwam de Graaf onverwachts, al vloekende, van onder de tent ten voorschijn. De verwijtingen en scheldnaamen, die ik hem in den voorledenen nacht had toegeduwd, staken hem zeker nog in den krop; nu, dacht hij, was het tijdstip daar, om zich te wreken.

Zijne keuken-meid moest het volk uit zijnen naam zeggen, dat ik een bedrieger en weetniet was, die geen het minste verstand van koers of zeezaaken had: ik hield van den wal af, in stede van 'er naar toe te stuuren; wij waren verlooren, indien zij mij lieten begaan en langer naar mij luisterden. Hij wilde voortaan het bestuur van de chialeng op zich neemen, en duizend ropijen verbeuren, indien hij hen niet den volgenden dag aan den wal bragt; zich hier op tot mij keerende, riep hij stampvoetende uit: „ Ik zal u den degen door het lijf jaagen, „ indien gij de stoutheid hebt van u weder met de „ chialeng te bemoeijen!”

En nu stootte hij den Tandel weg, en wilde het vaartuig wenden. Het bloed kookte in mijne aderen; langer konde ik met dezen zotskap geene inschikkelijkheid gebruiken.

„ Vrien-

„ Vrienden!” riep ik tot het volk, „ indien wij
„ eene andere koers neemen, dan zij God ons ge-
„ nadig!”

Hier hielp geen talmen of bedenken. Oogenblik-
kelijk viel ik op hem aan, rukte hem met geweld
van het roer af, en wij geraakten op de plegt aan
het worstelen; doch ik was hem te sterk en te
gaauw, en wierp hem welhaast op het dek neder.

Hij stond op zonder één woord te spreken, liep
haastig onder de tent, schuimende van woede, en
kwam 'er terstond weder uit, met den blooten degen
in de hand.

Op dit gezicht vloogen alle de roeijers op, en
smeeten de riemen neêr; eenige vlugtten naar den
voórsteven, andere klommen in den mast, de ver-
warring en het oproer was algemeen.

Ik greep in haast een bambous van de tent, en
stelde mij in staat van verdediging. Een stoot op de
borst, of een slag tegen de scheenen, of op den arm,
of hand, waarif hij den degen hield, zoude ik hem
wel kunnen toebrengen, dacht ik, eer hij na ge-
noeg kwam om mij te treffen. Ik meende zeker te
zijn van hem afteweeren, en verwachtte hem dus
met onverschrokken moed.

Wat het kluchtigste van alles was, ANNA, de
bloode, de vreesachtige, en anders zoo beschroom-
de ANNA, had zich terstond aan mijne zijde ge-
voegd. Zij wilde mij in het gevaar, dat mij dreig-
de, niet verlaten.

In den angst, zonder regt te weten wat zij deed,
had

had zij een staale haarpen uit haar condé (*) getrokken; met het voorneemen, zoo als zij mij naderhand bekende, hem 'er mede te doorbooren, indien hij mij met den degen eenig leed deed of kwetste.

De Leezer verbeelde zich aan de eene zijde de Graaf, in zijn bloote hemd en Moorſche broek (†), een bonte neusdoek om het hoofd, en met den blooten degen op ons los stormende; aan de andere zijde, mij, een lange bambous met beide handen tegen hem vellende, als of ik den aanloop van een wild zwijn of tijger afwachte. Naast mij, ANNA met uitgestreken arm, en de staalen priem in de hand, met welke zij even als met eenen dolk op hem mikte — het moet een bovenmaate belagchelijke vertooning geweest zijn.

De zaak was echter op zich zelfs zeer ernstig, en konde treurige gevolgen gehad hebben, zoo het eene ongeluk het andere niet had verhinderd. Dat de Graaf het op mijn leven gemunt had, hieraan twijfelde ik geen oogenblik; voornaamelijk op het gezicht van ANNA, die hem met de wapens in de hand dorst afwachten en dreigen. Dit was zekerlijk, voor een Ridder van *Maltha*, een hoon, die niet als door het bloed van hem, die zij verdedigen wilde, konde uitgewischt wor-

(*) De *Mestiesfinnen* in *Oost-Indiën* draagen het haar in een knoop van achteren aan het hoofd, even als de *Chineſche* vrouwen, deze knoop werd *condé* geheeten.

(†) Een zeer wijde pantalon van katoen.

worden. Met vlamrende oogen, en als een raazend mensch liep hij op mij aan. Struikelde, greep naar een touw — miste het, en stortte over boord.

Ijfelijk! 'Er was een haai bij het vaartuig, ik had hem zoo even nog gezien.

„*Odavi! Odavi chigram!*” (*) schreeuwde ik uit al mijn magt, en schoot met den bambous toe om den haai aftekeeren, zoo die mögt naderen. Gelukkig; het dier bevond zich, op dat tijdstip, aan de andere zijde.

Intusfchen was een der roeijers den Graaf nagesprongen, en had hem nog in tijds gegreepen, terwijl hij reeds aan het zinken was.

Wij hadden hem nu bij de armen, en waren juist bezig hem aan boord op te trekken, toen op eenmaal de Tandel riep: „*Potenam! Potenam! Capang, waruwan!*” (†) en ik zag de haai als een pijl uit een boog komen aansnellen.

Zonder mij, had de Graaf beide zijne beenen kwijt geweest, die nog in het water hingen. De visch had zich op den rug gedraaid om die te vatten, hij opende reeds zijnen wijden bek, toen ik hem den bambous met zulk een geweld in de keel joeg, dat hij zich oogenblikkelijk weder om wierp. In dien tusfchen-tijd was de Graaf gered.

Hij moest gaan zitten, zoo was hij ontfeld. Zijn geheele ligchaam beefde, toen hij het monster zag,
aan

(*) Help! help gezwind!

(†) Haast u! haast u! de haai komt!

aan het welke hij haast tot voedsel zoude verstrekt hebben, en dat ongeduldig heen en weder zwom, en naar zijnen verloren prooi zocht. God! welk ongeluk zou dit geweest zijn, indien die man daar voor onze oogen levendig was verscheurd, en door dezen haai verflonden.

Intusfchen had dit voorval al zijn moed en toorn glad afgekoeld. Zonder een enkel woord te spreken, kroop hij onder de tent. Zijn degen was weg.

Geduurende dit vreeselijk tumult was 'er niet gestuurd noch geroeid. Het vaartuig dreef met den stroom heen, wij moeten wel een mijl verloren hebben. De spijt, die ik 'er over gevoelde, is niet uittedrukken.

Door beloften en goede woorden verkreeg ik eindelijk van het volk dat zij de riemen weder opnamen. Alles geraakte nu weder tot stilte en bedaaren.

Wat 'er ook tusfchen mij en den Graaf was gebeurd, ik moest hem spreken. Het was volstrekt noodzaakelijk om dezen zotskap tot rede te brengen. Mijn voorneemen was, hem bij den even bekoemenen schrik nog eenen anderen op het lijf te jaagen, en zoo veel mogelijk hem te beletten ons voortaan te verstooren.

Ik ging een poos daarna onder de tent. „Graaf!” zeide ik tegen hem, „luister met bedaardheid naar mij, ik moet u iets ontdekken. Het volk is ten „hoogste op u verstoord. Toen gij over boord „vielt,

„ vielt, hoorde ik hen zeggen, „ laat hem verdrin-
 „ ken! hij heeft dit wel aan ons verdiend.”
 „ Dank het aan mij, dat gij gered zijt! Zonder mij
 „ wierden uwe afgescheurde leden nu reeds in den
 „ buik van den haai rond gedraagen. Ik raad u van
 „ u stil te houden; die menschen hebben maar al
 „ te veel rede om zich over u te beklagen. De
 „ rampen die ons te vooren staan, en die ons kun-
 „ nen overkomen, zouden zij moogelijk op u kun-
 „ nen wreken. Steun 'er niet te veel op, dat
 „ het *Malabaaren* zijn! Gij weet de wanhoop maakt
 „ de bloohartigsten moedig en stout. Neem u in
 „ acht; God sta u bij, als het water op is en wij
 „ nog geen land hebben.”

Deze aanspraak had eene gansch andere uitwer-
 king dan ik 'er van had verwacht. „ Hoe!” riep
 hij, „ zouden zich deze ellendelingen aan een man
 „ als mij durven waagen? een man van moed, en
 „ beproefde dapperheid, die meermaalen op de
 „ *Maltheeser*-galeijen tegen de *Turken* is slaags ge-
 „ weest. Laat hen maar komen! zij zullen den
 „ Graaf DE BONVOUX leeren kennen.” Terstond
 kreeg hij zijne pistoolen voor den dag, die wilde
 hij altijd bij zich draagen, en dan vreesde hij nie-
 mand.

„ Doch kunt gij altijd waaken?” vroeg ik hem,
 „ hoe ligt zoude het hen zijn u in den slaap om
 „ hals te brengen. Kan niet de een of de ander,
 „ als gij buiten de tent zijt, u met een stoot over
 „ boord doen tuimelen? Zij zouden u als dan niet

„weder naspringen, om u op te vischen, wees
„daar van verzekerd!”

„Gij heb gelijk,” antwoordde hij, „voortaan
„zullen mijne meiden beurtelings des nachts de
„wacht bij mij houden. Wat het over boord stoo-
„ten betreft, dat kan ik gemakkelijk voorkomen.
„Ik blijf onder de tent.”

Dit was juist wat ik begeerde. Het is ligt te denken dat ik hem in zijn voorneemen versterkte, en hem hetzelfde als het zekerste middel voor zijne persoonlijke veiligheid aanprees.

Ik sprak toen van zijne handelwijze omtrent mij, en hoe onbillijk die was. Ik toonde hem aan, dat de koers die ik hield, de eenigste was die ons in het gezicht van het land konde brengen. Ik bewees het hem zelfs op zijne kaart. Ik maalde hem, met de krachtigste verwen, alle de gevaaren, aan welke wij waren blootgesteld, af: de stormen, de honger, de dorst, enz. en bad hem mij te laten begaan.

Hij bekende dat hij ongelijk had, en beloofde mij, zich voortaan met meerder omzichtigheid en bedaardheid te zullen gedraagen. Het kluchtigste van alles was, dat hij mij verzocht hem in tijds te verwittigen als 'er iets tegen hem op til was. Ik beloofde het hem, mits hij zich stil hield, hij gaf mij zijn *parole d'honneur*, en alles werd tusschen ons, ten minste voor het uiterlijke, in vriendelijkheid afgedaan.

Sedert wij in zee zworven, had ik geene nachtrust gehad; nu en dan over dag een weinig gesluismerd,

merd, dat was het al. Ik konde geen twee uren achter elkander slaapen; het minste geraas maakte mij wakker. Ik was in een' gestadigen angst en benaauwdheid, en had nergens rust of duur.

Naauwelijks had ik een poos onder de tent geweest, of de hoop van land te zien, of een schip te ontmoeten, de verwachting van wind, of de vrees voor een opkomenden storm, joeg mij weder naar buiten.

Daar stond ik dan, en overzag de onafmeetelijke en glatte watervlakte, op welke geene andere beweging dan die der deining werd bespeurd. Daar stond ik, en keek, tot dat mijne oogen, vermoed van het lange staaren, op ons ellendig vaartuig weder een rustpunt moesten zoeken. Ik was gansch afgemat.

Men voege daar bij de brandende hitte der zon, den honger, de dorst, het verdriet, de ongerustheid, en nog meer dan dat alles, de ijselijke verveeling, en de akelige voorstellingen van het lot dat ons over het hoofd hing, en dan nog de zuchten en traanen van ANNA, die mij door de ziel gingen. Ach! wat gevoelig en denkend mensch zoude daar gerust hebben kunnen slaapen? De Graaf konde het doen, mij was het onmoogelijk!

De uitgeputte natuur eischte eindelijk haare regten, op eene dringende en onweêrstaanbaare wijze. Ik konde mij niet langer van vermoeidheid over einde houden. Alles was nu weder geschikt en te regt gebragt, de Graaf was in schijn te vrede, het volk

roeide; ik wilde mij nu een weinig tot rust begeeven, en lag mij ten dien einde onder de tent neder.

Doch mijn slaap was, ook ditmaal, van geen langen duur, een luidruchtig geschreeuw wekte mij. Ik hoorde de woorden van *Tewedia*, *akalotte*, en andere scheldnaamen, die de Tandel en het volk tegen de meiden van den Graaf uitbraakten, die op hun beurt, met hunne gillende stemmen, hun niets schuldig bleeven.

„Wat is 'er te doen?” vroeg ik aan ANNA, die naast mij zat. „Ach!” antwoordde zij, „al „het drinkwater is weg!” — „Het drinkwater „weg;” riep ik, doodelijk ontsteld; in één sprong was ik buiten de tent.

„*Aya!*” riep het volk zoo dra het mij gewaar werd, „wij hebben geen water meer, men heeft „'er ons van beroofd; deze vervloekte Parches (*) „moet gij 'er over aanspreken!”

Genadige God! zeide ik bij mij zelve, nu is het met ons gedaan! Ik konde naauwelijks spreken zoo was ik verschrikt; de knieën knikten mij onder het lijf, en met moeite naderde ik het vat om 'er in te zien; ach! het was maar al te waar; men had 'er op zijn best zoo veel ingelaaten, dat het arme volk 'er voor een' enkelen keer, hun maal mede konde doen, en 'er de drooge rijst mede neêrflokken.

Ik was terstond van hun gevoelen; niemand dan deze

(*) Parche is het femininum van Pariah.

deze twee vrouwlieden konde het hebben gedaan, hoe zeer zij 'er ook tegen in schreeuwden, 'er was geen twijfel aan, of zij hadden het water gestolen.

Sedert ons vertrek van *Tranquebaar*, had noch ik, noch de Graaf 'er een' enkelen druppel van gedronken. Dat ANNA 'er niet had aangeraakt, was ik zeker. Ach! zij had, even zoo wel, als ik dat onontbeerlijke vogt moeten misfen. De wijn, aan welke zij nog minder dan ik gewend was, had ons beide met de drooge rijst, die wij 'er bij moesten eeten, een buikloop veroorzaakt, die ons zeer lastig was, en buitengemeen verzwakte. Onze maagen waren ontfeld, en onze ingewanden als in vuur. Aan het openbreeken van het vat (want het was met een dekzel geflooten) had zij gewis nooit gedacht, hier toe was zij veel te bloohartig, zij zoude eerder van dorst zijn gestorven. Wie anders dan deze meiden konde dien noodlottigen dieftal begaan hebben? Zij hadden 'er ons, en zich zélven op den rand van het verderf door gebragt.

Ik stelde den Graaf met veel nadruk de schrikkelijke gevolgen van deze misdaad voor; hij was redelijk genoeg om het in te zien, en wilde, dat men hen zonder verdere omftandigheid terftond aan de mast zoude binden, en half dood geefelen; doch hier mede waren wij niet geholpen, het water was nu eenmaal weg; en al had hij haar ook om hals laaten brengen, zouden wij 'er evenwel niet te beter om geweest zijn; doch 'er wierd te veel gemist, als dat zij al dat water hadden kunnen oprin-

ken. Wij moesten weten waar zij het overige hadden verborgen. Ik verzocht hem dus, mij met haar te laten begaan, en maakte hem tevens met mijn ontwerp, om achter de waarheid te komen, bekend.

Nu ging ik naar den Tandel, luisterde denzelven iets in het oor; en zeide toen, luid genoeg dat zij het konden hooren: „ *Andee pomgalali mondinam*, „ de keuken-meid het eerst.” Zij zag mij verbaasd aan, hierop trad ik naar haar toe.

„ *Tangaatje!*” (*) zeide ik, „ niemand dan gij „ hebt het water gestolen! beken het terstond, of „ wij werpen u voor de haaijen; dit is ons vast „ besluit.”

Tot dat uiterste zouden wij toch niet durven komen, dacht zij, en dat in tegenwoordigheid van haar meester; in stede van bekennen, zette zij een verwaarelijke keel op; schold van vooren af aan op het volk, en zeide mij grofheden.

„ Wat zegt gij? Heer Graaf!” vroeg ik hem, „ zijt gij 'er nog mede te vrede?” — „ Ja, ja, „ werpt haar beide over boord!” riep hij in gebroken *Portugeesch*, „ op mijn verantwoording! 'er „ is niets aan verbeurd. Het zijn maar een paar „ hoeren (*garces*) minder in de wereld; en zoo „ veel te meer wijn bespaard!”

Op deze woorden, en op het gezicht van twee roeijers, die op mijn bevel naderden om haar aan

te

(*) Zusje, of meisje!

te grijpen, viel zij voor mijne voeten. „*Mariam*
 „*moutou!*” riep zij, „ heeft het gedaan; zij heeft
 „ het hangslot van het vat afgebroken.”

Deze zich nu ontdekt ziende, bekende het feit
 met weenende oogen. „ Het was haar,” zeide zij,
 „ onmogelijk langer wijn te drinken; zij waren in
 „ den voorledenen nacht beide bijna verfmacht, en
 „ hadden, om niet van dorst te sterven, zich van
 „ een weinig water meester gemaakt, en ’er een
 „ kleine en groote callabas mede aangevuld, de
 „ eerste hadden zij leêg gedronken, en de andere in
 „ een pittie of sluitmand bewaard.”

Ik vond de callabas, doch zij was zoo goed als
 leêg. Uit vrees van verrascht of ontdekt te wor-
 den, hadden zij in den haast vergeeten de stop ’er
 op te doen. Ongelukkiglijk was die omgeval-
 len, en dit voor ons zoo kostelijk vocht was ’er
 uitgelopen en verspild.

Welk een verlies; het ergerde mij meêr dan den
 diefstal zelve. Ik had mij aan die vrouwlieden kun-
 nen vergrijpen,

Maar wat zoude het mij ook gebaat hebben? het
 verlorene was ’er toch niet door weder te krijgen,
 Hoe meêr getier ik ’er over maakte, hoe moedeloos-
 zer het volk zoude worden. Het was hoogst nood-
 zaakelijk, om aan hetzelfde onzen gevaarlijken toe-
 stand zoo min mogelijk te ontdekken. Ik moest
 veinzen, met bedaardheid te werk gaan, en de spijt
 en het verdriet dat ik ’er over gevoelde, opkrop-
 pen.

De misdaad was zeker groot; doch het waren vrouwen! wat straffe konde ik hen opleggen? Hoe ligt waren zij te verontschuldigen; ik had in haare plaats mogelijk het zelfde gedaan.

Dat zij van dorst vermachteden, behoefden zij niet te zeggen, ik wilde het heel wel gelooven, en voelde het aan mij zelve. Op deze onafzienlijke watervlakte, die door het geringste windje niet beroerd wierd; waar de brandende zonnestraalen bijna lijnrecht op ons nederdaalden, hadden zij niets om hunnen onlijdelijken dorst te lesfchen, dan wijn, dien zij te vooren nooit hadden gedronken, en nu niet dan met de grootste walging en tegenzin gebruikten, en die hen in stede van te verfrischchen, nog meer verhittede. Zij hadden dus, zonder recht te weten wat vermeerdering van ramp zij op haar zelve, en ons allen bragten, de verzoeking niet kunnen wederstaan. Waartoe is een mensch in deze schrikkelijke omstandigheden niet in staat? hij zoude om één dronk water een moord kunnen begaan. Ach! die eens de onbeschrijfelijke kwaal van eenen langduurigen dorst in eene heete luchtstreek heeft geleden, kan hier van het best oordeelen. Men moet dit zelfs ondervonden hebben.

Het was mij dus onmogelijk om deze arme schepzels te laten geefelen, hoe zeer de Graaf 'er mij toe noopte. Moogelijk zocht hij hier door zijn peis wederom met het volk te maaken.

Wat een afgrijfselijk schouwspel zoude dit buitendien voor ons alle, en voor mij in het bijzonder, geweest

weetst zijn; hoe treurig en neêrflagtig zoude ons dit gemaakt hebben! het gillen en kermen van deze twee jonge meisjes, waar van de oudste niet boven de 18 jaaren oud was, had ik onmogelijk kunnen aanhooren, het had ons alle onzen nog overigen moed benomen. En dan, wie zoude de beul hebben willen zijn?

Ik vergenoegde mij, alleenlijk haar een paar scheldwoorden naar het hoofd te werpen, en deed haar eenige bedreigingen; als bij voorbeeld: het was hun geluk dat wij ons zoo dicht bij land bevonden, zij hadden anderszins eene zwaare straffe verdiend, enz.

„Mijne vrienden!” zeide ik, hierop mij met een gedwongen lach tot de roeijers keerende, „het „kwaad is niet heel groot, op zijn ergst genomen, „zult gij u dezen avond zonder drinken moeten „behelpen; morgen zijn wij gewis te *Cairz*, het „kan volstrekt niet misfen.”

Deze verzekering was echter op niets gegrond; 'er was zoo goed als geen de minste waarschijnlijkhed, dat wij des anderendaags den *Ceilonschen* wal zouden bereiken. Ik had dit alleen gezegd om hun moed inteboezemen, en hunne gedachten van onzen zorgelijken toestand, en het verlies van het water afteleiden, en op vertroostender voorwerpen te doen vestigen.

Doch nog geen uur daarna begon ik zelfs te gelooven, dat mijne voorspelling zoude kunnen waarheid worden. Ik zag tot mijne onuitspreekelijke

lijke blijfchap wolken in het Noorden, achter den gezichtteinder, opkomen, de eerste die ik nog federt ons vertrek van *Tranquebaar*, had gezien.

„Ziet gij nu wel,” zeide ik, „dat ik u de waarheid heb gezegd. Wij krijgen nog heden wind, en nog daarenboven een goeden wind. Eene frifche koelte van 6 of 7 uren, en wij zijn uit den nood.”

Onder deze gebeurteniften was de helft van den dag verftreeken. Zij zouden nu hun armzalig maal neemen; moogelijk het laafte van hun leven. De Tandel deelde het nog overgebleevene water onder hen uit. Het was naauwelijks toereikende om 'er hunne rijst mede te bevochtigen.

„*Tannie achu!*” (*) zeide hij met een zucht; die woorden doorfneeden mij het hart. Niemand fprak, elk zag voor zich neder. Ik wilde hen iets vertroostends zeggen, „*Tambrané Santosfam!*” (†) was

(*) Het water is op.

(†) *Tambrané Santosfam*, betekent Gods wille gefchiede. De *Hindous* en *Malabaaren* gelooven een noodlot (*Bidhata*). Al het geen ieder menfch in deze wereld moet overkomen en gebeuren, en dat hij niet kan ontgaan, werd hem volgens hun gevoelen door evengemelden God *Bidhata*, terftond na zijne geboorte op den hoofdfchedel gefchreeven; *Tambrané Santosfam*, wilde dus in dit geval zoo veel zeggen, als ik geef mij aan mijn noodlot over — het is onvermijdelijk, of wat ik 'er ook tegen mag doen, is te vergeefs.

was al wat zij mij antwoordden. Ik verstond hen; zij gaven zich aan hun noodlot, of liever aan de wanhoop over, voortaan moest ik geen staat meêr op hen maaken. Tegen mijne verwachting namen zij echter stilzwijgend de riemen weder op.

De avond kwam, en — geen wind. Mên verbeefde zich mijne angst, de stilte bleef voortduuren.

Tot nog toe, hadden wij, voort na zonnen ondergang, altijd een klein koeltje gehad, dat ons gemeenelijk tot het aanbreeken van den dag bij bleef; en genoegzaam scheen om den stroom het hoofd te kunnen bieden, zonder dat 'er behoefde geroeid te worden; doch dit zelfs had ons nu verlaaten, de eenigste troost die ons nog was bijgebleeven, waren wij nu ook kwijt. Ik voorzag dat deze nacht ons lot zoude beslissen (*).

De

(*) Ik herinnerde mij het ongelukkig lot, dat bij mijn tijd te *Nagapatnam* aan twee pasagiers, die naar *Europa* stonden te vertrekken, te beurt viel.

Zij hadden zich des avonds laat in een chialeng met twee roeijers en een Tandel, aan boord van hun schip willen begeeven, dat zeilree op de buiten reede ten anker lag. Onder weg overviel hen een sterke wind, en regenbui; door de opgekome ne duisternis misten zij het schip, en de wind, die den geheelen nacht aanhield, en ongelukkiglijk van de landzijde kwam, had hen wegens de vermoeidheid der roeijers, de nadering van hetzelfde onmoogelijk gemaakt, de stroom uit de *Manaarische* Golf vattede hen, en zij dreeven naar zee. Zij hadden, als ligt is te denken, noch
eeten,

De roeijers scheenen uitgeput te zijn van vermoeidheid. Zij hadden geen druppel water meer om de rijst door te krijgen (*), en moesten dus bij het drinken ook het eeten opgeeven. Het schrikkelijk vooruitzicht van van hongere en dorst te moeten sterven, zoude wel stoutere lieden dan deze arme *Malabaaren* hebben doen fidderen, geen wonder dan, dat het op hunne zwakke zielen al zijne uitwerking had. Zij zagen zich onherstelbaar verlooren, en eene diepe moedeloosheid greep hen op eenmaal aan.

Als hadden zij het met elkanderen afgesproken, trokken zij ten gelijken tijd de riemen in, wikkelden zich in hunne kleedjes, en legden zich in het vaarttuig neder; alle mijne voorstellingen, alle mijne aanaaningen waren te vergeefs; zij wilden geen riemslag meêr doen. Zij weigerden zelfs de ropijen van den Graaf. Daar zij toch moesten sterven, konde hun het geld van geen nut zijn; het was beter den dood in rust aftewachten, dan op de roeibanken te bezwijken.

Ik bad hen nog maar dezen ééne nacht door te roei-

eeten, noch een druppel water aan boord. Een vaarttuig, van *Pegu* komende, had de chialeng niet verre van die kust zien drijven, dezelve opgevischt, en 'er de lijken in gevonden, die reeds half vergaan waren. Een dezer passagiers was een goed vriend van mij.

(*) Men kan geen drooge rijst zonder water nedersloeken, dewijl dezelve het speeksel en de vochtigheid der keelklieren als eene spons naar zich trekt en opzuigt.

roeijen. Ik smeekte, ik beloofde, ik deed aanbiedingen, ik zeide hun dat al hunnen arbeid van den gansch en dag in minder dan een uur weder verloren ging; zij antwoordden mij niet.

Nu begon ik te dreigen, mogelijk dat dit iets hielp; doch mijne dreigementen werkten even zoo min uit als mijne smeekingen, beloften en goede woorden — zij waren volstrekt niet te bewegen.

Ik was raadeloos; wat zoude ik doen? wat zoude ik beginnen? 'er was geen middel tot redding; wij werden met geweld door den stroom naar zee terug gesleept.

Dit konde ik niet aanzien. Het was mij onmogelijk, om mij even als mijne *Malabaarsche* roeijers, zoo koelbloedig en onverschillig, of liever lafhartig, den dood over te geeven, zonder niet eerst alle poogingen in het werk te hebben gesteld, om het leven te behouden en te redden.

Ik nam dus een riem op, plaatste de keuken-meid en tanniekaretje, door goede woorden en beloften aan een ander, en wij begonnen met alle magt te roeijen.

Doch het was van geen langen duur. Na eene korte poos moesten wij het opgeeven. Mijne roeimakers konden niet meer, en kroopen onder de tent, en ik had de handen vol blaären.

Daar dreef nu het vaartuig heen; gansch in de magt van den stroom en der deining. Nu met den steven naar de eene, dan naar de andere zijde gekeerd. Elk sliep; zij alle waren min of meer onverschil-

fchillig, ongevoelig, of onkundig van het fchrikkelijke lot dat hen wachtte. Ik alleen kende het in alle dezelfs uitgebreidheid; ach! ik zag ijfelijke tooneelen te gemoet.

Onmogelijk kan ik befchrijven, hoe ik als toen te moede was. De wanhoop had zich geheel van mijn hart meester gemaakt, aan middelen tot redding behoefde ik niet te denken, 'er waren 'er volftrekt geene; niet dan wind, of het ontmoeten van een fchip, konde ons behouden, en zoo de eerfte ongunftig, of te hevig was, waren wij evenwel verlooren.

Weenende zettede ik mij in het vaarttuig neder, met het hoofd tegen een roeibank geleund. Ik gaf mij over aan de treurigfte overdenkingen.

„ Groote God!” riep ik bij mij zelve uit, „ wat „ zal 'er van ons worden? wèlk ongelukkig lot „ vervolgt ons op deze reize? In een tijd dat de „ zee in deze ftrecken door buijen, ja zelfs door „ stormen, meest altijd wordt beroerd en geteisterd, „ is zij glad en effen als een fttaande poel. Aller- „ hande tegenspoeden en ongelukken overvallen „ ons; alles wat onzen toestand gevaarlijk kan maa- „ ken is bij ons vereenigd. Geen levensmiddelen, „ geen water, een zwaar belaaden vaarttuig, een on- „ kundige Tandel, een moedeloos volk, twist, „ vechterijen” —

Ik dacht toen aan ANNA, die reeds onpafelijk was. Ik verbeeldde mij haar te zien, hoe zij in den brandenden dorst, en met de tong aan hiet verhemelte gekleefd, fpraakeloos, of in de vreefelijkfte ftuip-

stuiptrekkingen daar lag, hoe zij hijgde en steende, en het inwendige vuur, dat haar verteerde, haare liefelijke wezenstrekken ontstelde.

Ik zag haar angst, haar lijden en benaauwdheid! Ik zag haar in razernij sterven, en den laatsten snik geeven! Ik beefde voor haar, zonder te denken dat ik zelf, dat wij alle, aan dezen harden en bitteren dood blootgesteld waren.

V

NE-

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

De schrikkelijke droom. — Blijde ontwaaking. — Vergeeffsche hoop en ijdele beloften baaren mistroutwen. — De angstige verwachting. — Niet dan lucht en water. — Snoodheid van den Graaf. — Het beslisfend oogenblik. — Onverhoopte redding.

Met dergelijke akelige voorstellingen pijnigde ik mij zelve, tot dat, uitgeput van vermoeidheid, de flaaap mij overviel; en fchrikbeelden van eenen anderen aard zich voor mijnen afgematten geest vertoon- den.

Ik bevond mij, gansch alleen met ANNA, in eene kleine boot, zonder zeil en zonder riemen. In het midden van eene woedende en hemelhooge zee, en in het uiterfte gevaar van te vergaan. Nu eens werden wij tot aan de wolken opgevoerd, dan daalden wij tot in den afgrond neder. Bergen van water reezen tegen ons op, en dreigden ons allen oogenblik te bedekken.

Deze droom was zoo natuurlijk, en ftede zich met zoo veel wezenlijkheid mijne verbeeldingskracht te vooren; het rijzen en daalen van de boot; het
-311- bruis-

bruisfchen der golven; het loeijen van den storm — dat ik van fchrik eensklaps ontwaakte. Mijn hart klopte hevig, koude zweetdruppelen bedekten mijn aangezigt. Ik was zoo verbijsterd op het oogeblik, dat ik mijne gedachten niet konde verzamelen, en mij bezinnen waar ik was; een sterke fchok die het vaarttuig gaf, bragt mij tot mij zelve.

Ik rees fchielijk overeinde; God! welke gewaarwordingen doorftroomden mijne ziel! naauwelijks konde ik mijne oogen gelooven; het woei eene frifche koelte uit het Noorden.

Terftond wekte ik den Tandel en een paar roeijers. Ik bezwoer hen deze gelegenheid niet te laaten voorbijgaan, en het zeil met allen fpoed aanteflaan, en op te hiffen; zij lieten zich gezeggen.

Welhaast doorfneeden wij de golven als een pijl uit een boog, dat het fchuim over ons heen fpattede. Zuid Zuid-Oost, zoo veel ik mij naar de fterren konde rigten, die door de overdrijvende wolken fomtijds voor een poos verborgen bleeven.

Intusfchen begon de dag aantebreeken, De wind in ftede van als naar gewoonte te verflaauwen, wakkerde zelfs aan. Ik vreesde hem niet; ik duchtte alleen de kalmte, noodlottiger voor ons dan zelfs een storm.

Met den wind had ik, zoo wel als het volk, weder moed gekreegen. Zij verdroegen den dorst die hen zeer begon te kwellen, met tamelijk geduld. Een van hun beproefde om zeewater te drinken; doch eene hevige braaking, die 'er op volgde, fchrikte de anderen 'er van af.

Ik zocht hen door alle mogelijke drangredenen tot het nuttigen van een weinig wijn te beweegen; doch alle mijne welspreekendheid was te vergeefs, zij weezen het met afgrijzen van de hand. Het scheen mij toe, dat de dood op verre na zoo verschrikkelijk niet voor hun was, dan het verlies van hunne Caste. Dit kwam mij juist niet vreemd voor, ik had immers te *Madras* genoeg blijken gezien, welke hooge waardij zij in dezelve stelden.

Dus verliep de dag. Wij hadden fris doorgezield, ik had niets gedaan dan te troosten en moed in te spreken. Nu het volk, dan ANNA, die vreeslijk mismoeedig begon te worden; dan klom ik weder met den kijker in den mast, om naar het land uit te zien. Tegen den avond, had ik hun allen beloofd, zouden wij het vast en zeker ontdekken; doch de avond kwam, de zon ging onder, en het zoö vaak beloofde land, was nog nergens te vinden.

Dit echter maakte mij geenszins ongerust; dat wij het tegen den morgen zouden bereiken, was, dacht mij, zeker; ik stelde 'er geen de minste twijfel in, en had 'er mijn leeven voor willen te pand geeven, dat wij ons nog voor het aanbreeken van den dag, onder den wal van *Ceilon* of *Chormandel* zouden bevinden.

Het volk wilde echter aan mijne beloften geen oor meêr leenen, hun vertrouwen op mij had een einde: zij leidden zich weder in een hoek van het vaartuig bij elkanderen neder, en begonnen om hunne vrouwen en kinderen te jammeren.

Het

Het drong mij tot in de ziel. Wat konde ik doen om hen te vertroosten?

Geduurende ons rondzwerfen op deze zee, hadden zij zich blindelings aan mijne leiding overgegeven. Ik was de eenigfte die met hen omging, die waakte, terwijl zij zich uitrustten, en fliepen; die hen moed toefprak en opbeurde. Ik verftond hunne taal, en vermaakte hen met vertellingen en fprookjes, om hunne gedachten van het gevaar, waarin wij ons bevonden, aftetrekken; dus had ik hen geduurig bezig gehouden, en met beloften, van het land welhaast te ontdekken, gepaaid; van den morgen tot den avond, en van den avond ftelde ik hen weder uit tot den volgenden dag; doch alle mijne beloften kwamen op niets uit; geen wonder dat zij op het laatst, aan mijne voorzeggingen, die gefladig valsch bevonden werden, niet langer geloof wilden fiaan.

Wat den Graaf aangaat, hij kwam bijna niet onder de tent van daan. Hij deed niets dan zich dronken drinken en flaapen. Nooit zag ik een man van verftand zoo zorgeloos, zoo volmaakt onverschillig, zoo ten eenemaale ongevoelig over den toefland, waar in wij ons bevonden, en over de gevaaren, die ons boven het hoofd zweefden.

Vergeefsch zocht ik een der roeijers te overreedden om mij in den nacht gezelfchap te houden. Het woei eene frifche koelte, ik moest iemand hebben die op het zeil pastte, de fchoot aanhaalde of vierde, en mij in het een of ander behulpzaam

was. Om het roer telkens te verlaten, daar toe had de chialeng te veel vaart. Eindelijk na veel bidden bleef de Tandel bij mij op.

Terwijl wij dus door de golven heen snelden, bragt ik mij de gansche reize te binnen, om zoo veel mogelijk een bestek te maaken waar en op welke hoogte wij ons bevonden. Ik berekende bij mij zelve de snelheid van den stroom, en hoe veele mijlen hij ons had kunnen mede sleeven. Ik herriep in mijne gedachten den koers die ik had gehouden, en den weg die wij naar mijn oordeel konden hebben afgelegd, den afstand der kust van het Eiland *Ceylon*, of eigenlijk van *Tranquebaar*, tot de Noordelijkste hoek van *Jaffanapatnam*; alle mijne onderzoekingen eindigden, en kwamen daar op neder, dat wij op de hoogte van *Punto Pedra* moesten zijn.

In deze veronderstelling wilde ik nog maar een uur zeilen, en dan bijdraaijen. Wij konden op klippen, of op een der *baixos* (*) vervallen, en dan zouden wij evenwel den dood niet hebben kunnen ontgaan; doch de wind begon allengs weder te verflaauwen, en tegen 4 uren des morgens, scheen alles aanteduiden, dat het wederom dood stil zoude worden.

De dag zoude nu haast aanbreeken; ik wenschte deszelfs terugkomst, en vreesde 'er voor ten zelfden tijd. Reeds kon ik bij de flauwe schemering, die

(*) Twee zandbanken.

de naderende dageraad langs de Oostelijke kimmén verspreidde, zien, dat mijne vrees, om onverhoeds op het land te vervallen, ongegrond was.

Ik had de oogen onwrikbaar gevestigd naar den kant, waar ik oordeelde, dat hetzelfde zich moest opdoen; naarmate dat de duisternis verdween, en het uitspanzel zich opklaarde, vermeerderde zich mijne angst en ongerustheid. Ik was in den staat van eenen misdaadige, die uit den mond van zijnen regter het vonnis des doods, of zijne vergiffenis verwacht. Het hart klopte mij hoorbaar, ik konde nauwelijks ademhaalen.

Eindelijk was het gansche firmament verlicht; 'er bleef geen twijfel meer over; niets dan hemel en zee, waar ik mijne oogen wendde.

Een afgrond, die zich voor mijne voeten had geopend om mij te verflinden, zoude mij minder schrik veroorzaakt hebben, dan deze wreede verzekering; ik beefde van het hoofd tot de voeten als of ik de koorts had, en de traanen rolden over mijne wangen.

Elk was met den dageraad opgestaan, in de hoop van het einde zijner ellende te zien. Elk keek scherp met mij naar den kant, van waar ik hun zeide, dat zich het land moest opdoen of vertoonen; in eene pijnlijke verwachting stonden zij alle om mij heen; dan meende men het te zien, dan wederom was het verdweenen — tot dat eindelijk de opkomende zon hen overtuigde, dat 'er niets was te hoopen, en hen geen andere keuze overbleef, dan van honger en dorst te sterven.

Nu bemerkten zij ten gelijken tijd mijne neêrslagtingheid, en de traanen, die uit mijne oogen barsteden. Meer behoefde 'er niet — de uiterste wanhoop schein zich op eenmaal hunner te bemachtigen.

Als uit éénen mond verheften zij alle te gelijk een luid jammergeklag; de twee meiden voegden 'er zich met een akelig gehuil bij; zij sloegen zich op de borst, en scheurden zich de haaren uit het hoofd, geen bidden of dreigementen konden hen doen zwijgen.

Gansch ontfeld kwam de Graaf van onder de tent ten voorschijn; dit vreeselijk misbaar had hem uit zijnen slaap gewekt, moogelijk dacht hij dat wij zonken; doch welhaast ontdekte hij 'er de oorzaak van.

Sedert ons krakeel of gevecht had hij zich stil gehouden, en zich in het geheel niet met het bestuur van het vaartuig bemoeid; hij was niet uit de tent gekomen, dan in de uiterste noodzaakelijkheid, en dan nog maar voor een korte poos, en met de gelaadene pistoolen in zijn zak, zoo groot was de vrees, die ik hem had ingeboezemd.

Nu dacht hij het gunstig oogenblik daar, om zich aan mij te wreken, en mij bij het volk haatelijk te maaken. Zijn tanniekaretje moest hem dit maal weder als tolk dienen.

Niet hem, maar mij, moesten zij als de voornaamste oorzaak van hun ongeluk aanmerken. Ik had des nachts telkens een verkeerden koers gestuurd,

en

en mij van het land verwijderd, in stede van het te naderen; had men zijnen raad gevolgd, en de koers, dien hij had aangewezen, dan zoude men reeds lang te *Jaffanapatnam* zijn, en diergelijke meer; doch men floeg geen acht op het geen hij zeide, elk was te veel met zijn eigen ramp bezig, elk zag onzen staat als wanhoopig aan, alle hoop van uitkomst en redding scheen vernietigd.

Deze onverschilligheid van het volk verbitterde hem nog meêr, en hij trad woedend naar mij toe. „Waar is het land,” riep hij uit met een scheldnaam, „waar mede gij mij en deze arme menschen zoo lang hebt gepaaid? Het voegt u wel, armzalige! om voor stuurman te ageren, en met het leven van lieden te speelen; waar van de geringste tienmaal beter is dan gij. Scheer u oogenblikkelijk van hier! en wacht u wel van u weder met het vaartuig te bemoeijen, of ik schiet u als een hond neder!” dit zeggende gaf hij mij een stoot op de borst, en rukte het roer uit mijne handen.

De schaamte, de droefheid van mij zoo wreedelijk vergist en bedroogen te hebben, hadden mij zoodanig overmeesterd, dat ik geen enkel woord konde antwoorden, of tot mijne verdediging bijbrengen. Ach! ik geloofde nu zelfs, dat ik des nachts een verkeerden koers had gestuurd. Spraakeloos, betuurd en verweezen stond ik daar; onbekwaam om te denken of te redeneeren.

Nu wendde hij het vaartuig. Op eenmaal kwam ik tot mij zelve, het was als of een electriche slag mij door alle mijne leden schoot.

Wanhoopig vloog ik naar den mast; in een oogenblik was ik 'er opgeklommen. ó God! hoe kan ik de vreugde, die ik gevoelde, beschrijven; duidelijk zag ik de toppen der boomen zich langs den gezichteinder uit het water verheffen; bijna viel ik van boven neder, zoo was ik 'er over aangedaan.

„Land! land!” schreeuwde ik zoo hard ik kon, en wees met mijn hand waar het lag. Een algemeen geroep van „land!” verhefte zich in de chialeng; elk ijde naar den mast; elk, die klimmen konde, wilde 'er zich van overtuigen.

Het volk was uitgelaaten van blijdschap. Nauwelijks was ik beneden, of zij vielen mij te voet, en kusten mij de handen, tot zelfs de meiden van den Graaf; alle noemden mij hunnen redder.

ANNA omhelsde mij tederlijk, zij weende overluid; ik zelfs weende van vreugde; het genoeg dat ik op dat oogenblik gevoelde is niet uitedrukken; door al het hartenleed, de angst en zorgen, had ik het niet te duur gekocht.

De Graaf alleen was ongevoelig of hield zich zoo; hij maakte geen de minste verschooning; hij zocht zich niet wegens zijne drift en haastigheid bij mij te verontschuldigen; ik zag niet de geringste blijdschap op zijn gelaat; ik meende zelfs te kunnen bemerken, dat het hem speet, dat wij het land ontdekt hadden.

Ik konde hem nu op mijne beurt bittere waarheden hebben gezegd, ik konde hem met de haatlijkste verwen afgemaald hebben; doch waar toe zou-

zoude mij deze kinderachtige wraak hebben kunnen dienen? voor schaamte en verwijtingen was hij niet vatbaar, en van het volk, dacht hij, had hij niets te vreezen, zoo lang hij zijne pistoolen bij zich had.

Het behandelde hem echter nu met de uiterste verachting, niemand sprak tegen hem, elk zag hem overdwers aan. Hij had dit, en nog veel erger aan hun verdiend; hij had op het punt geweest om ons alle aan eenen onvermijdelijken en harden dood over te geven. Afgrijpelijk oogenblik! zelfs nu nog, kan ik 'er niet dan met huivering aan denken.

Intusfchen hadden zij, zonder dat ik 'er hen toe aanmaande, terftond de riemen weder opgenomen; doch de dorst had hen merkelyk verzwakt; ik zag wel dat zij niet veel kracht konden doen, en hoe-wel 'er nog een klein koeltje was, dat nog even het zeil vulde, vreesde ik echter, dat het tegen den middag, als de zon hooger rees, ganschelyk mogt verflappen — en de stroom ons op nieuw meester worden; ook waren onze behoeften dringend, hoe eerder wij aankwamen hoe beter.

Al wat leven had moest dus mede aan de riemen. Ik, de twee meiden, de Tandel, — alles roeide. ANNA stond aan het roer; wij riepen haar toe, hoe zij moest stuuren, rechts! links! het was om te lagchen, de een moedigde den anderen aan.

De Graaf was in het begin reeds, druipstaartende, en in zich zelve mompelende, weder onder de tent gekroopen; even als had men hem zeer beleedigd.

digd. Hij had zich niet aan mij kunnen wreken, zoo als hij had gedacht; zijne onkunde, zijn wrevelige aard, zijn haatelijke inborst, was bij het ontdekken van het land te gelijk aan den dag gekomen: alleen om het wreede vermaak te hebben van mij bij het volk verachtelijk te maaken, had hij het vaartuig, met alle die 'er op waren, en zich zelven, aan de zee willen prijs geeven. Welke wonderlijke karakters vindt men toch niet onder de menschen!

Intusfchen kwam het land hoe langs hoe meer van achter den zigteinder ten voorschijn; bij elken riemslag scheen het ons te naderen. De dreeven van palmboomen vertoonden zich reeds aan onze verlangende oogen in hunne volle pracht, wij zagen de verhevene kruinen, onder welker koele schaduwe wij ons haast hoopten uitterusten! — boomgaarden, verspreidde hutten, alles lag in de morgen-zonne! de aangename en verfrischende geur der planten en gewassen woei reeds tot ons over. Onze harten vloogen het zoo lang gewenschte land te gemoet.

Eindelijk! eindelijk! kwamen wij aan. Het was een Eiland. Eene rij klippen bezoomde den oever, en belette ons de nadering aan het strand, wij moesten met onze chialeng buiten het rif blijven. Wat verder zouden wij waarschijnlijk een bekwaamer plaats hebben gevonden; doch hier toe had niemand lust; niemand wilde 'er toe verstaan, elk was te ongeduldig, en al had het vaartuig tegen
de

de klippen moeten verbrijzelen — de roeijers zouden evenwel geen riemslag meer hebben gedaan.

Gelukkig liep 'er geene branding, en het was 'er niet diep. „Werp het anker uit!” riep ik tot den Tandel; en — het anker viel.

TWIN-

 TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing op het Eiland Caradiva. — De Waterput. — Het middagmaal. — Stijfhoofdigheid van den Graaf. — De wandeling. — Woedend gevecht met den Graaf. — Vertrek van het Eiland. — De bekroonde liefde. — Aankomst te Jaffanapatnam.

Naauwelijks waren wij ten anker, of oogenblikkelijk geraakte alles in beweging; elk wilde de eerste aan land zijn om zijnen dorst te lesfen. De roeijers, de Tandel, de meiden, ik, en ANNA — elk begaf zich, zoo als hij ging en stond, te water.

Het was kluchtig om te zien, hoe wij langs de beide zijden van het vaartuig afklauterden, hoe wij tusfchen de klippen doorwaadden, hoe een van het volk met een bamboes vooruit ging om te peilen, ons den weg wees, en wij hem alle in eene lange rij volgden.

Op eene enkele plaats alleen moesten wij een paar slagen zwemmen; doch voor het overige kwam het water mij niet veel hooger dan de fchouders. Ik ondersteunde ANNA in het treden op de fcherpe
 en

en puntige rotzen; men kan ligt denken dat dit alles voetje voor voetje moest gaan. Eindelijk geraakten wij, de een na den ander, op het drooge.

De eerste waren reeds voor uit, en de andere naar maate dat zij aan den wal kwamen, kwamen als dolle lieden achter aan. Ik, ANNA en de meiden waren de laatsten; wij volgden hen, zoo hard wij loopen konden, door het bosch, waar wij tusfchen de boomen door, van verre eenige hutten ontdekten.

„*Kinaru! kinaru! onnora kinaru ingairkir-*„ *doe?*” (*) vroegen wij onder het loopen aan eene vrouw, die ons te gemoete kwam; zij wees ons, gansch verwonderd, den weg naar het gehucht, waar wij de put, op eenigen afstand van hetzelfde, vonden; en den Tandel met zijne lieden reeds drok bezig zagen.

Ik had aan de meiden, en voornaamelijk aan het volk, bevolen, en hen zelfs gebeden, eer zij het waagden te drinken, uit voorzorg eerst den mond te spoelen, en eenige maalen de keel te gorgelen; en hunnen brandenden dorst niet dan langzaam en met korte teugen, te lesfen. Ik had hen met de krachtigste bewoordingen, terwijl wij nog op het vaartuig waren, het gevaar van het fchielijk en veel drinken voorgesteld; doch ik zag nu tot mijne niet geringe ontsteltenis, dat zij zich weinig aan mijne voorschriften en waarschouwingen bekreunden; zij scheurden elkanderen den emmer uit de hand; elk wil-

(*) De put! de put! waar is uw put?

wilde de eerste zijn: ik vreesde dat zij zich te barste zouden drinken, zij zwollen op als padden; een geluk voor hun, dat zij door het water hadden moeten waaden, dit had hen eenigzins afgekoeld; het schielijk en veel drinken zoude hen anderzins ligt doodelijk hebben kunnen geweest zijn. ANNA en de meiden dwong ik echter mijne regels van voorzichtigheid op te volgen, het welk mij, met de laatstgenoemden, geene geringe moeite kosttede.

Intuschen hadden zich eene menigte Eilanders rondsom ons heen vergaderd. Die menschen konden zich in het eerst niet voorstellen of begrijpen, wat ons deerde, het geroep en geschreeuw van het volk om de put en om water, had hen verbijsterd en bevreesd gemaakt.

Ik vroeg naar den Manigaar (*), hij stond onder den hoop, en kwam terstond bij mij. Voor een ropij, die ik hem gaf, liet hij ons een twaalf stuks Ellaniir, (jonge cocosnooten,) van de boomen haalen, deze verfrischende en aangename vrucht, bragt ons geheel weder op onzen stel.

Nu zond ik een van het volk aan boord, om den Graaf te helpen aan land te komen; hij moest denzelven tevens een paar cocosnooten uit mijnen naam aanbieden, en onze nog overige rijst mede brengen.

Ik ben niet haatdraagend van aard, en wilde dus den eersten stap tot verzoening en vriendschap doen;

de

(*) Opperste van het dorp.

de blijfchap dat wij behouden waren, had alle reden van misnoegdheid, die ik tegen hem mogt hebben, glad uit mijn hart gewischt.

Zoude men het gelooven? deze wonderlijke man trok zijne eigenzinnigheid en hoofdigheid zoo verre, dat hij weigerde het vaartuig te verlaten; hij zond mij zelfs de cocosnooten wederom, die hij niet had willen aanneemen; waarschijnlijk om dat zij van mij kwamen; hij gaf om geen water, liet hij zegen, zoo lang hij wijn had.

Hoe hij bij dezen verhittenden drank, die hij dagelijks, gedurende onze reize, tot laat in den nacht, zoo overvloedig had ingezwolgen, zijn gezondheid nog behield, kan ik tot nog toe niet begrijpen.

Men voege daar bij het weinige en onverduwelijke voedsel dat hij 'er bij gebruikte; zijne hooge jaaren, zijne zwakke lichaamsgesteldheid, en dan de bijna onverdraagelijke hitte der zon, aan welke wij zoo lang hadden blootgesteld geweest, zonder eenige andere bescherming voor dezelve te hebben gehad, dan eene tent van gevlogten cocosbladen. Het zoude naar mijn oordeel de sterkste natuur hebben vernietigd.

Men zag echter geen het minste teken van ongesteldheid aan hem, hij klaagde niet over honger of dorst, of uittede de geringste begeerte naar water. Hij dronk geregeld zich eens, en somtijds tweemaal 's daags, dronken — en mummelde, in stilte, zijne drooge rijst, onder de tent, op.

Ik nam voor, verder mijn hoofd niet met hem te

breeken; hij mogt aan boord blijven zoo lang hij wilde; als het hem verveelde, of zoo hij zag dat men zich niet aan hem stoorde, zoude hij wel van zelve aan den wal komen.

De rijstpot kwam nu welhaast te vuur, voor drie of vier fanams had mij de Manigaar een groote jacha (*), en een schoone zoode versche visch gebragt — hier van zoude een kerrij gemaakt worden.

Jammer dat de Pomgalalie of keuken-meid van den Graaf een Parche (†) was, zij konde anderzins de spijsze toebereid hebben; de roeijers, hoe hongeregig dat zij ook waren, hadden 'er weinig lust toe, zij vonden echter wel dra eene vrouw onder de Eilanders, die zich hiermede belastte.

Toen het eeten gereed was, plaatsten wij ons onder de boomen, het volk bij elkanderen in een kring (§), en ik met ANNA wat verder; de twee meiden van den Graaf kreegen ook hun deel; zij gingen ons wel niets aan; doch zoude ik die arme schepzels, die mede niet weinig geleeden hadden, toe

(*) Eene vrucht van een buitengewoone grootte, die aan den stam van den boom, in stede van aan de takken, groeit.

(†) Of van de nederige Cast; geen andere Cast zoude iets willen eeten dat door een Paria was aangeraakt.

(§) De eene Cast mag met de andere niet eeten, ten zij zij beide gelijk in graad zijn; anderzins vervalt die van de hogere Cast, in de klasfe van de laagere met wien hij ge-eeten heeft.

toe laten zien, en honger lijden? wat konden zij het helpen dat hun meester een gek was?

Welk eene vrolijke maaltijd! Ik zal die zoo lang ik leef niet vergeeten, aan alle onze geleedene angst en kommer werd niet meer gedacht. Van tijd tot tijd riep mij, dan de een, dan de ander van het volk, met een vergenoegd en blij gelaat toe: „*Doré, ré! nella Doré! onnoré fantosam!*” (*)

Zeker en gewis; zij waren hun leven naast God aan mij verschuldigd; doch ANNA had 'er ook veel toegedaan — hoe vreemd dit ook moge schijnen, is het niet te min de waarheid.

Ik was voor haar meêr dan voor mij zelfs bekommerd geweest, om haar te redden was ik voornaamelijk bezorgd; ik dacht niet om mij, ik dacht om zoo te zeggen aan niemand op het vaartuig, ik dacht alleen aan haar. Het scheen mij toe dat zij alleen in gevaar was, het ijfelijk denkbeeld haar van honger en dorst te zien sterven, werkte zoo krachtig op mijn gemoed, dat mij niets te zwaar of te moeijelijk viel; dat ik alles deed en zoude hebben gedaan, om, ware het mogelijk, dit vreeselijk ongeluk voor te komen, of te verhinderen; zoo zij niet aan boord geweest was, het zoude erger met ons zijn afgelopen, — wij waren mogelijk nog niet aan land.

Toen

(*) Waarde Heer! het is door uwe gunst, of, wij hebben het aan u te danken, dat wij nog leven en hier bij elkanderen zitten om te eeten.

X 2

Toen het eeten gedaan was, ging de Tandel met twee van zijne lieden weder naar de chialeng; zij namen een' Inwooner van het Eiland met zich, deze zoude hun een plaats aanwijzen, waar zij met het vaartuig nader aan den wal konden liggen.

De Graaf mogt somtijds denken dat ik zijne meiden terug hield; ik wilde haar dus mede naar boord zenden; doch dit ging zoo gemakkelijk niet. Met veel moeite bewoog ik de keuken-meid hem wat eeten te brengen, het welke hij, niettegenstaande zijne koppigheid, en geveinsde hardvochtigheid, evenwel grootelijks noodig moest hebben.

Doch het tanniekaretje weigerde voltrekt eerder in het vaartuig te gaan dan wij. „ Voor haar part mogt „ haar Meester verhongeren, het was haar om het „ even! — Was hij niet over haar te vrede, dan konde „ hij haar wegjaagen; zij was buitendien voornee- „ mens hem te verlaaten, zoo dra wij te *Jaffana-* „ *patnam* zouden zijn aangekomen. Hij was een „ vrek, die haar gedurende den tijd van 8 maan- „ den die zij reeds bij hem was geweest, niet meer „ dan een kleedje had gegeeven, hoewel hij haar in „ het begin groote beloften had gedaan; een oude „ grompot, die niets deed dan vloeken en knor- „ ren. Ook konde zij het hem nooit vergeeven, dat „ hij haar en haar kameraad om een weinig water „ zoo onverschillig had willen laten geefelen, en „ over boord werpen.”

Het was nog tijd eene wandeling te doen, ik bad ANNA mij te verzellen. Een fraai bosch van digte
en

en zwaare boomen lag voor ons, wij traden 'er in. Het weergalmden van het kwinkelen van duizende vogeltjes van verschillende verwen. Welke wel lustige schemering! welke welriekende en frische geur der planten! welk een liefelijk koeltje heerschte onder dit hooge en lommerrijke geboomte! wij doorwandelden het arm in arm, eindelijk zochten wij eene graazige plek, en zetteden ons naast elkanderen neder.

Geduurende onze noodlottige reize had ik weinig gelegenheid, en nog minder lust gehad, om haar wegens haaren verloofden te *Trincomale* te onderhouden; nu sprak ik 'er haar van, en van de waarschijnlijkheid, dat wij niet lang meêr bij elkanderen zouden blijven. Zij begon bitter te weenen, en zeide, dat zij liever verkoos den dood te ondergaan, dan de vrouw van dezen man te worden. Zij bad, zij smeekte, om bij mij te mogen blijven. Zij wilde mij overal verzellen; wilde zoet en zuur met mij deelen; nooit zoude zij mij verlaten; aan haar trouw, aan haare oprechte liefde moest ik niet den allerminsten twijfel slaan, haar hart was zoo zuiver en onbevlekt, als haar ligchaam, zij wilde allenkijk voor mij leven.

„ Ach!” vervolgde zij, „ van het oogenblik af „ dat ik u te *Sadras* leerde kennen, was ik u reeds „ genegen; toen reeds voedde ik eene geheime lief- „ de voor u: doch de edelmoedige en menscheieven- „ de wijze, waarmede gij mijnen kranken vader hebt „ behandeld en gepleegd, de zorg die gij voor mij

„ en mijne arme moeder zoo langen tijd hebt gedraa-
 „ gen; dit heeft mij geheel en al voor u ingenom-
 „ men; geen man in de wereld kan, of zal mij
 „ voortaan meêr behaagen. Uwe weldaaden, die
 „ gij met een oprecht gemoed, zonder eenig belang,
 „ zonder eenig inzicht of voorneemen omtrent mij,
 „ aan ons hebt betoond; geeven u een regt op mijn
 „ perfoon en hart, boven alle anderen. Ik geef mij
 „ zelve aan u over, zonder eenig beding of voor-
 „ waarde, alleen sta mij toe, bij u te mogen blij-
 „ ven, niet als uw vrouw, want ik wil u nooit
 „ trouwen, -maar als uwe minnaares, en, zoo gij
 „ mij deze eer niet waardig keurt, als uw slaavin.”
 Een vloed van traanen belette de haar verder te spreek-
 ken. „ Neen!” riep ik uit, gansch ontroerd, en
 het beminnelijke meisje in mijne armen drukkende.
 „ Neen ANNA! vrees niet, gij blijft bij mij, nooit
 „ zal ik u verlaten! Ik zal de liefde, die gij mij
 „ toedraagt, naar waarde erkennen, gij hebt uw hart
 „ aan geen' ondankbaaren geschonken, hier hebt gij
 „ mijn hand; niets dan de dood zal ons van elkaar
 „ deren scheiden.” De aandoeningen van blijdschap
 die zij over mijne beloften en toezegging gevoelde,
 was zoo groot, dat zij op nieuw in eenen aanhou-
 dendén vloed van traanen uitbarstte, en niet tot be-
 daaren konde komen; ik vreesde dat zij in slaauwte
 zoude vallen, en had alle moeite om haar te troos-
 ten. Het begon intusfchen donker te worden, wij
 waren afgemat door alle de vermoeijenissen on-
 zer reize, ik voornaamelijk, die zoo weinig slaap
 had

had genooten, en wij traden dus weder uit het bosch.

Toen wij in ons kamp terug kwamen, maakte het volk gereedheid om te slaapen, elk wikkelde zich in zijn kleedjen, en ging op het zand nederleggen; doch waar zoude ik met ANNA heen?

Aan boord wilde zij, even zoo min als ik, haar nachtrust neemen; wij waren het vaartuig van harte te moede. Ook zoude ik met den Graaf, die op mij verbitterd was, op nieuws in hooge woorden kunnen geraaken. Ik wilde hem alle gelegenheid beneemen om mij te beledigen, en hem, zoo veel mogelijk, uit den weg gaan en vermijden; dit was mij ligt te doen, en, met zulk een twistzieken geest als hij, was dit het verstandigste gehandeld. Wij zouden toch maar ten hoogste, nog één dag bij elkanderen zijn.

Ik besloot dus met ANNA, onze slaappleats, even als het volk, onder de boomen te neemen. Het was een verrukkelijke avond. De terug gebleevene hitte van den dag, werd door een koel zeewindje getemperd, de maan schein in zijnen vollen glans aan den onbewolkten hemel, en schoot haare zagte stralen door de nauwe openingen der hooge lommerrijke boomen; de betooverende schaduwen; de welriekende geur van eenige planten; — alles ademde eenen liefelijken stillen wellust.

Wij legden ons dus bij elkanderen op het weeke zand neder; ANNA, het tanniekaretje, en ik; de keuken-meid was bij den Graaf aan boord gebleeven — en na eene korte poos was alles rondom mij

heen in een' diepe rust, ik hoorde alleenlijk het eenvormig gezang van eenige krekels of sprinkhaanen, met het veeltoonige snorren der roeijers, dat een aardig contrast maakte.

Van vermoeidheid was ik afgemat, en gevoelde pijn door alle mijne leden. De angst, de zorgen, het veel waaken, en daar bij het slechte voedsel, en de verhittende drank, hadden mij vermagerd en verzwakt. Mijn eenigste hoop vestigde ik op den slaap, welke ik mij voorstelde dat mij veel goed zōude doen, en ondertusfchen — zoo vermoeid als ik was, konde ik dien niet vatten.

Alle de voorvallen van mijne noodlottige reize, van *Madras* tot hier, kwamen mij weder voor den geest, zoo wel als de gevaaren, de angsten, de schrikken en benaauwdheden die ik had uitgestaan; en in stille dankbaarheid hief ik mijne handen tot Hem op, die mijn leven zoo van pas en wonderbaarlijk gered had.

De verbindtenis, die ik met ANNA had aangegaan, maalde mij ook in het hoofd. Ik was verheugd dat het eindelijk tusfchen ons tot eene beslissing was gekomen, dat ik eens uit deze onzekerheid en beslui-teloosheid verlost was, uit dezen geduurigen tweestrijd, die mijn hart kwelde; het zoude mij toch onmogelijk geweest zijn van haar te scheiden. Ik wenschte nu niets liever dan haar te mogen behouden, zoo ik haare moeder en de kinderen maar niet tot mijn last had.

De liefde, die ik haar te vooren toedroeg, was
fe-

federt wij te zaamen op reis waren, dagelijks vermeerderd. Het schein, als of het levensgevaar, waarin wij ons te zaamen hadden bevonden, onze harten nog naauwer aan elkanderen had verknocht. Zoo veel deelneeming, zoo eene vuurige, belangeloze liefde, die zij mij betoonde; haar liefstalig zachtzinnig humeur; haar edel en trouw hart, haar beminnelijk karakter; haar zoet gelaat en schoonheid; ik konde mij niet begrijpen hoe ik zoo dwaas had geweest mij van zulk een zeldzaam en waardig voorwerp te hebben willen ontdoen.

Het is waar, zij was niet geheel vrij. Zij had haar woord en trouwbeloften aan een ander gegeven; striktelijk genomen, had hij geen regt of aanspraak meer op haar. Hij had haar verwaarloosd, en in geen twee jaaren naar haar om gezien, dat deze onverschilligheid haar een haat en afkeer voor hem had ingeboezemd, konde hij zich ligt voorstellen. Hij zoude, was hij een verstandig man, gewis geen meisje willen neemen dat haare liefde op een ander had gevestigd; dit alles wilde ik hem bij onze aankomst te *Jaffanapatnam*, in eenen brief voorstellen; ik wilde hem mijne kennis met ANNA, onze wederzijdsche genegenheid openbaaren; ik wilde hem niets verzwijgen, en het was dan waarschijnlijk dat hij van haar zoude afzien. Doch als ik het wel bedacht, wat had ik ook in het geheel noodig hem te schrijven? al dezen omslag en bezorgenis konde ik vermijden. Wat ging mij in allen gevalle dien man aan, wat verplichting had ik aan hem?

ANNA haatte hem, en had hem nooit bemind. Dat zij hem haare trouwbelofte had gegeven, was meer dwang van haare ouders, dan toestemming van haare zijde geweest; zij wilde liever sterven dan zijne vrouw worden; zij wilde bij mij blijven; zij bood mij haar perfoon, haare liefde, haare trouw, zonder eenig beding of voorwaarde, aan. En ik zoude aan iemand, die niets het allerminste over haar noch mij te beveelen had, het verlof verzoeken haare aanbieding te mogen aanneemen; een meisje te mogen beminnen en bezitten, op het welk hij alle regt en aanspraak, door zijne onverschilligheid, afzijn en stilzwijgen reeds lang had verbeurd. Wilde hij zijne liefde hebben, mogt hij 'er zelfs om uitkomen, en zien, dat hij haar uit mijne handen kreeg.

Het was hoog dag toen ik ontwaakte. Ik opende de oogen, naast mij zat ANNA, die mij met haar liefelijk aanschijn, als de dageraad toelachte; boven mij het groene gewelf; rondom mij het veelvoudig gezang en kwinkeleeren der vogelen, dat door de toop klonk.

O! hoe vrolijk stond ik op! hoe wel gevoelde ik mij! Ik was van dezen schrikkelijken angst en ongerustheid, die mij zoo veele dagen het hart had toegekneepen, bevrijd; de drukkendste last was op eenmaal van mijne borst afgewenteld, ik konde weder vrij ademhaalen.

De herinnering der vermoeijenissen, die ik had ondergaan, maakten plaats voor de aangename indrukzelen van al het geen ik zag en inademde, en week
voor

voor de betoovering der verschillende genietingen, die van alle kanten door de zintuigen op mijne ziel stroomden.

Ik vond het volk drok bezig. 'Er moest weder gegeten worden, en de rijstpot was reeds te vuur. Bij de overgeschootene van den vorigen dag hadden zij wat carwaat (gedroogde visch) op de koolen geroosterd, en uit dit, met wat molaganier, zouden onze gerechten bestaan. Welhaast zaten wij weder voor onze pattés neder.

Intuschen was de Graaf aan land gestapt, en ik zag hem tuschen het geboomte regt op ons afkomen. Hij naderde mij en ANNA, en bleef bij ons staan.

„Goeden morgen, Heer Graaf!” zeide ik tot hem met een lagchend en vriendelijk gelaat: „welkom „aan den wal; zet u bij ons neder, en neem „deel aan het landelijke maal; het smaakt over- „heerlijk, en is vrij beter als rauwe rijst met „wijn — kom! laten wij aan het gebeurde niet „meër denken.”

Hij zag mij overdwars en verachtelijk aan, en keerde zich om, zonder mij te antwoorden, mompelende iets binnensmonds, dat ik niet konde verstaan.

„*Hum verdadeiro Boeffra!*” (*) zeide ANNA, toen hij heen ging, en zij had geen ongelijk; zijne ondankbaarheid ergerde mij het meest,

Ik

(*) Een waare buffel.

Ik had hem tweemaal het leven gered, eens uit de kaaken van den haai, en ten tweedenmaale, toern hij in zijne dolle drift het vaartuig naar zee wilde wenden, daar wij nabij het land waren. Zoo hij onpartijdig en bedaard wilde oordeelen, had hij zijn behoud enkel en alleen aan mij te danken. Ik waakte, ik zorgde, ik stuurde, en moedigde het volk aan; ik bleef gansche nachten op, terwijl hij zijn gemak onder de tent hield; hoe veele redenen van klagten hij mij ook had gegeven, had ik hem echter altijd, zoo hij maar eenigzins schikkelijk was, beleefd toegesproken en behandeld; en nu wij weder aan land en behouden waren, was al het misnoegen dat ik tegen hem had, glad bij mij vergeeten — en ik zocht met een oprecht hart zijne vriendschap weder.

Hij was een man van jaaren, en voor de gebreken en luimen van oude lieden heb ik altijd inschikkelijkheid gebruikt; buitendien had hij, volgens het geen hij mij had verhaald, veele rampen en tegenspoeden in de wereld gehad, die hem zijn humeur hadden verbitterd, en hem tot een soort van menschen-vijand gemaakt. Dewijl ik vond dat hij mijne vriendschap niet begeerde, nam ik voor hem te laten loopen, en mij niet meer aan hem te stooren, wij zouden toch niet lang meer bij elkanderen blijven.

Ik had in den voorigen avond, bij mijne wandeling, een Taleipat in het voorbijgaan gezien: deze boom was mij vreemd, ik wilde hem nu naauwkeu-

keuriger bezichtigen, en nog de eenè of andere onderzoeking en aanmerking, betreffende het Eiland waarop wij ons bevonden, maaken. 'Er was nog volkomen tijd toe, tegen den middag zouden wij eerst vertrekken. Wij konden dien dag toch niet verder dan *Caitz* komen. - Zoo haast hadden wij niet gegeten, of, zonder eenig kwaad vermoeden, wandelde ik boschwaards in.

Nu stond ik onder den verwonderenswaardigen boom met zijne reusachtige bladeren, haalde mijn potloot en papier voor den dag, en was bezig hem aftetekenen, toen ik een hevige slag met een stok over mijne schouders ontving; eer ik door de ontfeltenis regt tot mij zelve konde komen, had ik 'er nog een stuk drie of vier weg. Eensklaps trad de Graaf voor mij, met zijn rotting in de eene, en een pistool, dat hij mij op de borst hield, in de andere hand. Men kan denken hoe ik schrikte; doch ik herstelde mij terstond.

„Sta!” riep hij, „of het gaat 'er door. Ik zal „u leeren,” vervolgde hij met een woedend gelaat, „de achting en den eerbied uit het oog te verlie- „die een ellendeling als gij, aan een' man van „mijn karakter en geboorte verschuldigd is. Ik „behoorde u door stokslagen alleen te kastijden; doch „ik wil u meer eer aandoen dan gij verdient — „daar;” mij te gelijker tijd een ander pistool toe- reikende, dat hij uit zijn zak had gehaald. „Neem „aan,” riep hij, „of ik blaas u de harsenen „uit.”

Het

Het gevaar was dringend; een geluk dat mijne tegenwoordigheid van geest mij niet verliet. Was het hem ernst, of wilde hij mij alleen een vrees op het lijf jaagen, wie wist het? Ik durfde het 'er niet op aan laten komen — oogenblikkelijk nam ik mijn besluit,

„ Geef hier;” riep ik met een geveinsde woede, en rukte hem het pistool uit de handen; „ ik zal „ u toonen dat ik een man van moed en van eer „ ben. Neem uwe distantie welke gij wilt; het „ vuur is eerst aan mij.”

„ Zes schreden!” antwoordde hij, „ gij vuurt „ eerst.”

Ik dacht dat hij zich zoude hebben omgekeerd om die afteemeten, en ik hem dus zoude hebben kunnen ontsnappen; doch hij was mij te slim. Hij mat dezelve, achter uittreedende, met het gezicht naar mij gekeerd.

De grond was eenigzins ongelijk, bijna had hij over een afgebroken tak gevallen, dit oogenblik nam ik te baat, eer hij zich weder konde herstellen, was ik achter een boom.

Eenige mijner Leezers zullen hier mogelijk de neus voor mij optrekken, en mij een' lafhartigen noemen; het heeft mij echter nimmer in tijd van nood, en als het 'er op aankwam, aan moed ontbroken. Doch ik had geen zin om mijn jonge leven voor niet met al, op het schavot, of door een kogel, te verliezen, enkel en alleen om dat deze oude gek het zijne moede was, of het weinig achttede.

Het

Het is mij onmogelijk de woede van mijn tegenpartij te beschrijven, toen hij zag dat ik hem ontsnapte was; als een dolle hond stortte hij op mij los; „*poltron! arrête! arrête!*” Twintigmaal leidde hij op mij aan — telkens bracht ik een boom tusfchen beide, of was 'er achter verborgen.

Het was een wezenlijke klucht te zien, hoe ik, dan achter den eenen, dan achter den anderen boom fchool, nu met het hoofd aan deze, dan aan de andere zijde loerde. Hoe mij de Graaf druipende van zweet, hijgende en vloekende, volgde.

Zoo had hij mij wel een kwartier uurs lang door het bosch gejaagd, ik had ligtelijk kunnen ontsnappen; doch ik wilde niet. Ongevoelig had ik hem ons kamp nader gebragt, dit had hij in zijne drift niet eens bemerkt. Eindelijk konde hij niet langer; rende nog eens uit al zijn magt op mij los — legde op mij aan — en gaf vuur! Op dat oogenblik hoorde ik het gillen van ANNA en der meiden, en het gefchreeuw van mijn volk.

Naauwelijks was zijn fchot gevallen, dat mij miste, of ik vloog als een pijl uit een boog op hem los; hij wierp mij het afgefchootene pistool naar het hoofd, dat ik ontweek. Nu zwaaide hij zijn rotting om mij aftekeeren: hier aan stoorde ik mij niet; hij konde mij toch niet meêr dan éenen slag toebrengen, ook hier toe gaf ik hem geen tijd; ik wierp hem mijn hoed naar 't aangezicht, trof hem; daar lag de Graaf op het zand uitgestrekt.

Ik was vrij bedaard en koel geweest toen ik voor hem

hem vlugtte; doch nu werd ik op eenmaal verschrikkelijk driftig; mijn bloed was in hevige beweging geraakt; eene blinde woede maakte zich eensklaps van mijne zinnen meester; had ik op dat tijdstip een wapen in mijn hand gehad, zoude ik een ongeluk hebben kunnen begaan.

Ik lag met de knie op zijn borst, en had hem met de linker hand bij de keel gegreepen, hij konde zich niet verroeren, en het schuim stond hem van boosheid op den mond.

Nu ligte ik mijne vuist op, om hem de stokslagen, die hij mij had gegeven, en het levensgevaar, waar aan hij mij zoo boosaardiglijk had blootgesteld, betaald te zetten. Ik wilde toeslaan, toen mijn oog op zijne grijze haaren en gerimpeld voorhoofd viel; ik verschrikte! — het was als of ik mijn vader onder mij had liggen — mijn arm verstijfde, en haastig sprong ik overeind; op dat oogenblik kwam ANNA met al mijn volk met brandende houten, stokken, en mesfen gewapend, om mij bij te staan, of mij te ontzetten, zij omsingelden mij, en vroegen met de grootste deelneeming, of ik beleedigd en gekwetst was? Zij wilden hem volstrekt te lijf, en ik had moeite om het hun te beletten, en hun gerust te stellen.

Wat den Graaf aangaat, hij sloop weg! — Van zijne pistoolen beroofd, (want ik had het mijne in de struiken geworpen,) geheel ongewapend, en ziende het volk gereed om hem aantevallen, oordeelde hij best om het onweêr, dat hem dreigde, te ontwijken.

Nu

Nu wilde ik niet langer eenige inzicht of onschikkelijkheid met dien buffel, zoo als ANNA hem te regt had genoemd, gebruiken. Terstond gebod ik dat men zijne goederen uit het vaartuig zoude smijten. Het volk voerde dit bevel met het grootste vergenoegen uit. Zij gingen voort met alle man te werk, en in weinige minuten stonden zijne wijnkasten, zijne baalen en koffers op het strand, hij mogt zien hoe hij 'er mede weg kwam. Ten zelve tijd scheepten wij ons in, en verlieten het Eiland; zijn tanniekaretje smeekte mij vergeefs haar mede te nemen.

Het zal twee uren in den achtermiddag geweest zijn, toen wij van het Eiland *Caradiva* (*) afzeilden; tegen vier uren kwamen wij aan het Fort *Ham en Hiel*. Hier moeten alle vaartuigen aanleggen die de rivier van *Caïtz* (†) op willen, om gevisiteerd te worden, een pas te ontvangen, en de hunne te laten nazien.

Dit Fort is door de *Portugeezen* gebouwd, die het *Reil* noemden, en ligt voor aan in den mond
van

(*) *Caradiva*, of het *Zwarte Eiland*. De *Hollanders* noemen het *Amsterdam*. Het is 5 mijlen in den omtrek, redelijk sterk bewoond, en vol boschaadje. Op dat Eiland wordt het hout voor het gebruik der Inwooners van *Jassanapatnam* gekapt, het is ook van daar dat de Elephanten naar den vasten wal ingescheept worden.

(†) De rivier van *Caïtz* wordt geformeerd door de Eilanden *Amsterdam*, enz.

Y

van evengemelde rivier, op een heel klein eilandje. Het is met geschut voorzien, en kan den ingang aan alle Inlandsche vaartuigen beletten; groote schepen kunnen het niet naderen, dewijl het 'er ondiep is. Een Officier met 24 mannen maakt de bezetting van dit Fortje uit, die gemeenlijk alle maand afgelost worden.

Niet dan na zonnenondergang kwamen wij te *Caïtz* aan. Dit is eene residentie, zoo als men het noemt; die 'er het gebied voert draagt den titel van Resident.

Caïtz is een groot dorp op den oever van de rivier van dien naam; men vindt 'er nog verscheidene gebouwen van de voorige *Portugeezen*, allen nog in een goeden staat, onder anderen een klooster en een kerk, in welke de *Hollanders* hunnen Godsdienst verrichten.

Hier stapten wij aan den wal om ons avondmaal te neemen. Het volk kookte zijne rijst op den oever, en ik ging naar een foort van herberg, die door een *Mesties* opgehouden wordt.

De man was niet t'huis, maar te *Jaffanapatnam* om bezigheden. Zijne vrouw ontving mij en ANNA met de grootste beleefdheid, zij trakteerde ons op verscheidene *Ceilonsche* geregten, onder anderen op eene heerlijke karrij-coco, zoo als ik die nog nooit op de kust had gegeten; wat mij het meest verwonderde, was het geringe geld dat men mij afvroeg — wij hadden een halve ropij met ons beide verteerd.

Nu

Nu begaven wij ons weder aan boord van onze chialeng, alleen met ons beide onder de tent — niemand die ons hinderde; geen Graaf, geen tanniekaretje of keuken-meid, geen lastige getuigen, of die ons wilden of durfden bespieden, of konden be-
gluuren!

Het eentoonige gezang der roeijers; het ploffen der riemen, het zacht gemurmelen en ruischen van het water rondom de chialeng, het welluidend geschreeuw der houtsnippen; de stemmen van menschen, die nu en dan van de oevers tot ons over klonken; alles boezemde eene zachte aandoening, eenen liefelijken en streelenden wellust in.

ô Nacht! niet voor mij te vergeeten. Rivier van *Caïtz!* nooit kan ik u noemen, zonder mij te herinneren, dat het op uwe wateren was dat ik geluk smaakte! Oogenblikken van vermaak! Uwe uitwerking op het hart der menschen zijn duurzaam, en zoo vlugtig en snel voorbijgaande gij ook zijn moogt, blijven uwe indrukzelen nog langer tijd in het geheugen, dan die der droefheid en smerten.

Ik vergat alle mijne besluiten, alle mijne voorneemens, alle mijne vrees en angstige vooruitzichten; Vaderland, vrienden, — ik vergat alles, in de armen van ANNA.

Toen wij des morgens ontwaakten, bevonden wij ons aan den hoofdstijger van *Jassanapatnam*.

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing te Jaffanapatnam. — SANT JAGO. — De weduwe SALDER. — Nog voor het laatst iets van den Graaf. — De Heer SCHRÖTER. — Vader TEMPLIJN. — Afbeeldzel van ANNA. — Einde.

Een sterke stoot van het vaarttuig tegen den stijger, het vrolijk geschreeuw der roeijers, het geraas dat zij met het inhaalen hunner riemen maakten, het geluid van vreemde stemmen aan den oever — wekte ons uit eenen zachten en gerusten slaap. Welke aangename ontwaaking! welke liefelijke herinnering!

Ik stond haastig op, verzocht mijne schoone gezellin zich te kleeden en gereed te maaken; terwijl ik intusfchen een weinig wilde rondzien en frische lucht scheppen.

Toen ik uit de tent trad, klonk mij het welkom van mijn volk te gemoet. De zon kwam juist achter den gezichteinder te voorschijn, en *Jaffanapatnam* met zijne bonte en witte huizen, lag in schilderachtige schoonheid voor mij; half omsingeld van dig-

digte bosfchaadjen, uit welker midden ontelbaare cocos- en palomboomen hunne vorstelijke kruinen verhieven.

Nooit was ik met zoo veel vergenoegen opgestaan. Nooit had de morgenstond mij zoo liefelijk toegelagchen. Ik ademde ruimer, dan ik sedert mijn vertrek van *Madras* gedaan had. Het scheen als of een zwaare last van mijn hart was afgewenteld. Alles was vrede en gerustheid in mij. Ik gevoelde een blijdschap, een inwendig genoegen en voldoening, die zich niet wel laat uitdrukken — en deze gewaarwordingen waren zeer natuurlijk.

Ik was bezitter van iemand geworden, die ik vurig beminde, meêr dan ik zelf wist. Ik was van den knaagenden angst, van haar te zullen verliezen, of in de armen van een ander te zien overgaan, verlost. Ik was van deze kwellende besluiteloosheid geneezen. De vrees en zorg voor mijn toekomstig bestaan en fortuin waren verdweenen, alle zwaarigheden die zich voorheen als bergen voor mijne oogen opgetoorend hadden, waren nu vereffend, of tot kleine heuveltjes geworden.

Terwijl ANNA bezig was zich te kleeden en haar condé (*) optemaaken, wandelde ik in de nabijheid van ons vaarttuig, langs den oever heen en weder; in mijne gedachten mij het genoegelijk leven voorstellen.

(*) Een soort van knoop of wrong, die de *Oost-Indische* vrouwen zeer sierlijk en met veel kunst in het haar leggen.

lende, dat ik met haar zoude leiden; doch bij wie zouden wij onzen intrek neemen? hier aan had ik nog niet eens gedacht.

Ik was te vooren nooit op *Jaffanapatnam* geweest, de plaats was mij dus geheel vreemd, brieven van aanbeveeling had ik ook niet; dat ik 'er echter ecnige oude kennissen zoude aantreffen, die, wegens de duurte of schaarsheid der levensmiddelen, en de gevaaren des oorlogs, of, na de vernieling onzer Etablisementen, door de *Engelschen*, van de kust *Chormandel*, en voornaamelijk van *Nagapatnam*, waren overgestooken, om hier een toevlugt voor den honger en het zwaard te zoeken, was hoogst waarschijnlijk; doch waar zoude ik zoodanige kennissen op dat oogenblik vinden? en dan was nog de vraag, of zij mij wel van dienst konden zijn,

Met ANNA door de stad rond te loopen, om een logement opte zoeken, stond mij niet aan, en haar zoo lang in het vaartuig te laten, tot ik een verblijfplaats voor ons zoude gevonden hebben, had ook zijne zwaarigheid. Ik konde, langer dan ik dacht, wegblijven of opgehouden worden, de roeijers zouden, zoo zij mij niet schielijk weder zagen terug komen, waarschijnlijk het vaartuig verlaten, en om hunne bezigheid of anderzins, aan den wal of naar de stad gaan, en ANNA, dus wel opgeschikt en in orde gekleed, alleen aan boord moeten blijven, blootgesteld aan de nieuwsgierige vragen, en het bekijk van de voorbijgangers, of van dezulken
die

die op den stijger kwamen, of in andere vaartuigen zich bevonden. Het was natuurlijk, dat dit haar veel schaamte en verdriet zoude veroorzaakt hebben.

Nu schoot mij de vrouw te binnen, aan welke ik ANNA, volgens begeerte van haare moeder, moest overleveren, zoo dra wij te *Jaffanapatnam* zouden zijn aangekomen; deze dacht ik zoude ons wel zoo lang huisvesting geeven, tot ik eene woning had gevonden.

„Kent gij ook SENHORA PANCHICA DE MONTE?” (dit was haar naam) vroeg ik aan een Mesties soldaat, die voorbij ging, en van het Fort (*) kwam.

Hij kende deze vrouw; doch zij bevond zich niet meer te *Jaffanapatnam*; sedert meer dan een jaar was zij van die plaats vertrokken, niemand wist waar heen; men dacht naar *Colombo*.

’Er bleef mij dus niets anders overig, dan zoo lang in eene herberg te gaan logeeren, hoe ongaarne ik het ook deed. Ik verzocht den soldaat mij de beste en fatsoenlijkste aantewijzen.

Hij noemde mij eenen JEURS, die tevens koffijhuis en billard hield. Zeker was dit geen behoorlijke plaats; doch wat zoude ik doen? wij moesten voor het oogenblik maar zoeken onder het dak te komen.

Toen ANNA gereed was, riep ik een der roeijers om

(*) Het Fort ligt omtrent een kanonschot van de stad, aan den oever der rivier, op eene groote vlakte.

om mij te volgen, en gebood de anderen zoo lang in het vaartuig te blijven, tot ik weder kwam, of hun makker terug zond, om mijn goed te haalen; arm in arm, wandelde ik met mijne liefste naar de Stad (*).

Een Topaz kwam ons te gemoet, ik wilde hem naar het huis van JEURS vragen: „*Faze mercê* „*Senhor !...*” (†) op 't oogenblik erkende ik hem; „*Por vida de minha alma* (§) *fois vos mesfê Senhor* „SANT JAGO? *como estay?*” het was SANT JAGO zelfs, een oud dienaar van den Heer DE SOUZA te *Madras*. Wij waren beide niet weinig verwonderd elkanderen te *Jaffanapatnam* te ontmoeten.

„Het is zeker wegens de chancos (**) dat gij „hier zijt?” was mijn eerste vraag. Ik wist dat zijn meester de visfcherij der chanci in pacht had.

„Gij hebt het geraaden;” antwoordde hij: „maar „zeg mij, sedert wanneer zijt gij hier? het verwondert mij van u niet eerder ontmoet te hebben, ik ben toch den meesten tijd bij de straat, en in zulk een kleine plaats.....”

„Wij komen juist aan,” viel ik hem in de rede,

(*) De flijger ligt tusfchen het Fort en de Stad.

(†) Weest zoo goed, mijn Heer!

(§) Bij het leven mijner ziel, (eene *Portugeefche* exclamatie) zijt gij het Heer SANT JAGO, hoe vaart gij al?

(**) Eene foort van zeehoornen, van grootte als een vuist; zij zijn in *Bengalen* zeer gewild, waar men 'er armingen uit zaagt.

de, „ ginds ligt ons vaartuig, en wij zijn op weg
„ naar eenen JEURS.”

„ Naar JEURS! wat? om 'er te logeeren?”

„ Ja, men heeft mij die herberg als de beste in
„ de Stad opgegeeven.”

„ Dat is zij ook; of liever, zij is de eenigste die
„ wij hier hebben, eenige furiekazies (*) uitgezon-
„ derd; doch het is geen logement voor u, gij wilt
„ toch niet met uwe schoone jonge vrouw in zulk
„ eene herberg gaan, waar het altijd vol drinkers
„ en billardspeelers is, meestal militairen, dat heeft
„ geen pas. Mijn huis is niet ver van hier, blijf
„ bij mij, tot dat ik eene bekwaame wooning voor
„ u beide zal hebben gevonden.” Zijne aanbieding
kwam mij zeer van pas, en ik nam die in dank
aan.

Nu maakte hij ons zijn Folgamoeto (†) over ons
huweeljk. „Maar mijn Hemel!” riep hij uit, „wan-
„ neer zijt gij dan getrouwd? ik heb 'er niets van
„ gehoord.” Ik had moeite om zijne nieuwsgie-
righeid uitteffellen, tot wij in zijn huis zouden
zijn.

Toen

(*) Dit woord heeft zijnen oorsprong uit het *Portu-
geesch*. Sura heet palmwijn, en caza een huis. Deze
furiekazies zijn gemeene kroegen, waar men aan matroo-
zen, foldaaten en parriasfen, de furie die aan het gisten,
of sterk geworden is, ook Talwagen, Vellapattie en ande-
re dranken van dien aard, verkoopt.

(†) Gelukwensching.

Toen wij 'er aankwamen, liet hij terstond door zijne huishoudster koffij klaar maaken en agapé (*) bakken. Intusfchen zond ik den roeijer weder naar het vaartuig om mijne bagagie te haalen, en welhaast zag ik het volk, vergezeld van den Tandel, met dezelve aankomen.

Die goede menschen namen nu een weemoedig afscheid. Zij vielen voor mij neder, omhelsden mijne knieën, bedankten mij nogmaals, met de traanen in de oogen, voor alle de moeite en zorgen die ik voor hun, gedurende onze reize, had genomen, noemden mij hunnen redder; en vertrokken onder de hartelijkste zegenwenschingen — tot groote verwondering van SANT JAGO, die nieuwsgierig was om de oorzaak van dit aandoenelijk afscheid te weeten.

Ik maakte hem in het kort met de voorvallen, die mij, sedert mijn vertrek van *Madras*, waren gebeurd, bekend, en dat ik ANNA te *Tranquebaar* getrouwd had. Ik oordeelde het onnoodig om hem onze geheime verbindtenis te ontdekken; eene al te groote openhartigheid is somtijds schadelijk.

Hij verhaalde mij nu, op zijn beurt, dat hij reeds sedert een geruimen tijd te *Jaffapatnam* was, waar heen hem Mr. DE SOUZA had gezonden, om op nieuw bij het Commandement het ontslag van dertig duizend chankos te verzoeken, op welke men
bij

(*) Kleine koekjes van rijstmeel, waarmede men gewoonlijk ontbijt.

bij het uitbarsten des oorlogs, als *Engelschen* eigendom, beslag had gelegd. Konde men dit met regt *Engelschen* eigendom noemen? men had de vischery (*) , wel is waar, aan een *Engelsch* burger verpacht; doch men had de pachtpenningen daar voor genooten — en nu maakte men zich nog bovendien van de chancos meester!

Na het ontbijt gingen wij te zamen uit om een logement optezoeken; ik had op raad van *SANT JAGO*, van het voorneemen, om eene aparte wooning te huuren, afgezien, en wilde mij dus bij den een of ander in de kost besteeden, ten minste voor eerst.

Daar het mij niet onverschillig was bij wien ik woonde, nu ik *ANNA* bij mij had, was ik eenigzins keurig; wij konden dus in het begin niet naar ons gecegen te regt komen. Eindelijk vonden wij bij eene weduwe, een, naar 's lands wijze fraai gemeubileerd, vertrek, met een heerlijk uitzicht over de rivier, aan welker oever haar huis stond. Ik huurde dit vertrek bij de week, en besteedde ons tevens bij haar in de kost.

Gevallig was deze weduwe de moeder van een mijner *Nagapatnamsche* kantoormakkers, *SALDER*; zij was hartelijk blijde, door mij tijding van haaren zoon te bekomen, die zich, toen ik *Madras* verliet,

(*) 'Er is een chankos vischery aan de Noordoostzijde van *Jaffanapatnam*, die jaarlijks aan den meestbiedenden, voor eenige duizend rijksdaalders verpacht wordt.

liet, nog als krijgsgevangen aldaar bevond. Wij lieten onze bagagie, die bij *SANT JAGO* stond, haalen, en betrokken nog dien zelve voormiddag ons nieuw logement.

Ik en *ANNA* waren nog bezig onze zaaken wat te rangschikken, toen ik, tot mijne niet geringe verwondering, den Graaf in huis zag treden. Naauwelijks werd hij ons gewaar, of hij sloof al vloekende en brommende op eenmaal het huis weder uit. Ik trad schielijk naar de deur, om te zien waar hij belandde, en zag hem door de straat loopen als of hij gejaagd werd; in een oogenblik was hij mij uit het gezicht.

Zoo als ik naderhand van zijn tanniekaretje vernam, had hij, denzelfden dag van ons vertrek van *Caradiva*, een vischschuit afgehuurd, waarmede hij, kort na ons, te *Jaffanapatnam* was gekomen; dat hij bij de weduwe kwam inloopen, was om een paar kamers bij haar te bespreken; hij had ons daar niet verwacht, en de afkeer en haat, die hij voor mij had, meer dan de vrees, was gewis oorzaak dat hij zich met zulk een spoed van ons had verwijderd.

Ik oordeelde hier uit, dat hij mij voortaan ongemoeid zoude laten, en was 'er, om de waarheid te zeggen, hartelijk blijde om; doch ik bedroog mij; ik had nog niet met hem gedaan.

Zoude men het gelooven? hij zond mij des anderendaags een rekening van twintig pagoden voor wijn, die ik en *ANNA*, gedurende ons rondzwer-
ven

ven op zee, van hem hadden gedronken; hier bij was een zeer insolent briefje, waarin hij op de immediaate betaaling van dit geld aandrong; met bedreiging, zoo ik hem niet gewillig voldeed, mij bij den Fiskaal te verklaagen. Hij zoude mij dan tevens noodzaaken, schreef hij, hem alle de ropijen te restitueeren, die hij, op mijn aanraaden, aan de roeijers had uitgedeeld.

Zag men ooit zulk eene laagheid? zulk eene afschuwelijke ondankbaarheid?

Ik was intusfchen met de zaak verlegen. Zonder twijfel zoude hij alles in het werk stellen om mij te benadeelen. Ik had aan hem een onverzoenelijken vijand, en konde hij zich op de een of andere wijze aan mij wreken, zoude hij geen geld ontzien, hoe gierig hij anderzins ook was.

Ik wist van **SANT JAGO**, dat de toenmalige Fiskaal van *Jassanapatnam* een man was, bij wien men met geld veel konde uitregten; een dronkaard — en die 'er voor bekend stond, dat hij zich liet omkoopen. Ik had dus alle rede om te vreezen, dat ik nog in verdriet en moeilijkheden zoude worden gewikkeld.

Mijn huiswaardin, aan welke ik mijn geval en ongerustheid openbaarde, raadde mij, den Heer **SCHRÖTER**, Secretaris van Politie, met mijne zaak bekend te maaken; het was een braaf en vriendelijk man, die mij gewis tegen den Graaf en den Fiskaal zoude beschermen, en zorgen dat mij geen onregt werd aangedaan.

Ik

Ik ging terstond naar dien Heer, verhaalde denzelfven alle de bijzonderheden onzer reize van *Tranquebaar* naar *Jaffanapatnam*, de slechte handelwijze van den Graaf, het geval met de pistoolen op het Eiland *Caradiva*, en zijn' onregtvaardigen eisch en bedreiging. Ik verzocht hem, den Tandel en zijn volk te ondervraagen, (zij lagen nog met het vaarttuig aan den stijger,) en zich bij hun van de waarheid van mijn gezegde te overtuigen, enz.

„Het is niet noodig,” viel hij mij eindelijk in de rede, „ik geloof u van harte gaarne. Die „schobbejak van een Graaf is tot deze, en tot „nog vrij erger laagheden bekwaam. Gij zegt mij „niets nieuws van zijn karakter en denkwijze, ik „ken hem. Hij is hier voorleden jaar nog eens „geweest, en heeft zoo veele zotheden uitgevoerd, „dat hij zich de verachting van een ieder op den „hals heeft gehaald, en den bijnaam van *Bonsou*, „in stede van *Bonvoux* heeft verkregen.”

„Hij zoude weldoen,” vervolgde hij, „zich stil „te houden, zoo hij niet begeert dat men eene „zekere zaak naauwkeuriger onderzoeke, die men „wel ongemerkt wil laten doorgaan, uit inzicht „zijner jaaren, en van zijnen tijtel. Schrijf hem „dit uit mijnen naam, en ik twijfel niet, of hij zal „u wel met vrede laten.”

Ik heb 'er nooit kunnen achter komen, aan welke misdaad hij zich schuldig had gemaakt. Hoe het ook zij, ik schreef hem, wat de Heer *SCHRÖTER* mij had gezegd. Hij had gestampvoet van boosheid,

heid, het briefje in stukken gescheurd, en het den brenger naar het hoofd geworpen. Nooit heeft hij zijn' eisch hernieuwd, of mij de geringste verdriete-lijkheid weder aangedaan; waar hij mij gewaar werd of ontmoette, vlood hij voor mij als voor de pest.

ANNA die den ganschen dag over hoofdpijn had geklaagd, begaf zich na den eeten een weinig ter rust. Dien tusschentijd wilde ik besteeden om in mijne eenzaamheid buiten de Stad rond te wandelen, en de tuinen en boschjes, die deze plaats voor een groot gedeelte omringen, te bezichtigen.

Ik vond de voorwerpen fraai en verscheiden, eene aangename vermenging van toopen, boomgaarden en tuinen; de hooge met oranje-trosfen voorziene Areekboomen (*), de paarfche Panegaaij (†), de zwaarlijvige Suurzak (§), alles had een beter aanzien, alles scheen mij weelderiger en frischer toe, dan op de meeste plaatzen van de kust.

De dag, die zeer heet was geweest, begon te daalen, ik had stijf doorgestapt en mij nergens opgehouden; dit had mij eenigzins vermoeid en dorstig gemaakt; ik wilde dus weder naar mijn verblijf terug keeren, om uitterusten en mij te verkwikken.

Thans

(*) De Areekvrucht is van de grootte van een ei, van een hooge oranje-kleur als zij rijp is, en hangt in digte trosfen, als druiven, aan den boom.

(†) Panegaaij of palmvrucht.

(§) Suurzak of Jakka, de vrucht groeit aan den stam, in stede van aan de takken.

Thans zag ik in een tuin vol staatelijke palm- en cocos-boomen, een Tijfenaar juist naar boven klimmen om de furiepotten te ledigen. Deze tuin was met eene muur omringd, ook stond 'er een net huisje in; een teken dat dezelve door een *Europeaan* of *Mesties* werd bewoond. — Om het even, men zoude mij toch geen potje furie weigeren.

Toen ik nader kwam, verbeeldde ik mij in denzelfden eene wel bekende stem te hooren. Ik luisterde — het kan niet zijn, en toch echter — de deur stond aan — ik opende dezelve zachtjes; Hemel! ik had mij niet bedroogen; vader *TEMPLIJN* met zijne vrouw, die onder een boom, aan een rond tafeltje, thee dronken....

„Dag vader *TEMPLIJN*! dag Tia!” (*) riep ik overluid, en vloog in den tuin. Daar lag de tafel, met al het theegoed in het zand. Door de ontsteltenis, die hun mijne onverwachte verschijning veroorzaakte, waren zij te gelijk opgesprongen om naar mij toe te treden, en hadden die, zonder het te weten, om ver gestooten. In een oogenblik hing ik hun om den hals.

„Is het mogelijk! zijt gij het! waar komt gij van, daan?” Hoe veele uitroepingen van verwondering

(*) Tia is *Portugeesch*, en betekent zoo veel als moeij of tante; zoo noemt men ginds veelmaals de vrouwen van zekere jaaren, voor welke men achting en eerbied heeft, en met welke men gemeenzaam bekend is. Ik noemde de vrouw van mijn' vriend *TEMPLIJN* nooit anders.

ring — hoe veel blijdfchap — het gansche huis kwam op de been.

Ik omhelsde de kinderen, die alle hier bij waren komen loopen, en om ons stonden. Mijn lieveling die ik altijd Alfell (*) pleeg mede te brengen, en nu tot een huuwbaar meisje was opgegroeid; eenige die voor, andere die na mijn vertrek van *Nagapatnam* waren ter wereld gekomen; (De goede Tia was bijzonder vruchtbaar.) De twee slaaven jongens, JANUARIJ en CUPIDO, die mij trouwhartig de hand schudden; de meiden die mij vriendelijk van verre toeknikten; de oude hond die tegen mij opsprong — alles was hartelijk blijde van mij weder te zien.

Eindelijk zouden wij gaan zitten, en nu eerst werden zij gewaar dat het tafeltje met al het thee-goed om verre lag. „*Ayo minha koppa tacinha!*” (†) riep Tia uit, in een' zoo klaagelijken toon, dat wij 'er alle, en zij zelfs, hartelijk om moesten lagchen.

Mijn vriend beval andere thee klaar te maaken. „Of wilt gij liever,” vroeg hij mij, „een potje „frische furie? zij zijn juist bezig om te tijfferen.” Ik verkoos het laatste.

Hij. Maar, om Gods wille, waar komt gij van daan?

Ik. Van *Madras*.

Hij. Heel van *Madras*?

Ik.

(*) Gedraaide suiker.

(†) Helaas! mijne kopjes en schoteltjes!

Z

Ik. Ja. — Ik verhaalde hun toen, in het ruwe, mijn wedervaaren en mijne reize, zonder echter van ANNA te spreken. Zij stonden 'er van verfeld.

En nu moest ik zijne heerlijkheid zien, zoo als hij het noemde, te weeten, zijn tuin, zijn huisje, en al wat hij bezat.

Ongelukkige man! hoe verschillend waren zijne tegenwoordige omstandigheden van die, waarin ik hem te *Nagapatnam* gekend had. Langer dan dertig jaaren had hij Baas Kuiper, in 's Compagnies dienst, op die hoofdplaats geweest; hij was toen een welgesteld man, die door zijne nijverheid en arbeid een klein kapitaaltje had bijeen vergaderd; getrouwer en oprechter vriend, heb ik nooit gehad. Zijn huis, zijn tafel en beurs, stond mij altijd ten dienst. — Hij en zijne vrouw beminden mij als hun zoon.

Na de overgaave dezer Stad aan de *Engelschen*, had hij zich met zijn talrijk huisgezin naar *Jassanapatnam* begeeven, daar leefde hij eeniglijk van dezen tuin, dien hij zich, voor het gene hij nog uit handen des vijands had kunnen redden, gekocht had. Hij had te vergeefs getracht, te *Jassanapatnam*, *Trincomale*, *Manaar*, of andere omliggende plaatsen, als Baas Kuiper weder aan te komen, de posten waren vervuld, of werden door gunstelingen bezet.

Bij alle zijne tegenspoeden, had hem echter zijn vrolijk humeur niet verlaaten; hij was nog dezelfde. Even luchthartig, vol koddige invallen, en nog altijd met zijne dollen drift voor de jagt bezield;

zield; naauwelijks waren wij gezeten, of hij sprak 'er mij van.

„ Vriend!” riep hij, in zijne handen wrijvende,
 „ wat ben ik verheugd dat gij hier zijt, een goede
 „ geest heeft u ten regten tijd naar mijne wooning
 „ gebragt; gij komt als geroepen. Maak u voor
 „ morgen gereed, om een partij bij te wonen.
 „ Wij zijn met ons vijven, alle waare NIMRODS,
 „ en blijven een dag of drie in het bosch. Gij
 „ ziet, ik ben nog altijd dezelfde als op *Nagapat-*
 „ *nam*; de jagt is nog, gelijk voorheen, mijn
 „ eenigste en geliefdste tijdverdrijf; 'er gaat geen
 „ week om, dat ik niet alleen, of in gezelschap,
 „ mij naar de hier omliggende boschen begeef,
 „ en 'er meest den tijd een goede buit van daan
 „ breng. O! riep hij uit, als in verrukking, wat
 „ een schoon land is *Jaffanapatnam* voor de jagt!
 „ haal uw geweer; gij zult dezen-nacht hier slaa-
 „ pen, en met het aanbreeken van den dag gaan
 „ wij 'er op uit.”

Ik durfde hem niet zeggen, dat de jagtlust reeds federt lang bij mij was uitgedoofd, en dit vermaak mij haatelijk was geworden; hij zoude 'er mij om hebben kunnen verachten, hoe genegen hij mij anders ook was. Ik zeide hem alleen dat ik geen geweer had.

„ Hoe!” riep hij uit, „ dat schoone lange jagt-
 „ roer, dat zoo net schoot, zijt gij kwijt?”

„ Helaas, ja!” antwoordde ik hem, „ en vrij
 „ meer daar bij. De *Engelschen* hebben ons te

„ *Sadras* niets gelaaten, als de kleederen die wij
 „ aan het lijf hadden, wij zijn gansch uitgeplun-
 „ derd, niettegenstaande onze Capitulatie.”

Meer behoefde 'er niet, om hem het nadeel en
 de schade te herinneren, die hij van dat volk had
 geleeden (*). Hij verhaalde het mij met korte woor-
 den, en met de traanen in de oogen.

Doch welhaast hernam hij zijne gewoone vrolijk-
 heid. „ Om het even,” riep hij uit, „ wat weg
 „ is, is weg; gij zult niettemin met ons gaan,
 „ ik zal u wel een goed geweer zien te bezor-
 „ gen.”

„ Maar,” antwoordde ik, „ deze partij zal ik
 „ evenwel niet kunnen bijwoonen, ik heb een jonge
 „ juffer medegebragt, die kan ik toch niet wel zoo
 „ lang alleen te huis laten.”

„ Een jonge juffer!” riep hij en zijne vrouw te
 gelijk uit, en zagen mij verwonderd aan.

„ Ja! ja! eene jonge juffer; vindt gij lieden dit
 „ zoo vreemd, of denkt gij dat ik een oud wijf
 „ zoude rondsleepen.”

„ Ho! ho! nu versta ik u,” hernam hij lagchen-
 de, „ een maitres meent gij, niet waar? de droes,
 „ houdt gij 'er ook al een maitres op na? het is
 „ te-

(*) Al zijn houtwerk, zijne duigen en vaten, ter waar-
 de van verscheidene duizende guldens, hadden zij hem af-
 genomen, onder voorwendzel dat het Compagnies goed
 was; hoewel hij onwederspreekelijke bewijzen van het te-
 gendeel had vertoond.

„ tegenwoordig de tijd niet om zich met zulk eene
 „ slechte koopmanschap te belasten, voornaamelijk,
 „ als men door de *Engelschen* is uitgeplunderd.
 „ Laat dat aan de rijken over. Het verwondert
 „ mij, dat gij, die voorheen altijd zoo veel met uw
 „ vrijheid ophad, u nu zulk een juk op den hals
 „ gaat haalen; doch ik wil haar u niet tegen maa-
 „ ken; dewijl gij haar eens hebt, moet gij haar hou-
 „ den, zoo lang tot zij u laat zitten, of dat een
 „ ander haar weg kaapt.”

„ Maar zeg mij toch,” viel Tia hem in de rede,
 „ wie is de Nonja? van wat Caste is zij, en hoe
 „ komt gij 'er aan?”

Ik zeide hun, dat zij de dochter van een mijner
Sadrasse vrienden was, die kortelings te *Madras*
 was overleeden, van waar ik haar, op verzoek haa-
 rer moeder, had medegenomen; dat die ook haast
 stond te volgen, ten einde het huwelijk van dit
 meisje, met een zeker man, die zich te *Trincono-*
male bevond, en aan wien zij verloofd was, te
 voltrekken. Ik had eenigzins de waarheid ver-
 bloemd, om te hooren wat zij hierop zouden zeg-
 gen. Men moest hen gezien hebben.

Tia sloeg van verwondering de handen te zamen,
 onder het uitroepen van „ *Nella pavoem! a-koedoep-*
 „ *pa!*” (*) en diergelijke; vader TEMPLIJN barste-
 de in zulk een' geweldigen lach uit, dat hij voor
 een poos niet tot bedaaen konde komen.

„ Nu

(*) *Malabaarsche* exclamatiën.

„ Nu, dat zal een schoone bruid zijn, die die
 „ arme man daar zal krijgen, ” riep hij eindelijk met
 herhaald gefchater uit. „ In waarheid, die goede
 „ moeder heeft gewis niet geweeten, welk een vogel
 „ gij zijt, zij zoude anderzins haare dochter wel
 „ t’ huis hebben gehouden; gij zijt de regte DANIEL
 „ die men een jong meisje moet aanvertrouwen;
 „ wat dunkt ’er u van, vrouw? hem een jong meis-
 „ je gansch van *Madras* aan te vertrouwen! zag
 „ men ooit zulk een klucht; het is net, als of men
 „ een verdwaald fchaap aan den wolf overgaf, om
 „ hetzelve den herder ter hand te stellen? ” en toen
 weder aan het lagchen, met zulk eene hartelijkheid,
 dat wij hem alle moesten gezelschap houden.

„ Maar boert ter zijde, ” hernam hij eindelijk,
 „ breng haar hier bij ons, uw Tia zal haar wel
 „ zoo lang voor u, of voor den Heer Bruidegom
 „ te *Trincomale*, bewaaren; en zorge draagen,
 „ dat, terwijl wij in de bosfchen zijn, de vliegen
 „ de neus niet aan den honig wrijven. ”

„ Ja, breng haar hier, ” riep zijne vrouw, „ ik
 „ ben nieuwsgierig haar te zien, het arme meisje
 „ zoude de tijd daar, gansch alleen, geweldig lang
 „ vallen. ”

Ik zag wel dat ik mij van deze jagtpartij niet kon-
 de losmaaken, en ging dus, op hun begeeren, ter-
 ftond naar huis, om ANNA te haalen, en haar van
 het gebeurde kennis te geeven.

Zij was ’er bijzonder over in haar fchik. Het
 ftond haar buitendien bij de weduwe SALDER niet

te

te best aan, die niet veel van omgang hield, en niet zeer spraakzaam was. Zij, daarentegen, was luchtig, vrolijk, en een liefhebster van praatzen — dat huis was haar dus te stil, en te eenzaam; in den tuin met Tia en de kinderen, zoude zij zich beter vermaaken.

Die goede vader **TEMPLIJN** en zijne vrouw! met hoe veel hartelijkheid, met hoe veel goedheid werd zij door hun ontvangen. Tia voornaamelijk was terstond met haar ingenomen, het kittelde mijne eigenliefde niet weinig, haar nu en dan te hooren uitroepen: „*bonita hum criança! formosa menina!*” (*) en toen ik hun eindelijk openbaarde, in welke betrekking ik met haar stond, toen ik hen onze liefdesgeschiedenis verhaalde, en hun zeide, hoe zeer wij elkanderen beminden; toen ik hun van haare ouders sprak, en hoe onze kennis een begin had genomen, scheen het dat hunne genegenheid voor haar verdubbelde, in zoo verre, dat mijn vriend begeerde, dat wij ons logement zouden verlaten, en bij hun komen inwoonen; in hun huis was plaats genoeg, en hij wilde ons eene kleine kamer inruimen.

„Maar apropos!” viel hij zich zelfs in de rede,
 „daar schiet mij iets beters te binnen. Gij zijt
 „met den Heer **SCHRÖTER** reeds eenigzins bekend;
 „deze Heer heeft hier naast een tuin met een klein
 „huisje, vraag die van hem in huur. Gij kunt
 „daar

(*) Een schoon kind, een beminnelijk meisje.

„ daar zeer vermaakelijk woonen, en uw eigen me-
 „ nage doen. Dit zal u beter koop uitkomen,
 „ en gij zult meerder vrijheid hebben. Wij zijn
 „ dan naaste gebuuren, zien elkanderen dagelijks,
 „ en zullen, om zoo te zeggen, maar één huishou-
 „ den uitmaaken. Wat de noodige meubelen be-
 „ treft, die zal ik u geeven.”

Deze raad geviel mij. Ik was juist dien avond bij den Heer SCHRÖTER op een pijp tabak verzocht, en had dus gelegenheid dezelve over zijnen tuin te spreken.

Met de grootste bereidwilligheid bood hij mij dien tot mijn gebruik aan, zoo lang als het mij behaagde. Des anderendaags al, wilde hij volk zenden, om het huisje, dat in langen tijd niet was bewoond geweest, te reinigen, en 'er de noodige reparatie aan te doen. Hij begeerde 'er niets voor, dan dat ik zijne oudste dochter (*) nu en dan een les in het tekenen gaf, op wat uur en dag het mij best gelegen kwam. Met deze tijding keerde ik des avonds, om elf uren, bij vader TEMPLIJN weder terug. ANNA was uitgelaaten van blijdschap; en verheugde zich reeds vooruit over het aangename en genoegelijke leven, dat zij 'er hoopte te leiden.

Des morgens, voor het aanbreeken van den dag, maakte mijn vriend TEMPLIJN, in zijn huis reeds al-

(*) Deze Juffer is naderhand met den Heer VAN TEILINGEN, zoon van den gewezen *Nagapatnam'schen* Gouverneur VAN TEILINGEN, getrouwd.

alles wakker. De koffij en het ontbijt werd gereed gemaakt, en de knapzak met drank en segaars gevuld — en kort daarna kwamen onze jagtmakkers aan.

Het waren de klerk SCHARKEN, de voornoemde herbergier JEURS, Doctor BARENDS, en een Mesties burger. Vader TEMPLIJN stelde mij hun voor, als een oud vriend, en een geweldige jaager.

Hij had een geweer voor mij weeten te krijgen, voorzag mij met kruit en lood — en toen wij een haastig ontbijt hadden genomen, vertrokken wij.

Ik zal den Leezer met de beschrijving van deze jagtpartij niet vermoeijen. Een van het gezelschap had het ongeluk onder weg zijn voet te verstuiken, waarom 'er beslooten werd, in stede van naar de bosschen te gaan, in *Neloer*, een zeer fraai dorp, te verblijven.

De meeste tijd werd met eeten en drinken verfleeten; men schoot, men pafte op alles wat zich maar vertoonde; tortelduiven en uilen, kraaijen en vledermuizen, het was om het even, niets konde zich vertoonen, of zij gingen 'er op los; het wild was sedert lang uit de bewoonde strecken gevlugt.

Men kan denken, hoe mij dat moorden onder de onschuldige dieren, die ons toch van geen nut of voedzel waren, mishaagde. Ik durfde het intuschen niet laten blijken, maar schoot mede in het rond, echter (zonder dat men het bemerkte) met los kruit. Men was verwonderd dat ik niet trof; doch ik gaf de schuld aan het geweer, en aan eene

zwakheid in den linker arm, die mij belette om wel te mikken.

Wij hadden woord gehouden, en kwamen op den derden dag 's avonds, tot mijne niet geringe blijdschap, en die van ANNA, weder t'huis. De hartelijkheid waarmede zij mij verwelkomde, bekoorde mij.

Zij verhaalde mij terstond, dat het huisje en de tuin van den Heer SCHRÖTTER, reeds gereed waren; zij had het met Tia gaan zien; zij was 'er zoo mede in haar schik, als ware het een paleis geweest; hoewel de gansche wooning alleenlijk in een enkel vertrek, en naast hetzelfde, in een kleine keuken, bestond; doch was dit niet genoeg voor twee menschen, die zich met weinig konden behelpen, en met weinig te vrede waren? voor welke het overtollige zelfs tot een last was? Of zijn geluk, tevredenheid en vergenoegen alleen in groote huizen met kostelijke meubelen te vinden?

Wij betrokken het voort des anderendaags. Een katel of kreb, vier stoelen, een tafel en een kleine almaré of eetenskas, was het huisraad dat vader TEMPLIJN ons leende — meer begeerden wij niet. *Panelle, tizella* (*), en wat 'er verder tot een klein huishouden vereischt werd, kochten ANNA en Tia op de bazaar. Ik nam eene Chelias (†) meisje in dienst,

(*) Potten en pannen.

(†) Chelia is eene soort van laage Cast onder de *Chingaleezen*, bijna als de *Parriassen* onder de *Malabaaren*;

dienst, om boodschappen te doen, en in de keuken als anderzins te helpen — en nog denzelfen nacht fliepen wij in onze nieuwe wooning.

Wij leiden te zamen een allervergenoeugdste en gelukkig leven. Het hart van mijne ANNA was dat van een Engel; onze wederzijdse genegenheid nam geduurig toe, wij gevoelden van dag tot dag hoe noodzaaklijk wij elkanderen wierden.

Van de jagtpartijen had ik mij weeten los te maken. Ik ging in geene gezelschappen, ik kwam bij niemand, als nu en dan bij den Heer SCHRÖTER, die mij met zijne vriendschap vereerde, en bij vader TEMPLIJN. Wij vonden, ik en ANNA, geen grooter vermaak, geen zaliger vergenoegen — dan alleen, en ongestoord bij elkanderen te zijn. Alleen aten wij ons middagmaal onder de koele schaduw der ruifchende palmen, die zich rondom onze wooning verhieven. Alleen wandelden wij des namiddags in de boschjes en toopen die het afgelegenste waren, en waar wij door niemand konden gestoord of bespied worden.

Daar vermaakten wij ons somtijds even als kinderen, met schuilhokje en diergelijke te speelen. Tot vermoeijens toe konden wij elkanderen tuschen de boomen naloopen, met een gejuich, met een geschreeuw, met eenen ijver en drift — waar over wij naderhand zelfs moesten lagchen. Ons grootste genoede vrouwen en dochters der Chelias, mogen den boezem en het bovenlijf niet bedekken.

noegen was, met leege (*) cocosnooten naar een zeker doel te werpen, om het best te treffen; of wij doch ik wil den Leezer met de opnoeming onzer tijdverdrijven, die hij waarschijnlijk verveelend of bescpottelijk zal vinden, niet vermoeijen.

Met deze en diergelijke speelen konden wij ons gansch alleen, uuren lang vermaaken, de tegenwoordigheid van een derde zoude 'er al het bekoorlijke voor ons van hebben benomen; wij vonden 'er zulk een behaagen in, dat wij vaak ons middagmaal verhaastten, om zoo veel te eerder weder naar de bosches te ijlen, die wij wegens derzelver eenzaamheid, en de koele en verfrischende schaduwe, die 'er heerschte, boven andere tot onze uitspanningen hadden verkooren.

Als het weêr, of andere beletzelen ons noodzaakten t'huis te blijven, bragten wij den meesten tijd bij vader TEMPLIJN en Tia door, of wij verlustigden ons met zingen, met leezen, en met muziek; de verveeling en het verdriet vonden bij ons geenen ingang — en de uuren vloogen in afwisfelende vermaaken en bezigheden heen.

Vloeit langzaamer in mijn geheugen, gij vrolijke en vergenoegde dagen, die ik onder de gelukkigste
van

(*) De eekhoorentjes weeten door langduurig knabbelen in de cocosnooten een gat te maaken, waar door zij de vrucht van binnen uiteeten, die dan op het laatst afvalt. Op den grond, onder de toopen, liggen eene menigte van deze uitgeholde cocosnooten.

van mijn leeven reken! Mijn lot was benijdenswaardig. Ik had een trouwen en opregten vriend — en een bekoorelijk meisje gaf mij de alleruitgezoctste bewijzen van de tederste en onvervalschte liefde.

ANNA was eene Castiesfe (*), dat is, van een *Europeesche* vader, en eené *Mestiesfe* moeder geboren — zij was dus blank van kleur, en mogt met regt schoon genaamd worden. Haare trekken waren regelmatig en fraai; liefstilliger gelaat kan men zich niet voorstellen. Een vriendelijk lachje zweefde gestadig op haare lippen. Haare groote zwarte oogen, vol vuur, in welke de natuur en de liefde, ik weet niet welk eene betoverende kracht hadden gelegd, effene en geboogene wenkbrauwen, zoo gelijk, als met een penceel getrokken, tanden als eene dubbelde rei paalen, eene gestalte noch groot, noch klein; maar van eene zeldzaame en wonderlijke evenredigheid, eene verrukkelijke welgeplaatste boezem, de schoonste handen en armen! dit is haar afbeeldzel, in het minst niet overdreeven. Eene zekere gratie heerschte in alle haare bewegingen. Zij was slank als een riet, vlug als een eekhoorentje, vrolijk, onderhoudend, geestig zelfs — vol van aardige en meestal grappige invallen. Het was mij onmogelijk in haar gezelschap droefgeestig te

(*) Die van een *Europeesche* vader en moeder in de *Indiën* geboren zijn, noemt men Pousties, van een *Europeesche* vader en *Mestiesfe* moeder zijn Casties, van een *Europeesch* vader en *Zwarte* moeder Mesties.

te zijn. Voorts speelde zij zeer lief op de Viola of *Spaansche Guitarre*; zij zong uitmuntend wel, zij schreef eene zeer fraaije hand, voor eene vrouw, zij kon borduuren, bloemen en kant maaken, zij was eene goede en zuinige huishoudster, en een uitmuntende kok naar 's lands wijze; haare kerries eh voornaamelijk haar pillau, maakte zij overheerlijk. Dit waren haare bekwaamheden en talenten.

Hier bij kwam haar onveranderlijk zacht humeur, de teêrgevoeligheid van haar hart, het altijd te vrede en vriendelijke gezicht, het onophoudelijk bemoeijen om mijne wenschen en begeertens voor te komen, het zorgvuldig trachten door duizend kleine opmerkzaamheden mij mijne geringe wooning tot een paradijs te maaken. — Ik had mijn staat, met dien van een' vorst niet willen ruilen — en zegende het oogenblik dat zij de mijne werd.

Eenige tijd na mijne aankomst te *Jassanapatnam*, schreef ik aan ANNA's verloofden te *Trinconomale*; en gaf denzelven van onze wederzijdsche genegenheid en zamenleeving, en van de vernietiging zijner verbindtenis met haar kennis. Ik voegde 'er bij, dat hij dit ongeluk of verlies, zoo het 'er een voor hem was, voornaamelijk had te wijten, aan zijn onbehoorlijk stilzwijgen, zijne achteloosheid — en de onverschilligheid, waarmede hij een meisje, aan welke hij zijne trouwbeloften had gegeven, en op welker gedrag niet het allerminste was te zeggen geweest, had behandeld.

Hij antwoordde mij kort daar op, dat noch de
om-

omftandigheden van zijn fortuin, noch die van zijn ligchaam hem hadden toegelaaten, zijne verloofde opte zoeken, en zijne gedaane belofte aan haar te volvoeren. Dat hij ongelukkiglijk door eene noodlottige ziekte tot een ftaat was gebragt, die hem de gedachten tot het huwelijk, zoo niet voor altijd, ten minfte voor een' langen tijd moest doen opgeeven; en hij dus, hoewel met het bitterfte hartzeer, van de beminnelijke ANNA had moeten afzien, en 'er voor altijd van afzag. Hij bedankte mij, met de fterkfte uitdrukkingen, voor al het goede dat ik aan het lieve kind, en aan haare ouders had gedaan, en smeekte mij haar toch niet te verlaaten, en aan de armoede en het gebrek prijs te geeven. — Dus bleef ik in het ongestoorde en geruste bezit van eene perfoone, die ik teder beminde, van welke ik teder bemind werd, en die, zoo wel naar ligchaam als naar ziel, alle de hoedanigheden bezat, die mij konden gelukkig maaken.

